

Ketabton.com

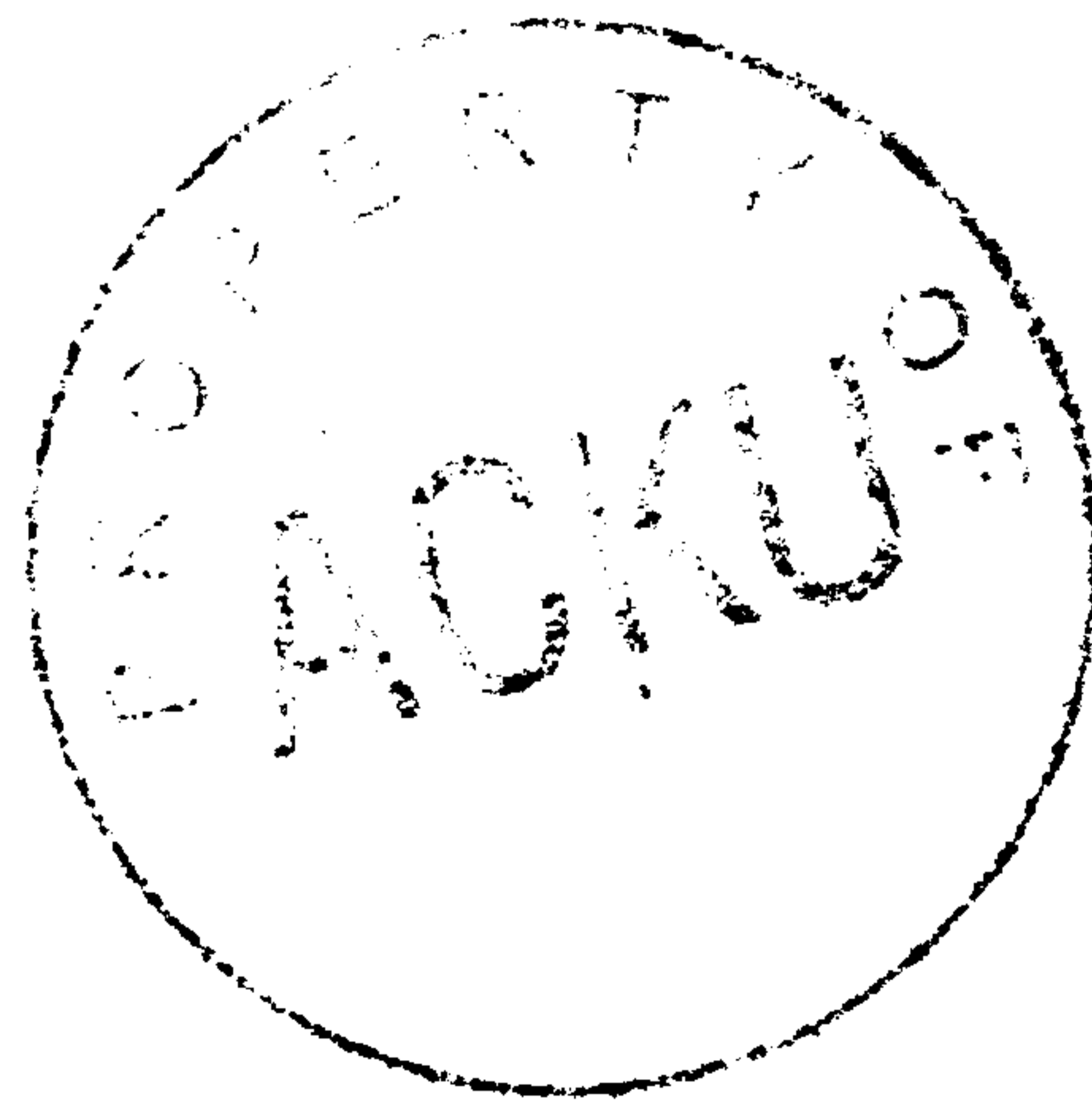
پښتو - دري لنډه قاموس

د افغانستان د علومو اکاډمۍ

د ژبو او ادبياتو مرکز

پښتو انستیتوت

۱۳۸۴

د کتاب پېژندنه :

د کتاب نوم : پښتو - دری لنډ قاموس

خپروونکی : د افغانستان د علومو اکاډمۍ د ژبو او

ادبیاتو علمي مرکز پښتو انستیتوت

مهتم : محققه ظاهره هنگامه (خروټې)

ډیزاین او کمپوز : امان الله (جاوید)

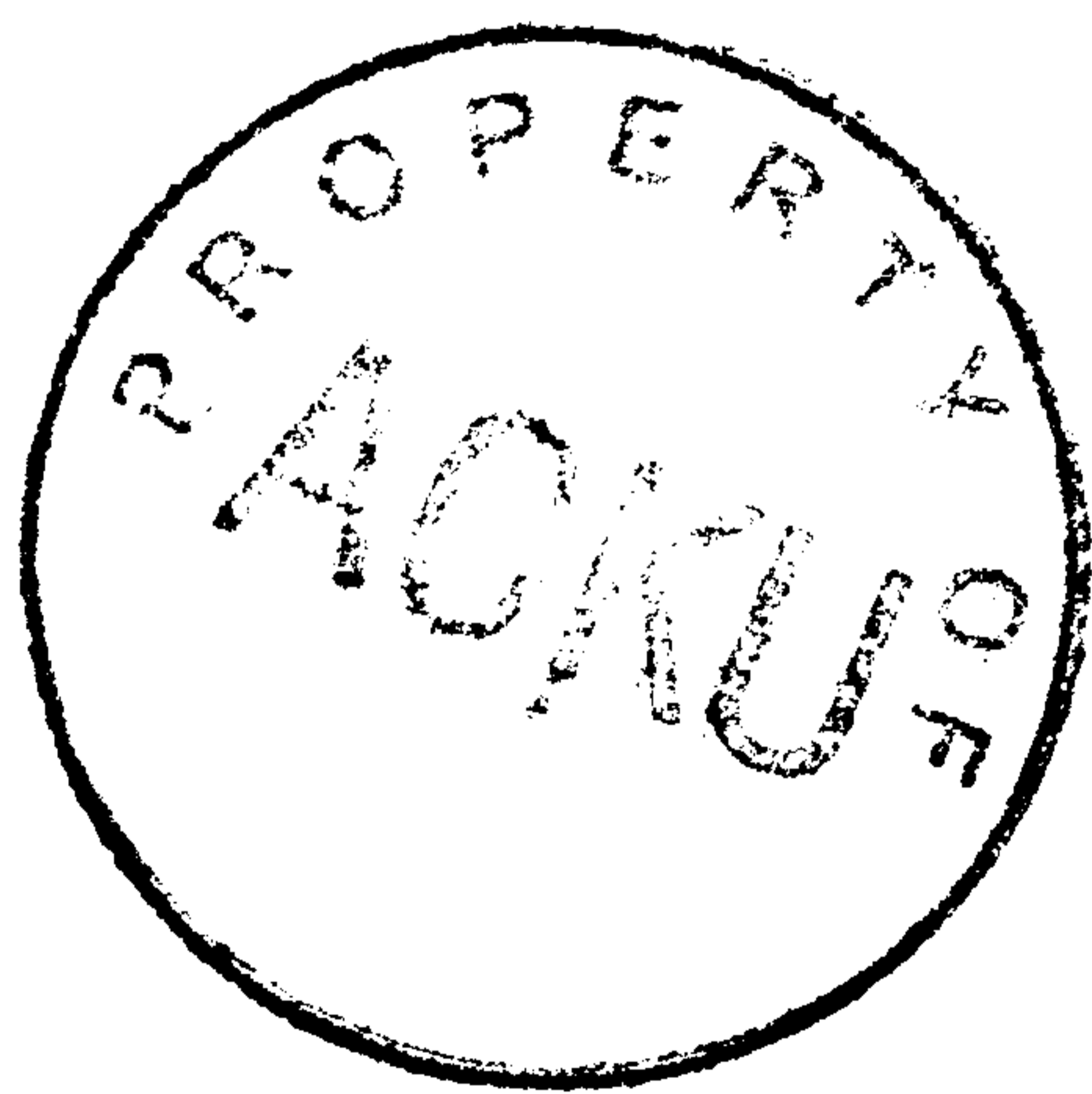
د چاپ ځای : ازادۍ مطبعه

شمېر : (۳۰۰۰) ټوکه

د چاپ کال : ۱۳۸۴ هـ . ل .

کابل - افغانستان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د لوی او بښونکي خدای (ج)

په سپیڅلي په نامه

د ۱۳۸۲ هجری لمريز کال دورې په میاشت کې د (پښتو - دري) او (دري - پښتو) قاموسونو د لیکلو په باب د افغانستان د اسلامي جمهوریت جمهور رئیس جلالتمآب حامد کرزي له خوا یو فرمان د علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو مرکز په نامه صادر شو ، چې د ژبو او ادبیاتو علمي مرکز هم سم دلاسه په هماغه وخت کې د ذکر شوي فرمان په بنا پښتو او دري ژبو دواړو انستیتوتونو ته دنده و سپارله چې د دواړو قاموسونو په لیکلو پیل وکړي ، د دواړو انستیتوتونو علمي غړو هم په ډېر اخلاص او صداقت سره بې له ځنډه په کار پیل وکړ او په ډېره مینه یې دغه کارته ملا وتړله .

څرګنده خبره ده چې د یوې ژبې د زده کړې او د هغې د آثار و د لوستلو لپاره د عمل په ډګر کې د هغې ژبې قاموس ډیر اهمیت او ارزښت لري ، نو د همدغه ضرورت او اړتیا له مخې چې پښتو ژبې ته د عملي کارونو په لړ کې احساسیږي ، د دغه ډول یو دوه ژبیز قاموس لیکل د اهمیت نه خالي نه دی . د دغه قاموس ښاغلو لیکوالو د هر

لغت تلفظ په فونیمیکه الفبې ولیکله او د خج ځایونه یې هم په ګوته کړل ، ځکه چې دا کار له یوې خوا د بلې ژبې دو یو نکو لپاره د پښتو ژبې د سم تلفظ د پاره په زړه پورې آسانتیاوې برابر وي او له بلې خوا دغه کار نن سبا یو علمي او اکاډمیک کار ګڼل کیږي او نړیوال ارزښت هم لري ، په ځانګړې توګه دغه قاموس چې اوس ستاسو مخې ته پروت دی هم د ښوونځیو زده کوونکو او هم په خارج کې د پښتو ژبې د مینه والو سره د پښتو ژبې په زده کړه کې پوره مرسته کولای شي .

په دغه قاموس کې (۴۵۶۶) پښتو لغتونه په درې ژبه مانا شوي او هم د دغو لغتونو ګرامري خصوصیات ښوول شوي دي چې دا کار هم د دغه قاموس یوه بله ځانګړتیا په ګوته کوي ، چې دې کار د قاموس اهمیت او ارزښت نور هم لاپسې اوچت کړی دی .

د دغه قاموس په لیکلو کې د پښتو ژبې او ادبیاتو د انستیتوت د غو پوهانو او څیړونکو برخه اخیستې ده .

۱- سر محقق عبدالرحیم څدرانی: د پښتو ژبې او ادبیاتو انستیتوت آمر .

۲- سر محقق میر احمد ګوربز: د پښتو ژبې او ادبیاتو د انستیتوت غړی .

۳- د سر محقق مرستیال مسافر خان رئیس خېل: د ژبو او ادبیاتو د مرکز علمي منشي .

۴- د سر محقق مرستیال نور الله ولسپال: د پښتو د دپارتمنت مدیر.
۵- د سر محقق مرستیال حضرت محمد ویاړ: د فولکلور د دپارتمنت مدیر.

۶- د سر محقق مرستیال مجاور احمد مومند: د پښتو ژبې او ادبیاتو علمي غړی.

۷- محقق مولا جان تیاوال: د ژبپوهنې د دپارتمنت مدیر.

۸- محققه ظاهره هنگامه: د پښتو ژبې او ادبیاتو انستیتوت علمي منشی.

په پای کې د افغانستان د علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو علمي مرکز د دغو ښاغلو پوهانو او محققینو زیار او زحمت ته د قدر په سترګه ګوري او دوی ته د دغسې علمي او اکاډمیکو کارونو په سر ته رسولو کې د لوی خدای (ج) له درباره لا زیات بریالیتوبونه غواړي، او همدا رنگه د محترمي محققي ظاهري هنگامي څخه چې د دغه قاموس د تصحیح او چاپ په لارو چارو کې یی زیات زیار او زحمت کاللی دی د زړه له کومي مننه کوي.

په درناوي

سر محقق عبدالواجد واجد

د ژبو او ادبیاتو علمي مرکز رئیس

د تلفظ لارښود

فونیمیک تلفظ	مثالونه	فونیمیک توری	معمول توری
sar,atal	سره اتل	a	ا
špa	شپه		
ās,w yār	آس ، ویاړ	ā	آ
sabā	سبا		
bār	بار	b	ب
pašto	پښتو	p	پ
tor	تور	t	ت
tol	ټول	ṭ	ټ
sābit	ثابت	s	ث
joṛ	جوړ	j	ج
čākū	چاکو	č	چ
ǰāy	ځای	ǰ	ځ
cok	خوک	c	څ
hāsíl	حاصل	h	ح
xor	خور	x	خ
dod	دود	d	د
der	ډیر	ḍ	ډ
zaki	ذکي	z	ذ
rap	رپ	r	ر
rūnd	ړون	ṛ	ړ

الف

فونیمیک تلفظ	مثالونه	فونیمیک توری	معمول توری
zor	زور	z	ز
žwand	ژوند	ž	ژ
zaǵ	ډغ	z	ډ
sam	سم	s	س
šlumbé	شلومبی	š	ش
sāǵálay	بناغلی	š	ب
sādiq	صادق	s	ص
zarár	ضرر	z	ض
tāqát	طاقت	t	ط
zālím	ظالم	z	ظ
• ēadat	• عادت	• e	ع
ǵamáy	غمی	ǵ	غ
fāsilá	فاصله	f	ف
qānūn	قانون	q	ق
kār	کار	k	ک
gaḍ	گډ	g	گ
lās	لاس	l	ل
moṛ	مور	m	م
nən	نن	n	ن
maṇá	منه	n	ن
wādā	واده	w	و
har	هر	h	ه
melmastyā	میلماستیا	y	ی
kor	کور	o	و
sūr	سور	ū	و
sur	سُر	u	پین

فونیمیک تلفظ	مثالونه	فونیمیک توری	معمول توری
imzā	امضا	l	زیر
wir	ویر	i	ی
ter	تیر	e	ی
saráy	سری	ay	ی
heláy	هیلی	ay	ی
nikə	نیکه	ə	زورکی
zrə	زره		

ژبني او گرامري لنډون

اد	ادات	ل	لازمی
اص	اصطلاح	لهج	لهجوي
او	اوسنی زمانه	م	مفرد
پ	پخوانی کلمه	ما	ماضي
تېر	تېره زمانه	مت	متعدي
ج	جمع	مج	مجازي
جن	د جنس نوم		
را	راتلونکی زمان	مخ	مختاری
ربط	ربط	مص	مصدر
ژ.ب	د ژبپوهنې اصطلاح	مف	مفعولې حالت
س	سفکس	ن	نوی کلمه
بنخ	بنځینه نوم	نب	نه بدلیدونکی
ص	صفت	ند	ندائیه
ض	ضمیر	نر	نارینه نوم
عد	عدد	ور	وروستاری
ش	شمېر	وگ	وگورئ
ف	فعل	/	د اکسنټ (خج، فشار) نښه
فا	فاعل		
فاع	فاعلی حالت		
ق	قید		
گر	گرامر		

الف

ابا د ول (abādaw á) مص.
مت آباد کردن، تیار کردن.

ابادي (abādi) بنخ م.
آباد، آبادانی، جایبکه دران اب و گیاه
پیدا شود و مردم درانجا زندگانی
کنند.

ابا خیل (abāxel) نر م.
(۱) اقارب پدري، (۲) نام یک قبیله
افغان است

اباگنی (abāganáy) بنخ م. ج.
فامیل و خانواده دختر خیل، پدر خیل.

ابته (abata) ص. نب. عبث و بی
معنی. هدر، بیجا.

ابره (lbrá) بنخ م. (۱) حاصل

(a) بنخ م.

(۱) حرف اول زبان پشتو است

(۲) حرف علت است.

(۳) علامه تانیث است که در آخر اسم
میاید مانند: ژړا.

ابا (abā) نر م. (ج. اباگان)
لقب پدر.

اباتونکی (abāwūnkay)
نر م. آباد کننده.

اباتي (abāti) بنخ م. وگ.
آبادي.

ابا د (abād) ص. نر م. ج جای
معمور.

دپلانی سره می خبرې اترې و کړې .

اتکری (at karáy) بنخ . م . ج .

حلقه ایکه در دست مجرمین اندازند ، و لیک

په پښو کړی په لاسو اتکری

خپه پرې نه یم دجانان دلاسه دینه (لن)

اتل (atal) نر . م . (ج . اتلان)

قهرمان ، مشهور ، نابغه ، با عزم ، راسخ

العقیده ، ثابت القول .

اتلس (átalas) نر . م . هژده ،

(۱۸)

اتلوال (atalwál) ص . نر . م .

دارنده نبوغ ، دارنده شان و شوکت .

اتم (atám) ص . نر . م . (بنخ . اتمه)

هشتم .

اتمانخیل (utmānxél) نر . ج .

یکی از اقوام پښتونها است .

اتمانزی (utmānzí) نر . ج .

یکی از اقوام مشهور افغانها است .

اته نیم (ataním) ص . نر . م . ج .

هشت و نیم ، ۸ ۱/۲ .

زمین (۲) محصول هر چیز . ربخ (۳)
فصل وزمین که سال به سال به نوبت
کاشته میشود .

ابک (abák) نر . م . نام که پسر از
روی محبت به پدر میگوید .

ابلاغ (lblāḡ) نر . م . رساندن ،
رسانیدن نامه .

ابلاغول (lblāḡawál) مص
مت . خبر کردن ، آگاه ساختن .

ابلاغیه (lblāḡyá) بنخ . م .
ورقه ای که بوسیله ان مطلب را ابلاغ
کنند .

ابی (abáy) بنخ . م . زنیکه به منزلت
مادر باشد .

اپت (apát) نر . م . مرض و تباهی .

اپلتی (aplaté) بنخ . ج . سخنان بیهوده .

اتام (atām) نر . م . ج . میده گی نان
مجازاً طعام وارد . جمع یی اتامونه .

اتبار (ltbār) نر . م . (۱) روشناسی ،
اعتماد و یقین (۲) روزیکشنبه .

اترنگ (atráng) نر . م .

(ج . اترنگونه) گل حنا ، بوته ایست
که انرا میده کرده جامه و غیره را
به ان رنگ می کنند .

اتره (átata) بنخ . م . کلمه مهمل
است که با (خبره) یکجا استعمال
میشود و اکثراً در صورت جمع میاید .

اتن (atán) نر.م. (ج. اتبونه)

رقص خاص ملی افغانها.

اتنچي (atanči) ص. نر.م. اجرا

کننده اتن.

اتوب (atób) نر.م. (ج. اتوبونه)

(۱) اماچ ، اردابه (۲) مچ.طعام بی مزه.

اته (atá) ش. هشت ، ۸.

اته (aáta) بنخ.م. (ج. اتي) اندازه

طول دست از انگشت تارنج .

اتيا (atyā) ش هشتاد ، ۸۰ .

اتال (atál) نر.م. معطل و ملتوی ،

(۲) نا آرام و پریشان .

اتک (aták) نر.م.

دریای سند (اندوس)، قلعه مشهوری که

درپهلوی دریای سند اباد گردیده .

اتسکی (atáskay) نر.م. عطسه .

اتکل (atkál) نر.م. تخمین و قیاس ،

اندازه ..

اتکلول (atkalawá) مص.مت

تخمین کردن ، آزمودن ، تجربه کردن
تصور کردن .

اتکی (atkay) بنخ.م. فواق ، هگک

هکک ، هکه .

اتی (atdy) بنخ.م. ج (۱)

کلاوه (تار؛ ۲) دکان .

اتیران (aterán) نر.م. (۱) کلاوه پیچ

مخصوص. (۲) بازی پچیز.

اتیرن (aterán) ص. نر.م. (بنخ

اتیرنه) شخص بدهضم .

اجاره (ajāra) بنخ.م. مشترک با اجاره دری .

اجانی (ajānáy) ص. بنخ.م. (ج

اجانیانی) زن حاجیه ، بی بی حاجی .

اجل (ajál) نر.م. زمان مرگ ، نهایت

زمان عمر .

اجلخی (ajalǰáy) نر.م. مرگ

جای .

اجنه (ajana) بنخ.م. وگ . اجانی .

زبان انسان بی اختیار صادر میشود. و گاهی در حالت خوشی هم استعمال میشود.

اختر (axtar) نرم. (ج. اخترونه) عید، جشن مسلمانها.

اختری (axtaráy) ص. نرم. گوسفند قربانی عیداضحی.

اخته (axtá) ص. نب (۱) مشغول، گرفتار، (۲) خصی (۳) گذاشتن گوشت خام درمرچ مصاله.

اخنبیل (axşál) مص. مت، خمیره کردن (۲) ترک کردن (ارد).

اخنبی (axşay) نرم. (ج. اخنبی) خسبره، برادر زن، شوهر خواهر.

اخ و توخ (axutux) نرم. به سبب ماندگی زیاد یالت و کوب زیاد کسی را از توان و طاقت بی بهره ساختن.

اخ و د ب (axudab) نرم. زد و خورد، گیر و دار، جنگ و غوغا.

اچول (ačawál) مص. مت. انداختن افگندن.

اچه (áča) بنخ. م. اواز گشتاندن و راندن بز.

اچی (ačáy) بنخ. م. نوعی - از گاویست خورد و کم جثه.

اخکزی (acakzí) نرم. ج. نام یک قبیله از افغانها است.

اخنیل (acanáł) مص. مت (۱) چیدن مرتب کردن، مقبول کردن، بافتن چارپائی و امثال ان (۲) سرودن.

اخه (acá) بنخ. م. (ج. اخپ) استخوان ران.

اخی (aǰáy) بنخ. م. پنجره ایکه از خمچه ها ساخته شده باشد.

احمدزی (ahmadzí) نرم. یکی از اقوام مشهور پشتونها.

اخ (ax) اد. کلمه تحسیر و افسوس است که در حال وقوع یک واقعه ناگوار از

ارت (art) ص. نر. م. ج. (بنخ. ارته)
فراخ ، کشاده .

ارتول (artawál) مص. مت .
فراخ کردن .

ارتیدل (artedál) مص. ل. فراخ
شدن ، کشاده شدن .

ارتینه (artiná) بنخ. م. (ج. ارتینی)
زوجه ، زن منکوحه ، عورت .

ارجل (arjal) ص. نر. م. ج. مخلوط
ودرهم امیخته، مخلوط النسل .

ارچه (arcá) بنخ. م. یکی از اقسام
درخت ها .

ارخاری (arxaráy) نر. م.

(ج. ارخاری ۱) مرض اسهال گوسفندان
که در اول بهار عارض میشود .
(۲) خرفه ، یکنوع سبزی است که پخته
خورده میشود .

ارخبس (arxás) نر. م .
ضیق النفس ، صدایکه در وقت گریه
در گلو گره شود .

اخیر (axér) نر. م. (ج. اخیرونه) سیم
گل ، گل سفید کردن خانه .

اخیرل (axerál) مص. مت . (ج.
اخیرونه) سیم گل کردن ، کاکل کردن .
اخیستل (axistál) مص. مت . ۱) گرفتن ،
برداشتن ۲) خریدن .

ادکه (adáka) بنخ. م. لقب مادر ،
زن معمر .

ادکی (adakáy) بنخ. م. مادر .

ادم خیل (adamxél) نر. م.
دپبنتو یوقوم .

ادوم (adúm) نر. م. (ج. ادومونه)
ران .

ادی (adé) بنخ. م. (ج. ادی گانی)
وکی. ادکه .

ارام سی (arāmsáy) امر . یک
قومانده عسکری است .

اربکی (arbakáy) نر. م. پولیس
مردمی که برای امنیت عامه تعیین شده
باشد .

ارومرو (arūmarū) ق . حتماً ،
خامخا ، ضرور .

اره (arā) بنخ . م . اره یکی از وسایل
نجاری .

اره (āra) بنخ . م . (ج . اری) بنیاد ،
اساس ، تهداب ، اصل .

ارهت (arhāt) نر . م . (ج . ارهتونه)
چاه کلان .

ارهنده (arhānda) بنخ . م . بید
انجیر .
اریان (aryān) ص . نر . م . ج .
خوار ذلیل ، حیران ، خاضع ، محتاج .

اریانول (aryānawāl) مص . مت
حیران کردن ، محتاج کردن .

اریانیدل (aryānedāl) مص . ل .
حیران شدن . متحیر شدن . محتاج شدن .

اریره (ariṛā) بنخ . م . هلیله ، هریره .

ار (ar) ص . نر . م . ج . (۱) محتاج ، گیر ،
محبوس . (۲) مشغول . (۳) بدهضم و قبض . (۴)
عبرت اندوز . (۵) زیچ سطرنج .

ارزان (arzān) ص . نر . م . نرخ
و قیمت خفیف .

ارزانی (arz āni) بنخ . م . ضد
قیمتی .

ارزبنت (arzást) نر . م . قیمت ،
ارزش سزاواری .

ارزبنتناک (arzástnāk)
ص . نر . م . باارزش ، دارای ارزش .

ارزیدل (arzedāl) مص . ل .
سزاوار بودن ، ارزش داشتن .

ارزمی (arzamáy) نر . م . فاژه

ارزی (arzáy) نر . م . اروغ . ترش .

ارغاری (arǧāray) نر . م .
سر نشیبی .

ارغنج (arǧanjā) نر . م . نوعی از
الوجه که دانه های خورد دارد .

ارنی (arnáy) نر . م . (ج . ارنی) قنطاق .

اروابناد (arwāšād) نر . م . متوفی .

۱) کاجي ، اردابه ۲) رگل رقیق (اخیر)
۳) طعام بی مزه .

اروتل (arwatál) مص ، ل . مجبور
شدن ، محتاج شدن ، بند شدن .

ارودور (aru dúr) نر.م .
اغتشاش ، زد و خورد ، انقلاب .

ارول (arawál) مص . مت موانع
فراهم کردن ، جلو راه گرفتن .

ارول (arawál) مص . مت
۱) گشتانیدن ، چپه کردن .

۲) اقامت کردن ، بودوباش کردن .

اره (ára) بنخ . م (ج.اری) ۱) رابطه ،
تعلق ۲) مزاحمت ، ممانعت .

اریدل (aredál) مص . ل . ۱)
محتاج شدن ۲) قبض شدن .

اریکی (arikáy) نر.م . (ج.اریکی)
بندش ، قبض ۲) تعلق و رابطه؛ ۳) تنبه
دروازه ۴) خسته ۵) تلک ۶) امیدو
ارزوی سست ۷) دستک سقف .

ازار (azár) نر.م . (ج.ازارونه)

ار (ār) نر.م . (ج.ارونه) قبض ، مزاحمت
ممانعت .

اراند (arānd) ص . نر.م . گرفتار .

ارایستل (aristál) مص . مت .
مجبور ساختن .

ارتیا (artyā) بنخ . م . (ج.ارتیاوی)
احتیاج ، محتاجی .

ارخ (ar (a)x) نر.م . (ج.ارخونه)
پهلو .

ارخی (arxáy) نر.م . (ج.ارخی)

۱) دامنه کوه ، ۲) زمین مایل ۳) قبرغه
علیاء .

ارخیز (arxíz) ص . نر.م . پهلودار .

ارکی (arakáy) نر.م . ۱) پله زینه؛
۲) چوب کمان مانند گلیم بافی .

ارم (arám) نر.م . (ج.ارمونه) ۱)
چوب چل مرده ، ۲) تمبه دروازه ۳)
مصروف و مشغول .

اروب (arób) نر.م . (ج.اروبونه)

۱) رنجش (و وبال .

ازارول (azārawál)

مص. مت. اذیت کردن ، رنجانیدن .

ازاریدل (azāredál) مص. ل.

رنجیدن ، اذیت شدن .

ازانگه (azāngá) بنخ. م. طنین،

انعکاس صوت ، پژواک .

ازغن (azǧán) ص. نر. م. ج. بته خار

دار و هر چیزیکه خار داشته باشد .

ازغی (azǧáy) نر. م. (ج. ازغی) خار.

ازمایبنت (azmāyāst) نر. م.

(ج. ازمایبنتوته) تجربه و آزمایش ..

ازمویل (azmoyál) مص. مت.

ازمودن ، ابتلا .

ازموینه (azmoyána) بنخ. م. (ج.

ازموینی) امتحان ، آزمایش .

اسانول (asānawál) مص. مت.

اسان کردن .

اسانیدل (asānedál) مص. ل. سهل

شدن ، اسان شدن .

اسبون (asbūn) ص. نر. م. (ج .

اسبانه) کله بان اسپ .

اسپه (áspa) بنخ. م. (ج. اسپ) مادیان .

استازی (astázay) نر. م. (ج .

استازی) نماینده ، قاصد ، رسول .

استاکار (astākār) ص. نر. م.

(ج. استاکاران) اهل کسب ، کسبه کار .

استوگن (astogon) ص. نر. م. (ج .

مسکن گزین .

استوگنخی (astogan ħáy) نر. م.

جای سکونت ، جای بودوباش .

استوگنه (astogána) بنخ. م.

سکونت ، بودوباش .

استول (astawál) مص. مت.

۱) مسکن دادن ۲) فرستادن ، ارسال

نمودن .

اسره (asrá) بنخ. م. ۱) امید و ارزو

۲) صرفه .

اغوستل (ağüstál) مصر . مت .
جامه پوشیدن .

اغيار (ağyār) نر . ج . بيگانه .

اغير (ağér) نر . م . بدهضمی .

اغيرل (ağerál) مصر . مت . بدهضم
کردن .

اغيزه (ağezá) بنخ . م . اثر ، تأثير .

اغيزناک (ağeznák) ص . نر . م .
تاثيرناک ، موثر .

افغان (afğān) نر . م . پشتون ، باشنده
افغانستان .

افغانستان (afğānistān) نر . م .
کشور افغانها ، مملکت افغانان .

افغانی (afğānáy) بنخ . م . ج . پول
مروج افغانستان .

اکا (akā) نر . م . (ج . اکاکان) اکاکا ، عمو ،
۲) شخصیکه به منزله عم باشد .

اکاخيل (akāxel) نر . م . نام یک
قوم پښتو نها است .

اک پک (akpák) ص . نر . م . حيران ،
حق حيران .

اسکيرل (askerál) مصر . مت .
زبون ساختن .

اسمان خکالی

(asmānsakálay) نر . م . خفاش ،
شب پره .

اسمان کت (asmānkát) نر . م .
بنات النعش .

اشربى (aşrapáy) بنخ . م . طلا ،
اسم مسکوک طلاي قدیم .

اغزکی (ağzakáy) نر . م . خارک ،
بتۀ تلخیست خاردار که برای رفع بعضی
از امراض جلدی به حیث دو استعمال
می شود (ازغکی) هم گفته میشود .

اغزن (ağzán) ص . نر . م . وگ ازغن .

اغزی (ağzáy) نر . م . وگ . ازغی .

اغزل (ağzál) مصر . مت . خمیر کردن
سرشتن .

اغور (ağór) نر . م .

(ج . اغورونه) هاوند چوبی .

الگده (algád) نر.م. شيله ، مجرای

سیلاب (خور) هم گویند.

الوتکه (alwūtaká) بنخ.م.

ج. الوتکی) طیاره جهاز هوایی .

الوتل (alwūtál) مص.ل. پریدن ،

پرواز کردن.

الوزول (alwūzawál) مص.مت.

پراندن ، پرواز دادن .

الوگان (alūgān) نر.م. ج. کچالو.

الول (alwál) نر.م. پیچ دریچ ،

تاوتاو.

الوی (alwá y) بنخ.م. یلمه، خوشه

گندم و غیره حبوبات که در روی آتش

بریان شود .

الوی (aálway) ص.نر.م.

حریص.

الویبش (alwes) نر.م.

ج. الویبسونه) بادخفیف ، بادنرم.

اله گوله (alagūla) بنخ.م.

حق حیران.

اکر (akār) ص.نر.م. عقیم ، مایوس.

اکوبکو (ákobáko) نر.م. نوعی

ازبازی اطفال .

اکور (akór) نر.م. (اکورونه)

چارمغز .

اکوک (akūk) نر.م. غوره بادام

وزرد الو و امثال ان .

اکاهو (agāhū) ق. مسبوق ، پیش

و آگاه .

اکر (agár) نر.م. ج. اکرونه)

درخت و چوب عود.

اکر (agar) ص.نر.م. ادم فضول

دنی.

اکن (agán) نر.م. ج. اکنونه)

چکاوک، نوعی از گنجشک خاکی رنگ

و خوشخوان

الاول (alālawál) مص.مت. ذبح

کردن ، حلال کردن .

شوروغوغا ، اغتشاش .

الیش (alés) نر.م. عوض ، بدل .

الیشول (alešawál) مص. مت .

بدل کردن .

امانی (amānī) بنخ.م. همگی ،

تمامی ، جمله ،

امبار (ambār) نر.م. (ج.امبارونه)

۱) پارو، کود سرگین ۲) مج، چیز مبتدل
وبسیار.

امته (amtá) بنخ.م. امید ، ارزو.

امتی (umatáy) بنخ.م. زن صاحب

خانه ، زن اختیار دارخانه .

امرل (amarál) مص. مت. جدا

کردن گوسفند ها و غیره از یک دیگر .

امسا (amsá) بنخ.م. چوب دست .

امکورپی (amkoráy) نر.م.

چوچه حیوان درنده .

امکه (amáka) بنخ.م. خواهر پدر ،

عمه .

املوک (amlúk) نر.م. یک نوع

درخت میوه دار است شبیه و نزدیک به
الوبالو که میوه ان شیرین و سیاه است .
و ثمر این درخت را املوک گویند .

اموخته (amūxtá) ص. نب. ۱)

عادی، انس گرفته ۲) حیوان وحشی رام
شده .

امیل (amél) نر.م. (ج. امیلونه)

حمایل.

امیندواره (umayndwára) ص.

بنخ.م. زن حامله .

ان (an) اد، ۱) لحظ ، وقت بسیار

اندک ، ۲) توان ، قوت ، قدرت ۳)
ارادت .

انا (aná) بنخ.م. مادر کلان.

انجر بنجر (anjárbanjár)

ص. نر.م. درهم برهم و سرگم .

انجه (lnja) بنخ.م. نفس سوختگی ،

نفس زدن .

خط ها بر زمین و دیوار و غیره کشیده
و در آخر که خط های ، هر یکی زیاد
بر امد او غالب و دیگر مغلوب گفته میشود .

اندر که (andarká) بنخ . م .

جاکت نیم تنه .

اندر (andar) نر . م . ج . ۱) نام یک

طایفه مشهور پښتونها . ۲) زرنیخک ، یک
نوع گنجشک زرد رنگ خواننده .

۳) یکنوع نبات است که علف حیوانات
است .

انده (ánda) بنخ . م . خیال ، اندیشه ، تصور

اندير (andér) نر . م . ۱) بدبختی ،

مصیبت ، وحشت ، ظلمت ، تاریکی .
۲) کم وقحط و نایاب . چنانچه درد عای
بد استعمال میشود - روزي دي اندير شه .

انديښمن (andesmán) ص . نر . م .

ج . اندیشناک ، مشوش ، تشویشی .

انديښنه (andesná) بنخ . م . خیال

فکر ، اندیشه ،

انده خور (andxwár) نر . م . خریچ

اتش .

انخي (incdy) بنخ . ج . سردوزپشم ،

تار بافته پشم .

انخر (injár) نر . م . انجیر .

انخر گل (injargwál) نر . م . گل

انجیر ، کنایه از چیز یکه نایاب می باشد .

انخور (anjór) نر . م . (ج . انخورونه)

نقش ، رسم .

انخورگر (anjorgár) ص . نر . م .

نقاش ، رسام .

انخورول (anjorawál) مص

مت . نقش کردن ، رسم کردن .

اند (ānd) نر . م . اندازه و یک دوره

زمان .

اندرپایه (andarpāyá) بنخ . م .

نردبان ، زینه (ج . اندر پائی) .

اندرغپ (andarǧáp) ص . نر . م .

بیهوش ، پنهان ، نامعلوم ، بلعیده .

اندر کاغی (andarkāǧay) نر . م .

بازی اطفال است که در غیاب یکدیگر

انڈیری (anderáy) نر.م. بوریا،
فرش غریبانہ.

انڈیوال (andīwāl) نر.م. رفیق،
ہمراہ، شریک (ج. انڈیوالان).

انڈیوالی (andīwālī) بنخ.م.
رفاقت، ہمراہی، شریک در خورد و نوش
و همکاری.

انرکہ (anarká) بنخ.م. کوشک،
قصر، بنای مرتفع، عمارت عالی در خارج
شہر کہ اطراف ان باغ و کشتزار باشد.

انزکی (anzakáy) نر.م.
(ج. انزکی) طفل شوخ و گستاخ.

انسان پیژندنہ
(insānpežandana) بنخ.م.
انٹروپالوجی، انسان شناسی.

انگار (angār) نر.م.
(ج. انگارونہ) آتش سرخ، قوغ آتش.

انگارل (angārál) مص.مت. شمردن، تخمین کردن.

انگازہ (angāzá) بنخ.م. آوازہ

اندر (ondár) نر.م. اسپ مست
وسر شوخ.

اندو (andū) نر.م. (اندوکان) غوزہ
نارسیدہ پنہ.

اندوخر (andoxár) نر.م. خر مرد،
نوعی از بازی بچہ ہا و ازدحام مردم را
نیز اندوخر می گویند.

اندوغوی (andğoyáy) نر.م.
نوعی از بازی اطفال کہ در بین اب اجرا
میشود.

اندول (andwál) نر.م. ج. موازنہ،
عدیل.

اندولی (andwaláy) بنخ.م.
کجاوہ.

۱) **اندہ** (andá) بنخ.م. نوعی از
بازی اطفال.

۲) **اندہ** (ándá) بنخ.م. جیل، ضد،
جنجال.

اندی (andáy) نر.م. (ج. اندی)
عدل و یک لنگ بار. ۲) پہلو.

انعکاس صدا (ج. انگازی)

انگرمنگر (angármangár)

نر.م. قید و بست، ممانعت.

انگری (angaráy) بنخ.م. پیراهن

مخصوص افغانی که در بین کوچیها
و افغانها مروج است و بعضی کرتی را نیز
انگری گویند.

انگر (angár) بنخ.م. (ج. انگرونه).

(۱) حویلی، احاط و صحن خانه، سرای؛
(۲) نفقه شبانه.

انگری (angaráy) بنخ.م.

(۱) بند تقسیم اب (۲) درختی است که
دانه های سرخ میکند.

انگری (angaráy) بنخ.م. سراچه

و مهمانخانه. حجره.

انگل (angól) نر.م. (ج. انگلونه)

غوغا، اشوب، قضیه، پیچیده و مشکل.

انگوری (angoráy) نر.م. انار

خرد (ج. انگوری).

انگول (angól) نر.م. تلاش.

انگولا (angolá) بنخ.م.

(ج. انگولایوی). (۱) گریه و فریاد به
اواز بلند، قوله سگ..

انگولل (angolál) مص. ل. قوله

کشیدن سگ.

انگ وهل (angwahál) مص. ل

. عرعرا کردن خر.

انگه (angá) بنخ.م. (ج. انگی)

(۱) اوازه (۳) درخت انار.

انگه (anga) بنخ.م. (ج. انگی) تنگور،

زنیکه همراهی عروس از خانه پدر به خانه
داماد می رود.

انگیتی (angetáy) بنخ.م. بخاری

انگیرل (angerál) مص. ل. نداشتن

گومان کردن.

انند (anánd) نر.م. (ج. اندونه)

(۱) مسرت، شادمانی (۲) شکر.

اننگی (anangáy) نر.م. (ج. اننگی)

(۱) رخسار (۲) پستان زن در اصطلاح
شعراء.

انی (anáy) بنخ.م. وگ. انا.

انکی بنکی (an kéban ké) بنخ
م. ج. بازی مشهور اطفال .

انل (anal) مص.مت. جو کوب کردن ،
ذریعه دستاس میده کردن .

انول (anawál) مص. مت . (۱) دانه
دانه چیدن ، انتخاب کردن (۲) میده کردن
به ذریعه دستاس .

اوار (awár) ص. نرم.ج. (۱) هموار ،
(۲) تاراج ، چوروچپاؤ (۳) گسترانیده .

اوارول (awārawál) مص. مت .
هموار کردن ، گستردن . (۲) چوروچپاول
کردن .

اوبال (ubāl) نرم. (ج. اوبالونه) گناه ،
عذاب اخرت .

اوبتل (obtál) نرم. تحت البحری .

اوبجن (obján) ص. نرم. و. گ.
اوبلن .

اوبدل (obdál) مص. مت . بافتن .

اوبرن (obrán) نرم. ابگین ، مایع .

اوبری (obráy) بنخ . م.
جامنک بقه ، گیاه سبزیکه دربین و کنار
اب های دایمی می روید . (۲) مج .
هرچیز نرم وبی اتصال که مشابه ، به
اوبری باشد .

اوبلن (oblán) ص. نرم. ج .

(۱) طعامیکه اب ان از اندازه بیشتر
شود ؛ (۲) زمیناک ، نمناک ، دارای نم .

اوبول (obawál) مص. مت .
سیراب کردن . ابیاری کردن .

اوبه (obá) بنخ . ج . اب . (۲) سیراب ،
(۳) مج. عزت و ابرو .

اوبه لگول (obalagawál) مص .
مت . زمین را ابیاری کردن ،
سیراب کردن .

اوبخور (obaxwár) نرم . محل

ابخوری حیوانات و اب گرفتن مردم از
نهر .

اوبه خور (obaxwáras) بنخ.م.

اوبه خوره (obaxóra) بنخ.م.

زمینیکه بسیار اب می خورد.

اوپره (oprá) ص. نب. (۱) شخص

بی جایداد. (۲) مج هر شخص

بیگانه، وناجنس. (۳) خاک سست.

اوتر (awtár) ص. نر. م. ج. سراسیمه

وپیشان.

اوت (ut) ص. نر. م. به کله ایستادن.

اوجار (ujár) ص. نر. م. ج. وگ

ویجار.

اوجره (ujrá) بنخ. م. وگ. حجره.

اوجغونی (ujǧūnī) بنخ. ج. وگ

وژغونی.

اوپت (učát) ص. نر. م. ج. بلند

وبالا.

اوپتول (učatawál) مص. مت

. بلند کردن، بالا کردن.

اوپتیدل (učatedál) مص. ل.

. بلند شدن، بالا شدن.

اوپچکول (učkūl) نر. م. بره ایکه

عمرش از شش ماه الی یک سال باشد.

اوشار (awcār) ص. نر. م. اشکارا،

پدیدار، مشهور.

اوشارول (awcārawál) مص.

مت. اشکارا کردن.

اوشکک (awcakák) نر. م. شاتره

نباتی است معروف.

اوخ (ux) ا. د. کلمه ایست که برای

ترسانیدن اطفال استعمال میشود.

اوخی (uxáy) بنخ. م. مادر ال، یک

موجود وهمی که اطفال رابه ان

می ترسانند.

اوخی (uxáy) نر. م. (ج. اوخی)

(۱) شوهر خواهر، خسربره.

اودس (awdás) نر. م.

(ج. اودسونه) وضو، طهارت، ابدس.

اودس مات (awdasmat)

نر. م. رفع حاجت، قضای حاجت.

اودس ماتی (awdasmatay) نر. م.

اودس ماتی (awdasmātay)

نر.م. غائط.

اودل (owdál) مص. مت. بافتن .

اودوم (udūm) نر. م. ۱) چاره ،

علاج ، با اصول عنعنہ مروجہ و مجربہ .

۲) افسون ، دم تفاعل برای دفع مرض .

اوده (udá) بنخ . م . د م و افسون .

اوده (udá) نر . م . خفته ، خوابیده

اوده گر (udagár) نر.م. ج . افسون

کار ، افسون گر .

اودل (odál) مص. مت . ترتیب

و تنظیم کردن .

اور (or) نر.م. (ج. اورونہ) آتش

اور اور کی (ororá kay) نر.م.

(ج. اور اور کی) گرم شب تاب .

اوربشی (urb úši) بنخ . ج . جو .

اوربشینہ (urbušína) ص. بنخ . م .

(ج. اوربشینی) نان جوینی .

اوربل (orbál) نر.م. در نظام قوماندہ

آتش دادن، فیر کردن ، مرکب از (اور)

و (بل) .

اوربل (orbál) نر.م.

(ج . اوربلونہ) . ۱) خانہ وار و اهل بیت ،

مسکن و ماوا . ۲) موی بافته پیشانی

زنان .

اوربلکی (orbáloki) بنخ . م . ج

وگ . اور اور کی .

اوربند (orbánd) نر.م. آتش بس .

اوربوز (urbúz) نر.م. بوز

حیوان .

اورتہ (owrata) بنخ . م . (ج. اورتہ)

زن منکوحہ .

اورژی (urzǔbay) ص . نر . م .

فصیح ، بلیغ ، سخن سرای .

اورزہ (urzo) نر.ج. فله .

اورشو (uršo) بنخ . م .

(ج . اورشوگانہ) ۱) چراگاہ .

۲) موضع ازاد و مناسب ، دشت .

۳) سرشته کار .

(ج. اورمیرونه) پس گردن.

اورنوسی (ornusay) نر.م.

(ج. اورنوسی) اتشگیر.

اورنی (ornáy) نر.م. (ج. اورنی)

(۱) اتش خانه ، اتشخانه ماشین و امثال
ان. ۲) قنناق طفل.

اورول (orawál) مص.مت. ۱)

باران کردن ، ۲) چیزی را به طور باران
پراگندن .

اوره (ora) نر.ج. ۱) ابر باریک ؟

۲) پرده باریک سبز چشم ، گل چشم .

اوری (oray) بنخ.م. ج. بیره دندان ،
بیره ناخن.

اوریا (oryā) بنخ.م. (ج. اوریاوې)

بارش ، باران.

اوریدل (awredál) مص.ل.

شنیدن.

اوره (ora) نر.ج. ارد.

اوری (oray) نر.م. تابستان.

اوربنت (orast) نر.م.

(ج. اوربنتونه) بارش.

اورغالی (orgálay) نر.م.

(ج. اورغالی) اتش دان ، جای افروختن
اتش.

اورغوی (orgáway) نر.م. ج.

(ج. اورغوی) کف دست.

اورگادی (orgáday) نر.م. (ج.)

اورگادی (ریل)

اورلرونی (orlarúnay) نر.م. ج.

(اورلرونی) اتش کاو.

اورلگونی (orlagawúnay)

نر.م. اتش افروز . مجازا ، فتنه گر.

اورلگیت (orlagít) نر.م.

گوه کرد.

اورلوبه (orlúba) بنخ.م. تش بازی.

اورمر (ormōr) نر.م. ۱) نام یک

قبیله افغان. ۲) شخص مرده دار.

اورمیبرج (orméj) نر.م.

سکونت کردن.

اوسیلی (awseláy) نر.م. (ج.)

اوسیلی) اه سرد.

اوش (oš) ا.د. کلمه ایکه برای

استاده کردن خر استعمال میشود.

(اوش) هم می گویند.

اوبن (uš) نر.م. (ج. اوبنان) شتر.

اوبنبنه (ušbaná) بنخ.م.

(ج. اوبنبنی) شترچران، شتر بان.

اوبنبون (ušbūn) نر.م.

(ج. اوبنبانه) شتر بان.

اوبنبه (ušbá) نر.م. وگ.

اوبنبون.

اوبنتل (awaštál) مص. ل.

(۱) چپه شدن (۲) گردیدن.

اوبنکه (uška) بنخ.م. اشك

اوبن مرغه (ušmárgə) نر.م.

شتر مرغ.

اوبنیمه (ušimá) بنخ

م، (ج. اوبنیمی) شتر ماده نر طلب.

اوگره (ogra) بنخ.م. (ج. اوگری)

دلده گندم و برنج.

اوگی (ogay) بنخ.م. درخت

اورد (ūzd) ص. نر.م. (ج. اورده)

طویل، دراز.

اورد غوری (ūzdǔwáǔ) ص.

نر.م. دراز گوش، خر.

اورد والی (ūzdwálay) نر.م.

درازی، طول.

اوردول (ūzdawál) مص.

مت. دراز ساختن.

اورده (ūzdá) نر.م. درازی. طول.

اوردیدل (ūzdedál) مص. ل.

دراز شدن.

اورمکه (uzmáka) بنخ.م.

(ج. اورمکی) مهتاب.

اوره (uza) بنخ.م. (ج. اورپی)

سیر.

اوس (os) ق. حال، اکنون.

اوسپنه (óspara) بنخ.م. آهن.

fe

اوستری (ustaráy) ص. نر.م.

(ج. اوستری) آخری.

اوسنی (osanáy) ص. نر.م.

(ج. اوسنی) حالیه، موجوده.

اوسیدل (osedál) مص. ل

اونی (unáy) بنخ.م. هفته

اونل (unál) مص.مت. چیدن.

اووم (uwám) ص.عد.نر.م.
هفتم.

اووه (uwa) ^{عد} هفت (۷).

اوولس (uwálas) عد. هفده،
(۱۷).

اوولسم (uwalasám) ص.عد.
نر.م. هفدهم.

اویا (awyá) عد، هفتاد (۷۰).

اویایم (awyáyám) ص.عد.نر.م.
هفتاد م.

اویجه (awejá) بنخ.م. سرزمین.

اهار (ahár) نر.م. (ج. اهارونه)
گرمی زیاد و حرارت شدید تابستان.

ایره (Irá) بنخ.م. (ج. ایری)
خاکستر.

ایزک (izák) نر.م. خنثی.

ایز (iz) نر.م. (ج. ایزان) خرس.

ایسار (isár) نر.م. گرفتار، بندی
ومعطل.

ایسارول (isārawál) مص.مت

خنجان.

اوجه (oljá) بنخ.م. (ج. اولجی)

غارت، تاراج.

اولس (ulas) نر.م. (ج. اولسونه)

ملت، قوم.

اوه لس (awálas) عد. عدد

هفده؛ ۱۷.

اولس گلوی (ulasgalwi)

بنخ.م. ملیت پرستی.

اولسوال (ulaswál) بنخ.م.

حاکم، حاکم حکومت.

اولسوالی (ulaswālí) بنخ.م.

علاقه.

اولسی (ulasí) ص. نب. قومی،

ملی.

اولکه (ulká) بنخ.م. سرزمین.

اولنی (awalanáy) ص.نر.م.

(ج اولنی) (۱) اولین، نخستین، (۲) سابق،

مقدم.

اوم (um) نر.م. (ج. اومه) خام.

اومری (umaráy) ص.نر.م.

(ج. اومری) تار خام، خام تاب.

ایلبند (iylbánd) نر.م. مسکن

چراگاه تابستانی در جاهای سرد سیر .

ایلول (iylawál) مص. مت. رام

نمودن ، تسخیر .

ایله (iyla) ص. نب. ازاد ، اواره ،

واگذار .

ایله جاری (iylajāri) نر.م.

ملیشیا ، عسکر قومی که عندالضرورت

جمع شوند. ۲) اشخاص مخلوط که از

یک صنف باشند .

ایلیدل (iyledál) مص.ل. رام

شدن، تابع شدن. منقاد شدن .

ایمنول (Imnawál) مص.مت.

دلاسا کردن از گریه ، رام کردن .

اینده (índa) نر.م. (ج. ایندیان) قوچ

و حیوان ناخصی .

ایواد (iwád) نر.م. وطن .

ایوان (iywán) نر.م. (ج. ایوانان)

(۱) طفل و بچه خورد ، ۲) مفعن حیوان .

گرفتار کردن ، معطل کردن .

ایساریدل (isāredál) مص.ل .

گرفتار شدن ، معطل شدن، بند شدن .

ایستل (Istál) مص. مت . بیرون

کردن ، کشیدن .

ایسیدل (isedál) مص. ل .

نمودن زبیدن ، نمودار شدن .

ایشول (išawál) مص. مت .

جوش دادن .

ایشیدل (išedál) مص. ل . جوش

خوردن ، جوشیدن .

ایبنودل (išodál) مص. مت .

نهادن .

ایبنوول (isowəl) مص. مت .

وگ. ایبنوول .

ایغ نیغ (íeǵneǵ) ص. نر.م. ج .

شخ و شوخ .

ایغ سترگی (iyǵstárgay)

ص. نر.م. شوخ چشم ، بیحیا .

ایل (Iyl) نر.م. رام ، تابع ، منقاد .

آ

ازاد یدل (āzādedál)

مص.ل. ازاد شدن ، خلاص شدن.

ازموینه (āzmoyána) بنخ.م.

امتحان.

آس (ās) نر.م. (ج.اسان) اسپ.

آغلی (āǧálay) ص.نر.م. (ج.

اغلی) قشنگ ، مقبول ، زیبا.

حرف دوم الفبای زبان پنتو است .

(ā) ا.د.

حرف ندا است که در اول اسم مخاطب

استعمال میشود مثلاً: آمحموده!

اریان (aryān) نر.م. حیران.

ازاددول (azādawál) مص.مت.

ازاد کردن.

ب

ب (be) بنخ.م.

حرف سوم الفبای فونیمیکی زبان ملی
پنتو است که ارزش ابجدی آن (۲)
میباشد.

بابا (bābā) نر.م. (ج. باباگان) لقب
پدر و شخص مسن و محترم.

باباآدم (bābāādām) نر.م. آدم (۴)،
پدر اول انسانها.

بابر (bābār) نر.م. (ج. بابران) نام یک
قبیله مشهور پنتونها است.

بابوزی (bābozí) نر.م. نام طایفه
از قبایل افغان.

بابولاله (bābulāla) بنخ.م. (ج.

بابولالی) ترانه معروف افغانها است که
دروقت عروسی و سربافی عروس و غیره

اوقات خوانده میشود که لحن و اواز
مخصوص دارد.

بابی (bābáy) بنخ.م. ج. لقب زن
برادر که (ورینداره) نیز گویند. که بطور
احترام برای دیگر زنها نیز استعمال
میشود.

باتور (bātūr) ص.نر.م. ج.

(۱) شمشیری، دلاور، (۲) شاهین؟

(۳) سیاهی چشم.

باتوری (bāturí) بنخ.م.

شجاعت، دلاوری و دلیری.

باتی (bātáy) بنخ.م. فتیله زخم، فتیله

چراغ، نوع از میله جراحی.

باتینگر (bātingár) نر.م. ج.

(۱) بادنجان رومی (۲) هنگ.

بات (bāt) (ن.م. ج. باتونه)

۱) سنگ فسان، سنگ چرخ، سنگی که بران کارد و غیره را تیز می کنند.

۲) شلیک تفنگ ۳) تحریک تمسخرامیز.

باتو (bātū) (ص.ن.م. لافزن)

باجره (bājra) (ب.م. ج. باجرې)

نوعی است از غله مانند ارزن اما کمی بزرگتر که مردم غریب ازان نان میسازند.

باجه (bājā) (ب.م. ج. باجې)

هارمونه، اله موسیقی.

باچا (bāčā) (ن.م. ج. باچاهان)

پادشاه.

باد (bād) (ن.م. شمال، ۲) وجع

مفاصل، ۳) مرض اكله نفرس، روماتیزم.

بادبیزی (bādbezáy)

ن.م. بادپکه.

باد پنب (bādpās) (بادرو، نام

جای است بین لغمان و تگاب).

بادری (bādaray) (ص.ب.م.م.

باتوری).

باد کبش (bādkās) (ن.م. سوراخ

داخل شدن هوا و یاباد).

بادول (bādawál) (م.م. مت.

۱) باد کردن غله و غیره. ۲) اسراف کردن.

بادی (bādī) (ص.ب.م. شخصیکه

به مرض باد گرفتار شود. ۲) فعل کسیکه

گندم را از گاه ذریعه باد جدا می کند؛

۲) نوعی از شتر تیز رفتار.

۳) بار (bār) (ن.م. ج. بارونه) حمل.

باران (bārān) (ن.م. بارش).

بار کزی (bārakzí) (ن.ج. نام یک

قبیله بزرگ افغانها است).

بار کبش (bārkās) (ف.ن.م. ج.

بار کبشان) حامل، محنتی، زحمتکش.

بارول (bārawál) (م.م. مت.

بار کردن، تحمیل کردن).

باره (bāra) (ب.م. ج. بارې).

بند کلان، ۲) دیوار سنگی، پلوان بزرگ.

باری (bārī) (ص.ب.م. ۱) درخت

باردار، ۲) حیوانیکه به بار بردن اموخته

شده باشد.

۱) تکیه کلام است مانند: (نو) و غیره.

باریدل (bāredál) (م.م. ل.

بار شدن، کوچیدن).

بارپ (bār) (ن.م. فیر تفنگ، شلیک

تفنگ).

بارخو (bārxū) (ن.م.

ج. بارخوگان) رخسار.

(ج. بارخوگان) رخسار .

باز (bāz) نر.م. (ج. بازان) یک نوع

پرنده شکاری .

بانبه (bāšā) بنخ.م. (ج. بانپي)

یکنوع مرغ شکاری است .

باغکه (bāḡāka) بنخ.م. (ج. باغکي)

(۱) نوعیست از پرنده که پره‌های آن بسیار

خوش آیند است .

(۲) نوعی از سنگ کبود که ازان تشله

می سازند .

باغو (bāḡū) نر.م. (۱) نوعی است

ازمرض اطفال ، گربه کلان باغی .

باغوت (bāḡūt) نر.م. دانه ای است

که درزیر گوش می براید، غده نکفیه .

باغوان (bāḡwān) نر.م. (ج.

باغوانان) (۱) باغبان (۲) خرکار ، سبزی

فروش .

بالبت (bālāšt) نر.م.

(ج. بالبتونه) بالشت .

بامبر (bāmbār) نر.م. (ج. بامبران)

پیشوای اهل هنود .

بامل (bāmál) مص.ل. رشته

دوستی را قایم نگاه داشتن .

بانجن (bānjān) نر.م. بادنجان سیاه

باندي (bāndi) ق بالا، برذمه ..

باندي کول (bāndikawál)

مص.مت. بار کردن دیگر و غیره .

باندي کيدل (bāndikedál)

مص.ل. بارشیدن دیگر و غیره .

بانديني (bāndináy) نر.م.

(ج. بانديني) (۱) آنچه بالای چیزی واقع

باشد . فوقانی (۲) بیرونی .

باندار (bāndār) نر.م. (ج.

باندارونه) مجلس ، بزم ، جمعیت .

بانده (bānda) بنخ.م. (۱) مسکن

بیرون آبادی قریه و ده (۲) ده خورد یکه به

ده کلان مربوط باشد .

(۳) مسکن موقتی تابستانی درایلبندها ؟

(۴) تن ، بدن ؛ ۱۵ محو ، فناه .

بانديخي (bāndecáy) ص.نر.م.

(ج. بانديخي) دهاتی .

بانہ (bāná) بنخ.م. (ج. بانپي) بهانه ،

عذر ، حيله .

بانس (bāns) نر.م. (ج. بانسونه)

چوب بانس .

بانيچغ (bāničáḡ) نر.م. اندرچو

چوبیکه یک بچه بر یک سر آن و بچه

دیگر بر سر دیگر آن سوار شده تاو بالای

میشود ، نوعی از بازی اطفال است .

باور (bāwār) نر.م. اعتماد ، اعتبار .

باور لیک (bāwarlík) نر.م.

اعتبار نامه .

باوری (bāwarí) ص. نب . (ج .

باوریان) معتمد ، امین .

باهو (bāhū) نر.م. (ج . باهوگان)

چوری طلا یا نقره .

بایده (bāyadá) بنخ .م. باید ، لایق

رسم و رواج .

بایلل (bāylál) مص.مت . باختن .

ببر (bábar) نر.م. شیر ژیان دارای

موی دراز .

ببر (babár) ص.نر.م. مشعر دارای

موی انبوه و دراز . مجازاً غصه ناک .

ببری (babráy) نر.م. (ج . بیری)

گل ریحان ، نازبو ، کشمالی .

ببر یدل (babaredál) مص.ل .

ببر (ج) مویشی

دار شدن و موی دراز شدن . مجازاً قهر

شدن .

ببو (babó) بنخ .م. لقب مادر .

ببو (babáw) نر.م. مادر آل که برای

ترساندن اطفال استعمال میشود .

ببوزی (babūzay) نر.م. (ج .

ببوزی) (۱) پکه . (۲) نوعی از مرغ ماهی

خوار .

ببی (babáy) بنخ .م. (ج . بی گانی)

لقب خواهر کلان که بطور محبت خطاب

میشود .

بته (báta) بنخ .م. قاز .

بتکی (butakáy) نر.م. دام زمینی

بودنه گیری .

بتی (batáy) بنخ .م. فتیله چراغ .

بتل (batál) نر.م. (ج . بتلونه) ظرف

بنگ سائی و نصواری .

بتّه (batá) بنخ ، برنجیکه بدون مصاله

مثل چلوسفید اما کمی نرم تر پخته شده

باشد .

بتی (batáy) بنخ .م. داش ، کوره .

بتیاری (batyāráy) ص.نر.م. داش

وان ، داش . و الا .

بجلکه (bujláká) بنخ .م.

شتالنگ .

بچ (bač) نر.م. حفاظت ، نگاه .

بچاوپ (bačāwān) نر.م.

(بچاوپونه) فرش کلان .

بچاوپه (bačāwān) بنخ .م. فرش

وبستر ه.

بچوری (bačūray) نر.م.

(بچوری) چوچه پرنده و غیره.

بچول (bačawál) مص.مت . نجات

دادن .

بچی (bačay) نر.م. ج. بچی، بچیان)

بچه، طفلک، بچه حیوان رانیز گویند .

بچیدل (bačedál) مص. ل .

نجات یافتن، از خطر رستن.

بخخه (bačxá) بنخ.م. (ج. بخخې)

جامه دان، بقچه.

بخرکی (bačarkay) نر.م.

(ج. بخرکی) ۱. شرر کوچک، شراره

اتش ۲. مج. ریزه و پارچه کوچک

هر چیز.

بختور (baxtawár) ص. نر.م. ج.

نیک بخت . صاحب بخت .

بخنبین (baxšáš) نر.م. (ج.

بخنبینونه) جایزه، انعام.

بخنبیل (baxsál) مص. مت.

بخشیدن.

بخنبینه (baxšána)

بنخ.م. بخشش - انعام .

بخمل (baxmál) نر.م. مخمل،

یکنوع

پارچه نفیس ابریشمی است .

بخملي (baxmalí) نر.م.

۱) یکنوع کرمی است پت دار که

در وقت بهار از مسکن خود می براید .

۲) نام پرنده ایست به رنگ مخمل که

در شب می خواند.

بخوری (baxūray) نر.م.

۱) مادرال ۲) پوست گوساله که از گاه

پر باشد.

بخوله (baxwála) بنخ.م. واقعه

بد، فاجعه.

بخی (baxáy) بنخ.م. ج. بخیه .

بد (bad) نر.م. ج. بابد فارسی مشترک

است.

بدخرشی (badx. árcay) نر.م.

مصرف، اسراف کننده.

بدخولی (badxūlá'y) ص. نر.م.

یاوه گوی، پوچ دهن.

بدر (badár) نر.م. چنار سفید

بدرگه (badragá) بنخ.م. ۱)

بدرقه ۲) مج. خیرات روز های اولین مرده

ختمه نیز گویند.

بدری (budrí) بنخ.م. سکندری

بدمرغه (badmarǵá) ص. نب
بدفال ، نحس ، بدبخت .

بدمرغي (badmarǵí) م. نبخ .
بدبختی ، بدفالی ، نحوست .

بدنام (badnām) ص. نر. م. ج. رسوا
بدنامول (badnāmawál) مص. ل.
رسوا شدن ، بدنام شدن

بدنامیدل (badnāmedál) مص.
مت. رسوا شدن ، بدنام شدن .

بدنه (badaná) م. نبخ . م. (ج. بدنی)
(۱) حصه شهر یا قلعه . (۲) برج قلعه (۳)
تنه توت و غیره .

بدی (badí) م. نبخ . م. (ج. بدی)
دشمنی و عداوت .

بدی (báday) نر. م. ادم شریر
ومفسد .

بدیدار (badidār) نر. م. شخص
دشمن دار .

بدیدل (badedál) مص. ل.
بدشدن .

بلاه (bad) نر. م. کفو ، نظیر ، عدیل ،
همسر ومقابل .

بلائی (badāy) ص. نر. م. (ج. بلایان)
توانگر ، دولتمند .

خوردن وبسر آمدن حیوان .

بدری (badrí) نر. م. (۱) منافقت
(۲) ضرر .

بدسولی (badsoláy) ص. نب.
گرسنه چشم .

بدل (badál) نر. م. (۱) عوض ، (۲)
ناصل .

بدل (badál) نر. م. ترانه وغزل .

بدلامی (badlāmáy) ص. نر. م.
شقی ، بد عمل .

بدلزن (badalzán) فا. نر. م. خوش
خوان ، غزل خوان .

بدلغامه (badlaǵāma) م. نبخ . م.
فاحشه .

بدلمنه (badlamāna) م. نبخ . م. (ج.
بدلمنی) (۱) زن ناپاک دامن (۲) زن بی
عفت .

بدلول (badlawól) مص. مت .
بدل کردن ، عوض کردن .

بدله (badla) م. نبخ . م. انتقام ، تلافی .

بدلیدل (badledál) مص. ل.
تبدیل شدن . عوض شدن .

بدمخی (badmāxáy) ص. نر. م. (۱)
بدروی وزشت قیافه . (۲) بی لحاظ .

بر بندله (barbánd) ص. نر. م. ج. عریان ،
برهنه ساختن.

بر بندول (barbandawál) مص. ل. برهنه شدن.

بر بندیدل (barbandedál) مص. ل. برهنه شدن.

بر بن (bárban) نر. م. باغ کلان ، باغ
بالا.

بر خلیک (barxlík) نر. م. ج. (ج.
بر خلیکونه) سرنوشت ، قسمت.

بر خه (bárxa) بنخ. م. بهره ، حصه ،
بخش (ج. بر خی)

بر خه من (barxamán) نر. م. بهره مند.

بر ره (barára) بنخ. م. نام بوته ایست
کوهی بی برگ و بیخار که چوب آن
سخت است و ساجق ازان میگیرند.

بر سیرن (barserán) ص. نر. م. ج. بالا ،
اشکارا ، سرسری.

بد سیره (barséra) ق. علاوه ، اشکارا .

بر غو (bargū) نر. م. یک اله صدادار
است که از شاخ گاو همچنان از بوته
مزری ساخته میشود .

بد گال (badagál) نر. م. گل خُ.

بدو دی (badūday) نر. م. (بدو دی)
گرده.

بله (báda) بنخ. م. (ج. بلوی)
(۱) نیفه ، (۲) هدف ، (۳) ماق و تحت
شعاع آمدن قمر.

بله بیره (badabéra) بنخ. م. (۱)
نوعی بوته کوهی است که میوه آن خورده
میشود (۲) درپشاور نام یک منطقه است .

بله ی (bádi) بنخ. ج. رشوت .

بله خور (badexór) ف. نر. م. رشوت
خور .

بر (bar) نر. م. بالا ، فوق ، مجازاً غالب .

برابر (barābār) ص. نر. م. ج. (۱)
موافق و سازگار (۲) تهیه شده .

برابر ول (barābarawól) مص. مت . (۱)
موافق کردن ، برابر کردن ،
(۲) درست کردن (۳) تهیه کردن .

برابر یدل (barābaredál) مص. ل. (۱)
موافق شدن ، (۲) تمهید شدن ، (۳) درست شدن
برات (barāt) نر. م. ماه شعبان .

بر بادول (barbādadwál) مص. مت . خراب و ضایع کردن .

بر بادیدل (barbādedál) مص. ل. بر باد و خراب شدن .

بریت (bret) ن.م. (ج ، بریتونه)
شارب ، پروت.

بریتور (bretawár) ص.ن.م.ج.
شخصیکه پروت دراز دارد.

بریتو (bretó) ن.م. پروتی ؛
شخصیکه پروت دراز داشته باشد.

بریخړ (briḡár) ن.م. چاشت ترق.

برید (brid) ن.م. (ج . بریدونه) (۱)
آغاز ، (۲) هجوم ، حمله ، تعرض (۳) خط
فاصل ، حدود ، سرحد.

برید جنرال (bridjanrāl)
ن.م. رتبه نظامی اول جنرالی.

بریدمن (bridman) ن.م. رتبه
دوهم نظامی.

برېښ (brex) ن.م. سینه بغل.

برېښ (brīx) ن.م. تابش و جلا
و لمعان ، خله زدن دندان و غیره.

برېښنا (brexnā) بنخ ، م. (ج .
برېښناهي) الماسک ؛ برقی .

برېښول (brexawál) مص.مت.
بریدن ، برنده ساختن ، تیز ساختن.

برېښول (brexawál) مص.مت.
(۱) تابانیدن ، درخشان کردن ، (۲) به
خله آوردن.

برغولی (barḡólay) ن.م. سرپوش
دیگ.

برگ (brag) ص.ن.م.ج. (۱) ابلق
(۲) پیس و مبروص.

برگیدل (bragedál) مص.ل. ابلق
و دورنگ شدن. (۲) عصبانی شدن.

برلاسی (barlāsay) ن.م. زبر
دست ، بالادستی ، کامیابی .

برملا (barmalā) ص.ن.م. ظاهر ،
اشکارا ، معلوم.

برمنله (barmānd) ن.م. برهنه ،
عریان.

برند (brand) ص.ن.م. شوخ چشم
و بی حیا.

برندول (brandwál) مص.مت.
به غوضه آوردن.

برندیدل (brandedál) مص.ل.
قهر شدن ، عصبی شدن .

بروخه (burwāja) بنخ.م. (ج ،
بروخې) (۱) شنان (۲) گیاه کوهی .

بری (baráy) ن.م. (ج ، بری)
فتح ظفر ، غلبه.

بریالی (baryālay) ص.ن.م. فاتح ،
مظفر ، (ج ، بریالی)

بربنیدل (brexedál) مص. ل.

درخشیدن ، خله نمودن .

برینیدل (bri xedál) مص. ل.

تیز شدن ، قطع شدن ، برنده شدن .

بری لیک (baray lík) نر. م.

شهادت نامه ، سند فراغت .

براس (barás) نر. م. (ج. براسونه)

بخار ، تفت .

برچیدل (bračedál) مص. ل.

(۱) عطسه زدن ، (۲) قهر شدن .

برستن (brastán) بنخ. م. (ج .

برستنی) لحاف .

بروس (brūs) نر. م. خپه ، دلگیر ،

گرفته ، ترشرو .

بروسیدل (brūsedál) مص. ل.

عبوس شدن ، رنجیدن ، ترشرو شدن .

برپخ (barec) نر. م. (ج . برپخان)

نام یک قبیله از افغانها .

برپدل (baređál) مص. ل.

(۱) غرش کردن شتر (۲) صدا کشیدن

بزنر در وقت تماس برجنس ماده آن ، رها

شدن حیوان نر به ماده آن .

بزغلی (buzgaláy) نر. م. بزق .

بزگر (buzgár) نر. م. دهقان .

بسپنه (baspana) بنخ. م. (ج .

بسپنی) کومک ، اعانه .

بسیا (basyā) ص. نب. (۱) کافی

(۲) قانع ، (۳) مشغول (۴) جابجا ، پوره .

بسیدل (basedál) مص. ل.

کفایت شدن ، تمام شدن .

بشپړ (bašpār) ص. نر. م. ج. کامل ،

پوره ، تمام .

بشپړول (bašparawál)

مص. مت. کامل کردن ، پوره کردن .

بشپړیدل (bašpaređál)

مص. ل. کامل شدن .

بشړپال (bašarpál) نر. م. بشر

دوست ، انسان دوست .

بغری (bağráy) بنخ. م. آغور ،

چقوری ، پایکوب و غیره .

بلاربول (blārbawál) مص. مت.

حامله ساختن ، باردار کردن .

بلاربیدل (blārbadál) مص. ل.

حامله شدن .

بلبله (balbála) بنخ. م. بلبل .

بلدول (baladawál) مص. مت.

آموخته ساختن ، رام کردن .

بلدیدل (balaldedál) مص. ل.

اموخته شدن ، رام شدن .

بلال (balál) مص.مت . (۱) ذکر

کردن ، یاد کردن (۲) خواستن ، دعوت کردن .

بلمنگه (bǝlmangá) بنخ.م.بی

نمک .

بلینده (blendá) بنخ.م. شعله آتش .

بلن لیک (blanlúk) نر.م

دعوتنامه .

بلنه (balána) بنخ . م (ج بلنی)

دعوت .

بلوا (balwá) بنخ.م . (ج بلوا گانی

بلواو پی) شورش ، اغتشاش ، بغاوت .

بلوت (balót) نر.م (ج . بلوتونه /

قلفک دروازه .

بلوس (blūs) نر.م (ج بلوسونه)

رنجش ، تعرض .

بلوسیدل (blusedál) مص.ل .

نفرت کردن ، رنجیدن ، ارزردیدن .

بلوخی (balóc) نر.م (ج بلوخیان) یکی

از افراد منسوب به قوم بلوچ .

بلوک (bulúk) نر.م جماعت

جاندارها از بیست تا پنجاه ، (۲) یک

جماعت عسکر به همان تعداد .

بلوک مشر (bulúkmašár)

نر.م. ضابط یک بلوک عسکر (ج بلوک مشران) .

بلول (balawál) مص . مت دردادن

افروختن ، آتش روشن کردن .

بلیدل (baladál) مص.ل .

درگرفتن روشن شدن .

بلیردل (blezdál) مص . مت .

پیچیدن ، قنطاق شدن .

بمبره (bambára) بنخ.م . زنبور ،

(ج . بمبری) .

بمبل (bambál) نر.م . گل جواری ،

گل نی ، یکنوع نبات است که گل آن

مثل گل نی است و برای حیوانات علف

خوبی است .

بمبن (bambán) نر.م . (ج . بمبنا) (۱)

برهمن هندوها .

بندول (bandawál) مص.مت .

بند کردن ، قید کردن .

بندیدل (bandedál) مص.ل .

بندشدن ، قید شدن .

بندیوان (bandiwán) نر.م .

(۱) قیدی ، بندی ، (۲) نگاه بان زندان ،

زندانبان .

بندوار (bandār) نر.م . مجلس و بزم

و اجتماعیکه که اساس ان نشاط و طرب
باشد . (ج . بندوارونه)

بنسب (bansāt) نر.م بنیاد،

اساس .

بنگری (bangrāy) نر.م (ج

بنگری) چوری فلزی و شیشه وغیره .

بنگریوال (bangriwāl) نر.م .

(بنخ . بنگری واله) (ج . بنخ . بنگریوالی)

چوری فروش .

بنگبش (bangāṣ) نر.م . ج. نام یک

قبیله افغانها است که در تیرا، هنگو و کرم
زندگی میکنند .

بنگله (banglá) بنخ.م (ج . بنگلی)

چندمنزله تعمیر یا عمارت .

بنگی (bangí) نر.م (ج . بنگیان)

محتاط به عمل بنگ .

بنگیدل (bungedál) مص.ل .

۱) طین کردن زنبور و مگس وغیره .

۲) آواز کشیدن آله ساز سیمدار .

بنی (banáy) بنخ . م . انبان ، دم

اهنگر .

بنیره (banerá) بنخ . م . سرمهره

دیوار که ماهی پشت باشد .

بن (ban) نر.م (ج بنونه) باغ ، درخت

زار .

بنه (bána) بنخ . م (ج بنی) چهره

، شکل ، قواره .

بنه (baná) بنخ . م (ج بنی) پرپرنده

بوتکی (būtkáy) بنخ . م اشرفی ،

طلا .

بوتکی (būtakáy) نر.م (ج

بوتکی) مراهق .

بوتی (būṭáy) نر.م (ج بوتی) بوته و

هیزم .

بوتی (būṭāy) بنخ . م . پاره گوشت

بی استخوان ، گوشت سرخی ، زخمی

که از ان خون وریم جاری میباشد .

بوتیدل (buṭedál) مص.ل .

رنجیده شدن ، ترشرو شدن .

بوجی (bojáy) بنخ . م . ج. گونی که

در ان چیزها را حمل و نقل میکنند .

بوخ (būc) ص. نر.م (۱) خفه ، دلگیر،

ترشرو ، با اصطلاح کابل چوندی کرده

نشسته . ۲) قایم استاده عمودی ، حالت

حیوان که در تور گوشهای خود را قایم کرده

طرف پیش مایل باشد .

بوخت (buxt) ص. نر.م مشغول ،

لگيا.

بوختول (boxtawál) مص.مت.

مشغول کردن .

بوختيدل (boxtedál) مص.ل.

مشغول شدن .

بوخخه (boxcá) بنخ . م. (ج)

بوخخي/خریطة است که دران کالای

مخصوصی را نگاه میکند .

بوده (budá) نر.م. (ج. بوده گان)

حيوان اهلی بارکش ، دواب .

بوديدل (budedól) مص.ل.

حصول شدن .

بودا (budá) نر.م. (ج. بوداگان)

پروساخورده

بودی (budáy) بنخ . م. (ج. بودیانی)

زن پير (

بودی تال (bodaytál) نر.م.

قوس قزح .

بودی کت (bodaykát) نر.م.

بنات النعش .

بورجل (burjal) نر.م. (ج. برجلونه

(۱) اقامتگاه ومسکن ، (۲) سنگر و کمین

گناه .

بوره (būra) بنخ . م. (ج. بورې)

زن پسرمرده .

بوربوکی (burbūkáy) بنخ . م.

گردباد که در هوا پیچد .

بورنول (būznawál) مص.ل.

اواز کلفت و درشت کشیدن .

بوس (būs) نر.م. ، (۱) کاه خشک ،

کاه سفید گندم (۲) چیز کاواک .

بوساره (būsārah) بنخ . م. (۱) کاه

وعلفی که یکجا کرده و برای حفاظت از

باران کاگل میکند . (۲) کاه و علف خشک

و کاواک (۳) هرچیز کاواک میان و تهی ؛

(۴) مجازاً ادم سست و تنبل .

بوکان (būkān) نر.م. کوهان

شتر .

بولله (bulála) بنخ . م. (ج .

بوللی) قصیده .

بومیا (bumyā) نر.م. پیشوا، رهبر .

بونگه (bunga) بنخ . م. (ج. بونگې)

فدیه خلاصی اسیر، محافظه حفظ عزت (۳)

عوض مال مسروقه .

بونگیدل (bungedál) مص.ل. بونگ

بونگ کردن .

بون (būn) نر.م. مونج ، منج .

بونل (buṅál) مص.مت . بافتن

چارپایی.

بونیدل (bunédál) مص.ل.اواز

کردن مگس و پشه و امسال ان ، زنگ
زنگ کردن .

بوین (būyán) ص.نر.م.ج.بویناک.

بویول (būyawál)

مص.مت.بو کردن ، شمیدن .

بویه (būyá) بنخ.م. (ج یویی) نباتی

است که مانند مشنگ پلی میگیرد،
گل سفید دارد و خوشه میکند

بطور پارودرپایز استعمال می شود .

بهاند (bahānd) ص.نر.م.جاری .

بهان (bihān) نر.م. کره اسپ .

بهر (bahár) ق.خارج ، بیرون .

بهرنی (baharanáy) نر.م.خارجی ،

بیرونی .

بهول (bahawál) مص.مت.جاری

کردن .

بهیدل (bahedál) مص.ل.جاری

شدن .

بهر (bahír) نر.م. (ج.بهرونه) قطار ،

جماعت مسلسل .

بی (be) ا د .بغیر ، ماسوا .

بیا (byā) ق.باز ، دوباره ، پس .

بیابیا (byābyā) ق.باز باز ، دوباره

بی ابری (beibré) ص.بنخ.ج .

زمین بی حاصل .

بیارته (byārta) ق.واپس ، پس .

بیاسته (byāsta) بنخ . م .ریسمان

کلفت ، کمند .

بی پامه (bepāma) ص.بنخ . م .

بی فکر .

بی پته (bepáta) ص.نب.بی عزت ،

بی ناموس .

بی پستی (bepatí) بنخ . م . بی

ناموسی بی وفائی .

بی خایه (bejāya) ص.نب.بی

جای ، بی موقع .

بی خبنتنه (becastána) ص.نب.

بی صاحب ، لامالک .

بیچاون (bačāwān) نر.م. فرش

کلان سالون .

بیدول (bidawál) مص . مت .

خواباندن .

بیدیا (bedyā) بنخ . م . (ج.بیدیاوی)

دشت خشک و بی گیاه ، صحرا .

بیدیدل (bededál) مص . ل .

خوابیدن خفتن .

بی دبه (bedába) ص.نب.بی

عقل ، بی نزاکت .

بی چوله (bedáw la) ص.نب . بی

سلیقه ، بی نمود ، بی ارایش ، بی نظم .
خواباندن .

بیلهی (bedáy) بنخ . م . ج . بجل .

بیرته (bírtə) ق!پس ، واپس ، باز ، بعد .

(۲) دور ، بعید ، کشاده ، فراخ .

بیرو ل (berawál) مص.مت .

ترسانیدن .

بیریدل (beredál) مص.ل . ترسیدن .

بیرا (berá) ص.نر.م (ج.بیراگان) کم

عقل ، بی خرد .

بیره (bíra) بنخ.م.عجله ، شتاب

بیری (beráy) بنخ.م.ازورق ،

کشتی کوچک (۲) زولانه آهنین .

بیزو (bízo) بنخ.م (ج.بیزوگانې)

شادی ، میمون ، بوزینه .

بی ریغه (bezǝǵa) ص.نب.بی صدا ،

بی اواز .

بی کوره (bekóra) ص.نب.بی

خانه ، اواره ، مجرد .

بیگاہ (begá) ق . دیشب ، شب

گذشته .

بیل (bel) ص.جدا.تنها.علحیده .

بیلتون (beltún) نر.م. ج. جدائی

فراق ، تنهائی ، زمانه هجر .

بیلگه (bélga) بنخ . م (ج.بیلگی)

نشانه ، علامه ، سراغ .

بیلد ل (beledál) مص.ل .

جدا شدن .

بپندی (bendáy) بنخ.م. بامیه که

ترکاری معروف است .

بی وزلی (bewázlay) ص.نر.م .

بپچاره ، خوار ، عاجز .

بپول (bewál) مص.مت . بردن

شخص و یا حیوان به قوت خود آن بدون
اینکه بر برنده حمل شود .

بیول (bayawál) مص.مت .

جاری ساختن .

بیه (báya) بنخ.م. مفعن بیع ، قیمت .

بیه کول (bayakawál) مص

مت . قیمت چیزی را پرسیان کردن .

بیه کیدل (bayakedal) مص.ل .

قیمت چیزی پرسیان شدن .

پ

پا خیدل (pācedál) مص.ل. بیدار

شدن، بر خاستن.

پاخه (pāxá) ص.نر.م. ج. اشیای

پخته شده.

پارول (pārawál) مص.مت.

تحریک دادن، تیز کردن، بر انگیزختن.

پارپدل (pāredál) مص.ل. به

تحریک نموده حرکت آمدن، تیز شدن،

بخشم آمدن.

پارسوب (pārsób) ص.نر.م. ورم،

اماسی.

پارکی (pārkáy) ص.م. ۱) قطعه

شعر، پارچه شعر، ۲) طالع وفال.

پارو (pārū) ص.نر.م. دم، افسون.

پ (pe) ص.م. (ج. پی گانې) حرف

چهارم الفبای زبان پښتو.

پاته (pāta) ص.نب. باقی مانده، پس

مانده.

پاته کول

(pātakawál) مص.مت. معطل کردن،

ایستاد کردن.

پاته کېدل (pātakedál)

مص.ل. معطل شدن.

پاتی شونی

(pāteš ūnay) ص.نر.م. پس خورده،

پس مانده و باقی مانده چیزی.

پاخول (pāc awál) مص.مت.

بیدار کردن، خيستاندن، بر انگیزختن.

پاروگر (pārūgár) ص.نر.م.

افسونگر، مارگیر.

پازه (pāza) بنخ.م. کار، عمل،

تاثیر.

پاس (pās) نر.م. ۱) بالا، بلند، فوق،

۲) رعایت و خاطر داری.

پاسوال (pāswāl) نر.م. ۱) پادشاه،

واکمن، ۲) د پولیسو برید جنرال.

پاشل (pāshál) مص.مت. افشاندن،

پاشیدن، متفرق ساختن.

پاغونده (pāğundá) بنخ.م. ج.

پاغوندي. ۱) کلوله پندهء مخلوچ شده

نداف. ۲) کلوله برف.

پال (pālál) مص.مت. ۱) ادا کردن

مناسبات دوستی و هر گونه مساعی

لا زمه ۲) پرورش و تربیت کردن.

پالنه (pālána) بنخ.م. پرورش،

تربیت، غم خواری.

پالوال (pālwāl) ص.نر.م.

پرهیزگار، و فادار.

پالونکی (pālunkay) ص.نر.م.

پرورش و تربیت کننده، شخصیکه

مناسبات دوستی را به جامی آورد.

پام (pām) نر.م. هوش. فکر.

پاملرنه (pāmlarána) بنخ.م.

توجه، نگهداری. مراقبت.

پانگوال (pāngwāl) نر.م.

ثروتمند و دارای سرمایه.

پانگه (pānga) بنخ.م. ج.

پانگي. سرمایه، راس المال، ذخیره.

پان (pān) نر.م. ج. پانونه

۱) کمرکوه ۲) جای که در کنار دریا

زیر انرا دریا برده و مشرف به سقوط

باشد.

پانه (pāna) بنخ.م. ج. پانی

۱) ورق ۲) برگ (رقعه ۴) پلوان، زمین

پایخه (pāycá) ج. پایخی.

پاچه تنبان.

پایبنت (pāyáshht) نر.م. بقا،

پایندگی.

پاییدل (pāyedál) مص.ل.

۱) پائیدن، زنده ماندن ۲) دیر ماندن

۳) سکونت کردن ۴) پایدار شدن.

پپر غور (papařgwáz) نر.م.

۱) نوعی از علف کوهی؛ ۲) ص

شخصیکه گوش های کلان داشته باشد.

پت (pat) نرم. (۱) عزت، ناموس،

ابرو؛ (۲) پشم نرم بز که در زیر موهای دراز آن میباشد و ازان پتو می سازند.

(۳) مناسبات دوستی و نگهداری آن.

پتاسه (patāsá) بنخ.م. (ج. پتاسی)

شیرینی، نوعی از شیرینی.

پترکی (patárkay) نرم. (۱) ارچق

زخم، (۲) پتره آهنی و ریزهء چوب.

پتری (patráy) نرم. (ج. پتری)

پتره آهنی (۲) نوعی از ماهی، (۳) یک

پارچه آهن نازک. (۴) میخ سپر

(۵) برگهای خشک نیشکر. (۶) به معنای قطع.

پتر (patár) نرم. (ج. پترونه)

گذرگاه دریا، راه عبور دریا.

پتک (paták) نرم. (ج پتکونه)

(۱) ابخوری سفری که به گردن اویزان میکنند؛ (۲) کاغذی که بر آن تار می پیچند.

پتکی (patakáy) نرم. وگ. پتک.

پتنگ (patáng) نرم.

(ج. پتنگان) (۱) پروانهء شمع، (۲) کاغذ

پران بزرگ.

پتون (patūn) نرم. (ج. پتونونه)

ران.

پته (páta) بنخ.م. (ج. پتی)

(۱) نشانی، ادرس. (۲) شعبهء قوم.

(۳) ته لای سیلاب. (۴) پر قطعه بازی.

پتی (patí) ص. بنخ.م. (ج. ال) دال

وماش پخته (۲) اعتباری، با عزت، ابرومند.

پتیالی (patyáláy) نرم.

(ج. پتیالی) معزز، ابرومند، با ناموس.

پتپیل (pateyál) مص. مت. تصمیم

گرفتن.

پت (pat) نرم. (ج. پتونه) (۱) پته

زینه؛ (۲) پله؛ (۳) پوست درخت؛ (۴) پهلوهای

سینه اشتر؛ (۵) رنگ دباغی چرم که از

پوست و ریشه نباتات می سازند.

(۶) سر سام (۷) طوق قمری و غیره.

پت (pat) ص. نرم. ج. پنهان،

پوشیده.

پتاتی (patāté) بنخ.ج. کچالو.

پتول (patawál) مص. مت.

(۱) پنهان کردن، پوشیدن، (۲) دزدیدن.

پتی (patáy) نرم. (ج. پتی) زمین

کشتی، زمین زراعتی، کرد زمین.

پخوا (paxwá) ق. پیش، قبل، سابق.

پخول (paxwál) مص. مت. پختن.

پخه (paxá) ص. بنخ. م. پخته.

پخېدل (paxedál) مص. ل. پخته

شدن.

پخېدل (puxedál) مص. ل. قهقهه

کردن.

پدل (padál) نر. م. اثر، تاثیر.

پراخ (prāx) ص. نر. م. ———

ج. کشاد، وسیع.

پراختیا (prāxyā) بنخ. م. ۱)

کشادگی، وسعت. ۲) وفرت.

پراخول (prāxawál) مص. مت.

۱) کشادگی، وسعت دادن، ۲) وافر

ساختن.

پراخېدل (prāxedál) مص. ل.

۱) کشاده شدن، وسیع شدن، ۲) وافر

شدن.

پرانستی (prānistay) نر. م.

کشاده، افتتاح شده.

پرانستل (prānistál) مص. مت.

باز کردن، کشادن، افتتاح کردن.

پتی (patáy) بنخ. م. ۱) سر بند

و پتی مخصوص طفل ۲) زخم بند یا جیره؛

۳) تخته ۴) تسمه کمر بند؛

۵) پارچه دراز جامه.

پتېدل (paṭedál) مص. ل. پنهان

شدن.

پچه (páča) بنخ. م. (ج. پچی)

۱) پشکل ۲) قرعه ۳) بوسه.

پخ (pac) ص. نر. م. ج/موپخه (ج. پخی)

کند.

پخول (pacawál) مص. مت. کند

ساختن.

پخېدل (pacedál) مص. ل.

کند شدن.

پخپله (paxpála) ق. خود بخود،

شخصاً، برضای خود.

پخلا (paxlá) ص. نب. دلاسا،

خوشنود، آشتی شده.

پخلنخی (paxlanjáy) نر. م.

مطبخ، اشپزخانه، جای پخت و پز.

پخلی (paxláy) نر. م. (ج. پخلی)

پخت و پز، طباحی.

پرتل (partál) نر.م. (ج. پرتلونه)

سامانېکه پيش از کوچ، کوچيها به جای دیگر نقل مېکنند، پيشخانه.

پرتله (partála) بنخ.م. موازنه،

اندازه، سنجيده.

پرتوگ (partúg) نر.م.

(ج پرتوگونه) تنبان، شلوار.

پرتوگابن (partúgās) نر.م. (ج.)

پرتوگابونه) ازار بند.

پرچ (prač) نر.م. (ج. پرچي)

(۱ عطسه ۲) صدای بز کوهی در وقت

رمیدن ۳) نالبيکي، پيشقاب،

پرچال (parc ál) نر.م. (۱) فصیل

قطعه، ۲) قطار چوب سرديوال .

پرچول (prač awál) مص.مت.

به عطسه آوردن.

پرچېدل (pračedəl) مص.ل.

عطسه کردن .

پرچول (parzawál) مص.مت.

خوابانیدن، بر زمین افگندن

پرچېدل (parzedál) مص.ل. بر

زمین افتیدن.

پرخه (párxa) بنخ.م. (ج. پرخي)

شبنم، برنجک.

پردي (pradáy) نر.م. (ج. پردي)

بيگانه. ۲) کواسهء کواسه..

پربنه (párša) بنخ.م. (ج. پربني)

خرسنگ لشم .

پرکاله (parkála) ص.نب.

سستی، تنبلی، کاهلی .

پرکتی (parkatáy) نر.م.

(ج پرکتی) بچه اندر.

پرگنه (parganá) بنخ.م.

(ج. پرگني) ۱) فریق. خاندان،

فامیل، ۲) علاقه، ناحیه.

پرگی (pargáy) نر.م. (ج. پرگي)

دانه بلوط.

پرله پسی (parlapasé) ق. پيهم

متواتر، تسلسل .

پرمختک (parmaxtág) نر.م.

پيشرفت، ترقی.

پرنجل (pranjál) مص.ل. عطسه

کردن.

پرنچېدل (pranjedál) مص.ل.

عطسه کردن.
پروت (prot) ص. ن. — م.
 (ج. پراته) افتاده، دراز کشیده.
پروسرکال (parosazkál)
 ص. ن. م. ج. پارسال، سال گذشته.
پرون (parún) ق. دیروز.
پریپ (parét) ن. م. (ج. پربتونه)
 نمایش عسکری، مانور، عسکری؛
 (۲) نوعی آرایش و اصلاح موی سر؛
 (۳) چین کرته و غیره.
پرپر (priṛ) ص. ن. م. ج. لک و
 سطر.
پرپرول (priṛawál) مص. مت. لک
 و ضخیم ساختن..
پرپریدل (priṛedál) مص. ل.
 لک، سطر شدن، ضخیم شدن.
پرپنودل (preṣuwál)
 مص. مت. گذاشتن، ترک کردن، ماندن،
 رها کردن.
پرپنوول (preṣuwál) مص. مت.
 گذاشتن، ترک کردن، ماندن، رها
 کردن.

پریکره (prékra) بنخ. م. (ج.
 پریکری) (۱) فیصله قطع، (۲) قیافت
 خوب و قشنگ.
پریکول (prekawál) مص.
 مت. بریدن، قطع کردن.
پریکدل (prekedál) مص. ل.
 قطع شدن.
پرپمان (premán) ن. م.
 (۱) بسیار، فراوان؛ (۲) مشیمه که نمونه
 هم گویند.
پرپمینخل (preminjál) مص.
 مت. شستن.
پریواته (prewātá) ن. م.
 (۱) افتیدن، خوابیدن، و دراز کشیدن،
 (۲) غروب.
پرپوان (prewán) ن. م.
 (ج. پرپوانونه) (۱) بسیار، (۲) جفت
 جنین، خس حیوان.
پریواتل (prewatál) مص. ل.
 افتادن، خوابیدن.
پرپوول (prewál) مص. مت.
 وگ. پرپمینخل.

مروارید سفته.

پرک مشر (parkmaš r)

نر.م. (ج. پرک مشران) قوماندان بیست
تاسی نفر.

پرکه (parká) بنخ.م.

(ج. پرکی) تلک چوبی گنجشکها.

پرکه (práka) بنخ.م. اواز رعد و

برق، تابش، درخشندگی.

پرکول (parakawál) مص.مت. ۱)

تا بانیدن، درخشاندن، ۲) گف زدن.

پرکبدل (parkedál) مص.ل.

تابیدن، درخشیدن،

پرمخی (parmáxay) ق. به روی

افتاده.

پرنگ (prəng) ق. ۱) صوت

ابتدائی گریه ۲) منافق.

پرول (parawál) مص.مت. ملامت

کردن؛

پره (pra) بنخ.م. (ج. پری) الزام،

ملامتی، مسئولیت.

پری (pəray) نر.م. (ج. پری)

ریسمان.

پر (par) ص.نر.م. (ج. پره) مغلوب،
ملامت.

پرانگ (prāng) نر.م.

(ج. پرانگان) پلنگ.

پراو (parāw) نر.م. (ج. پراوونه)

(۱) منزل، رباط. ۲) مرحله.

پریوس (parpūs) نر.م.

(ج. پریوسونه) شش؛ مجازاً بطور صفت
به معنای شخص رذیل و دنی.

پرسوب (parsúb) نر.م. ورم،

آماس.

پرسول (parsawál) مص.مت.

(۱) آماس دادن، از باد پر کردن

(۲) به قهر آوردن.

پرسپدل (parsedál) مص.ل.

(۱) اماسیدن، از باد پر شدن. ۲) قهر شدن.

غصه ناک شدن.

(۱) پرک (park) نر.م. یک

جماعت از ده الی بیست نفر؛ ۲) رمهء

کوچک کوسفندان؛ ۳) لرزه اضطراب؛

اندازه و مساوات در عمر.

(۲) پرک (prak) نر.م. یک لای

پرېدل (paredál) مص.ل. ملامت

شدن.

پرېنک (preng) ق. ۱) صوت

گرېبه ابتدائی، ۲) ماده سفیدیکه قبل از زائیدن از فرج گاو می بر آید.

پزه (páza) بنخ. م. (ج. پزې)

بیضی.

پسات (pasát) نر. م. (ج.)

پستاتونه (فساد، شر).

پس پسی (puspusáy) نر. م.

سر گوشی.

پستول (pastawál) مص. مت.

نرم کردن.

پستیدل (pastedál) مص. ل.

نرم شدن غم و اندوه، پریشانی، غصه.

پسخاک (pasxāk) نر. م. غم

واندوه، پریشانی، غصه.

پسخول (pasxawál) مص. ل.

مغموم ساختن، به غصه آوردن.

پسخیدل (pasxedál) مص.

مت. مغموم شدن، به تمام مشتقات.

پسرلی (psarláy) نر. م. (ج.)

پسرلی (بهار).

پسول (psol) نر. م. ج. زیور

پسولل (psolál) مص. مت.

زینت دادن.

پسولول (psolawál) مص. ل.

ترئین.

پسه (psa) نر. م. (ج. پسونه)

گوسپند.

پشه (páša) بنخ. م. (ج. پشی)

گربه.

پشیرلی (pšerláy) نر. م.

(ج. پشیرلی) گوسفند..

پښ (pas) نر. م. (ج. پښان) اهنگر.

پښت (pašt) نر. م. نژاد.

پښانکه (psānga) بنخ. م. (ج.)

پښانگې (۱) کنج، (۲) پاچه تنبان.

پښتانه (pastānā) نر. ج. افغانان.

پښتو (paštó) سخ. م. زبان ملی

افغانی و تمام صفات و عنعنات ملی پښتونها.

پښتون (paštūn) نر. م.

(ج. پښتانه) افغان، باجمعی صفات افغانی

پښتونخوا (paštūnxwā) بنخ. م.

مسکن افغانها.

پښتی (puštáy) بنخ . م . قبرغه

پښه (pša) بنخ . م . (ج پښي)

(۱) پای ۲ ، طایفه ، شعبه قوم .

پښیدل (pušedál) مص . ل .

فش فش کردن ماروغیره .

پښیمانه (pšimāna) ص . نب .

پشیمان کردن .

پښیمانه کول

(pšimānakawál) مص . مت .

پشیمان کردن .

پښیمانیدل (pšimānedál)

مص . ل . پشیمان شدن ، ندامت کردن

پک (pak) نرم . (ج پکان) کل ،

اقرع .

پکتیا (paktyā) بنخ . م . ولایت

جنوبی افغانستان .

پگره (pagāra) بنخ . م . (پگرې)

حشر ، کار دسته جمعی بدون مزد .

پگری (pagráy) بنخ . م .

دستار .

پلتل (palatál) مص . مت . پالیدن .

تفتیش کردن .

پلار (plār) نر . م . (ج . پلرونه)

پدر .

پلار گنی (plārganáy)

بنخ . م . ، پدر خیل ، قوم پدری .

پلته (paltá) بنخ . م . (ج پلتي)

فیتله چراغ ، یک دانه چوبک گونگورد .

پلتل (palatal) مص . مت . پالیدن

تفتیش کردن .

پلتونکی (palatūnkay) نر .

م . (ج پلتونکي) . مفتش ، بازرس .

پلک (palk) نر . م . (ج پلکونه)

ودان ، جکش کلان اهنگران .

پلمه (palmá) بنخ . م . (ج پلمي)

بهانه .

(۱) پلن (plan) ص . نرم . ج . عریض ،

پهن ، بردار .

(۲) پلن (Palán) نر . م . پیاده .

درمحاوره کنونی مستعمل نیست .

پلندر (plandár) نر . م . پدراندر .

پلنول (planawál) مص . مت .

(۱) عریض کردن ، هموار کردن .

(۲) مج به زمین افکندن شخص و لت کردن .

پلنبدل (planedál) مص . ل

عریض شدن ، هموارشدن .

پلو (palaw) نر . م . (ج پلوونه)

(۱) گوشه چادر، (۲) پهلو، (۳) طرف

و جانب ، (۴) پرده خیمه .

پلورل (plorál) مص . مت .

فروختن .

پلورنخی (ploranjáy) نر . م .

فروشگاه .

پلوشه (palwašá) بنخ . م .

(ج پلوشې) تجلی ، نور ، نورافتاب ،

شعاع .

پلوی (palawáy) نر . م .

(۱) طرفداران (۲) همسایه ، پلوان

شریک (۳) شیرتوت .

پمن (pamán) ص . نر . م . ج

گرگین .

پناه (paná) بنخ . م . (۱) غائب

و ناپدید (۲) پاشش (۳) باران میده .

پنخ (panj) نر . م . خلق ، افرینش

پنخول (panjawál) مص . مت .

آفریدن ، تخلیق ؛ (۲) پر کردن جوال و غیره ،

؛ (۳) کامیاب ساختن .

پنخیدل (panjedál) م . مص . ل

(۱) آفریده شدن ، خلق شدن ، (۲) کامیاب

شدن ، (۳) پرشدن .

پناه (pand) نر . م . (۱) لک ،

(۲) تنومند ، (۳) خشن .

پناه (paná) بنخ . م . کفش -

پیزار .

پناه (pand) نر . م . پشتاره .

پندغالی (pandgálay) نر .

م . (ج پندو غالی) (۱) فراهم نگاه حیوانات

؛ (۲) کمپ مهاجرین .

پناهوس (pandós) نر . م . گوی

، توپ ، توپ بازیچه .

پندوکی (pandúkay) نر . م .

(۱) پشتاره خورد ، (۲) فتراک .

پندیدل (pñdedál) مص . ل

مسکون شدن (۱) فراهم شدن گاو

ویاگوسنفدبرای آرام کردن (۲) چاق

ولگ شدن .

پنول (panawál) مص . مت .

ایاری کردن .

پڼه (paná) بنځ . م . کفش ، پيزار

پڼه (pána) بنځ . م . ابياری کشت .

پو (pa) نر . م . ۱ . پف ، ۲ . اتش .

پوپنا (pūpanā) ص . نب . نیست

ونا بود . تباہ ، محو .

پوتکی (putōkay) م .

(ج پوتکي) پوست .

پوچ (pūč) نر . م . ج .

(۱) فحش بابی مغز .

پوچ خولی (pūčx ūláy)

ص . نر . م . ج . بدزبان ، فحاش ویاوه

گوی .

پوڅکی (puckáy) نر . م .

(ج پوڅکي) نر مه گوش .

پوڅه (pūca) بنځ . م . خام پنیر .

پوخ (pu x) نر . م . (ج پاخه)

پخته ، رسیده ، بالغ ، ۲ . مج . کلان

سال ، قایم ، مضبوط .

پوډري (podari) ص . نب .

هیروینی ، نیشه یی .

پور (por) نر . م . (ج پورونه)

قرض . دین ، وام .

پوروړی (porawāray) نر . م .

قرضدار ، دین دار ، وام دار .

پورته (pórta) ق . بالا ،

بلند .

پورته کول (portakawál)

مص . مت . بالا کردن ، بلند کردن .

پورته کیدل (portakedal)

مص . ل . بالا شدن ، بلند شدن .

پورول (porawál) مص . مت .

قرض کردن .

پوره (pūrá) ص . نب . کامل ،

تمام .

پوره کول (purakawál) مص

مت . به انجام رساندن ، تمام کردن .

پوره کیدل (purakedál)

مص . ل . به پایان رسیدن ، تمام شدن .

پورې (puri) ق ۱ . با ، تا ، به او

۲ . بسته به او معروف نیز تلفظ می

شود .

پورې ایستل (purištál) مص

مت . از دریا و جوی عبور دادن .

پورې وهل (puriwahál) مص

مت ، تيله دادن .

پور (pur) نر . م . (ج پورونه)

عروس .
پوښاک (puṣāk) نر . م . لباس ،

جامه .

پوښتل (puṣṭl) مص . مت . ل .
پرسیدن .

پوښتورگی (poṣṭawōrgay)
نر . م . نگرده .

پوښتنه (puṣṭāna) بنخ . م . پرسش

، سوال ، پرسان ، ۲) استعمال ۳) عیادت
مریض .

پوښتی (puṣṭāy) بنخ . م . ج .
۱) قبرغه ، ۲) نوعی از سر بافتگی زنان
است .

پوښتیدل (puṣṭedl) مص . ل .
پرسیدن .

پوښښ (poṣāṣ) نر . م .
پوشش ، سقف خانه .

پوښل (poṣāl) مص . مت پوشش
کردن سقف خانه .

پوکانه (pukāna) بنخ . م .

(ج . پوکانی) . ۱) حباب ۲) مثانه ، ۳) روده
وانبان .

۱) طبقه ، مرتبه ، منزل ، صف ، ۲) زولانه
وپای بند که انرا (شکیل) گویند .

پورمخی (purmaxi) ق . و گنه .

پورنی (purānay) ^{پورمخی} ن . م .
(ج پورنی) چادر زنانه .

پوری (purāy) بنخ . م . پله
نرد بان ۲) چوکی بضمه پاوواو معروف
نیز گویند .

پوسپوسی (puspusāy) نر .
م . سر گوشی .

پوسپوسی کول

(puspusaykawāl) مص . ل .

سرگوشی کردن .

پوست (post) ن . م .
(ج پاسته) نرم .

پوستکی (postākay) نر . م .
قشر ، پوست .

پوستول (postawāl) مص . مت
۱) پوست کردن ، ازقشر کشیدن ،
۲) نرم کردن .

پوښ (poṣ) نر . م . (ج . پوښونه)
۱) غلاف ، ۲) لباس ۳) لباس خاص

پوکل (pukál) مص . مت . پف
کردن .

پوکول (pukawál) مص . مت
پف کردن ، دمیدن .

پوکی (pūkáy) نر . م (۱) پف ،
پفک زرگران ، (۲) تصفیریک به معنای
کل واقرع .

پوکیدل (pukedál) مص . ل .
(۱) سوختن ، (۲) پف شدن .

پول (pul) نر . م (ج پلونه) پل .
پولپولک (pulpulák) نر . م

فلفل الماه . بته ایست تلخ که در کنار
جویها می روید ، برگهای آن به مانند بید
و برای امراض جلدی به کار میبرند .

پوله (pūla) بنخ . م . گل چشم ،
خط بانقطه رویت .

پونده (pūnda) بنخ . م . (ج
پوندی) (۱) پاشنه کروی ، (۲) تانال
شمشیر .

پونده (pawandá) نر . م .
مالدار کوچی و بادیه نشین .

پونده که (pundōka) بنخ . م .

سبزی که از شبدر پخته می شود .

پوندوی (punday) بنخ . م . ج .

ساق ؛ (۲) نبات سبزرنگ است که
گل سفید دارد مردم آنرا مانند ارغوزک
پخته کرده میخورند . (۳) صندوق
چوبی .

پوول (powál) مص . مت .
چراندن .

پوونده (powandá) نر . م . ج .
شبان ، چوبان .

پوه (poh) ص . ن . ب .
(ج . پوهان) فهم ، دانشمند ، دانا .

پوهاند (pohānd) نر . م .
استاد ، عالم ، دانا ، پروفیسور .

پوهنتون (pohantūn) ن .
م . یونیورسیتی ، دانشگاه .

پوهنخی (pohanjáy) نر . م .
فاکولته ، کالج .

پوهنه (pohōna) بنخ . م .
فهمیدگی ، علم ، دانش .

پوهول (puhawál) مص . مت .
دانسته کردن ، فهماندن .

پوهه (póha) بنخ . م . (ج . پوهی)

(۱) خرد، دانش، علم، (۲) زن دانشمند .

پوهیدل (pohedál) مص . ل .

دانستن .

پویول (poyawál) مص . مت .

فهماندن .

په یاد (payād) ق . به خاطر،

یاد کرده .

په یادول (payādawál) مص .

مت . یاد کردن، از بر کردن، حفظ

کردن .

پی (pay) بنخ . م . (۱) شیر،

لبنیات، (۲) نباتیست شیردار .

پیاورتوب (Pyāwārtób) نر . م .

قوتمندی، ذکات .

پیاورپی (pyāwḍrāy) ص . نر . م .

(ج پیاورپی) قوی، ذکی .

پیت (pit) ص . نر . م . پهن،

پنخس پچق .

پیت پزی (pitpázay) ص . نر .

م . بینی پچق . بینی . پهن .

پیتول (pitawál) مص . مت .

پچق کردن، پهن و هموار کردن .

پیتیدل (pitedál) مص . ل . پچق

شدن، پهن شدن .

پپچل (pečál) مص . مت .

پیچاندن .

پپچموزی (pečmúzay) نر .

م . تمسخر، استهزاء .

پپچومی (pečūmay) نر . م .

(۱) سربالایی، عکس نشیب . (۲) کج

گردشی کوتل و غیره .

پپخول (pecawál) نر . م .

(۱) پرده خیمه و غزدی . (۲) فرش

کلان بوریایی .

پیخه (pica) بنخ . م . حاشیه لباس،

دامن .

پیدا کول (paydākawál) مص .

مت . پیدا کردن، یافتن .

پیدا اینبت (payddyōšt) نر . م .

افرینش، یافت، پیدایش .

پیر (pir) نر . م . (ج . پیران

(۱) مرشد، پیشوا، شخص مقدس

(۲) سالخورده (۳) دوشنبه .

پیر (per) نر . م . (۱) گردش،

پیری (peráy) نر.م. پری، جن، دیو.

پیریان (peryán) نر.م.ج. پری، جن.

پیریانی (peryanáy) ص. نر.م. جنی.

پیپر (per) نر.م. هاوند چوبی، کنده جهاز، ۲ (لک وسطیر، ۳) کاه سفید کندم و غیره، ۴ (جهاز وعمل شیره کشی).

پیپرمار (permār) ص. نر.م. شخص شربت کش نیشکر.

پیپرمن (permán) نر.م. شخص تنبل و فربه.

پیپرو (perú) ق. حق الزحمه چوپان.

پیپره (perá) بنخ.م. زواله خمیر، ۲ (نوعی از شیرینی که شپیره نیز گویند).

پیپرکه (peráy) بنخ.م. مص.مت.

(۱) چوکی، کرسی، ۲ (صَفْسَه نشیمن، ۳) قرن، صده.

پیپزل (pezál) مص.مت. رفو کردن.

پیپزوان (pezwán) نر.م. یلاق

نوبت، دور، حالت؛ ۲ (طرز شکل.

پیپر (peròr) نر.م. لک، سطر.

پیپرزو (perzó) ص. بنخ.م. رواداری.

پیپرکی (pirakáy) نر.م. بولانی

(۱) پیپرل (perál) مص.مت.

بوریا و چارپایی بافتن.

(۲) پیپرل (perál) مص.مت.

خریدن.

پیپرنگ (peráng) نر.م. فرنگ

و تمام اروپا.

پیپرنگی (perangáy) نر.م.

(ج. پیرنگیان). نصرانی، اروپایی.

پیپروتی (perwatdy) بنخ.م.

گیاه عشق بیجان، پیچک.

پیپرودل (perodál) مص.مت.

خریدن.

پیپرونکی (perunkay) نر.م.

(۱) بوریاباف، ۲) خریدار.

پیپروی (peráway) نر.م. قیماق.

پیپره (payrá) بنخ.م. پهره، تهانه،

(۲) گردش، نوبت، دفعه.

دختر باکره ، دوشیزه .

پیغور (payğór) نر . م . طعنه ،

عیب وزشتی .

پیغورور کول

(payğorwarkawál) مص . مت .

طعنه دادن .

پیکو (paykó) نر . م .

(۱) پایکوب شالی وغیره . ۲) ماشین

سیمیان .

پیکه (piká) ص . ن . ب .

(۱) کم رنگ ، رنگ شکسته ، ۲) بی مزه

، شرمنده ، منفعل .

پیکی (pikáy) نر . م .

(ج پیکئی) موی پیشانی ، زلف دوشیزگی

و بچه گئی که پیش روی بمانند .

پیل (payl) نر . م . آغاز . شروع

پیلامه (paylámá) ق . (ج پیلامپی)

علامه ، نشانی ۲) بنیاد ۳) خوی ۴) نتیجه

پیلوخی (pilwáǰay) نر . م .

درگیران .

پی مخی (paymāxay) نر . م .

(ج پیمخی) حسین ، خوبرو ، خوشنما ،

قشنگ مخی مص . مت . سفتن ، نظم

کردن .

پپیل (peyál) مص . مت . سفتن ، نظم

کردن .

، زیوریکه دربینی اویزان و بالای لب ،

میباشد ۲) ریسمانیکه دربینی گاو

و شتر اندازند و در شاخهای او می بندند

پیزوانی (pezwānáy) نر . م .

چوبک یوغ .

پپژند گلوی (pežandgalwí)

بنخ . م . تعارف ، شناسایی .

پپژندل (pežandǎl) مص . مت

شناختن .

پپژندوی (pežandóy) ص . نر

. م . عارف ، شناسا ، معروف .

پیش پرانگ (pišparāng) نر

. م . گربه صحرائی .

پیشو (pišo) بنخ . م . (ج پیشوکانپی)

گربه . پشک .

پیشوا (pišwá) نر . م .

(ج پیشواکان) رهبر .

پپبینه (péša) بنخ . م . (ج پپبینی)

واقعه ، حادثه ، تصادف .

پپبیدل (pešedǎl) مص . ل .

(۱) عارف شدن ، اتفاق افتادن ،

(۲) واقع شدن ، ۳) آمدن تصادفی .

پپغله (péǰla) بنخ . م . (ج پپغلی)

ت

ت (te) بنخ .م. حرف پنجم الفبای
پنتو است که ارزش ابجدی آن
(۴۰۰) است.

تاخچه (tāxčá) بنخ . م .

(ج تاخچی) طاق .

تاریه تار (tārpātār) ق . متشت

منتشر ، پراکنده .

تاریه تار کول

(tārpātārkawál) مص . مت .

متشت کردن ، منتشر کردن ، پراکنده

کردن .

تاریه تار کیدل

(tārpātārkedál) مص . ل . متشت

شدن ، منتشر شدن ، پراکنده شدن .

تارو (tārū) نر . م . (ج تاروگان)

تیهو .

تار (tār) نر . م . (۱) غم ، شبخون ؛

(۲) خرسنگ کلان (۳) تاراج .

تاراکی (tārāk) نر . م .

(ج تاراگونه) (۱) شبخون ، غم ،

مصیبت ، زحمت ؛ (۲) تاراج .

تاسی (tāsí) ض . ج . نر . بنخ .

شما .

تالا (tālā) نر . م . تاراج .

تالنده (talánda) بنخ . م .

(ج تالندی) ، رعد ، برق .

تانه (tānā) بنخ . م . (ج تانی)

تهانه . بهره دارخانه .

تاندار (tānadār) ص . نر . م .

بهره دار .

تاوول (tāwawál) مص . مت

(۱) تاب دادن (۲) چرخ دادن .

تاویدل (tāwedál) مص . ل .

تابیده شدن ، تاب خوردن ؛ (۲) چرخ

خوردن ، طواف کردن .

تبخی (tabaxáy) نـ م .

تابه نان پزی .

تبرگی (tabargáy) نـ م .

(ج تبرگی) تبر .

تبک (tabák) نـ م . یکنوع

مرضی است که در دهن و پای حیوانات

پیدامی شود .

تبه (tába) بنخ . م . تب .

تبی (tábay) نـ م .

(ج تپی) داغ روغن .

تبی (tabáy) بنخ . م . تابه .

تپاک (tapák) نـ م .

(ج تپاکونه) (۱) حرص (۲) بی قراری

، جوش محبت ، توجه زیاد .

تپل (tapál) مص . مت (۱) رگل

و غیره را بردیوال چسپانیدن ۲ لابلای برای

چسپانیدن رگل و غیره .

تپوس (tapús) نـ م .

(ج تپوسونه) پوسان ، جستجو

استفسار .

تپیدل (tapedál) مص . ل .

تپیدن ، نارام شدن .

تت (tat) ص . نـ م . ج .

(۱) پیوسته . گنجان ، انبوه (۲) کم نور

، چراغ کم روشنی (۳) سایه غلو .

تتی (tatay) بنخ . م . (۱) سینه

شتر (۲) نوعی از کاسه و پیمانان گندم

و غیره که چوبی میباشد (۳) ابدان

سنگی ، باران در کوه .

تخرگ (t xarg) نـ م .

(ج . تخرگونه) بغل .

تخنول (taxnawál) مص . مت .

دغدغه کردن ، تختخک کردن .

تخیدل (taxnedál) مص . ل .

دغدغه شده .

تخه (táxa) بنخ . م . (ج تخی)

درد دوغ .

تخیدل (taxedál) مص . ل .

دغدغه شدن .

تراپ (trāt) نـ م .

(ج تراپونه) تاخت ، دویدن تیز ،

(۲) مهمیز (۳) بوته ایست که گل انرا

(بوس) میگوید و به ان کالامشویند و به

بوته اش مشکهارا اش میدهند

واگر شترخسته انرا بخورد فوراً

هلاک میشود (۴) دزه بازی .

ترازه (trāzá) بنخ . م . قاش خربوزه و ...

تراوسه (tarósa) ق . تاهنوز .

تربگني (trbāgani) بنخ . م .

(ج تربگني) (۱) عموزادگي (۲) مجازاً

مخاصمت و دشمني .

تربور (tarbūr) ن — م .

(ج تربوران) پسر کاکا ، عموزاده .

تربورگلووي (tarbūrgalwí)

بنخ . م (ج تربورگلووي) (۱) عموزادگي

(۲) مجازاً همچشمي ، مخاصمت ،

دشمني .

ترپ (trap) نر . م (۱) اواز افتادن

چيزي برزمين (۲) جست و خيز .

ترپايه (tarpāya) ق . الي . اخر ،

الي نهاي .

ترپل (trapál) مص . مت . دويدن

غير منظم و جست و خيز زدن .

ترپلل (traplal) مص . ل .

گرځتنن از جنگ به صورت افتـان

و خيزان ، دويدن و سيل کردن .

ترپول (trapawál) مص . مت .

چيزي را بصورت غير منظم کوفتن و

ماندن .

ترتل (tratal) مص . مت . راندن

توبيخ کردن .

ترخ (traǰ) ق . در بين ، ضمن .

ترخه (tárxa) بنخ . م . درمند ،

شيخ ، بته تلخ که در دوا استعمال

ميشود . .

ترخه (rarxá) ص . بنخ . م .

(ج ترخي) تلخ .

ترپي (traṙí) نر . ج . ابر باريک

دروقت تموز .

ترسره کول (tarsarakawál)

مص . مت . به پايان رساندن ، انجام

دادن .

ترسپري (tarseráy) نر . م .

(ج . تر سپري) . افسار اسپ و غيره .

ترشا (taršá) ق . دنبال ، درپشت

در عقب .

تربنخ (t(a,ə) ršág) بنخ . م .

تيشه .

ترکان (tarkān) نر . م .

نجاری .

ترکاني (tarkāni) بنخ . م .

بخاری .

ترله (tarlá) بنخ . م . (ج ترلپي) .

۳ تره (trah.) بنخ . م . نقرت ،

ترس ، سهم .

۴ تره (tará) بنخ . م . وجود ،

بدن .

تره کی (tárakay) نر . م .

(ج ترکی) نام یک قبیله افغانها .

تری تم (taray tám) ص . نب .

ناپدید .

تریخ (trix) ص . نر . م .

(ج ترخه) تلخ .

تریخول (trixawál) مص . مت .

تلخ کردن .

تریخی (tríxay) نر . م .

(ج تریخی) زهره ، مراره .

تریخبدل (trixedál) مص . ل .

تلخ شدن .

تربدل (taredál) مص . ل .

تور خوردن .

ترینداره (trindára) بنخ . م .

(ج ترینداری) تنداره ، زن عمو .

ترینگلی (tringálay) ص . نر .

م . (ج ترینگلی) سخت ، عبوس ، بخیل .

تریو (triw) نر . م . (ج تروه)

دختر کاکا .

ترنج (turúnj) نر . م . یک نوع

میوه است .

ترنگر (trangár) نر . م . (ج ترنگر)

کاه کش .

ترنگول (trangawál) مص .

مت . زدن زنگ و سارنگ و امثال ان .

ترینکه (tárnika) نر . م .

پدر پدر کلان .

تروور (tror) بنخ . م . (ج تروور)

خاله ، عمه ، خواهرپدر یا مادر .

تروورزی (trorzáy) نر . م .

(ج تروورزی) پسر عمه ، پسر خاله .

ترووری (trozmáy) بنخ . م .

تاریکی ، شی که ماهتاب نباشد .

ترول (tarawál) مص . مت .

رم دادن .

تروی (torwé) ج . م . (ج)

تریو بمعنی ترش ، ۲ (دوغ .

۱ تره (tra) نر . م . (ج تروونه)

کاکا ، برادرپدر .

۲ تره (tra) بنخ . م . (ج تروی)

ناوه .

طریق ، ۲ (زمین سخت ، ۳) اراده ،
 قصددل ، ۴ (پیمان ، عهد بستگی ،
 ۵) تپه که سرتیز داشته باشد .

تړی (tázay) ص . نر . م . تشنه

تش (taš) ص . نر . م . ج .

خالی ، تهی .

تش لاسی (tašlásay) ص .

نر . م . دست تهی ، دست خالی .

تشول (tašawál) مص . مت .

تهی کردن ، خالی کردن .

تشی (tášay) نر . م . (ج تشي)

تهیگاه انسان و حیوان ، خالیگاه .

تکره (takrá) ص . نب .

تندرست ، قوی ، توانا و مجازا ماهر .

تگ (tag) نر . م . رفتار .

تگ راتگ (tagrātág) نر .

م . رفت و آمد .

تگلاره (taglára) نبخ . م . خط

مشی .

تل (tal) نر . م . عمق ، پائین ،

(۲) پامال ، قعر ، ۳) ته نشین ، درد .

تل (tal) ق . همیشه ، دایم ،

جاوید .

ترش ، شور .

تریوول (triwawál) مص . مت .

ترش نمودن ، ترش ساختن .

تریویدل (triwedál) مص . ل .

(۱) ترش شدن ، ۲) عبوس شدن .

تر (tar) نر . م . ۱) شرط ،

۲) بندچیزی ، سد ؛ ۳) عقد ، گره ،

بست ؛ ۴) بندآب ؛ ۵) سنگ کلان ؛

۶) قرارداد .

ترانگه (tarānga) نبخ . م .

(ج . ترانگې) ۱) تریشه دراز ، جامه

کهنه ؛ ۲) تریشه دراز زمین .

تراو (tarāw) نر . م .

(ج . تراوونه) اطناب جریب کشی و غیره

(۲) نسبت ، ارتباط علاقه .

ترل (tarál) نر . م . بستن ،

بند کردن .

ترم (tarǝm) ص . نر . م . شیر گرم

نیم گرم .

ترون (tarūn) نر . م .

(۱) معاهده ، پیمان ، قرارداد ، عقد ،

بندوبست ؛ ۲) گره ؛ ۳) طرز بستن .

تره (tára) نبخ . م . ۱) راه ،

تلتک (talták) نر . م . لحاف .

تلل (tlal) مص . ل . رفتن .
تلوار (talwār) نر . م . عجله ،
 تیر .
 تعجیل ، شتاب .

تلوسه (talwasá) بنخ . م .

(ج تلوسی) بیتابی ، حرص ، بیطاقتی .

تلول (talawál) مص . مت .

بریان کردن در روغن .

تلول (talawál) مص . مت .

(۱) به عمق بردن ، ته نشین کردن .

(۲) چپه کردن آب وغیره .

تله (tála) بنخ . م . (ج . تلی)

ترازو .

تلی (taláy) نر . م . (ج . تلی)

(۱) کف پیزار ، کف پا پوش ، (۲) پارچه

چرس پخته ، (۳) جای نهادن کنده زیر

چرخ اسیا ، (۴) پرده بیرونی شکم .

(۵) صحن و جای خرمند ، (۶) سفوف ،

(۷) سطح زمین ، (۸) قسم از باربندی

بته وغیره ، (۹) خس دندان ، خلال .

تلین (talín) نر . م . سالگره

مرده .

تم (tam) نر . م . استاده ، معطلی ،

تمام .

تم (tam) نر . م . (ج تمونه)

تیر .

تمام (tamām) ص . نر . م . ج .

اتمام . اختتام .

تمامول (tamāmawál) مص

مت . تمام کردن .

تما مبدل (tamāmedál)

مص . ل . تمام شدن .

تمبه (tambá) بنخ . م . (۱) تنبه

دروازه ؛ (۲) ستون عمارت ، (۳) مج .

مصر ، اصرار کننده .

تمبیدل (tambedál) مص . ل .

یک تکه بزرگ از کوه و دیوار وغیره

جداشدن .

تم خای (tam jāy) نر . م .

ایستگاه ، جای استاد شدن موتر .

تند (tund) ص . نر . م . ج . تیز .

تنداره (tandāra) بنخ . م . زن

کاکا .

تندر (tándar) نر . م .

(ج . تندرونه) صاعقه .

تنده (tánda) بنخ . م .

- (ج . توبرې) (۱) نوعی از دسترخوان .
 (۲) طبراق جو خوره اسپ .
توتړی (tutráy) ص . نر . م .
 الکن .
توتکی (totakáy) بنخ . م .
 غوچی ، پرستو .
توتی (toti) نر . م . (ج . توتیان)
 طوطا .
توخی (tóxay) نر . م . نام یک
 قبیله افغانها .
تود (tod) ص . نر . م .
 (ج . تاوده) گرم .
تودوخه (tawdóxa) بنخ . م .
 (ج . تودوخی) گرمی .
تودول (tawdawál) مص .
 مت . گرم کردن .
تودبدل (tawdedál) مص . ل .
 گرم شدن .
تور (۱) (tor) ص . نر . م . ج .
 (۱) سیاه ، ۲) تاریک .
تور (۲) (tor) نر . م . (ج . توروته)
 (۱) تهمت ، ۲) رم ، ۳) دام نخعی
 پرندگان ، جال .

- (ج . تندې) تشنگی .
تندی (tandáy) نر . م .
 (۱) پیشانی ، ۲) چوچه شیر خوار هر
 حیوان (۳) نوکشت ، نوروئیده .
تنکی (tankáy) نر . م .
 (ج . تنکی) نازک ، تروتازه ، نوروئیده
 ، نوزاد .
تنگ (tang) ص . نر . م . ج .
 ضیق .
تنگول (tangawál) مص . مت .
 تنک ساختن ، ضیق ساختن .
تنگی (tangáy) نر . م .
 (۱) تنگناودره کوه ، ۲) جوالیکه
 کوچی ها در ان قروت وغیره میاندازند .
تنگپدل (tangedál) مص . ل .
 تنک شدن ، ضیق شدن .
تنور (tanúr) نر . م . (ج . تنورونه)
 تندور .
تیاکه (tanáka) بنخ . م .
 (ج . تیاکې) ابله .
تنی (tanáy) بنخ . م . تکمه پیراهن
 وغیره .
توبره (tobrá) بنخ . م .

توربرېښ (torbrēs) نر . م .

تهدید سلاح و برق شمشیر را به کسی
نشان دادن .

تورتم (tortám) نر . م . ظلمات ،
تاریکی زیاد .

تورزن (tūrzan) ص . نر . م .
شمشیری .

تورن (torán) ص . نر . م . / متهم
(۲) ق . سیاه .

تورنجنرال (tūranjanrāl) ص
نر . م . رتبه دوهم جنرالی .

تورول (torawāl) مص . مت .
(۱) سیاه کردن ، (۲) رمـانـدن ،
(۳) متهم کردن .

توره (tūra) بنـخ . م .
(ج . تورې) سیف ، شمشیر .

توره بلا (torabalā) بنـخ . م .
بلا سیاه .

توره تبه (toratāba) بنـخ . م .
تب محرقه .

توره توخله (toratoxāla)
بنـخ . م . سیاه سرفه .

توره غاره (torağāra) بنـخ .

م . سیاه سرفه .

توری (۱) (tóray) نر . م .
(ج . توري) (۱) حرف ، (۲) طحال .

توری (۲) (torí) نر . ج . یک
قبیله بزرگ افغانها که در کرمه و پاره
چنار زیست دارند .

توریالی (toryāláy) ص . نر . م .
(ج . توريالي) شمشیری ، شمشیرزن
شجاع .

توربدل (toredál) مص . ل .
(۱) بدنام شدن ، (۲) سیاه شدن ،
(۳) رمیدن .

توریکه (toráy) بنـخ . م . خاله ،
مجازاً زن بیگانه .

تورل (tūzāl) مص . مت .
تراشیدن چوب و امثال ان ، چک کردن .
توبنه (toṣā) بنـخ . م . توشه ،
اذوقه .

توغ (tuğ) نر . م . (ج . توغونه)
بیرق ، نشان .

توغندی (tūğa ndáy) نر . م .
(ج . توغندي) راکت .

توغول (tūğawāl) مص . مت .

توئیدل (tuedál) مص . ل .

ریختن .

ته (ta) ض . تو ، ضمیر مفرد مخاطب

فاعلی .

تیار (tayār) ص . نر . م . ج .

۱ (آماده ۲) فربه ، ۳ (درست

وصحیح .

تیارول (tayārawál) مص .

مت . ۱ (آماده کردن ، ۲ (ساختن ،

۳ (فربه کردن .

تیاربدل (tayāredál) مص . ل .

۱ (آماده شدن ، ۲ (فربه شدن .

تیتول (titawál) مص . مت .

افشاندن .

تیر (tir) نر . م . (ج . تیرونه ،

تیران) چوب سَطبر پوشش خانه .

تیر (ter) ص . نر . م . ج . گذشته

، پیشقدم ، ثابت .

تیرایستل (teristál) مص .

مت . بازی دادن ، فریب دادن .

تیرکبش (tirkaṣ) نر . م .

(ج . تیرکبشونه) ۱ (سوراخ کشمش

خانه . ۲ (سوارخهای برج قلعه و سنگر .

۱ (چیزی را دزدانه بردن ، ۲ (کسی

را به زمین مالیدن ، ۳ (راکت رافیر

نمودن .

توغه (túga) بنخ . م . کفاره ،

جواب ، ۱ (یکنوع میوه .

توکانی (tūkānáy) بنخ . م .

۱ (تف دانی ، ۲ (نوعی از بازی اطفال

توکل (tūkál) مص . مت . تف

کردن .

توکللی (tawakalí) ص . نب .

قیاسی ، تخمینی .

توکم (tūkám) نر . م .

(ج . توکمونه) نژاد ، نسل .

توکول (tūkawál) مص . مت .

تف کردن .

تومنه (túmna) بنخ . م .

(ج . تومنی) ۱ (ماست مایه ،

۲ (تخم زراعت .

تون (tūn) نر . م . ۱ (جای ،

کلمه ظرفیت است ، ۲ (نوعی از

درخت کوهی است .

تویول (tuyawál) مص . مت .

ریختاندن .

نبات نوسرزده .

تېغنه (teǵná) بنخ . م . تابه اهنی .

تېکی (tékay) نر . م . غلاف

شمشیر و کارد وغیره .

تېروتل (terwatál) مصر . ل .

فرب خور دن ، بازی خور دن .

تېغ (teǵ) نر . م . ج . تیغونه (

ت

ت (te) نَبِخْ ۴۰

حرف ششم الفبای پنتو .

تاپو (tāpū) نر . م (ج . تاپوگان)

جزیره کوچک بین دریا .

تاپه (tāpá) نَبِخْ . م (ج . تاپی)

(۱) مهر ، نشانی ، اله چاپ ، (۲) نقش

دوخت و غیره .

تاپی (tāpay) نر . م (ج تاپی)

(۱) فاصله ، مسافه ، (۲) وقت رسیدن

قسط قرض . (۳) دوستی و روابط ،

(۴) وقت معین ، (۵) وقت بحران مرض

(۶) توغل سرما و باران .

تات (tāt) نر . م (۱) فخر ، ناز ،

غرور ، کبر ، خودنمایی (۲) چیزخم

ومایل ، (۳) یکنوع رخت .

تاتوبی (tātobay) نر . م

(ج تاتوبی) آرام گاه ، مسکن و ماوی .

تاغی (tāğáy) ص . نر . م .

(ج تاغی) چشم برآمده .

تاک (tāk) ص . نر . م . ج .

(۱) ترش ، (۲) گوسفند نشانی شده ،

(۳) صدای تفنگ و غیره (۴) میوه درخت

است که از پوست همان میوه قطی

نصوار می سازند..

تاکل (tākál مص . مت ۱) نشانی

کردن ، تعین کردن ، انتخاب نمودن
۲ (مریض رابه چیهی عنعوی
تکمید کردن .

تال (tāl) نر . م . (ج تالونه) گاز

مخصوص که در مبله وسپورت از
ریسمان درخت میسازند . ۲ (کپان ترازو ،
۳ (تاخیر ، درنگ ، ۴ (تار عنکبوت .

تالول (tālawál) مص . مت .

۱ (گاز دادن ۲ (معطل کردن .

تالبدل (tāledál) مص . ل .

۱ (معطل شدن ۲ (گاز خوردن .

تانتیه (tāntā) بنخ . م . (ج تانتی)

ناروبته ، ساق جواری .

تانگه (tāngá) بنخ . م .

(ج . تانگی) درخت ناک پیوندی .

تبر (tabár) نر . م . (ج . تیرونه)

خاندان ، قبیله ، عشیره قوم ، ملت ، خانم .

تپ (tap) نر . م . (ج . تیونه)

۱ (داغ ۲ (زخم ۳ (پاروران ۴ (اواز

زدن چیزی ، ۵ (بند کردن کتاب .

تپال (tapál) نر . م . قاصد ،

پوسته چی ۲ (احوال و پیغام .

تپوس (tapús) نر . م .

(ج تپوسان) ۱ (غالموش ، غلیبواز
۲ (مجازاً ادم کاهل وسست وتنبل ولک
وفربه .

تپول (tapawál) مص . مت .

بند کردن کتاب . بر کسی تهمت ویا
خیانت بستن وبه ان منسوب کردن ،
۲ (تمام مسایل تحسین چیزی را بر
کسی بستن .

تپه (tapá) بنخ . م . ح (تپی)

لندی زبان پنستو ، نوع مخصوص شعر
ملی پنستواست .

تپی (tapí) ص . نر . م (ج تپیان)

زخمی ، داغدار .

تپتار (tapár) ص . نر . م .

(ج . تپاران) مسگر .

تپتر (tapár) نر . م . (ج . تپترونه) سینه

طبعی بکشد .

تغبدل (tağedál) مصر . ل .

اواز کشیدن مرغ و غیره در وقت خفه شدن .

تک (tak) نر . م . (ج . تکونه)

اواز تفنگ ، اواز کوفتن دروازه و امثال آن، اواز افتادن چیزی سخت بر زمین؛
 ۲ (کوکٔ سوزن و دوختن؛ ۳) گوسفند
 مرگی و مرض وبای گوسفند؛ ۴) خط
 فاصل حدود؛ ۵) زمین سرحدی؛ ۶) زمین
 میراث پدری؛ ۷) جای و غار کاشتن تخم
 خربوزه و غیره در پالیز؛ ۸) ساعت چوبی
 است که دهقانان وقت زوال و استحقاق
 آب خود را معلوم میکند؛ ۹) تنقید
 و ایراد؛ ۱۰) دانه مهلک که اکثراً در
 حلق بر آید .

تک پولی (tik átpulí) بنخ .

م . عایدی که از درک تکت بدست
 میاید .

تک تک (takták) نر . م .

دق الباب ، اواز بهم زدن چیزهای سخت

تکر (takár) نر . م . (۱) تصادم ،

تتو (tatū) نر . م . (ج . تتوگان) یابو ،

اسپ خورد و کوتاه دم و بیکاره .

تتی (tatay) بنخ . م . (ج . تاتی ، تنیایی)

(۱) کاروان سرای ، (۲) بیت الخلا ، کنار آب
 ، مبرز .

تسکوره (taskóra) بنخ . م .

کج بیل .

تغ (tağ) نر . م . (۱) پرده بالای

چشم ، مجازاً مژه . (۲) قبای سبز .

تغر (tağár) نر . م . (ج . تغرونه)

(۱) گلیم ، (۲) بته ایست که بر گهای
 یش به مثل بید است .

تغکی (tuğakáy) نر . م .

(ج . تغکی) (۱) مرض مرغ مرگی ،
 (۲) مرض نزله و ریزش . . .

تغن (tağán) نر . م . ج .

(۱) سرفه کننده ، (۲) شور و غوغا کننده ،
 (۳) شخص بزدل و بی همت .

تغول (tağawál) مصر . مت .

خفه کردن مرغ و غیره تا که اواز غیر

سکندری ، ۲ (خساره .

تککه (takaká) بنخ . م .

(ج . تککې) شانه ، بیل که بیل زدن در
ان پای می نهد .

تکنده (takanda) ص . بنخ . م .

گرم و سوزان ، صفت چاشت میاید ، مثلاً
تکنده غرمه (چاشت سوزان)

تکنی (takanáy) ص . نر . م .

(۱) حیوان گهگیر ، ۲ (متردد ، دودل ،
اندیشنه ناک .

تکور (takór) نر . م . ضماد ،

تکمید ، گرم کردن عضو .

تکورول (takorawál) مص .

مت . تکمید کردن عضو مصاب و
در درسیده .

تکول (takawál) مص . مت .

(۱) کوفتن ، میده کردن به سبب کوفتن
(۲) مج . زدن .

تکه (taká) بنخ . م . (ج تکې)

(۱) صاعقه ، سنگ . وافت سماوی ؛

(۲) سانقه بازی .

تکی (takay) نر . م . ۱ (خال ،

۲ (نقطه ، ۳) اب کم به قدر چند
قطره ؛ ۴ (جای معین ..

تگ (tag) ص . نر . م .

(ج . تگان) شیاد ، غدار ، دغاباز .

تگمار (tagmār) ص . نر . م .

(وگ . تگ) .

تگی (tagí) بنخ . م . فریب ،

مکر ، دغابازی .

تل (tal) نر . م . ۱ (رفیق و همراه

و شریک ، ۲) قبیله ، و طایفه ،

۳) مجموعه و دسته چوب چار تراشیکه

حمل ان ذریعه دریا می ش—ود ،

۴) دسته هرچیز ، (۵) نام شهر یکه در

پننتو نستان موقعیت دارد .

تلواله (talwála) بنخ . م .

رفاقت ، همراهی ، گروه رفقا .

تمبکه (tambáka) بنخ . م .

(۱) چراغ دان ۲) انبار گاه سفید ،

(۳) لانه زنبور عسل .

ټنگېدل (ټangedal) مص . ل .

نواخته شدن ساز وغيره .

ټوپ (ټup) نر . م . (ج . ټوپونه)

(١) دويدن ، جست و خيز ؛ (٢) توده شالي و جوارى .

ټوپ ټپانى (ټoptapanay)

نر . م . مسابقه خيززدن .

ټوپک (ټopak) نر . م . تفنگ

ټوپکسالار (ټopaksalar)

ص . نر . م . تفنگدار ، تفنگسالار .

ټوپنى (ټopanay) بنځ . م .

(١) نوعى از بازي اطفال است ،
(٢) جهانديده و سياح .

ټوپى (ټopay) بنځ . م .

(١) پشته کوه ؛ (٢) سرخانه
چلم ؛ (٣) پتياقى
(٤) کلاه ؛ (٥) نوعى از بازي .

ټوتکه (ټotka) بنځ . م .

(ج . ټوتکې) (١) علاجى که بطور
تجربه و عنعنات نمايند . (٢) تحفه ايکه

ټمبل (ټambal) نر . م .

(١) فربه و اماسيده ، (٢) کاهل و سست .

ټنډه (ټand) ص . نر . م .

(١) اماسيده ، فربه و لک ؛ (٢) جوانه کاو
و کاو ميش ؛ (٣) نوعى از انگور قندهارى
است .

ټنډه (ټanda) بنځ . م . (ج . ټنډې)

(١) حامله ماچه خر ، حامله زاینه ،
(٢) پيشانى ؛ (٣) اجتماع برائى مشوره يا
بحث و مجلس جهت فساد .

ټنډېدل (ټandedal) مص . ل .

(١) ابستن ، حامله شدن زاینه يا حيوان ؛
(٢) اماسيدن و فربه شدن .

ټنگ ټکور (ټangtak or)

نر . م . عيش و طرب و ساز و سرود .

ټنگول (ټangawal) مص .

مت . ساز کردن ، فلز رازدن و به اواز
اوردن .

ټنگه (ټanga) بنځ . م . سى

پولى ، تنگه .

به خانه عروس میبرند .

توتکی (totak y) بنخ . م .

۱ (عینک زانو ، ۲) کاسه چوبی خورد ،
۳ (استخوان سُرین .

توتیه (toṭá) بنخ . م . (ج . توتی)

رقعه ، پارچه هر چیز .

توخل (tūxál) مص . ل . سرفه

کردن .

توخله (tūxála) بنخ . م . سیاه

سرفه .

توخول (tūxawál) مص . مت .

به سرفه آوردن .

توخی (tūxáy) نر . م . سرفه .

توخبدل (tūxedál) مص . ل .

سرفه کردن .

توغ (tūg) نر . م . ۱ (خمیده ،

کوزه پشت ؛ ۲) گره .

توغکی (tuḡakáy) نر . م .

۱ (اسم مصغرتوغ به معنای کوزه پشت

وخمیده ۲) مرض مرغ مرگی .

توک (tuk) نر . م . جلد . حصه ،

جزء یک جلد کتاب ، پارچه نان و غیره .

توک توک (tuktúk) نر . م

پارچه پارچه . جزء جزء ، حصه حصه ،

میده میده ، تکه تکه .

توکر (tukár) نر . م .

(ج . توکران) پارچه ، تکه پوشیدنی ،

حصه .

توکر توکر (tukartukár) ص .

نب . تکه تکه ، پارچه پارچه .

توگری (tukráy) بنخ . م .

سبد .

توگمار (tukmár) ص نر . م .

مزاحی ، مزاح کننده .

توکه (túka) بنخ . م

(ج . توکی) مزاح ، لطیفه .

توکی (tukáy) نر . م .

۱ (قماش ؛ توپ رخت ،

پارچه ۲) نوعی از بوته سیاه

رنگ است که برگهای عریض دارد

و گل‌های قشنگ میکشد .

توکبدل (tūkedāl) مص . ل .

سرزدن نباتات ، نوروئیدن نبات .

تول (tol) نر . م . ۱) همه ،

تماماً ۲) جمع ، یکجا .

تولگی (tolgáy) نر . م .

(ج . تولگی) انجمن ، جمعیت ، صنف .

تولگیوال (tolgaywāl) نر .

م . هم جمعیت ، هم صنفی .

تولنیوهنه (tolanpohāna)

بنخ . م . علم الاجتماع ، سوسیالوجی .

تولنه (tolna) بنخ . م .

(ج . تولنی) انجمن ، اجتماع ، جامعه .

تولنیز (tolaníz) ص . نر . م .

ج . اجتماعی .

تولواک (tolwāk) نر . م .

(ج . تولواکان) پادشاه ، مختار کل .

تولول (tolawāl) مص . مت .

جمع کردن ، چیدن ، اندوختن .

تولی (toláy) نر . م .

(ج . تولی) یک جماعت از صد

تادو صد .

تولبدل (toledál) مص . ل .

جمع شدن ، فراهم گردیدن ، چیده شدن .

تولیمشر (tolaymāšar) نر .

م . (ج . تولیمشران) آمر بزرگ ، فرماندان .

تومبل (tumbāl) مص . مت .

۱) خلانیدن ؛ ۲) برای آگاه ساختن

کسی را خفیه چسبوندی کردن ،

۳) خلال کردن دندان .

تونگل (tungál) مص . مت .

شخصی را به انگشت یا به اشاره به

چیزی ملتفت کردن و (سکوندول) نیز

گویند .

تونگه (tungá) بنخ . م .

(ج . تونگی) نول ، منقار .

تیبیر (tepār) نر . م . ج . شلغم .

تیت (tit) ص . نر . م . ج . پخش

، کوتاقد ، پست .

تیتال (titāl) ص . نر . م .

(۱) اجاره ، وظیفه معین تاوقت معین

(۲) محل بود و باش .

تیکاو (tɪkɑw) نر . م . توقف ،

معیشت ، وگذاره ، سکونت ، آرام .

تیکری (tɪkrɑy) نر . م . (ج .

تیکری) چادر زنانه .

تیکله (tɪkɑlɑ) بنخ . م . (ج .

تیکلې) گرده نان ۲۰) ریکارډ گرافون .

تیکلی (tɪkɑlɑy) بنخ . م .

قرص نان .

تیکه (tɪkɑ) بنخ . م . قشقه

هندوها .

تېل (tɛl) نر . م . تيله ، فشار .

تېله (tɛlɑ) بنخ . م . (ج . تیلې)

(۱) تيله شده (۲) لول شده (۳)

برج سنگی برای روگردانیدن اب در

جوي کلان ویا در دریا .

تیم (tɪm) نر . م . پېپ فلزی تیل

خاک وغیره .

تینگ (tɪŋ) نر . م .

(۱) تنزل ، نائب ، ندلل ،

پستی ۲) دغابازی .

تیتوالی (tɪtʷɑlɑy) نر . م .

پستی ، خمی ، فروتنی .

تیتهدل (tɪtɛdɑl) مص . ل .

پخش شدن ، فروتن شدن ، خم شدن .

تېغ (tɛg) نر . م . آروغ .

تېغ سترگی (tɪgstɑrgɑy)

ص . نر . م . لق چشم .

تېغکه (tɪgɑkɑ) بنخ . م . کله

خورک؛ یک نوع پرنده است .

تیک (۱) (tɪk) نر . م .

(۱) یکنوع زیور طلایی زنانه . ۲) پوره

، کامل ، موافق ، درست . ۳) بجل

کلان سانقه .

تیک (tɛk) نر . م . ۱) شقیقه

۲) یکنوع گلابتون دوزی ۳) زیوریکه

بر شقیقه می آویزند؛ ۴) آرام ، توقف ؛

۵) مج . جای آرام ومسکن وموقف .

تیکانه (tɛkɑnɑ) بنخ . م .

تینگول (tingawál) مصر . مت .

محکم کردن .

تینگیدل (tingidál) مصر . ل .

محکم شدن ، پایدار شدن ، سخت

شدن .

(۱) محکم ، پایدار ، بادوام ، باقوام ،

(۲) مج . بخیل (۳) غلیظ .

تینگار (tingār) نر . م . اصرار

، تاکید ، محکمی ، پایداری .

ث

حرف چهارم عربی است که در زبان پنتو بطور مستعار استعمال می شود
ارزش ابجدی آن (۵۰۰) است .

ج

صدقه ، ۲ (منادی ، ۳) پرده نی ،
۴ (جویه و جنگل مصنوعی مخصوص
بودنه گری که شکاریان بودند ترتیب
مینماید .

جاروتل (jārwatál) مص . ل .

۱ (تنیده شدن ؛ ۲) پس گشتن ،

۳ (بند شدن در دام .

ج (jim) نر . م . (ج . جیمان ، جیمون)

حرف ۸ (الفبای پنتو است . ارزش
ابجدی آن ۳) است .

جاج (jāj) نر . م . (ج . جاجونه)

فکر ، اندیشه .

جار (jār) نر . م . ۱ (فدا ، نثار

ل . مرصع شدن .

جروبی (jarobáy) نر . م .

ابشار .

جغندر (juǧandár) نر . م . ج .

لببو .

جگر (jakár) نر . م .

(ج جگرونه) بادوباران ، آرام ، لالبالی
وتبیل .

جگ (jag) ص . نر . م .

(۱) بلند ، سهی . ۲) لغب ، خلیده
ایستاده .

جگتورن (jagtūrán) نر . م .

کفتان .

جگرن (jagran) نر . م . میجر

جگره (jagra) نر . م .

(ج جگرې) ، جنگ ، نزاع .

جگره مار (jagramār) ص .

نر . م . جگره .

جگوول (jagawál) ص . م .

جارو کبښ (jārukas) ص .

نب . خاک . روب ، جارو کش

جت (jaṭ) نر . م . (ج . جتان)

(۱) نام قومی است ؛ ۲) مجازاً شخص
قیح .

جرگه (jargá) نر . م .

(ج . جرگې) جلسه ، کنفرانس ،
جمعیت ، مشاوره و کنکاش ، وفد .

جرگه گي (jargág y) نر . م .

(۱) جلسه کوچک ، کنفرانس
کوچک ، جمعیت کوچک ، کنکاش
کوچک .

جر (jar) ص . نر . م . ج .

(۱) درهم برهم ، پیچیده ۲) ریشه
درخت ۳) سم ، زهر قاتل .

جراو (jaráw) ص . نب . مرصع

مکمل .

جراوول (jarāwwál) ص .

مت . ترصیع و تزئین .

جراو بدل (jarāwedál) ص .

۱ (افراشتن ، بلند کردن ، ۲) خلائیدن ،
۳ (نصب کردن .

جلگی (jalkáy) بنخ . م .

(ج . جلگیانی) دخا — ترک .

جلگه (jalgá) بنخ . م .

(ج . جلگی) نیزار ، کبل زار ، زمین
غیرآباد وغیره .

جلیا (jal yā) ص . نـب .

۱ (سوخته وبریان ، ۲) فروزان ۳ (عاشق و
دلباخته .

جمدر (jamdár) نـر . م .

(ج . جمدرونه) سلاحی است مثل
خنجر راست که در مابین چوب دست
بوده تا بیرون نکشند از عصای عادی فرق
ان نمیشود .

جندوه (jandá) بنخ . م .

(ج . جندوی) ۱ (بیرق ، ۲) پارچه
کهنه .

جنگول (jangawál) مص .

مت . به جنگ انداختن .

جنگیالی (jangyaláy) ص . نـر .

م (ج . جنگیالی) جنگجو ، سرباز .

جنگبدل (jangedál) مص . ل .

جنگیدن .

جوارگر (jawārgár) نـر . م .

(ج . جوارگران) قمار باز .

جوارینه (juwāriná) بنخ . م .

نان جواری .

جوباته (jubāta) بنخ . م . چادر

مردانه .

جوت (jawát) ص . نـر . م . ج .

اشکار ، پدیدار کمویدا .

جوتول (jawatawál) مص .

مت . پدیدار کردن ، اشکاره نمودن .

جوتبدل (jawtedál) مص . ل .

واضح شدن ، اشکار شدن .

جوړ (jor) ص . نـر . م . ج .

۱ (درست ، سالم ، صحت ، تندرست ،

۲ (تیار ، ساخت ، ۳) موافق ، برابر .

جوړتیا (jorṭyā) بنخ . م .

. صحت ، تندرستی .

جوړبښت (jorášt) نر . م .

(۱) موافقت ، سازکاری (۲) ساختمان .

جوړول (jorawál) مص . مت

. ساختن ، درست کردن ، اباد کردن ،

ایجاد کردن ، شفا دادن .

جوړه (۱) (jóra) بنخ . م .

(۱) صلح ، اشته ، موافقت ، (۲) قواره

، شکل ، ساختمان .

جوړه (۲) (jorá) بنخ . م .

(ج . جوړې) (۱) زوج ، جفت ،

همستا ، (۲) لباسی که به عروس از

خانه داماد برند .

جوړېدل (joredál) مص . ل .

ابادشدن ، صحت یافتن ، موافق شدن ،

درست آمدن ، باهم اشته شدن .

جوس (jawás) نر . م .

(ج . جوسون) صحن خانه .

جوغه (juĝa) بنخ . م . (ج . جوغې)

تاج ، اکلیل .

جوغېدل (juĝedál) مص . ل .

شله شدن ، باکمال توجه به چیزی

مصروف شدن .

جونگ (jung) نر . م . (۱) شتر

جوان دوساله (۲) کتابچه یادداشت .

جونگره (jungára) بنخ . م .

(ج . جونگرې) خس پوشک .

جونگی (jongáy) نر . م .

(ج . جونگیان) کره شتر ، چوچه شتر

، شتر دوساله .

جینگ (jing) نر . م . پیخ .

جینگ داری (jingdāray)

ص . نر . م . پیخ دهن ، شخص پیخ

دهن که مدام دندانهایش سفید معلوم می

شود .

جینگر (jingár) ص . نر . م .

(۱) بی همت ؛ (۲) طفل لاغر .

جینی (jinay) بنخ . م . دختر .

چ

چ (če) نَبِخْ . م .
حرف نهم الفبای پښتو است .

چا (čā) ض . که ، از ضمایر
استفهامی پښتو است ، که در حالت
فاعلی ماضی متعدی میاید .

چابک (čābāk) ص . نر . م .
تیزرو ، چالاک .

چاپراخ (čāprāx) نر . م .
گشاده ، فراخ .

چاپیر (čāpér) نر . م . گرداگرد ،
دورا دور ، محیط .

چاپیرو ل (čāperawál) مص .

مت . احاطه کردن ، محاصره کردن .

چاپیریال (čāperyál) نر . م .
ماحول ، چارطرف .

چاپ (čā) نر . م . قات هر دوران

چاتی (čātáy) نبخ . م . خم .

چارگل (čārgwál) نر . م .
(ج . چارگلان چارگلونه) زیور بینی
زنانه که به یکطرف بینی میگذارند .

چاره (čāra) نبخ . م . کار و عمل

چاری (čāráy) نبخ . م . بیل

جوپه کشی .

چاره (čārā) بنځ . م .

(ج . چرې) کارد ، پاکی ، نوعی از کارد کلان و دراز است که در جنگ استعمال میشود .

چاغ (čāg) ص . نر . م . فربه .

چاغښت (čāgāšt) نر . م .

فربهی . چاغی .

چاغول (čāgawál) مص . مت .

فربه ساختن .

چاغېدل (čāgedál) مص . ل .

فربه شدن .

چان (čān) نر . م . بیخته ، غربال

چغل .

چانول (čānawál) مص . مت .

پختن ، صفا کردن ، پاک کردن .

چانېدل (čānedál) مص . ل .

صفا شدن ، پاک شدن .

چاود (čāwd) نر . م . درز

شکاف ، ترقیدگی .

چاودل (čāwdál) مص . ل .

ترقیدن ، شکاف شدن ، چاک شدن .

چت (čat) نر . م . (ج . چتونه)

سقف .

چت (čat) ص . نر . م .

۱ (جوان ازاد ، قلاش ؛ ۲) ظرف

خورا که سگ . ۳ (ظرفیکه در ان آب

مستعمل ظروف وغیره انداخته و باز بیرون

می ریزند . ۴ (تباه برباد ، محو و نابود ،

۵ (ریش تراشیده ؛ ۶) کارت تمام شده .

چتاکی (čatakáy) بنځ . م .

چهارم حصه خورد ، چیزی کم و قلیل .

چت پت (čat pat) ص . نر .

م . ج . ۱ (بالکل ، تباہ محو ؛

۲) کارت تمام شده .

چتک (čatak) ص . نر . م . ج .

چست و چالاک ، تیز رو .

چتک تسمه (Čatak tasmá)

بنځ . م . (ج . چتک تسمې) کمر بند .

چخپیتول (čaxpīawál)

مص. مت شفتړ کردن ، پایمال کردن به زمین.

چخپیتیدل (čaxpītedál)

مص. ل. شفتړ شدن ، پایمال شدن.

چربانگ (čarbāng) نر. م. سحر ،

وقت بانگ خروس.

چرچرکه (Čar čuráka)

بنخ. م. حشره است مانند ملخ که در وقت شب چرچر میکند و بعضی بال دارند.

چرخول (Čarxwál) نر. م. تاج

خروس.

چرگ (Čarg) نر. م. (ج ، چرگان)

(۱) خروس ، مرغ خانگی (۲) براق ، خال سفید در پیشانی اسپ و غیره.

چرگوری (Čargūray) نر. م.

چوچه مرغ.

چرگه (Čarga) بنخ. م. ماکیان.

چرگی (Čargáy) نر. م. حیوان

چتل (čatal) ص. نر. م. ج چرکین ، نا

پاک ، گنده ، پلید.

چتلول (čatalawál) مص. مت .

پلید ساختن ، ناپاک ساختن.

چتلپدل (čataledál) مص. ل .

ناپاک شدن ، پلید شدن.

چتی (čati) ص. نب. (۱) قلاشی ،

آزادی. ایله کردی ، (۲) فضول ، بیهوده یاوه.

چج (čaj) نر. م. ظرفی است که توسط

آن غله دانه پاک میشود.

چجه (čajá) بنخ. م. (ج. چجی)

(۱) دام مخصوص چوبی ماهی است ،
(۲) احاطه و تجریکه از نی سـازند ،
(۳) کنار پیش بر آمده بام ، (۴) قبرغه ،
(۵) چوبهای جبیره عضو شکسته .

چخ (čax) نر. م. خلیده ، درون

شده.

چخپیت (čaxpít) ص. نر. م. ج .

پایمال ، شفتربه زمین.

قشقه برناق ، حیوانانیکه بر پیشانی خال سفید داشته باشد.

چرمبکی (Čarmškáy) بنخ .
م. چلیپاسه.

چرمه (čarmá) بنخ .م. قیطان بافتگی کلابتونی .

چریکار (Čarekár) ن.م.
(ج. چریکاران) (۱) دهقان ، (۲) موی لب زیرین .

چرتون (Čartūn) ن.م.
غلاف شمشیر .

چرچوبن (Čarčubán) ن.م.
آبگین .

چرچوبی (Čarčubáy) بنخ .م.
غسلخانه ، تشناب .

چرچه (Čarčá) بنخ .م. (ج ، چرچی عیش ، میله .

چرکی (Čarkáy) بنخ .م. آله جارجه مانند کارد .

چروس (Čarūs) ن.م.

(ج ، چروسان) دنی ، بی همت .

چری (Čari) ن.م. درو یزگر و خادم طلاب مسجد .

چریا (Čaryā) ص. نب. مشغول ، مصروف .

چریتوب (Čaritób) ن.م. درو یزگری ، خادم طلاب مسجد .

چغال (Čaǧāl) ن.م. شغال .

چغ سترگی (Čaǧstǫrgay) ص. ن.م. تنگ چشم .

چغال (Čaǧal) ن.م. (۱) نوعی از غربال و ایلک که دارای سوراخهای کلان باشد؟ (۲) نام .

چغال بازی (Čuǧalbāzı) بنخ .م. نامزاد بازی .

چغلی (Čuǧulı) بنخ .م. نامی ، سعایت ، نامت .

چغول (Čiǵawál) مص. مت. به

آواز آوردن.

چغیدل (Čiǵedál) مص. ل.

(۱) چیغ کردن ، شور و فریاد کردن ،
چغچغ کردن بودنه در جنگ .

چکر (Čikár) ن.م. (ج. چکری)

کلابه ، لای.

چکی (Čáke) بنخ. ج. کف زدن.

چلمچی (Čilamčí) ن.م.

(ج ، چلمچی) لگن دست شویی.

چلند (Čalánd) ن.م. (۱) رواج سکه

متداول ؛ (۲) رفتار.

چلول (Čalawál) مص. مت. رواج

کردن ، (۲) اداره کردن ، (۳) گذراندن و
کفاف دادن ، (۴) جاری کردن ، چالان
کردن ماشین و غیره.

چل ول (Čalwál) ن.م. فریب ،

حیله .

چلیدل (Čaledál) مص. ل.

(۱) مروج شدن ؛ استعمال شدن ماشین و
غیره ، (۲) گوزاره شدن شخص غریب ،
(۳) چالان شدن آسیا و غیره ، جاری
شدن باد و غیره.

چم (۱) (Čam) ن.م. (۱) محله و کوچه ،

(۲) خدعه ، مسافه بین دو کشته قلبه که
چند متر با هم فاصله داشته باشد و در بین
آن تخم افشانند.

چم (۲) (Čam) ن.م. مقدار یک پره

بیل گل ، (۲) انبوه گیاه و موی و امثال آن.

چمبر خیال (Čambarxyál)

ن.م. فلوس.

چمبر (Čumbár) ن.م. کرباس

منقش.

چمبلی (Čambeláy) ن.م. گلی

است معطر و معروف که از آن عطر
ساخته میشود.

چمتو (Čamtú) ص. نب. آماده ،

مهیا ، منتظر.

چنجن (Činján) ص. ن.م.

(ج کرمی .

چنجی (Činj áy) ن.م. کرم .

چندرک (Čindray) بنخ.م .

۱) جزبازی نوعی از بازی است که یک خط مربع و مستطیل کشیده و در بین آن چند خط مستقیم کشیده میشود . و یک سنگ را به یک پای به طریق مخصوص خود از آن خارج می سازد ۲) به یک پای خیزان خیزان رفتن .

چندن (Čandán) ن.م. صندل .

چندنهار (Čandanhār) ن.م .

گلوبندیکه از دانه های صندل می ساختند ولی اکنون به آن شکل از نقره و طلا می سازند (زیور) .

چندونی (Candūnáy) ن.م .

(ج چندونی) پکه گوش .

چندی (Čandáy) ن.م .

(ج چندی) شاعر .

چنگابن (Čungās) ن.م .

۱) خرچنگ ۲) سرطان ماه چهارم

هجری شمسی .

چن (Čan) ن.م. ۱) خشاوه نباتات ،

۲) صاف و پاک ۳) خاشاک و بوبته پوشش سقف ۴) عمل بخیتن ۵) انتخاب .

چنچنه (čančāna) بنخ .م .

(ج. چنچنی) عصفور .

چنول (Čanawál) مصر. مت .

خشاوه کردن ۲) پاک کردن ۳) انتخاب کردن ۴) بیختن .

چنپدل (čanedál) مصر. مت .

خشاوه شدن ، ۲) صاف و پاک شدن ، ۳) انتخاب شدن ۴) بیخته شدن .

چواری (Čawaráy) ن.م .

۱) خاکروب ۲) سیاه چهره .

چوپر (Čopár) ن.م .

(ج چوپرونه) خدمت .

چوته (Čawáta) بنخ.م. (ج چوتی)

چیلی .

چوتی (Čotí) بنخ.م. ج. گیسوی

کلان .

چور لک (Čūrlák) ن.م.

(ج. چور لکونه) گردش، دور.

چور لول (Čūrlawál) مص.مت

دور دادن، به گردش آوردن.

چور لپدل (Čūrledál) مص.ل

دور خوردن، گردش کردن.

چور لکه (Čūrláka) بنخ.م.

(ج. چور لکې) هلیکوپتر، طیاره چرخي.

چور لول (Čūrlawál) مص.مت

دور دادن، چرخ دادن، تاب دادن.

چور لپدل (Čūrledál) مص.ل.

چرخ خوردن، دور خوردن.

چو بنکه (Čūšaka) بنخ.م.

(ج. چو بنکې) نوله آفتابه و امثال آن.

چو غکه (Čūḡaka) شخ.م.

(ج. چو غکې) عصفور، گنجشک.

چو غل (Čuḡál) ن.م.

(ج. چو غلونه) ۱) غماز، سخن چين؟ ۲)

(غربال کلان سوراخ.

چو غلي (čūḡal) بنخ.م. نمامت

، غمازی، سخن چيني.

چو کول (Čukawál) مص.مت.

خواباندن شتر.

چو کی (Čawkáy) بنخ.م.

۱) کرسی، چو کی ۲) رفتن به زیارت اشخاص روحاني بقسم نذر به تعداد وقت معین، ۳) پهره، تهانه.

چو کپدل (Čukedál) مص.ل

خوابیدن اشتر.

چول (Čol) ن.م. ۱) دشت و بیابان

دراز و بی آب و علف و خشک، ۲) آله تناسل اطفال.

چونتی ۱) (Čuntáy) ص.ن.م.

شخص یک دست، چولاق.

چونتی ۲) (Cuntay) ص.ن.م.

گیسوی کلان.

چونگ (Čung) ن.م. ۱) پیمانہ

یک دست، چیز قلیل و کم، کنج چیز

شکسته^۲ (آواز چوچه مرغ ، ۳) آواز
گوز باریک^۴ (تحریک و مصلحت
سری.

چونگبنه (Čungəṣa) بنخ م.

(ج ، چونگبنی) بقه .

چونگول (Čungawál)

مص.مت. گریاندن طفل.

چونگی (Čungáy) نرم. ۱) طاقه ،

یک دست^۲ (آواز پرنده^۳) اندازه

(آواز باریک گوز^۵) مجازاً و تحقیراً

پسر شخص.

چونگبدل (Čungedál) مص.ل.

گریه کردن.

چون (Čün) نرم. (ج ، چونونه)^۱

لخک دروازه^۲ (چین کالا^۳) آواز بسیار

آهسته^۴ (آتشدان و غوزه تنفگ .

(سوراخ خورد در بند جوی و یا حوض

(آواز گنجشک.

چونل (čünál) مص.مت

(بختن ، ۲) به جامعه چین دادن.

چونول (čünawál) مص.مت

(بصدا آوردن گنجشک و غـیره
جاری ساختن آب تا که صدای باریک
ازان بر آید^۳) انتخاب کردن.

چونهار (Čūnhār) نرم. آواز

پرنده ها.

چونی (Čawnáy) بنخ م. چهاونی ،

قشله عسکری.

چونی (Čūṇay) نرم. (ج ، چونی)

بلبل.

چونیا (Čūnyá) بنخ م. ۱) بلبل و

مورغ خوش الحان^۲ بنفش .

چونپدل (Čūnedál) مص.ل. ۱) به

آواز آمدن گنجشک و بلبل و غیره .

(جاری شدن آب^۳) پخته شدن.

چیت (Čit) نرم. پیمال ، شفتی.

چیتول (Čitawál) مص.مت. پیمال

کردن.

چیتپدل (Čitedál) مص.ل. پیمال

شدن.

چیچکه (Čičáka) بنخ م.

ماکیان جوانه.

چیغه (Čiġa) بنځ.م. (ج. چیغې)

فرياد ، غوغا ، فغان.

چېلی (Čeláy) نر.م. بزغاله .

چیندری (Čindráy) بنځ.م. بازی

کودکان است که آنرا نانگ گویند.

چینه (Činá) بنځ.م. (ج. چینې)

چشمه آب.

چیچل (Čičal) مص.مت. گزیدن ،

چیز سخت را به دندان جویدن و میده
کردن.

چیچی (čičáy) نر.م.

(ج. چیچیان) چوچه پرنده.

چېرته (Čérta) ق. کجا.

ح

حَالِه (Jāla) بنخ.م. (ج. خالی)

آشیانه.

حَان (Jān) نر.م. (ج. خانونه)

خویشتن ، خود ، بدن .

حَانِحَانِي (Jānjāni) بنخ.م. خود

خواهی ، بی وسیله گمی.

حَانِكِر تِيَانِي (Jāngōr tīāni) بنخ.م. خود

پسندی ، فرد گيرائی.

حَانِكِرِي (Jāngōrāy) ص.نر.م

(ج، خانگري) بيل ، عليحده ، جدا.

ح (je) بنخ.م. حرف دهم الفبای

زبان پشتو است.

حَاخِي (Jājāy) نر.م. (ج، خاخي)

یکی از اقوام پښتون ها است.

حَار (Jār) نر.م. قربان ، نثار ، فدا.

حَار حَار (jārjār) نر.م. فغان ، نوحه.

حَارُول (jārawāl) مص.مت

قربان کردن .

حَارِبِدَل (jāredāl) مص.ل. قربان

شدن .

خانگو (Ĵāngó) بنخ.م.

(ج ، خانگوکاني) گاز ، گهواره ، جاله
کوچک دریا.

خای (Ĵāy) نر.م. (ج. خایونه)

(۱) جای ۲، بستر خواب.

خایول (Ĵāyawál) مص.مت.

کنجانیدن.

خائي (Ĵāyí) ص.نب. (۱) جائي،

(۲) اصلی ، ذاتی ، طبعی ، بومی ساکن.

خپل (Ĵapál) مص.مت. کوبیدن ، از

بین بردن.

خړی (Ĵaray) نر.م.

(ج. خړي) (۱) جاسوس ، قاصد (۲) دید بان
تفنگ.

خړوبی (Ĵarobáy) نر.م. (ج. خړوبي)

آبشار.

خړول (Ĵarawál) مص.مت. آویختن

آویزان کردن.

خړبدل (Ĵaredál) مص.ل. آویزان

شدن.

خفاسته (Ĵgásta) بنخ.م.

(ج. خفاستی) تاخت ، دوش.

خغستل (Ĵgastál) مص.ل. دویدن

تاختن.

خغلند (Ĵgáland) ص.نر.م. دونده.

خغلول (Ĵgalawál) مص.مت.

دواندن ، گریختاندن.

خکه (Ĵáka) اد. زیرا ، ازین جهت،

ازین سبب .

خک (Ĵag) نر.م. (ج. خگونه)

کف.

خگر (Ĵigár) نر.م. (ج. خگرونه)

جیگر.

خل (Ĵal) نر.م. (۱) نوبت ، بار ، دفعه؛

(۲) درخشندگی .

خلا (Ĵalā) بنخ.م. (ج. خلاوې)

درخشندگی.

خندانہنی (Ĵandānáy) ص.نر.م.

دیرینہ ، قدیمی .

خندہول (Ĵandawál) مص.مت.بہ

تاخیر انداختن .

خندہپدل (Ĵandedál) مص.ل

درنگ کردن ، تاخیر کردن .

خنگل (Ĵangál) نر.م (ج.خنگلونہ)

جنگل .

خنگلی (Ĵangalí) ص.نب. جنگلی ،

وحشی .

خنی (Ĵíni) اد.ازو ، از نزدش .

خوان (Ĵwān) ص.نر.م. (ج.خوانی)

جوانی .

خوانپدل (Ĵwānedál) مص.ل

جوان شدن .

خوانمرگ (Ĵwānimárg)

ص.نر.م. جوانمرگی .

خور (Ĵawr) نر.م. (ج.خورونہ)

خلاند (Ĵalánd) ص.نر.ج. تابان ،

درخشان .

خلول (Ĵalawál) مص.مت. تابانیدن

درخشانیدن .

خلپدل (Ĵaledál) مص.ل. تابیدن ،

درخشیدن .

خم (Ĵam) ص. میروم .

خمبل (Ĵambál) مص.ل. پلک زدن

چشم .

خمکنی (Ĵmakanáy) ص.نر.م

(ج.خمکنی) مربوط بہ زمین ، زمینی .

خمکہ (Ĵmáka) بنخ.م.

(ج.خمکی) زمین .

خناور (Ĵināwár) نر.م .

(ج.خناوران) جناور .

خنخیر (Ĵnāwár) نر.م .

(ج.خنخیرونہ) زنجیر .

خندہ (Ĵand) نر.م. درنگ ، تاخیر ،

توقف .

رنج ، تکلیف ، درد .

خیر (jir) ن.م . تیزبین ، نگاه دقیق .

خیرک (jirák) ص.ن.م. ۱) تیزبین

، هوشیار ، مدقق ۲) نام یکی از اقوام
پشتونها است .

خیرج (jiz) ص . ن.م . (ج خیره)

درشت ، خشن ، شخص تند مزاج ،
سخت طبیعت .

خبرمه (jézma) بنخ .م .

(ج خبرمی) پلک چشم .

خبل (jel) ن.م . (ج خبلونه)

۱) نادانی ، جهل ، ۲) لجاجت ۳) قطار ،
سالک .

خبلی (jeli) ص.ن.ب . لجوج ، جاهل

خینی (jinni) ق . بعضی .

خورول (jāwrawál) مص.مت

رنجانیدن ، تعزيب کردن ، آزرده ،
تکلیف دادن .

خور (jwar) ن.م . نشیب زمین ،

پستی زمین ، سرازیری زمین .

خورند (jwaránd) ص.ن.م .

اویزان ، معلق .

خورندول (jwaraudawál)

مص.مت اویزان کردن .

خورندپدل (jwarandedá)

مص.ل . اویزان شدن .

خوز (joz) ن.م . (ج خوزان) خار .

خولی (joláy) بنخ.م. جولی ، طبراق .

خ

خ (ce) بنخ .م. حرف یازدهم الفبای پشتواست.

خاه (cā) نر.م. (ج. شاه گمان) چاه .

خاپیره (cāpérá) نر.م. بنخ .م.

(ج. چپیری) سلی ، قفاق .

خاخکی (cáckay) نر.م.

(ج. خاخکی) قطره .

خادر (cādar) نر.م. (ج. خادرونه)

خار (cār) نر.م. ترصد ، تجسس ،

مراقبت .

خارل (cārál) مص. مت. دیده بانی

کردن .

خارنه (cārána) بنخ .م. جاسوسی

، دیده بانی .

خارونکی (cārūnkay) نر.م.

(خارونکی) تجسس کننده ، مترصد .

خاروی (cārway) نر.م.

(ج. خاروی) دواب ، چارپای .

خاری (cāray) نر.م. (ج. خاری)

مرض شق شدن موی ، دوغ داغ پرنده

است معروف .

خابنت (cāšt) نر.م. (ج. خابنتونه)

ضحی ، وقت ما بین بعد از طلوع و قبل از زوال (۲) شویست.

خابنتی (Cāstáy) نر.م. (خوراک

وقت ضحی؛ (۲) چاشتی ، از چاشت.

خانبه (Cāṣa) بنخ.م. (ج ، خانبی)

سر دوز چرخه شده.

خانگه (Cānga) بنخ.م.

(ج . خانگی) (۱) خله ، اق زدن از درد ،

(۲) شاخ درخت (۳) شعبه (۴) نیزه.

خپان (capān) بنخ.م. (ج . خپانوه)

توفان آب.

خپاند (capānd) ص.نر.م. ج.

طوفانی ، موج دار.

خپر (Capár - cāpar) نر.م.

(۱) چپر داله خنس و خار کوفتن خرمن ،

(ج . خپرونه) (۲) همواری سرکره (۳) تکه نان غیر

خس پوشک .

خپرکی (Capárkay) نر.م.

(ج ، خپرکی) (۱) شاخچه ، پر خچه چوب

و سنگ و غیره (۲) پا غونده برف ،

(۳) تکه نان و غیره (۴) حصه.

خپر (Capár) بنخ.م. (ج . خپرې)

قفاق ، سیلی.

خپلی (Capláy) بنخ.ج. (۱) پا پوش ،

خپلی (۲) انعام مقرر که برای سوار و

نشانه زن در وقت کامیابی داده

میشود؛ (۳) قلچه شتر خار که بالای سر

جهت ساختن چیری می اندازند؛ (۴) درهم

بر هم و انبوه.

خپن غوری (Capaṅwázay)

نر.م. بنا گوش (گوشتنازک گوش که

بان چله می آویزند.

خپول (Capawál) مص.مت. چج

کردن ، پاک کردن غله بذریعه چج و

شکور.

خپه (Capá) بنخ.م. (ج . خپې)

(۱) موج آب (۲) حالت بیهوشی و مرض

ناگهانی ، (۳) بیلچه کشتی.

خپیاکه (Capyáka) بنخ.م.

(ج ، خپیاکی) (۱) قرص سرگین ،

(۲) لانه زنبور (۳) نوعی از نبات پهن برگ

خوردنی است.

خپیره (Capéra) بنخ.م. (ج خپرې)

قفاق.

خت (Cat) نر.م. (ج ختونه) (۱) پس

کردن (۲) عقب و پشت هر چیز.

ختل (Catál) مص.مت. (۱) لیسیدن ،

(۲) مجازاً در اثر نحوست تبا کردن.

خټ منځی (Caṭmáxay)

ص.نر.م. بد شکل ، بد قواره ، کج روی.

خټ مری (Caṭmará) بنځ.م.

مهره گردن ، چقوری پس گردن.

خټه (Cáta) بنځ.م. (ج، خټې) بار

غله.

خټی (Caṭáy) نر.م. (ج. خټی) پشتاره

کندم.

خخواکی (cacw ákay) نر.م.

(ج ، خخواکی) قطره.

خخوبی (CaCóbay) نر.م. (ج .

خخوبی) (۱) چکک، (۲) چشمه که از آن

آب بصورت قطرات بیرون می آید،

(۳) چجه دیوار.

خخول (Cacawál) مص.مت.

چکانیدن ، تقطیر.

خخه (Cáxa) اد. از نزد ، نزد.

خخپدل (Cacedál) مص.ل.

چکیدن ، تراویدن.

خراغ (Cirāğ) نر.م. (ج ، خراغونه)

چراغ.

خربنت (Carbášt) نر.م. فریبی.

خربول (Carbawál) مص.بت. فریب کردن.

خربپدل (Carbedál) مص.ل.

فریب شدن.

خرخ (Carx) نر.م. (ج . خرخونه)

(۱) چرخ (۲) حالت تیر و یا سوزن و امثال

آن که در چیز خلیده باشد.

خرخول (Carxawál) مص.مت.

چرخ دادن.

خرخی (Carxáy) نر.م. (ج. خرخی)

(۱) کلوله نخ و سر دوز و غیره (۲) چرخه

دستی سردوز رپی.

خرخپدل (Carxedál) مص.ل.

چرخ خوردن ، دور خوردن.

خرنبه (Carṣa) بنځ.م. (۱) مس ،

مساس (۲) خطیکه از کشیدن چیزی بر

زمین پیدا میشود.

خرک (Crak) نر.م. سراغ ، درک

خفیه پولیس.

خرکول (Crakawál) مص.مت.

درخشاندن.

خرکپدل (Crakedál) مص.ل.

(۱) درخشیدن (۲) طلوع نمودن آفتاب.

خړگند (Cargánd) ص.نر.م .

ظاهر ، معلوم ، آشکاراً ، معلومدار .

خړگندول (Cargandawál)

مص.مت پدیدار کردن ، ایضاح نمودن ،

آشکارا نمودن .

خړگندیدل (Cargandedál)

مص.ل. پدیدار شدن ، ظاهر شدن .

خړمښکی (Carmuskáy)

بنخ.م. چلیپاسه .

خړمن (Carmán) بنخ.م

(ج ، خړمنې) چرم گاو و غیره پوست ،

مدبوغ .

خړمه (Cárma) بنخ.م. نزدیک ،

چسپیده ، هرپړلو ، مجازاً همسایه .

خړنگه (Cáranga) ق. چطور ،

چونکه .

خړول (Carawál) مص.مت .

چرانیدن .

خړبدل (Caredál) مص.ل .

(۱) چریدن ، (۲) ریخ زدن .

خړیکه (Críka) بنخ.م .

(ج . خړیکې) (۱) طلوع افتاب .

خړ (Car) نر.م. (۱) چرا ، چرایش ،

(۲) ریسمان و چوبیکه بان گاو سرکش

بسته میکند .

خړخای (Car jāy) نر.م .

(ج . خړخایونه) چراگاه .

خړمنی (Carmánay) نر.م .

(ج . خړمونی) موسم بهار .

خړی (Caráy) بنخ.م. (۱) شا باز

موی زنان ، موی بافته زنان که از تالاق

سر می بافند و بر آن پول می دوزند .

خړیکه (Críka) بنخ.م. (ج، خړیکې)

خله و درد .

خړناک (cək) نر.م. نوشیدن .

خړستن (caştán) نر.م. (ج. خړستن)

(۱) مالک ، خداوند ، صاحب ، (۲) شوهر .

خړنبل (Cəđal) مص.مت. نوشیدن ،

باتمام مشتقات .

خړل (Ck ál) مص.مت. آشامیدن ،

نوشیدن .

خړل (Cakál) مص.مت. چشیدن ،

مزه و ذایقه کدام چیزی به زبان به خود

معلوم کردن .

خکول (Ckawál) مص.مت .

(۱) دم کشیدن ، دود چلم و سگرت کشیدن ، (۲) چیزی را بر زمین کش کردن.

خکه (Cáka) بنخ.م. (ج . خکې)

(۱) لب چش ، ذایقه ، (۲) نوعی از مرض .

خکبدل (C kedál) مص.ل .

(۱) خزیدن ، جو قیدن ، کش شدن .

(۲) دود چلم کش شدن .

خکبدل (Cakedál) مص.ل .

چکک کردن بام .

خلور (Calúr) عدد چهار ، ۴ .

خلور بول (Calorbúl) نر.م .

(ج ، خلوربولي) (۱) حیوان چارپا ،

(۲) حالت چارغاوک .

خلورپښی (Calorpsáy) نر.م .

(ج ، خلور پښي) چارپای .

خلور خواوې

(Calorxwáwe) بنخ.ج . چار طرف .

خلور خوندي

(Calorxwánde) بنخ.م . چهار ماه

قمری .

خلور غابڼی (Calorgáşay)

ص.نر.م . گاو چهار دندان و گاو پنج

ساله که بعد از آن (کجه) میشود .

خلور لاری (Calor lāray)

نر.م . چهار راهی .

خلورم (Caloram) ص.عد.نر.م .

چهارم .

خلوریزه (Caloríja) بنخ.م .

(ج . خلوریزه) رباعی .

خلوینت (Calwést) عد.نر.م .

چهل . ۴۰ .

خلوینتی (Calwestí) بنخ.م .

چهل روز نفاس ، روز چهلم تولد و مرده

و غیره .

خله (Cilá) بنخ.م . (۱) چهل روز یخ

زمستان ، (۲) چله ماه رمضان .

خلی (Cálay) نر.م . (ج . خلي)

(۱) منار (۲) نشانه ، حدود ، سنگ نشان

راه و سرک و گذر دریا و بندر و غیره .

خمخه (Camcá) بنخ.م . چمچه .

خمکنی (Camkaní) نر.ج . یکی

از ولسوالی های ولایت پکتیا .

خملاستل (Camlastál)

مص.ل . دراز کشیدن .

خسپني (Cáne) بنځ ، ج ، کاکل

دراز ۲) ابريشم غوزه جوار.

خو (Co) ص. عدد. چند ، چقدر.

خوارلس (Cwárlas) عد،

چهارده ، ۱۴.

خوباري (cobāray) ن.م.

(ج. خوباري) چوب جامه کوب.

خورب (Cwārb) ص. ن.م.

(ج. خربه) چاغ و فربه.

خورنگ (Cwráng) ن.م.

(۱) پايمال ۲) خون آلود و کوفته ۳) شل

شوپ.

خوری (Cwaráy) ن.م. توشه ، زار

راه ، سفر خرچ.

خوک (Cok) ض. که ، کدام ،

کس.

خوکی (Cawkáy) بنځ. م. (۱)

چوکی ۲) پهره ، محل پاسبانی و تهانه

سنگر.

خوکیدار (Cawkidár) ص. ن.م.

چوکیدار.

خومره (Cúmra) ق. چقدر.

خملول (Camlawál) مص. مت.

خوابانیدن.

خنډول (Candál) مص. مت. تکاندن

افشاندن.

خنډوه (Cánda) بنځ. م. کناره ،

حاشیه ، ضلع.

خنګ (Cang) ن.م. (ج. خنګونه)

(۱) بغل ، پهلو ، ۲) طرف.

خنګزن (Cang zán) ن.م. کناره

کیر.

خنګل (Cangál) بنځ. م.

(ج. خنګلې) آرنج.

خنګویردی (Cangwezday)

ن.م. (۱) بالین ، تکیه ۲) بند تفنگ .

خنګه (Cánga) ق. چطور.

خنګی (Cangáy) ن.م.

(۱) ريسمان حلقه دار حیوانات که آنرا

(وندر) میگویند . ۲) همسایه.

خنی (Cnay) بنځ. م. سردوز.

خنګه (Canáka) بنځ. م.

(ج. خنګې) (۱) کاکل ۲) کاک

سریوش بوتل ۳) ابريشم غوزه جوار.

خووم (Cowám) عد. چندم.

خه (Ca) اد. چه.

خېر (Cer) نر.م. مانند.

خیرل (Ciral) مص.مت. پاره

کردن ، دریدن.

خېرمه (Cérma) بنخ.م. گوشه ،

کناره.

خیرونکی (Cirúnkay) ص.نر.م.

درنده ، پاره کننده.

خېره (Cera) بنخ . م. (۱) فوتو و

عکس ، چهره ، قیافه ، قواره (۲) مترس

پرندهگان (۳) عکس های پرنده ها که

شکاری به کدام تکه دوخته و توسطه آن

پرنده ها را شکار میکند.

خیرې (Círe) ص.نب. پاره ، دریده.

خیر بدل (Ciredál) مص.ل. پاره

شدن.

خېرل (Cerál) مص.مت. بحث

کردن.

خېرنه (Cerána) بنخ.م.

(ج ، خیرنې) بحث سوال و جواب.

خېرونکی (Cerúnkay) نر.م.

محقق ، تحقیق کننده.

خېری (Ceray) بنخ.م. (۱) درخت

بلوط (۲) تالاق سر.

خیز (Ciz) نر.م. (ج . خیزونه) شی

، چیز.

خېلمه (Célma) بنخ . م. (۱) همه ،

تماماً (۲) کناره ، طرف جاشیه (۳) جای

نشیمن برای جنگ ، استحکام .

خینگکه (Cingáka) بنخ.م نوعی

از گنجشک.

ح

حاضر بدل (hāzeredál) مص

ل. حاضر شدن.

حجره (hujrá) بنسخت . م .

(ج ، حجرې) مهمانخانه ، سراچه .

حقوق پوه (huqūq póh) ص. نر

م . حقوقدان .

حرف دوازدهم الفبای زبان پشتو است

که ارزش ابجد آن ۸ است .

حاصلول (hāselawál) مص. مت .

بدست آوردن .

حاضرول (hāzerawál) مص

مت. حاضر کردن .

خ

حرف سیزدهم الفبای زبان پشتو است که ارزش ابجدی آن ۶۰۰ است.

خاپورې (xāpurī) بنسخت م. چارغاوک .

خاتول (xātól) نر م. گل لاله .

خارښت (xārāšt) نر م. خارش .

خارښتي (xārāšti) ص. نپ .

خارشتی ، شهوتی ، مجازاً شخص نایاک و مغرض .

خالی ورځ (xāliwrāj) بنسخت م. روزشنبه .

خامخا (xāmaxā) ق. هر و مرو ، ارو مرو ، بالضرور ، حتماً .

خاوره (xāwra) بنسخت م. (ج خاورې) خاک .

خاورين (xāwrín) ص. نر م.

خاکی ، از خاک تیارشده .

خبر تیا (xabartyā) بنسخت م.

(ج خبرتیاوې) اکاهی ، اطلاع ، اعلان .

خبر لوڅ (xabarlóc) ص. نر م.

(ج خبرلوڅي) نطق ، سخنور .

خبرول (xabrawál) مص. مت .

خبر کردن .

خبره (xabára) بنسخت م.

(ج خبرې) (۱) سخن ، (۲) مج ، واقعیه ،

حادثه ، معامله .

خبرې اترې (xabareatare)

بنسخت ج . گفتگو ، مکالمه .

خبريال (xabryál) ص. نر م.

سخنور .

خبر بدل (xabredál) مص. ل .

آگاه شدن ، مطلع شدن ، خبر شدن .

خپرول (xparawál) مص. مت .

توزیع کردن ، اشاعت دادن ، پراکنده کردن .

خپرونه (xparawóna) بنخ . م .

توزیع کردن ، اشاعت دادن ، پراکنده کردن .

خپربدل (xparedál) مص . ل .

تیت شدن ، پراکنده شدن ، توزیع شدن .

خپر (xapér) بنخ . (ج خپری)

پنجه انسان .

خپسکه (xapéska) بنخ . م .

کابوس .

خپگان (xapgán) نر . م . خفقان .

خپل (xpal) ص . نب . (ج خپلوان)

(از خود ، ۲) پیش ، قریب ، دوست .

خپل چاری (xpalčáray) ص

نر . م . خودخواه .

خپل سری (xpolsáray) ص

نر . م . خودمختار .

خپلواک (xpolwák) ص . نر . م .

ج . مستقل ، خودمختار .

خپلواکی (xpolwákí) بنخ . م .

ازادی ، استقلال .

خپلوان (xpolwán) نر . ج . اقربا ،

خویشاوندان .

خپلول (xpolawál) مص . مت .

(دوست ساختن ، قریب ساختن ، ۲) از

خود کردن ، تملیک نمودن ؛ ۳) بخشیدن

، معاف کردن .

خپلوی (xpolwí) بنخ . م . دوستی ،

قرابت .

خپور (xpo) نر . م . نشتر ،

تیت ، پراکنده .

خپه (۱) (xapá) ص . نب .

(۱) خفه ، ناراض ، ۲) آزرده ، گلو گرفته .

خپه (۲) (xpa) بنخ . م . (ج جپي)

پای .

خت (xat) نر . م . (ج ختونه) پیراهن .

ختل (xatal) مص . ل . بلاشدن ،

برآمدن یخ و امثال ان ، تحریر شده

ختیح (xatíj) نر . م . شرق ، آفتاب

برآمد .

ختیک (xaták) نر . م . (۱) سوسک ،

نام یک خزنده است ، ۲) نام یک طایفه

افغانها است ، ۳) چوبک خوردیکه در بین

دوزه غوله کمان میباشد .

ختیکی (xatakáy) نر . م .

(ج ، ختکی) خربوزه .

ختگر (xatgár) نر . م . کلکار .

خته (xáta) بنخ . م . رگل .

خجوره (xajúra) بنخ . م . خرما .

خج پچ (xačpáč) نر.م.میده

درهم شکسته.

خچن (xačán) ص.نر.م.چرکین ،

پخلوک.

خچه (xača) بنخ.م انگشت خنصره

انگشت کوچک.

خحله (xazála) | بنخ.م.خس و

خاشاک.

خحل (xadál) نر.م. سنگ بسیار

کلان.

خراشکی (xaráškay) نر.م.

(ج ، خراشکي) بلغم ، خلط سینه.

خربون (xarbūn) ص.نر.م.

خرچران.

خرپ (xiráp) نر.م. آواز ضرب و

زدن و شکستاندن چیزی، غرور ،

دبدبه ، غیرت.

خرپل (xarpál) نر.م تغاله جوارى

میوه و غیره.

خرخ (xarč) نر.م. (۱) خرچ ،

(۲) فروش ، فروخت.

خرخالو (xarc|áw) نر.م. فروش.

خرخوری (xarcóray) نر.م.

(ج خرخوري) لباس بیکاره ، پارچه

کهنه .

خرخول (xarcawál) مص.مت .

(۱) فروختن ، خرچ کردن ، (۲) مصرف

کردن.

خرخی (xarcoy) نر.م. (۱) توشه ،

مصرف راه و سفر (۲) محصلی مخصوص

سپاهی.

خرخبدل (xarcedál) مص.ل.

(۱) فروخته شده، (۲) مصرف شدن.

خرخبنه (xarxasá) بنخ .

(م ج ، خرخبنې) (۱) فتنه، (۲) تردد خاطر

، وسوسه ؛ (۳) مرض اطفال است که در

وقت چیز خوردن خفه شده چیزی نه می

خورد و گریه میکند.

خردنگ (xardōng) نر.م.

شخص احمق و بیعقل و بیکار.

خردگ (xardag) نر.م. (۱) نام

بوته خود روی دشتی که برگهای کلان و

پهن دارد ؛ (۲) احمق و جاهل.

خرل (xarál) مص.مت . خراشیدن

زمین به پای یا به دست.

خروتی (xaróti) نر.ج. یکی از

اقوام مشهور افغانها.

خروړی (xaróray) نر.م.

(ج . خروړي) سگ عقور و درنده.

خروله (xarwála) بنخ.م. خرید ،

قسمی از بید .

خر بَدَل (xaredál) مص. ل. خرخر کردن .

خر بَری (xareráy) نر. م. (۱) دوغ داغ ، شیر آمیخته با دوغ که به اصطلاح کابل قویمه گویند . (۲) سمارق .

خر یَل (x reyál) مص. مت. تراشیدن موی .

خر بَجه (xaremá) بنسخت. م. (ج ، خریمچی) ماچه خریکه طلب الاغ کند ، ماچه خر نر طلب .

خر (xar) ص. نر. م. (ج ، خره) (۱) خاکی ، (۲) خجل .

خر پَر (xarpár) ص. نر. م. بالکل خاکی رنگ و گرد آلود .

خر سترگی (xarstágay) ص. نر. م. (۱) خاکی چشم (۲) خجل .

خر و ب (xarób) ص. نر. م. (۱) گل آبه (۲) سیراب ، شاداب .

خر و بول (xarobawál) مص. مت. (۱) سیراب کردن ، آبیاری کردن (۲) گلابه و رنگ کردن دیوار خانه .

خر و بی (xarobáy) نر. م. (ج . خروبی) گلابه ایکه در رنگ

کردن خانه استعمال میشود (۲) نوع از

لیتی آرد مثل اماچ که به حیوانات میدهد .

خر و بَدَل (xarobedál) مص .

ل. (۱) گلابه و رنگ شدن خانه ، (۲) سیراب شدن .

خر و س (xarús) ص. نر. م.

(ج . خروسان) (۱) دون همست ، دنی (۲) آدم فربه .

خر و ل (x rawál) مص. مت .

درخاک و گل مالیدن و لول دادن حیوان .

خر و ل (x rawál) مص. مت .

(۱) خاکی کردن ، (۲) آب را گل الود کردن ، (۳) خجل کردن .

خر بَدَل (xaredál) مص. ل .

(۱) خاکی شدن ، (۲) گل الود شدن اب و غیره (۳) خجل شدن .

خَبستگ (xastág) نر. م. (ج خبستگونه) خستگ .

خَلات (xalát) نر. م. (ج خلاتونه) خلعت .

خَمبه (xambá) بنسخت. م. (ج خمبچی) (۱) انبار خانه ، کندو ، کلان (۳) دسه پوشش سقف .

خَمبیره (xambirrá) بنسخت. م. (ج خمبیری) خمیرمایه .

خَمتا (xamtá) بنسخت. م. کرباس .

۲) زحمت ، تکلیف ، ۳) مفلسی ، ناداری .

خوار پدل (xwāredál) مص .

ل . ۱) مفلس و غریب شدن ۲) لاغر شدن .

خوار یکبښ (xwārikas) ص .

نر . م . ج ۱) کسب و کار ، ۲) زحمت کش .

خوار ه (xwārah) نر . ج . ماکولات ،

اشیا خوردنی طعام ، ۲) مصالح آتش دادن مشک دوغ و غیره .

خوار ه (xwāzā) ص . ج . ۱) جمع

خوردبه معنای شیرین ، ۲) شیرینی ها .

خواشینې (xwāšīnay) ص . نر .

م . ج . خواشینی (غم ، خفگان ، غمگینی ، آزردهگی .

خوابښې (xwāše) ص . م .

(مادر زوجه و شوهر) خشو .

خواگر خول (xwāgarzawál) مص .

مت . قی کردن ، افعال قی آوری کردن .

خواگر خېدل (xwagazedal) مص .

ل . ۱) قی آمدن ، قی کسردن ۲) بد آمدن ، نفرت کردن از چیزی .

خواله (xwālá) ص . م .

(ج . خوالې / همدردی ، راز دل .

خندل (xandál) مص . ل . خندیدن .

خندول (xandawál) مص . مت .

خندانیدن .

خند پدل (xandedál) مص . ل .

خندیدن .

خنده (xand) نر . م . (ج . خندونه) بیخ

پای مرغ ، ۲) مگره درخت ، ۳) خار سخت ، ۴) مج ، مشکل .

خندان (xandán) نر . م .

چوب مگره دار .

خوا (xwā) ص . م . (ج . خواوې)

۱) طرف ۲) دل ، خاطر ، اشتها و آرزو .

خوابدی (xwābādāy) ص . نر . م .

(ج . خوابدې) دق ، خفه دل ، آزرده .

خوابه خوا (xwāpaxwā) ق .

پهلو به پهلو ، قریب .

خواخوری (xwāxūzay) ص . نر . م . (ج . خواخوړې) دلسوز ،

غمشریک .

خوار (xwār) ص . نر . م . (ج . خواران)

۱) مسکین ، ۲) لاغر .

خوارول (xwārawál) مص .

مت . عاجز ساختن ، زحمت دادن .

خواری (xwāri) ص . م .

(ج . خواری) ۱) کسب و کار ،

خواله کول (xwālakawál)

مص.مت. همدردی کردن ، راز دل کردن.

خوب (xob) فر.م. (ج. خوبونه)

(۱) خواب (۲) رویا.

خوبا (xobā) بنخ.م. (ج. خوبانی)

معشوقه.

خوبیاولی (xobyāwālay)

ص.نر.م. (ج. خوبیاولی) خواب آلود.

خوتول (xotawál) مص.مت.

جوشاندن.

خوته (xotá) بنخ.م.

(ج. خوتی) خصیه.

خوتپدل (xotédál) مص.ل.

به جوش آمدن ، جوشیدن.

خوئند (xwaǰánd) نر.م.

متحرک.

خوئول (xwaǰawál) مص.مت.

حرکت دادن ، جنبانیدن.

خوئپدل (xwaǰedál) مص.

حرکت کردن ، جنبیدن.

خود (xwad) ق. شاید ، باید ، البته ،

به تحقیق.

خور (xor) بنخ.م. (ج. خویندی) (۱)

خواهر ، همشیره (۲) آشپکه به پوست داده

میشود.

خورخه (xorǎá) بنخ.م.

(ج. خورخی) دختر خواهر ، خواهر زاده.

خورلنه (xorlána) بنخ.م.

(ج. خورلنی) خواهر خوانده ، زن قریب

و خویش شخص.

خورول (xurawál) مص.مت.

پراکنده کردن ، هموار کردن.

خور (xwár) نر.م. (ج. خورونه)

شیله ، مجرای سیلاب.

خورل (xwarál) مص.ل. (۱) خوردن ،

(۲) گزیدن.

خوره (xwa rá) بنخ.م. (ج. خورپی)

زمین بسیار نرم و شن زار ، گل لای

سیلاب.

خوره (xwará) ص. بنخ.م.

(ج. خورپی) (۱) موجب ، تنخواه

مقرره تقاعد (۲) نان یا خوردنی هائیکه

بصورت غیر پخته و جنسی بخانه عروس

بفرستند.

خورین (xurín) ص.نر.م.

بسیار پخته ، شاریده.

خورینول (xurínawál) مص.

مت. شارانیدن ، بسیار پخته کردن.

خورینپدل (xurinedál) مص.ل.

۱) شاریدن ۲) بسیار پخته شدن.

خوبز (xoz) ص. ن. م. —————

(ج. خواره) شیرین .

خوبز (xwaz) ن. م. ۱) افگار ، زخمی ۲)

درد ، مرض .

خوبزلن (xuzlán) ص. ن. م. شیرین

چک .

خوبزمن (xozmán) ص. ن. م. —————

دردمن ، افگار ، زخمی .

خوبزول ۱) (xwazawál) مص

مت شیرین کردن .

خوبزول ۲) (xuzawál) مص. مت

افگار کردن .

خوبزبدل ۱) (xuzedál) مص. ل .

شیرین شدن .

خوبزبدل ۲) (xwazedál) مص. م .

افگار شدن .

خوسا (xusá) ص. ن. ب. گنده ، بدبو .

خوسکی (xusakáy) ن. م. —————

گوساله .

خوسی (xusáy) ن. م. (ج. خوسی)

۱) گوساله ، ۲) بازی معروف ملی است

که به یک دست پای خود را گرفته با

حریف خود بازی میکند .

خوشال (xwašál) ص. ن. م. خوش ،

مسرور .

خوشحال ختک

(xwašálxaták) ن. م. یکی از شعرای

مشهور و متعبر پنتونها است که بین

سالهای (۱۱۰۰-۱۰۲۲) هجری قمری

میزست .

خوشالول (xwašálawál) مص .

مت مسرور گردانیدن .

خوشالی (xwašáli) ن. م. —————

خوش وقتی .

خوشالبدل (xwašáledál) مص .

ل . خوشنود شدن .

خوشایه (xušāyá) ن. ج. سرکین .

خوبنس (xwaš) ن. م. —————

پسندیده ، راضی .

خوبنول (xwašawál) مص. مت

پسندیده ، خوش کردن .

خوبنبه (xwáša) ن. م. رضا ،

خواهش ، خوشی .

خوبشت (xwešt) ن. م. —————

(ج. خوبشته) بالکل تر .

خوبنبدل (xwasedál) مص .

ل. م. پسند شدن ، خوش شدن ، خوشنود

شدن .

خوگکن (xūglán) ن. م. خریچ آتش .

خولپوتی (xulpūtay) نـ.م.

(ج. خولپوتی) ۱) ساکت ، خاموش ،
۲) سرپوش .

خولگی (xulqāy) بنـ.م. بوسه .

خوله (xwalá) بنـ.م. (ج. خولې)

۱) عرق ؛ ۲) نوعی از علف است .

خوله (xwála) بنـ.م. کلاه .

خوله (xulá) بنـ.م. (ج. خولې)

۱) دهن ۲) بوسه .

خولور (xulawár) ص.نر.م. زبان

باز، نطق .

خولی (xwaláy) بنـ.م.

۱) کلاه ۲) کلاکک ستون .

خوند (xwánd) نـ.م. مزه ، ذایقه ،

لذت .

خوندور (xwandawár) ص.نر.م.

ج. مزه دار ، لذیذ .

خوندي (xwandí) ص.نب.

محفوظ .

خوندي کول (xwandikawál)

مص.مت. محفوظ کردن، جابجا کردن .

خونړی (xunaray) ص.نـ.م.

خونکار، خونی .

خونه (xūna) بنـ.م. (ج. خونې)

خانه اتاق .

خوی (xway) نـ.م. راشبیل .

خې (xe) بنـ.م. چو کردن شتر .

خېټو (xetū) ص.نب .

شکمبو، پر خور .

خېټه (xéta) بنـ.م. (ج. خېټې) شکم ،

بطن .

خیرن (xirán) ص.نر.م. ج. چرکین .

خیرنول (xiranawál) مص.مت .

چرکین کردن .

خیرنېدل (xiranedál) مص.ل .

چرک شدن .

خیری (xíray) نـ.م. چرک .

خېښ (xes) نـ.م. (ج. خېښان)

خویش .

خېگ (xig) نـ.م. (ج. خېگونه)

مشک کلان شناوری اب و غیره .

خېل (xel) نـ.م. ۱) اولاده، ال ،

طایفه ، قوم ؛ ۲) قسم ، طور .

خېلخانه (xelxānā) بنـ.م. (ج .

خیلخانی) خاندان .

خېله (xelá) ص.نب . هرزه ، بیباک ،

فضول .

خیمه (xaymá) بنـ.م. غرډی .

د

حرف چهاردهم الفبای زبان پشتو است

که ارزش ابجدی آن ۴ است .

دا (dā) ض. اشاره قریب ، این .

داخلول (dāxilawál) مص.مت

داخل کردن .

داخلپدل (dāxiledál) مص.ل

داخل شدن .

دادا (dādā) نر.م . (ج داداگان)

پدر .

دارل (dārál) مص.مت . گزیدن .

دارو (dārú) ص.نر.م . شخص

دندان دراز .

دارور (dārawar) ص.نر.م.وگ .

دارو .

دارونکی (dārūnkay) ص.نر.م .

گزنده ، درنده .

داره (dāra) بنخ .م.(ج.داری)

دندان انیاب ، دندان دراز .

داره (dārā) بنخ .م.جماعه دزدان .

داره مار (dāramār) نر.م .

شبخون کننده ، چپاولگر .

داسې (dāsé) ض. این چنین .

داغل (dāǵál) مص.مت. داغ کردن،

داغ نهادن .

داغول (dāǵawál) مص.مت .

داغ کردن .

داغیدل (dāǵedál) مص.ل .

داغ شدن .

دالان (dālán) نر.م. (ج. دالانونه)

تالار، سالون .

دانگل (dāngál) مص.ل. خیززدن.

دانگی دانگی (dāngé dāngé)

ص.نب. پاره پاره، حصه حصه، تکه تکه.

داون (dāwan) نر.م. (ج. داوونونه)

چادر زنانه، شال زنانه .

دباندي (dabāndé) ق. بیرون .

درانی (durānáy) نر.م. قوم

مشهور افغان .

دربل (drābál) نر.م. (۱) پای برزمین

زدن؛ (۲) تخته کردن .

دربلول (durbalawál) مص.مت

باهم بستن دو پای حیوان .

دربلبدل (durbaledál) مص.ل.

بسته شدن دوپای حیوان که فاعل ان

معلوم نه باشد .

دربول (drabaywál) مص.مت .

(۱) پای زدن، (۲) تکاندن، (۳) دهل زدن، (۴) کوفتن .

درخه (darǵa) امر. برو، امر رفتن .

درخه (durcá) بنخ.م. (ج. درخې)

سوراخ، روزن .

درخي (darǵí) ق. به طرف تومیاید.

درزي (darzi) ص.نب. خیاط .

درشل (doršál) نر.م. چهارچوب

دروازه.

درغل (darǵál) ص.نر.م. (۱) قلب

و ناسره، مجازاً شخص خاین و غدار .

و منافق (۲) مضطرب، (۳) بند محصور.

درغلنه (darǵalána) بنخ.م.

(درغلني) خیانت، منافقت.

درغلول (darǵalawál) مص.مت.

(۱) مضطرب ساختن، (۲) محصور نمودن.

درغلی (darǵalí) بنخ.م. فریب،

چال، خیانت.

درغلبدل (darǵaledál) مص.ل.

مضطرب شدن، محصور شدن .

درغن (d raǵán) نر.م. تخته سنگ

(مخصوص که بران مرچ و مساله میده

میکنند).

درکه (dárǵa) بنخ.م. (ج. درگې)

(۱) نیزار ، (۲) نی قلم میان پر .

درلودل (darlodál) مص. مت .

داشتن .

درمل (dermál) نر.م. (۱) دوا و دارو ،

(۲) جوان نوخط که به اصطلاح بعضی

شکر پشم میگویند .

درملتون (darmaltún) نر.م .

دواخانه ، دوا فروشی .

درمند (dármand) نر.م .

(ج درمندونه) خرمن .

درمه (dormá) بنخ.م. (۱) نی ،

(۲) میل تفنگ .

درناوی (darnāwáy) نر.م .

(۱) سنگینی ، (۲) وقار احترام ، تمکین .

درنبت (d rānāst) نر.م (۱) وقار

(۲) سنگینی .

درنگ (dráng) نر.م (۱) معطلی ،

مکت ، (۲) کان ، معدن .

درنگول (drangawál) مص .

مت.به اواز آوردن رباب و غیره .

درنول (dranawál) مص.مت .

(۱) سنگین ساختن ، (۲) باوقار نمودن .

درنه (draná) بنخ.م. (۱) سنگین ،

(۲) بلا ، مریض شدید .

درنبدل (dranedál) مص.ل .

(۱) سنگین شدن ، (۲) محقر شدن .

درواغ (darwāğ) نر.م. دروغ .

درواغجن (darwāğ án) ص

نر.م. دروغگوی ، و عده خلاف ، منافق .

درواژ (darwáǰ) نر.م. علامه عقیدت ،

، بریدگی گوش حیوان ، حیوان نذری که

گوش ان کمی ببرند .

دروستل (darwastál) مص.مت .

بردن .

دروول (darawál) مص.مت .

استاده کردن ، نصب کردن .

درووند (drūnd) ص.نر.م. سنگین ،

مجازاً شخص باوقار .

دروه (droh) بنخ.م. (۱) خدعه ،

فریب ، حيله ، دغا ، (۲) بیم ، اندیشه .

دروهل (drohál) مص.ل. بازی

دادن ، فریب دادن .

دروی (dā rway) نر.م .

(ج دروی) نی .

دروبزگر (darwezgár) نر.م .

خیر جمع کننده ، سوالگر ، گدایی گر .

دروایی (darwāy) ص. قیانچی.

دره (dāra) بنخ. م. (ج. درې)

(۱) تخته، پارچه چوب، (۲) تنه وقامت

انسان، (۳) دروازه (۴) پانگ ترازو،

(۵) درزوشگاف چوب، (۶) قاش

خربوزه.

دستی (dastí) ق. بالفور، فوری،

فعالاً.

دبمن (dušmán) نر. م. (ج. دبمنان)

دشمن، خصم.

دشمنی (dušmaní) بنخ. م.

(ج. دشمنی) عداوت.

دشمنپدل (dušmanedál)

مص. ل. دشمن شدن.

دشمن (dušan) نر. م. دشمن، خصم،

عدو.

دغسی (dağase) ص. نب. این چنین.

دغلته (dağalta) ض. اینجا.

دغو (dāgū) ض. ا. اشاره جمع قریب

است.

دغومره (dağumra) ق. اینقدر.

دغه (dağá) ض. ا. این (اشاره قریب).

دل (dal) نر. م. ا. هدر، (۲) غله دلد

شده (۳) نواله شاخل.

درو بزه (darwezá) بنخ. م.

(ج. درویزی) خیر.

درویش (darwéš) نر. م. فقیر،

ملنگ.

درویشنه (darwišta) بنخ. م.

علف جو جوشده، علف میده با گاه.

دری (daráy) بنخ. م. سطرنجی.

دری (۲) (dre) عد. سه، ۳.

دریخ (daríj) نر. م. منبر.

درپدل (daredál) مص. ل. استادان.

درپش (dreš) نر. م. استادشو.

دریم (dreyám) نر. م. سوم،

عدد سوم.

دریم گری (dreyamgaray)

ص. نر. م. ثالث بالخير، حکم، منصف.

دریمه خور (drayamaxór) بنخ.

م. ماه جمادی الاول.

دردنگ (dardáng) نر. م.

(۱) جست و خیز مسرورانه، (۲) سرعت،

دویدن تیز، (۳) خطه.

درکه (daraka) بنخ. م. (ج. درکې)

تهدیدبه سلاح.

دروکی (darúke) بنخ. م.

(۱) تخته و پراخچه خورد، (۲) چراغ چوب.

دلاسا (dilāsā) ص. نب. خوشنود .

دلته (dálta) ق. اینجا .

دلده (daldá) بنخ. م. گندم میده شده

دردستاس .

دلوه (dálwa) بنخ. م. ماه یازدهم

سال شمسی .

دلیدل (daledál) مص. ل. دلده

شدن .

دم (dam) نر. م. ۱. افسون ،

نفس ۲) چپ، خاموش .

دمول (damawál) مص. مت. ۱. دم

کردن (افسون بر چیزی چف کردن)

۲) دم کردن (برنج دیگ شوربا و غیره)

دمه (dáma) بنخ. م. آرام ، توقف

برای استراحت .

دمه خای (damajáy) نر. م. جای

دم راست کردن .

دمپدل (damedál) مص. ل. دم

شدن، چپ شدن ، خاموش شدن .

دنده (dandá) بنخ. م. (ج. دندی)

۱) وظیفه ، شغل ، ۲) خوش گزرانی .

دنگ (dang) نر. م. ۱. پای کوب

شالی و غیره ، ۲) سهی ، قdblند .

دنگل (dangál) مص. ل. جهیدن ،

خیز زدن .

دنگله (dangalá) بنخ. م.

(ج. دنگلی) نزاع .

دنده (danána) ق. درون ، داخل ،

اندرون .

دنیا (danyá) بنخ. م. ج. کشنیز .

دواره (dwāra) ص. ض. هر دو .

دوپته (dopatá) بنخ. م. چادر ،

قدیغه زنانه ، چادرشانه .

دود (dod) نر. م. (ج. دودونه) رسم و

رواج ، عادات ، دستور، آئین ، طور .

دودول (dodawál) مص. مت.

رواج کردن ، مروج ساختن .

دودپدل (dodedál) مص. ل.

رواج شدن .

دور (dūr) نر. م. ۱) بافنده ، گلیم باف ،

۲) دروغگو .

دورول (dūrawál) مص. مت .

پاشیدن ، باغبار آوردن آرد و آمنتال آن .

دوره (dūra) بنخ. م. ۱. گردوغبار ،

۲) ارد گندم ، ۳) مج. دروغ، کذب، سنون

دندان و کلون .

دوره مار (dūramār) ص. نر. م.

(ج. دوره ماران) مسخره باز .

دور بدل (dūredál) مص. ل. پاش

شدن آردو امثال ان .

دوک (dūk) نر. م. ۱. دق ، سل ،

۲. بغض حسد ، عناد ۳. سیخ اهنی

چرخه نختابی .

دو کره (dukra) بنخ. م. (ج دو کرې)

طلبه ، نقاره ، ۲. دوک نختابی شکسته ،

۳. موضع پای ماندن در ماشین ...

۴. بازی بیجا .

دومره (dūmra) ق اینقدر .

دوولس (dwolás) عد. دوازده ۱۲

دوولسم (dwolasám) ص. عد.

دوازدهم .

دوه اړخیز (dwaarxíz) نر. م.

دوجانبه .

دوه ژبی (dwažábay) ص. نر. م.

دوزبانه .

دوه سوه (dwasáwa) عد. دو صد

۲۰۰

دوه غابنی (dwağāşay)

ص. نر. م. دودندان ، گاو چهارساله .

دوه کسيز (dwakasíz) ص. نر. م.

دونفری .

دوه گون (dwagūn) نر. م.

دویی ، نوبت دو افغانیگی .

دوهم (dwahám) ص. عد. دوم .

دوهمه خور (dwahamxór)

بنخ . م. ربیع الثانی ، ماه چهارم هجری

قمری .

دوه مخی (dwamáxay)

ص. نر. م. دورویه .

دوهی (duháy) بنخ . م. دوده ،

جای استعمال دخانیات ملنگ ها .

دوی (dūy) ض. ج. انها .

دی ۱ (day) ض. نر. م. آن .

دی ۲ (day) ق . است .

دېرش (dersš) عد . سی (۳۰)

دېرشم (dersšám) ص. عد . سی وم

دېره (derá) بنخ . م. (ج دیرې)

اقامت ، اقامتگاه ، مهمانخانه ، جایگاه .

دینگ (ding) نر. م. (ج دینگونه)

شیخ استاده ، اله پنبه کوبی .

دېو (dew) نر. م. ديب .

دېوال (dewāl) نر. م. دیوار .

دېوان (dewān) نر. م. دفتر ،

مجموعه اشعار یک شاعر .

د

حرف پانزدهم زبان پشتواست .

ډاډ (dād) نر.م .تسکین ،

اطمینان ، تسلی .

ډاډگیرنه (dādgerāna)

بنخ.م .تسلی ، خاطر جمعی .

ډاډه (۱) (dādá) ص.نـب

خاطر جمعی .

ډاډه (۲) (dāda) ص.نـب

(۱) خوشه دملل شده ونیم رس ،

خوشه ایکه شیره گرفته باشد ،

(۲) یلمه کردن های خوشه های

دملل .

ډاډینه (dādyāna) بنخ.م .

(ج.ډاډینې) تسلیت .

ډار (dār) نر.م .ترس ، خوف ،

بیم ، رعب .

ډاران (dārán) نر.م .بی دل ،

ترسو .

ډارندوکی (dārandūkay)

نر.م .(ج.ډارندوکی) ترسوکی ،

بزدل .

ډارول (dārawál) مص.مت .

ترساندن .

ډارپدل (dāredál) مص.ل .

(۳) گاز مدور اطفال.

ډامبر (dāmbār) نر.م. انبار.

ډاندس (dāndās) نر.م.

(ج. ډانډسونه) کمان نداف، آله

کمان مانند ندافی پنبه.

ډانډوکی (dāndūkay)

بنخ.م. حوضچه شناوری.

ډاندوی (dānday) بنخ.م.

(۱) شاتیر، (۲) شاهین، (۳) شعله آتش که توام با دود باشد. (۴) چله، حلقهء گوش.

ډانگ (dāng) نر.م.

(ج. ډانگونه) (۱) چوب ضخیم که

قریباً یک گز باشد و از (سوتی)

کوتاه می باشد. (۲) گرز.

ډانگه (dānga) بنخ.م.

(ج. ډانگي) (۱) لنگ، (۲) پایه

تيلفون.

ډانگه يي (dāngayi) ص.نب.

(ج. ډانگيان) شخص جنگره و اوباش.

ترسیدن.

ډارېدونکي (dāredūnkay)

ص.نر.م. ترسنده.

ډاکه (dākā) بنخ.م. (ج.

ډاکي) (۱) شبخون، (۲) قسمی از

ململ.

ډاکه مار (dākamār) نر.م.

(ج. ډاکه ماران) يلغار کننده.

ډاک (dāg) نر.م. (ج ډاگونه)

(۱) جاي پاك کردن و ميده کردن

خرمن (۲) ميدان و بيابان (۳) پوسته.

ډاگه (dāga) بنخ.م.

(ج ډاگي) (۱) پایه تيلفون، خاده

اویزان نمودن بودندنه ها (۲) چوب

پوشش سقف (۳) نوع ململ.

ډاگي (dāgi) نر.م.

(ج ډاگيان) پوسته رسان.

ډال (dāl) نر.م. (ج. ډالونه) سپر.

ډالی (dālay) بنخ.م.

(۱) محل ترصد (۲) حاشیه گلیم.

دب (dab) نر.م. ۱) آواز زدن و افتادن چیزی، ۲) گودال، چقوری، ۳) عظمت، ۴) معطل و استاده؛ ۵) تاوان.

دبر (dabar) نر.م. ۱) خاندان، قبیله، عشیره؛ ۲) تباه.

دبره (dabara) بنخ.م. (ج. دبری) سنگ.

دبر بدل (dabaredal) مصر.ل. تباه شدن.

دبرین (dabarín) ص. نر.م. ج. سنگی، سنگستان.

دبلی (dabalay) بنخ.م. کلوخ کوب.

دبول (dabawal) مصر.مت. زدن به زور که صدایش بلند شود.

دپ (dab) نر.م. ۱) آب استاده، ۲) تاوان، تکبر و غرور، کلانکاری.

دچ (dad) نر.م. ۱) اماس، ۲) آواز لک و درشت، ۳) مجوف، تنه خالی درخت که آنرا (گوگ) نیز گویند.

ددوزه (dadūza) بنخ.م. ۱) بوی تیز، تعفن؛ ۲) دود تفنگ و دود غلیظ.

ددول (dadawal) مصر.مت. ۱) مجوف کردن، کاواک ساختن، میانه تهی کردن، ۲) از راه گشتاندن، گمراه و بی راه کردن.

دده (dada) بنخ.م. پهلو، بغل، جانب.

ددی ۱ (daday) نر.م. (ج. ددی) ۱) بالش، متکا، پوست گوساله مرده را کشیده از گاه انباشته و پیش روی مادرش میگذارند تا او را دوشیده و شیر بدهد.

ددی ۲ (daday) بنخ.م. باروت دانی.

دد بدل (dadedal) مصر.ل. ۱) اماسیدن؛ ۲) درشت شدن آواز، ۳) کاواک و مجوف شدن.

دز (daz) نر.م. آواز فیر تفنگ و غیره.

دوز (dazoduz) نر.م. صدای پیهم تفنگ ها و توپ ها،

انفلاق های پيهم.

دزول (ḍazawál) مص.مت.

(۱) زدن، (۲) کوبیدن،

دغره (dağára) بنخ.م. تصادم،

دکه زدن با چیزی.

دک (ḍak) ص.نر.م. ج.پر و

مملو؛ انباشته.

دکول (ḍakawál) مص.مت.

(۱) پر کردن، آگندن، انباشتن، مجازاً
حامله کردن؛ (۲) تمباکو در سرخانهء
چلم انداختن.

دکېدل (ḍakedál) مص.ل.

(۱) پر شدن؛ (۲) حامله شدن سگ
ماده.

دگر (ḍagar) نر.م. (ج. دگرونه)

میدان، دشت خالی.

دگره (ḍagára) بنخ.م.

(ج. دگرې) زمینی که گیاه و بته
نداشته باشد.

دکه (ḍaga) بنخ.م. آله تناسلی،

ذکر.

دلگی (ḍalgáy) بنخ.م. جماعته از

سه تا ده نفر.

دلگی مشر (ḍalgaymašár)

نر.م. حواله دار، منصب دار و لگی.

دله (ḍála) بنخ.م. جماعت، گروه

دله ییز (ḍalayíz) ص.نب.

گروپی. دسته جمعی.

دم (ḍam) نر.م. (ج. دمان) مطرب،

حجام، دلاک، سلمانی.

دمامه (ḍamāma) بنخ.م.

(ج. دمامې) نقاره.

دمبره (ḍambára) بنخ.م.

گاوزنبور، گاوزنبور سرخ.

دمول (ḍamawál) مص.مت. آب

را ایستاده کردن.

دمه (ḍama) بنخ.م. (ج. دمې)

مشاطه، سازنده.

دمېدل (ḍamedál) مص.ل.

ایستاده شدن آب.

دند (ḍand) نر.م. (۱) آبگیر،

حوض طبیعی، تالاب، کول، آب

ایستاده؛ ۲) وادی سر سبز و شاداب و اغلباً همره شین استعمال میشود؛ ۲) روی آینه. جیوه آینه.

دندور (dandār) نرم. ۱) نار و

ساق نبات، شاخهء حبوبیات؛ ۲) حلقهء پیژوان زنان.

دنده کی (dandakáy) نرم. کچری

قروت.

دندوره (dandorá) بنخ. م. جار،

نقاره تشهیر و جار

دوندورچی (dandorčhí)

ص. نرم. جارچی.

دندوکار (dandokār) نرم.

شور و غالمغال.

دندوکی (dandūkay) نرم. ج.

کول خورد، تالاب خورد.

دندول (dandawál) مص.

ل. آب را در کول جمع و استاده کردن.

دنده ۱) (dānda) بنخ. م.

(ج. دندې) کرد مستطیل پر آب

شالی کاری، پلوان کلان برای ایستاد کردن آب.

دنده ۲۵ (dandá) بنخ. م. ج.

دندې) ۱) چوگان، ۲) شاهین ترازو، ۳) ساقه نبات، ۴) میل نی مانند و مجوف.

دندهدل (dandedál) مص. ل.

ایستاده شدن آب و یک کول را تشکیل کردن.

دنگا (dangá) بنخ. م. آواز مکرر

دایره و نقاره و غیره.

دنگر (dangār) ص. نرم. م.

۱) لاغر، ۲) گاو.

دنگ و دونگ (dangodūng)

نرم. ساز و سرود، ساز و آواز.

دنگول (dangawál) مص. مت.

نقاره زدن، دول زدن، رباب و غیره آلات سرود زدن.

دنگهدل (dangedál) مص. ل.

زده شدن نقاره و امثال آن.

دوب (dūb) ص. نرم. ج.

۱) غرق، مستغرق، ۲) گم شدن،

دوبول (dūbawál) مص.مت.

غرق کردن.

دوبیدل (dūbedál) مص.ل.

(۱) غرق شدن، مستغرق شدن؛
(۲) بیهوش شدن.

دودیه (dūda) بنخ.م. (ج. دودیه)

(۱) بوته کله خار؛ (۲) غوزه
کوکنار؛ (۳) نان جواری.

دودی (۱) (dūday) نر.م.

(۱) سوجی، استخوان سر سرین،
(۲) بازی اطفال است که ذریعه چار
مغز اجرا میکنند.

دودی (۲) (doday) بنخ.م. نان،

طعام، دعوت، مهمانی.

دودی غپ (dodaygáp) ص.

نر.م. (۱) شکمو، بخیل، حریص.

دودی مار (dodaymár)

ص. نر.م. نان ده، سخی، سخاوت مند.

دوگره (dográ) ص.نب.

(۱) شخص مفلس و بیبک و بی
اعتبار؛ (۲) رفیق راه بد.

دوگل (dogál) نر.م. خفقان، دقت.

دول (۱) (dol) نر.م. (ج. دولونه)

(۱) دهل، (۲) دلو، (۳) غله دان آسیا.

دول (۲) (dawl) نر.م. (۱) قسم،

طور، (۲) آرایش، فیشن.

دولچه (dolča) بنخ.م.

(ج. دولچی) تاس حمام، دلو، چاه.

دولچی (dolč'í) نر.م.

(ج. دولچیان) دهل زن، دهل نواز.

دولک (dolák) نر.م. (۱) دهلک،

دهل خورد؛ (۲) قطی؛ (۳) چیزی که
به ذریعه حرارت آفتاب سخت شود.

دولی (۱) (dawlí) ص.نب. فیشنی،

آراسته، مزین.

دولی (۲) (doláy) بنخ.م. حجله

عروس.

دومبکی (dūmbakáy) نر.م.

دهلک خورد بازی کودکان که یک دسته
دارد و از هر دو طرف چوبک های خورد
داشته، بسته حرکت میکند که بذریعه
همان دو چوبک زده میشود؛

(۲) ماده سیاه و تلخ که در لانه
زنبور بی عسل باشد.

میگویند.

دېر (der) ق. زیاد، بسیار، خیلی،

افزون.

دیران (derān) نر.م. پارودان،

محل انبار و پارو.

دېرول (derawāl) مص. مت.

افزودن، زیاد کردن.

دېری (deray) بنخ.م. کود، توده،

پارو و غیره، مخزن، گدام غله و غیره.

دېرېدل (deredal) مص.ل. بسیار

شدن، زیاد شدن.

دیل (dil) نر.م. ۱) تأخیر، تعطیل،

درنگ، مکث؛ ۲) شکوه، حشمت.

دیلول (dilawāl) مص.مت.

تعطیل کردن.

دیله (dīlā)

بنخ.م. سعد کوفی.

(نباتی است خیلی نازک و لطیف)

که مېوه هارا در بین آن حمل و

نقل میدهند.)

دومبوری (dumboráy) نر.م.

(ج. دومبوري) تودهء سرگین.

دونگ (dong) نر.م. چپاؤل،

چور، به چپاؤل بردن حیوانات؛

(۲) غرور، (۳) تمسخر و استهزاء.

دونگه (dūnga) بنخ . م.

(ج. دونگې) ۱) چاربند انسان،

کمبرباریک انسان ۲) مسخره و مذاق.

دیبک (dībak) نر.م. ۱) بلندی

ساحل دریا؛ ۲) یک نوع پرنده دشتی

خورد که در اوایل بهار میاید و رنگ آن

ابلق میباشد. ۳) مج. ادم چالاک و لاغر.

دیچه (dīča) بنخ . م. (ج. دیچې)

جست و خیز و حشیانه و مستانه وار.

دیله (dīdā) بنخ . م. ۱) پارچه و

آغاز یکه ذریعه آن میخ مرکز آسیا

محکم میکنند؛ ۲) چرمیکه سوراخ

کوزه و غیره به آن بسته میکنند؛

۳) انداخت و فیر بصورت

اجتماعی، ۴) دهن بند بوتل و غیره

مانند کاک و امثال آن؛ ۵) گره کلوله

لته یی نی چلم، ۶) آهن دو شاخهء

میخ مانند که سپار با کنده محکم

میکنند و آنرا (پولکی و کپره) نیز

(۳) چوب جپهء جاله که آنرا (پر) نیز
گویند؛ (۴) چوب لخ کوبی؛ (۵) کوبه
نداف .

دېوت (dewát) نر.م. چراغ
دان، پایهء چراغ .

دېوډی (diwdáy) نسخ.م. (۱)

راهرو سر پوشیده، دهلیز، سوپ،
(۲) آهن کلوله خرادی مانند که در
کتاره‌های آهنین بر نوک آهن های
عمودی کتاره نصب میکنند.

دېولا (dew/ā) نر.م. سگ

ماهی.

دېوه (dewá) نسخ.م. چراغ.

دیلبدل (diledál) مص.ل.

معطل شدن.

دیندوآپ (dindāp) نر.م. نداف

دینگ (ding) نر.م. (۱) گزلینگ،

پرندهء است آبی بقدر بودن و یا

کلانتر ازان که پای

و نول دراز دارد، (۲) بلند، مرتفع؛

(۳) مج. آدم قد بلند.

دینگری (dingray) نسخ.م.

(۱) سمارق؛ (۲) يك لنگ آبکشی چاه،

ذ

حرف نهم زبان عربي است که در زبان پستو بطور مستعار استعمال
میشود. ارزش ابجدي آن (۷۰۰) است.

ر

راتگ (rātág) نر.م. آمدن .

را تلل (rātlál) مص.ل. آمدن،

وارد شدن . چون این مصدر خلاف القیاس و بی قانون است، لذا تمام افعال و مشتقات بصورت مستقل نوشته شده است.

راتلونکی (rātlūnkay) نر.م.

(ج. راتلونکی) ۱) مسـ تقبل،

آینده. ۲) وارد شدنی، آمدنی .

راته (rāta) ق. برای من، به من.

حرف هفدهم زبان پشتو است که ارزش
هجدی آن (۲۰۰) است .

را بر سپره (rābarséya) ص.نب.

افشا، اشکارا، ظاهر.

را بلل (rābalál) مص.ل. به طرف

خود طلبیدن، دعوت کردن .

راپوری (rāpóre) ق. ۱) اینطرف

و به طرف متکلم چسپیدن ۲) بستن

دروازه.

راپوری کول (rāporekawál)

مص.مت. بسته کردن دروازه،
۲) از دریا و دیگر جاها گذشتاندن.

راتولول (rāṭolawál) مص.مت.

فراهم کردن، جمع کردن.

راتولبدل (rāṭoledál) مص.ل.

فراهم شدن، گردد آمدن، با هم جمع شدن.

راشه (۱) (rā š á) بنخ.م. (ج. راشی)

خرمن پاک شده غله.

راشه (۲) (rā š a) امر

است از مصدر راتلل، به معنای

راشه درشه (rā š ádar š á).

بنخ.م. دارومدار، رفت و آمد.

رابنکول (rāš kól) نر.م.

گاوزنبیل.

راغه (rāḡa) نر.م. (ج. رگونه)

دامنهء کوه.

راغی (rāḡay) نر.م. مخفف از

(راغلی) به معنی آمد.

راکره ورکره (rākrawárkra)

بنخ.م. داد و ستد، داد و گرفت.

رانجه (rānjá) نر.ج. سرمه.

رانخره (rānjrā) نر.ج. تیل ناچ.

رانی (rānáy) بنخ.م. (ج. رانی گانی)

(۱) هندوزن (۲) زن راجا، ملکه.

راهیسی (rāhīse) ق. به اینطرف

ربر (rabr) نر.م. مشقت، زحمت.

ربرول (rabrawál) مص.مت.

تعذیب، رنجانیدن، تکلیف دادن.

ربره (rabrá) بنخ.م. (ج. ربری)

زحمت، تکلیف، دعوه.

ربرپدل (rabredál) مص.ل.

پریشان شدن، رنجیدن.

رپ (rap) نر.م. (۱) تپش،

لرزه، (۲) لمحہ، ثانیہ؛ (۳) رف خانه

که بر آن ظروف میمانند.

رپا (rapā) بنخ.م. تپش، لرزه.

رپول (rapawál) مص.مت.

لرزاندن، پلک زدن.

رپیدل (rapedál) مصر. ل. لوزیدن،

اهتزاز، تپیدن، پلک زده شدن.

رتل (rtal) مصر. مت. توبیخ،

سرزنش، راندن، طرد کردن که آنرا (ترتل) نیز گویند.

رجرومه (rajrūma) بنخ. م. سرمه

دانی.

رخه (raxá) بنخ. م. (ج. رخی) کینه،

حسد.

رچ (rad) ص. نر. م. ج. ۱) چشم بر

آمده، شوخ چشم، ۲) علانیه، صاف، برالا، ۳) سر تمبه، عمل نه کننده.

رچبده (radbād) نر. م. اشکارا

صراحتاً.

رچی (radáy) ص. نر. م. چشم لق،

چشم بر آمده.

رژول (ražawál) مصر. مت.

ریختاندن.

رژبدل (ražedál) مصر. ل. ریختن.

رسی (rasáy) بنخ. م. ج. ریسمان.

رسبدل (rasedál) مصر. ل.

۱) رسیدن. ۲) مج پخته شدن مپوه؛ ۳) بالغ شدن.

رشه (raš á) بنخ. م. ۱) خوی،

عادت، طبیعت، دس—تور، دود، ۲) آذوقه ۳) قیماق.

رشتیا (raštyā) بنخ. م. صداقت

وراستی، راست، ضد دروغ.

رشتین (raštín) ص. نر. م. صادق،

راستکار.

رشتینواله (raštinwāla) بنخ. م.

اخلاص، صداقت.

رغرول (rğarawál) مصر. مت. لول

دادن ۲) اب در دهن کنگال کردن.

رغبت (rğast) نر. م. لول.

رغبنتل (rğastál) مصر. ل. لول

خوردن.

رغول (rğawál) مصر. مت.

۱) درست کردن. ۲) دوختن ۳) منقش

کردن. ۴) قطع رابط دوستی ، قطع تعلق
ومراوده.

رغیدل (raǧedál) مص. ل.

۱) دوخته شدن ۲) درست شدن،

۳) قطع رابطه شدن.

رمباره (rambāra) بنخ. م.

(ج رمبارې) اواز گاو وگوسفند و غیره.

رنج (ranj) نر. م. (ج. رنخونه)

مرض وزحمت.

رنخور (ranjūr) ص. نر. م. (ج

رنخوران) مریض.

رنخوری (ranjūrí) بنخ. م.

مریضی.

رنخوریدل (ranjūredál) مص

ل. مریض شدن.

رنده (rand) نر. م. اص. رار،

تقاضای مکرر.

رنگری (rangráy) نر. م.

(ج رنگری) یکه یکه، پراکنده و ازهم

جدا.

رنا (raṇā) بنخ. م. (ج. رنا گانی)

روشنی.

رنه (rna) بنخ. م. رشک ، تخم شپش

روته (rúta) بنخ. م. (ج. روتی) نان

جوی .

رودل (rawdál) مص. مت. مکیدن.

روزل (rozál) مص. مت. پروراندن.

روزنتون (rozantún) نر. م.

تربیه خانه .

روزنه (rozána) بنخ. م. تربیه،

پرورش .

روژه تی (rožatáy) ص. نر. م.

روزه دار.

روژه (rožá) بنخ. م. روزه رمضان

روژه ماتی (rožamātay) نر. م.

افطار.

روردول (ruzdawál) مص. مت.

اموخته کردن، بلد کردن.

رو ب د بدل (rūzdedál) مص. ل.

اموخته شدن، بلد شدن .

رو ستاری (rūstāray) ن. م.

پسینه، پساوند.

رو بنان (roshān) ص. ن. م. روشن

رو بنانول (roshānwál) مص.

مت. روشن کردن.

رو بنانیانجه (roṣ āniyā) ن. ج.

پیروان و مریدان پیر روشن.

رو بنایی (roṣ nāyī) ن. م.

روشنی.

رو غبر (roḡbār) ن. م. مصافحه.

رو غتون (roḡtūn) ن. م.

(ج رو غتونونه) شفاخانه.

رو غتیا (roḡtyā) ن. م. تندرستی.

صحت .

رو غتیا پال (roḡtyā pāl) ص.

ن. م. نرس .

رو غ رمپ (roḡramát) ص.

ن. م. صحیح و سالم .

رو غول (roḡawál) مص. مت.

(۱) درست کردن، (۲) شفا دادن.

(۳) باهم اشتهی کردن .

رو غه (róḡa) ن. م. (ج. رو غی)

صلح، ساز گاری، آشتهی .

رو غه وال (roḡawál) ن. م.

میانجی، شخص مصلح.

رو غ بدل (roḡedál) مص. ل.

(۱) صحت یاب شدن، (۲) اشتهی شدن،

(۳) درست شدن.

رو کی (rokáy) ن. م. (ج. رو کی)

مخفف از ورورکی به معنای برادرک.

رو ن (rūn) ص. ن. م. روشن، جلادار،

مشعشع، ملمع، درخشان.

رو ن (rawn) ن. م. (۱) نوبت

(۲) مرتب، منظم، (۳) قسمی از کلوله

توپ است .

رو ه (roh) ن. م. (۱) نام علاقه پبنتونها.

(افغانستان؛ ۲) نام کوهی است در

افغانستان.

روهی (rohi) ص.نب. باشنده سر

زمین روه.

روهیلی (rohiláy) ص.نب. باشنده

افغانستان.

روی (۱) (rawé) بنخ.م. (۱) مادر ال

تیشک : بلا .

روی (۲) (ráway) نر.م. شخص

چالاک و گستاخ، حریص.

ریبز (rebáz) نر.م. جارو.

رپیل (rebál) مص.مت. درو کردن.

ریتاره (ritára) بنخ.م. توته کالا،

تريشه جامه.

ریچن (ričán) ص.نر.م. رشکی،

چیزی که تخم شپش در آن باشد.

ریچه (richa) بنخ.م. تخم شپش

ریچی ریچی (riče ričé)

ص.نب. مید مید

ریخ (rix) نر.م. (۱) فضله رقیق ،

فضله اسهال (۲) بازی پنجاق که به سنگ های خورد، خورد اجرا میشود.

رپز (rez) نر.م. لرزه، رعشه، تپش.

رپردول (rezdawál) مص.مت.

لرزاندن.

رپردپدل (rezde dál) مص.مت.

لرزیدن.

ر

حرف هژدهم زبان پشتو است.

رپ (rap) نر.م. ۱ خاک نرم،

۲) ماده لرج، آواز اتصال زبان به کام.

رپول (rapawál) مص.مت. جنبش

دادن اب، ۲) حرکت وزدن زبان به

کام .

رپپدل (rapedal) مص.ل. چپه

و جنبش خوردن اب.

رچ (račh) نر.م.لق، لوزان .

رچند (rač ánd) ص.نر.م. ج.

بسیار لق .

رچول (rač awál) مص.مت.

لق دادن، شور دادن.

رچپدل (rač edál) مص.ل. لق

شدن، لرزیدن .

رخبنی (raxbanáy) نر.م.

بازوی چار پایی.

رک (rak) نر.م. مففن لق به معنای

متحرک و لرزنده.

رکول (rakawál) مص.مت. لق

کردن، تکان دادن.

رکپدل (rakedál) مص.ل.لق

شدن، تکان خوردن.

رندول (randawál) مص.مت

کور کردن، نایینا ساختن.

رنگ (rang) نر.م. خراب، ویران.

رنگ بنگ (rangbāng) نر.م.

مست و پریشان و نپشه ۲) رفتار خرامان و نازدانه.

رنگول (rangawál) مص.مت.

ویران کردن.

رنگپدل (rangedál) مص.ل.

خراب شدن، ویران شدن.

رومبی (rombānay) ص.نر.م.

(ج. رومبني) اولین، پیشینه، سابقه.

رومبی خور (rombay xór) بنخ

م. ربیع الاول، ماه سوم هجری قمری.

روند (rūd) نر.م. (ج. رانده) کور

، نایینا.

روندچرک (rūdčərk) نر.م.

مرغ کور، نوع از بازی اطفال است که

یک بچه را چشم بسته در یک دایره

میشانند و دیگر اطفال انرا خارج از دایره

به کلاه می زنند و بچه چشم بسته کلاه

را پالیده میگیرد.

روندول (rūdawl) مص.

مت. کور کردن.

روندپدل (rūndedál) مص.

ل. کور شدن.

ز

زاوله (zāwla) بنح.م. ساجق.
 زامه (zāma) بنح.م. (ج زامی)
 الاشه.
 زانگو (zāngó) بنح.م. گهواره.
 زانه (zāna) بنح.م. (ج زانی) کلنگ.
 زبیناک (zbe ṣ āk) نر.م.
 استعمار.
 زبپنیل (zbeṣ ál) مص.مت.
 چوشیدن، شپیلیدن.
 زپیل (zapál) مص، مت. ازیت
 رسانیدن، مضمحل کردن.
 زخه (záxa) بنح.م. (ج. زخی)
 (۱) گره، (۲) زخ، زگیل، (۳) جوک تفنگ،
 (۴) دانه سخت که بر بدن ظاهر شود.

حرف نوزدهم الفبای پشتو است که
 ارزش ابجدی آن ۷ است.
 زار (zār) نر.م. جار، قربان، فدا.
 زار (zār zār) نر.م. جارجار، قربان
 قربان..
 زارول (zārawál) مص.مت.
 فدا کردن.
 زاره ترکی (zāratrákay) نر.م.
 (۱) مرده، (۲) غم، زحمت، حزن.
 زاره چاودی (zāračáwday)
 نر.م. زحمت کش و مغموم.
 زارپدل (zāredál) مص.ل. فدا
 شدن، قربان شدن
 زارپده (zāredə) نر.ج. فدا شدن.

زده کړه (zdákra) بنځ م.

آموزش، تعلیم.

زر (zar) نر.م. ۱) زود؛ ۲) هزار،

۱۰۰۰.

زرڅي (zarje) ص. بنځ.ج.

رنگ سرخ مایل به کبودی.

زرڅي سترګي

(zarjestarge) بنځ.ج. چشم میښ،

چشمیکه سرخ و مایل به کبودی باشد.

زرغون (zargūn) ص. نر.م. رنگ

سبز مایل به زردی؛ ۲) روییده.

زرغونول (zargūnawāl) مص.

مت. ۱) سبز کردن، رنگ سبز دادن؛

۲) رویانید. ۳) مج. بختیار و صاحب

اقبال کردن.

زرغونپدل (zargūnedāl) مص.

ل. ۱) سر سبز شدن، رنگ سبز به

خود گرفتن؛ ۲) روئیدن؛ ۳) صاحب

اقبال شدن.

زرکه (zārka) بنځ.م. (ج. زرکې)

کبک ماده.

زرګون (zargūn) نر.م. نوټ هزار

افغانی.

زرېښت (zarašt) نر.م. پېری

زرګي (zargāy) نر.م. دلک، بطور

محبت لقبی است از طرف پدر به پسر.

زړوګي (zarūkay) نر.م. پارچه

کهنه.

زړول (zarawāl) مص.مت.

کهنه کردن، پیر ساختن.

زړه (zrə) نر.م. (ج. زړونه) دل.

خاطر، ضمیر.

زړه بدی (zrabadāy) ص. نر.م.

خپګان ...

زړه خوړی (zraxūzay) ص

نر.م. همدرد، غمشریک.

زړه سواندی (zraswānday) نر.م.

دل سوز.

زړه سول (zraswāl) مص.مت.

دل سوزی کردن، ترحم.

زړه سوی (zrasway) ص. نر.

م. دل سوخته، غم دیده، مصیبت زده.

زړه شین (zrašin) نر.م.

قهر آلود، خشمناک، دل ارزده.

زړه کول (zrakawāl) مص.ل.

جسارت کردن، دلبری و جرئت کردن.

زړه کېدل (zrakedāl) مص.

ل. دل خواستن، به دادن چیزی رضامند

شدن.

ز گبرل (zgerál) مص. مت. کتہ کوک
کردن.

زلمی (zalmáy) نـ م.
(ج. زلمیان، زلمی). جوان.

زلمیتوب (zalmitób) نـ م.
جوانی.

زمری (zmaráy) نر. م. (ج. زمریان)
اسد، شیر.

زمریالی (zmaryáláy) نـ م.
شجاع، بهادر، عسکر بهادر.

زمور (zmūz) ص. ج. ازما.

زمولول (z molawál) مص. مت.
پژمرده کردن، پریشان کردن، ناتوان
ساختن.

زمولپدل (zmoledál) مص. ل.
پژمرده شدن، ناتوان و ضعیف شدن.
پریشان شدن.

زنخ (zanj) نر. ج. زمج.

زنخه (zánja) بنخ. م. (ج. زنجی)
هزار پا.

زندى (zandáy) بنخ. م. حلقه،
منع تنفس، غرغره، حلقه دو انک.

زنگول (zangawál) مص. مت.
گاز دادن.

زره لوغی (zaralwá) بنخ. م.
گاو کهنه دوش.

زره نا زره (zranāzrá) ق. دل
نادل.

زره ور (zrawár) ص. نـ م.
دلاور، شجاع، بهادر، پردل.

زرورتیا (zrawartyá) بنخ. م.
شجاعت، مردانگی، بهادری، دلبری

زری (záray) نر. م. (۱) مغز خسته،
(۲) تخم خربوز و تر بوز و امثال
آن.

زرپدل (zaredál) مص. ل. کهنه
شدن، پیر شدن، ساخورده شدن.

زبنت (zas t) ق. بسا، بسیار،
(۲) منفور.

زرغره (zǧára) بنخ. م. (ج. زغری)
زره، جوشن.

زغم (zǧam) نر. م. (۱) برداشت،
صابر، تحمل. فرو خوردن. قهر و
غضب (۲) جذب، هضم.

زغمال (zǧamál) ص. ل.
(۱) حوصله کردن، برداشتن

کردن؛ (۲) جذب کردن، هضم کردن.

زگبروی (zgerwáy) نـ م.
(ج. زگبروی)، نالش و فریاد مریض.

زن گون (zangūn) نـ م.

(ج. زن گونونه) زانو..

زنه (zaná) بنخ م. (ج. زني) ذقن، زرخ..

زنغوزی (zangūzáy) نـ م.

(ج. زنغوزی) جلغوزه .

زنکی (zankáy) بنخ م. زیره.

زورکی (zwarakáy) نـ م. فتحه،

فتحهء مخصوص زبان پشتواست، حرکت

بین بین است .

زورل (zorál) مص. مت. دشنام

دادن، رنجانیدن.

زورور (zorawár) ص. نـ م. ج.

طاقت مند، قوی .

زور (zor) ص. نـ م. (ج. زاره) پیر،

کهنه، معمر، دهرینه، باستان.

زور (zwaz) نـ م. ۱) شور، غوغا، ۲)

قحط، نیست.

زوبنا (zoṣá) بنخ م. (ج. زوبناوې)

دوشاب، شیره چیز شیرین.

زوبنول (zoṣawál) مص. مت.

جوش دادن.

زوکړه (zokṛa) بنخ م. (ج. زوکړې)

زایش، تولد.

زول ۱) (zawál) نـ م. بوته بوی

مادران .

زول ۲) (zūl) نـ م. ۱) هفته

بارانك. بارش دوامدار، ۲) خنك و باد

سرد.

زولن (zawlán) نـ م. زخم ریمدار

زوم (zūm) نـ م. (ج. زومان) داماد .

زومبک (zombák) نـ م. ج

(زومبکان) ۱) پوپک؛ ۲) حصهء انبوه

نباتات، پوپک جوارى.

زوول (zowál) مص. مت. زایانیدن،

تولد کردن.

زوه (záwa) بنخ م. (ج. زوې) ریم،

زرداب دانه.

زوی (zūy) نـ م. (ج. زامن)

پسر، بچه.

زوی مری (zūymaráy)

ص. نـ م. پسر مرده، بچه مرده.

زوی نیو (zūyníw) ص. نـ م.

بچه خوانده.

زه (za) ض. م. (ج. مور) من .

زیات (zyāt) ق. بسیار، زیاد.

زیاتره (zyātára) ق. اکثر، زیاده .

زیاتول (zyatáwál) مص. مت.

زیاد کردن، افزودن.

زیاتی (zyātáy) نـ م. ۱) زیاده،

اضافه؛ ۲) تجاوز.

زیر پدل (zēredál) مص.ل. زرد شدن.

زیر (ziz) ص.نر.م. درشت .

زیر نتون (zezantūn) ص.نر.م. زایشگاه.

زیرنده (zezānda) بنخ.م. چشمه.

زیرول (۱) (zezawál) مص.مت. زایاندن، تولد کردن.

زیرول (۲) (zizawál) مص.مت. درشت کردن.

زیر پدل (۱) (zezedál) مص.ل.

زاییدن، تولد شدن .

زیر پدل (۲) (zizedál) مص.ل. درشت شدن.

زیل (zel) ص.نر.م. غل، طنابو

یازنجیریکه کردن محبوسین را بسته میکنند. (۲) اسرار و سر تمبگی.

زیم (zyam) ص.نر.م. نم.

زیمنه (zemna) بنخ.م. (ج. زمین) (۱) شوربا، (۲) خجل و شرمنده.

زیمناک (zemnák) ص.نر.م. زمین نمناک.

زیندی (zendáy) بنخ.م. حلقه منع تنفس، غرغره..

زیات پدل (zyātedál) مص.ل. زیاد شدن، بسیار شدن.

زیار (zyār) ص.نر.م. کوشش، سعی، جدوجهد. (۲) افسوس، ارمان.

زیار کبش (zyārkáš) ص.نر.م. ج. زحمت کش، سعی، کوشنده، کوششی.

زیارن (zyārán) ص.نر.م. وگ. زیار کش.

زیاره (zuāra) بنخ.م. (ج. زیاری) دشنام.

زیرمه (zérma) بنخ.م. (ج. زیرنی) (۱) سفارش، (۲) ذخیره، (۳) خبرگیری.

زیرمه تون (zermatūn) ص.نر.م. ذخیره گاه.

زیرموال (zermawál) ص.نر.م. ذخیره کننده، پاسره گر.

زیری (zéray) ص.نر.م. مزده، خبر خوش، نوید، بشارت..

زیر (zer) ص.نر.م. زرد، سفرا .

زیرانکه (zerānaka) بنخ.م. نوعی از پرند دهقانک (۲) پرند

معروف که آنرا دختر صوفی مینامند.

زیری (zeráy) ص.نر.م. یرقان، مرض زردی.

ژ

ژبپوهان (žabohán) ص.نر.م.

زبانشناس.

ژبپوهنه (žabohána) بنخ.م.

زبانشناسی.

ژبغرانند (zəbğarānd) طفل نو

به سخن آمده.

ژبور (žabawár) نر.م. ج.

(۱) زبان آور، زبان دراز، (۲) شخص

فصیح.

ژبه (žába) بنخ.م. ج. ژبې) زبان،

لسان.

ژبی (žabáy) بنخ.م. (۱) زبانچه،

حرف بیستم (۲۰) الفبای زبان پشتو

است.

ژارغالی (žargálay) نر.م.

چقوریکه مردم صحرا و کوچی هادر زمین

کنده و در آن زیست مینمایند.

ژاوله (žāwla) بنخ.م.

(ج. ژاولې) ساجق.

ژبارن (žbāran) ص.نر.م. ترجمان،

مترجم.

ژبارنه (žbārāna) بنخ.م. ترجمه.

ژبارونکی (Žbārūkay) ص.نر.

م. وک. ژبارن.

کوچک (۲) تریز جامه.

ژر (žar) ق. زود.

ژرتژره (žartaržára) ق. فوراً،

بلا تأمل.

ژرنده (žranda) بنخ م.

(ج. ژرنده) آسیا.

ژرنده گری (žrandagaray)

ص. نرم. آسیاوان.

ژرا (žarā) بنخ م. (ج. ژراوی)

گریه.

ژراند (žarānd) ص. نرم. ج. گریه

کنان.

ژربخون (žarḅaxūn) ص. نرم.

ج. زرد مانند.

ژرل (žarál) مص. ل. گریه کردن.

ژرول (zarawál) مص. مت

گریاندن

ژرغونی (žarağūnay) ص. نرم.

گریه آلود.

ژرپدل (žaredál) مص. ل. گریه

کردن.

ژغ (۱) (žag) نرم. آواز، صدا.

ژغ (۲) (žag) نرم. (۱) یوغ؛ (۲) یک

پره پیل کل.

ژغورل (žgorál) مص. مت. نجات

دادن، نگاه داشتن، حفاظت کردن.

ژغورنه (žgorána) بنخ م. نجات

دادن، حفاظت کردن.

ژغی (žagáy) نرم. زنبیل که در

آن زخمی های حیوانات و دیگر انتقال

میدهند.

ژمنه (žmána) بنخ م. وعده،

قول، لوظ.

ژمی (žamay) نرم. (ج. ژمی)

زمستان.

ژنکی (žankáy) نرم. پسر نو بالغ

شده.

ژنی (žanáy) نرم. وگ. ژنکی.

ژواک (žwák) نرم. زندگی،

حیات.

ژوبل (žobál) ص. نرم. زخمی،

افگار، خسته. مضمحل.

ژوبلور (žoblawár) ص. نرم.

عسکر.

ژوبلول (žoblawál) مص. مت

افگار کردن، مضمحل کردن.

ژوبله (žóbla) بنخ م. (ج. ژوبلی)

مجروحیت، خستگی.

ژوبلپدل (žobledál) مص. ل.

افکار و زخمى شدن، مضمحل شدن.

ژوبنې (žobán) نرم. باغ وحش

، باغ حیوانات.

ژور (žawár) ص. نرم. ج. عمیق،

چقور.

ژورول (žawrawál) مص. مت.

چقور. کردن.

ژوره (žawára) بنخ. م. (ج ژورې)

(۱) زلو (۲) نشیب.

ژورېدل (žawaredál) مص. ل.

چقور و عمیق شدن.

ژوند (žwand) نرم. حیات،

زندگی.

ژوندون (žwandún) ص. نرم.

زیست، زنده گانی.

ژوندی (žwandáy) ص. نرم.

حیات، زنده.

ژوول (žowál) مص. مت. خائیدن،

جویدن.

ژوی (žáway) نرم. جاندار، حیوان،

زیروح.

ژی (žay) نرم. (ج ژي) مشک

آب.

ژی (žay) بنخ. م. (۱) زه کمان،

(۲) کناره حاشیه.

ژیږ (žir) نرم. ج. زرد.

ز

حرف (۲۱) زبان پشتو است.

ږدن (zdan) نر.ج. ارزن .

ږلی (zalay) بنخ.م. ج. ژاله.

ږمنخ (zmanj) بنخ.م.

(ج.ږمنخې) شانه.

ږمنخول (zmanjawal)

مص.مت. شانه کردن ریش و سر.

ږمنخېدل (zmanjedal)

مص.ل. شانه شدن

ږنگوری (zangūray)

نر.م. خوشه انگور .

ږو (zo) ا.د. کلمهء قسمیه

است. که (گو) هم تلفظ میشود.

ږیره (zira) بنخ.م. (ج. ږیرې)

ریش.

ږیره ور (zirawar) ص.نر.م.

ریش دار.

س

حرف بیست و دوهم الفبای زبان پشتو است.

سا (sā) بنخ.م (ج. ساوې ۱) دم، نفس ۲) روح، جان ۳) هواء باد ۴) بوی بد.

سابه (sābā) نر.ج. سبزیجات ،

ترکاری، ساگ.

سابه والا (Sābawāla) ص.نر.م.

سبزی فروش.

ساتل (sātāl) مص.مت. نگاه

داشتن، حفاظت کردن.

ساتندوی (sātandūy) نر.م.

(ج. ساتندویان) نگاه بان، حامی.

ساتنه (sātāna) بنخ.م. نگاه بانې،

محافظة، نگاه داشت .

سادو (sādū) نر.م. شیاد، طوار،

مداح.

ساده (sādā) ص.نر.م.

سا کښل (sākṣ al) مص.ل.

نفس کشیدن، تنفس کردن.

سالندوی (sālandāy) بنج.م. نفس

تنگی، مرض ضيق النفس.

سالو (sālū) نر.م. (ج سا لوگان)

نوعي از چادر زنانه است که عموماً سرخ
میباشد.

ساندو (sāndū) نر.م.

(ج ساندوگان) (۱) باجه، شوهر

خواهرها.

سانده (sānda) بنج.م. گاو مېش

نر طلب.

سبا (sabā) ق.فردا.

سبات (sabāt) نر.م. چت بام خانه.

سبا ناری (sabānārāy) نر.م.

ناشتا صبح.

سباوون (sabāwūn) نر.م. وقت

صبح صادق.

سبایی (sabāyī) ق.وقت صبح،

سحری.

سپارښت (spārāšt) نر.م.

(۱) سفارش، سپردن (۲) کشیدن گل و

خاک. جویه انگور و به طور مخصوص

انداختن آن طرف تاک های انگور.

(۱) بی تکلف، بسیط، (۲) بی نقش.

سادتوب (sādatób) نر.م. بی

آلایشی. ساده گي.

سادیڼ (sādín) نر.م. زمین شديار

شده.

سادو (sādū) ص.نر.م. لافوک.

سادی (sādāy) بنج.م. زن احمق و

تبیل.

ساروان (sār wān) فا. نر.م.

شتربان.

ساری (sāray) نر.م. عدیل،

همسر، همتا، مانند.

ساره (sārā) نر.ج. سرما، خنکی،

سردی.

ساره تاوده (sārātāwda) نر.ج.

پیاوه.

سازښت (sāzšt) نر.م.

(۱) موافقت، سازش، (۲) درستی.

سازول (sāzawāl) مص.مت.

ساختن، ایجاد کردن.

سازېدل (sāzedāl) مص.ل.

(۱) ساخته شدن، (۲) موافق شدن.

ساک (sāk) نر.ج. وگ. سابه.

ساکښ (sākās) نر.م. ذیروح.

سپارل (spārál) مص. هت. سپردن،

تسلیم کردن، ۲) کشیدن گل جویه

انگور. و انداختن آن به طرف تاک

انگور.

سپاره (spāra) بنخ. م. (ج. سپاری)

سپار.

سپنخول (spaxawál) مص. مت.

گره باز کردن، از هم کندن و گسختاندن

چیز دوخته.

سپنخپدل (spaxedál) مص. ل.

گسختانده شدن و باز شستن

چیز دوخته.

سپرغه (spargá) بنخ. م.

(ج. سپرغی) ۱) چاه کاربز؛ ۲) نقش

گل ۳) جای خشک در بین آب.

سپرغی (spargáy) بنخ. م. شراره

آتش، قووغ آتش.

سپرلی (sparláy) بنخ. ج.

سواری.

سپرول (sparawál) مص. مت.

سوار کردن.

سپرپدل (sparedál) مص. ل.

سوار شدن.

سپرل (sparál) مص. مت. به دقت

جدا کردن، مدققانه مجزا ساختن.

سپرمه (spazmá) بنخ. م. سوراخ

بینی

سپرن (spazán) ص. نر. م. شپشدار.

شپشو.

سپره (spazá) بنخ. م. شپش.

سپری (spazáy) بنخ. م. شبشک

غله.

سپنسته (spásta) بنخ. م. بجل.

سپک (spak) نر. م. ج. ۱) سبک،

۲) بی عزت، دنی، رذیل.

سپکاوی (spakāwáy) نر. م.

سبکی، استخفاف، اهانت، خفت، بی

عزتی.

سپکول (spakawál) مص. مت.

۱) سبک کردن ۲) بی عزت ساختن،

تحقیر کردن.

سپکه خوله (spákaxwalá)

بنخ. م. دهن، بیباک و بیهوده گو، سخن

بد.

سپکه خبره (spákaxabára)

بنخ. م. سخن سبک و تحقیر آمیز، سخن

نا مناسب.

سپکه سپوره (spákspóra)

۱) شگفتن غنچه و پندوک و امثال

آن ؛ ۲) باز شدن درز جامه و یا

کمی پاره شدن.

سپوخته (spóxta) بنخ.م. عانه

زیر ناف.

سپور (spor) ص.ن.م.

(ج سپاره) سوار.

سپورچلم (sporč elám) نر.م.

چلم چرس.

سپوره (spóra) ص.بنخ.م: نان قاق

و خشک ؛ ۲) بیهوده و فحش.

سپورمی (spozmáý) بنخ.م.

ماهتاب، قمر.

سپونی (spūnáy) نر.م. مرض

خشکی که آثارش به روی و به جلد پیدا

میشود.

سپپی (spay) نر.م. سگ. ۲) مج.

شخص بی همت و بخیل و بزدل

سپپازول (spyāzawál)

مص.مت. اسقاط حمل، ضایع شدن حمل

زن.

سپیتانه (spitāna) بنخ. سگی،

ردالت، دنانت.

سپپته (spéta) بنخ.م. ۱) فانه،

بنخ.م. سخن بیهوده.

سپکه سترگه (spakastárga)

بنخ.م. چشم سبک، چشم و نظر

حقارت.

سپکدل (spakedál) مص.ل.

۱) سبک شدن، ۲) توهین شدن.

سپلگه (spálgə) بنخ.م.

(ج سپلگی) ابرک.

سپلنی (spalanáy) نر.م.

(ج.سپلنی) بوته سپند، دانه سپند.

سپم (spam) نر.م. سوراخ سوزن،

دفعه سوزن.

سپما (spamā) بنخ.م. (ج سپماوی)

اقتصاد، صرفه جویی.

سپمول (spamawál) مص.مت.

صرفه جویی کردن.

سپمدل (spamedál) مص.ل.

صرفه جویی شدن. پس انداز شدن.

سپنسی (spanśáy) نر.م. تار،

نخ، رشته.

سپنسن (spanśín) ص.نر.م. ج.

تاری، نخ.

سپنل (spanál) مص.مت. تارکشی.

سپنپدل (spanedál) مص.ل.

سپین روبي (spinróbay)

ص.نر.م. شخص سفید پوش و معزز

سپین ریری (spinzíray)

نر.م. (۱) ریش سفید، (۲) مج. سرکرده و کلان قوم.

سپین سترگی (spinstárgay)

نر.م. (۱) چشم سفید، (۲) مج. بیحیا، شوخ، گستاخ.

سپین سترگی (spinstárgí)

بنخ.م. بیحیایی، گستاخی

سپینول (spinawál)

(۱) نقشر یعنی از پوست کندن.
(۲) سفید کردن ظرف و غیره؛
(۳) تصفیه.

سپیندل (spinedál)

(۱) سفید شدن؛ (۲) از پوست بر آمدن.
پوست شدن، (۳) فیصله شدن.

سبت (sat)

نر.م. (۱) صلا، دعوت (۲) ناموس، عزت، شرف.

ستا (stā)

ض. از تو.

ستاسو (stāso)

ص. از شما.

ستانه (stānā)

ص.نر.م. شخص

روحانی.

ستایل (stāyál)

ص.نر.م. ستودن،

(۲) سیخک بافت چپلی و

غیر (۳) چوب نوک تیز

سنچل پرانی اطفال.

سپخلی (spec álay)

نر.م. (ج. سپخلی) پاک، بی غش، خالص.

آدم صاف، راست و صادق

سپده داغ (spedadāg)

نر.م. وقت اول صبح، سپده دم.

سپدی (spede)

بنخ.ج. سپده

روشنی صبح.

سپدی چاود (spedeč áwd)

نر.م. روشنی صبح، وقت صبح صادق.

سپرگی (sperkáy)

بنخ.م. (۱) جوانی، نانخواه، (۲) نوعی از

درخت ریگی است.

سپره (sperá)

ص.نر.م. (۱) خاک

(آلود، ۲) خاکی و خاکی رنگ،

(۳) خانه تباه.

سپغول (speǵól)

نر.م. اسفرزه.

سپلنی (spelánáy)

نر.م. سپند.

سپمه (spayamá)

بنخ.م. (ج. سپیمی) ماده سگ نر طلب.

سپین (spin)

ص.نر.م. (۱) سفید،

ابيض، (۲) مقشر، پوست کنده.

تعریف کردن، مدح کردن.

ستایوال (stāyawāl) ص.نر.م.

مداح، خطیب.

ستخ (stax) ص.نر.م. ج.

(۱) زمخت، ناگوار، (۲) شیخ

وراست.

ستور (star) ص.نر.م. ج. بزرگ،

عظیم.

سترتوب (startób) نر.م. بزرگی

عظمت.

ستر درستیز (stardarastíz)

نر.م. رئیس بزرگ قوای سه گانه.

سترگک (stargák) نر.م.

چشمک

سترگور (stargawár) ص.نر.م.

بینا، بصیر، شخصیکه چشم کلان داشته

باشد.

سترگه (starga) بن.خ.م.

(ج سترگی) چشم.

سترگی (stargáy) بن.خ.م.

(۱) عینک، (۲) لخک چرخ آسیا، (۳)

لخک دروازه (۴) سوراخ چشمه آب

(۵) پرده مخصوص چشم حیوان که

از آن سبب از هر چیز تورم می

خورد، اگر همان پرده زایل شود

بعد از آن رم خوردگی همان حیوان

از بین می رود.

ستروالی (starwālay) نر.م.

عظمت، بزرگی.

ستره محکمه

(stāramahkamá) بن.خ.م. محکمه

عالی.

ستری (satráy) بن.خ.م. (۱) دسته،

گندم و کاه و امثال آن (۲) پوست شاریدهء

انسان یا حیوان.

سترپدل (stredál) مصر.ل. مانده

شدن.

ستری مه شی (staraymáše)

خوش آمدید، مرحبا.

ستغ (stəğ) ص.نر.م. (ج ستغونه)

(۱) راه بلند بالای تپه، (۲) کرم پوست

حیوان و همچنان زخمیکه به ذریعه

همان کرم که در پوست حیوان شده

باشد ستغ میگویند؛ (۳) نبات بسیار

خوبی که به رنگ بته هنگ میباشد

که نره هایش مردم صحرا در دیگ

پخته کرده می خورند، غذای خوبی

است.

ستغه (stága) ص. بنخ. م. سخن زشت.

ستن (Stan) بنخ. م. سوزن.

ستنول (stanawál) مص. مت. باز داشتن، منع کردن.

ستنبدل (stanedál) مص. ل. از راه واپس گشتن.

ستوری (stóray) نر. م. ۱. ستاره، ۲. قسم از سمارق کوهی.

ستوغ (stog) نر. م. زمخت، سخن زشت.

ستومان (stumán) ص. نر. م. مانده و خسته.

ستومانول (stumānawál) مص. مت. مانده و خسته کردن.

ستومانی (stumani) بنخ. م. مانده گی، خسته گی.

ستومانبدل (stomānedál) مص. ل. مانده شدن، خسته شدن.

ستون (stūn) نر. م. (ج. بازگشته. معطل.

ستونزه (stūnza) بنخ. م. تکلیف

ستونی (stūnay) نر. م. حلق، گلو.

ستونی ستغ (stūnay stáǵ)

نر. م. تخته بر پشت، پشت بر زمین.

ستوی (stáway) نر. م. (ج. ستوی) تنها، یک.

ستی (sati) ص. نب. سوخته.

ستبدل (satedál) مص. ل. از قهر

فرو نشستن، راضی شدن، صلا شدن.

ست (sat) ص. نر. م. (ج. ۱) تباه و

بر باد، ۲. سندان آهنگر، ۳. ماش

پخته، ۴. کنده چوبیکه سندان در آن نصب میکند.

ستکوری (satkúray) نر. م.

(ج. ستکوری) ۱. چکیده گی نان در

تتور، ۲. گولک چوب، ۳. بیخ و

بنیاد، ۴. خانه خراب، ۵. پژمرده و

خشک شده، ۶. چوب نیم سوخته.

ستول (satawál) مص. مت. تباه

کردن، از بیخ کشیدن.

سته (sáta) ۴. بنخ. م. (ج. ستی)

(۱) اساس، بن، بیخ، ۲. عماد،

ستون، ۳. کنده درخت، ۴. قاعده.

ستبدل (satedál) مص. ل. تباه

شدن.

سخته (sac á) ص. نب. سوچه.

سرخ (sax) اد. خوشا، بخت، زهی

سعادت.

سَخَا (sxā) ص. نب خراب، گنده،

پوده.

سَخَات (sxāt) نر.م. اسقاط

مرده.

سَخْت (saxt) ص. نر.م. ۱. محکم

و متین، ۲. کار مشکل، ۳. بخیل و

ممسک.

سَخْتُول (saxtawál) مصر. مت.

مشکل کردن.

سَخْتِدَل (saxtedál) مصر. ل.

مشکل شدن.

سَخَر (sxar) نر.م. (ج سخران)

خسر.

سَخَرَكْنِي (sxarganáy) بنخ.م.

سَخْرَه (sxāra) بنخ.م. ^{خسرخیل}

(ج. سخری) ۱. سخت شده

۲. ریسمان پلکش.

سَخْرَه غَوْتَه (sxəragūta) بنخ.م.

(ج سخری غوتی) کورگره.

سَخَكِي (sxakáy) نر.م.

(ج. سخکی) چوچه گاو، گوساله خورد.

سَخَوَنْدَر (sxwandár) نر.م.

(سخونداران) گوساله کلان.

سَخَوَنْدَر كِي (sxwandarká) نر.م.

گوساله خورد.

سَخَه (saxa) بنخ.م. کینه، انتقام.

سَدَوَزِي (sadozí) نر.م. نام

طایفه مشهور ابدال و درانی است که

احمد شاه بابا نیز طایفه سدوزی بود.

سَرَبَانْدَه (sarbānda) بنخ.م.

(ج سرباندی) چرمینه قلبه کشی.

سَرَبِرَه (sarbéra) بنخ.م.

(۱) بالا، بالایی چیز، ۲) علاوه.

سَرِپْتَه (sarpáta) بنخ.م. (ج سر

پتی) زن باکره و مستوره.

سَرِپَرَكْرِي (sarprekáray) ص. نر.م.

سربریده.

سَرِپَه سَر (sarpasár) ق.

(۱) مساوی در مقدار، برابر،

(۲) مقابله.

سَرِپَنْتِي (sarpastáy) بنخ.م.

سر سینه.

سَرِپُونِس (sarpús) نر.م.

(ج سرپونونه) سرپوش.

سَر تَر پَايَه (sartarpáya) ق. از

اول تا آخر، تا آخر.

سر ترونی (sartarūnay) ن.م.

سر بند، عصبه، دسما لپکه به آن سر می بندند.

ستر پدل (staredál) ۲ مص.ل.

بزرگ شدن.

ستری (staráy) ص.ن.م.

(ج. ستري) مانده.

ستریا (starýá) بن.خ.م.

(ج. ستریاوی) مانده گی.

خسرخیل ها.

سر تمبه (sartambá) ص.ب.

ضدی.

سر تمبگی (sartambagí)

بن.خ.م. ضدیت.

سرتپر (sarter) ص.ن.م. شخص

شجاع، سر باز.

سرتپری (sarteray) ص.ن.م.

شجاعت، سربازی.

سر تیتی (sartítay) ص.ن.م. سر

خمیده، خجل و شرمنده، بی همت.

سر چینه (sarč iná) بن.خ.م.

(۱) سرچشمه. (۲) کارپز.

سر خورلی (sarxwarálay)

ن.م. سر خورده، هلاک شده.

سر خوری (sarxūzáy) ن.م.

سر دردی.

سر خیل (sarxél) ن.م.

سر کرده، قوم.

سر زوری (sarzoray) ص.ن.م.

(ج. سرزوری) سرکش، نا فرمان.

سر غرول (sarğarawál)

مص.ل. بغاوت کردن، باغی شدن.

سر غندی (sarğanday) ن.م.

(ج. سرغندیان) شخص بزرگ خانواده،

کلان قوم، کلان فامیل، خان.

سر کبش (sarkás) ص.ن.م.

(۱) باغی، سرزور، (۲) شاز.

سر کبشی (sarkás ay) ص.ن.م.

م. سر زور، باغی.

سر کوزی (sarkūzay) ن.م.

(۱) خنزیر.

سر کول (sarkól) ن.م. سرخانه

چلم.

سر کوندی (sarkondáy)

ن.م. سر ملاق.

سر گری (sargaray) ن.م. اذخر،

سر و بی (sarobáy) ن. م.

(ج. سر و بی) سرد آبه، آنجوری گلی.

سر و ل (sarawál) مص. مت.

خنک کردن، سرد کردن.

سری (saráy) ن. م. (ج. سری)

آدم، ۱ انسان (۲ مجازاً نوکر، ملازم شخص اخلاقی).

سریتوب (saritób) ن. م.

آدمیت، انسانیت

سرپچن (sareč án) ص. ن. م.

خنک خور.

سرپخور (sarixór) ص. ن. م. آدم

خوار مجازاً بسیار حارص، و ممسک.

سرپدل (saredál) مص. ل. سرد

شدن، خنک شدن.

سسر (sa z) ق. امسال

سرکال (sazkál) ن. م. امسال

سرمه (sazmá) بن. م.

(ج. سرمی) سوراخ بینی.

یک نوع گیاه خوشبو است، که در

کوهها مبروید و خوراکی حیوانات

میشود.

سرلوری (sarlwáray) ص. ن. م.

م. سر بلند.

سر و پردی (sarwézday) ن. م.

بالبنت.

سرویل (sroyál) مص. مت.

سائیدن، مالیدن کیک و امثال آن.

سره (sára) بن. م. پارو، کود.

سره (sará) اد. با هم یکجا، همراه،

ازهم، با یکدیگر.

سره (sará) ص. نب. ۱) اعلا، نمبر

اول. ۲) گاوپکه در قلبه آموخته شده

باشد.

سره زر (srázar) ن. ج. طلا، زر

سرخ.

سره بونی (srabūne) بن. م.

چرمینه، قلبه.

سره غاره (srağāra) بن. م.

مری.

سرپن (sarbán) ن. م. نام طایفه از

افغانها است.

سلگی (səlgáy) بنخ. م. فواق،
 هکھک.
سلم (səlam) ص. عد. صدم
سلواغه (salwāğá) بنخ. م.
 (ج. سلواغی) دلو.
سلیز (səlíz) نر. م. صدی (۱۰۰)
سلیمانخبل (salaymānxél)
 نر. ج. یکی از طایفه افغانها.
سمخ (smoc) بنخ. م. (ج.
 سمخی) سمج، غار کوه.
سمدستی (samdašti) ق. بلا تأمل
 فوراً.
سمدلاسه (samdalāsa) ق.
 (۱) بلا تأمل (۲) سردسیر،
 (۳) پیاپی، مسلسل.
سمسور (samsór) ص. نر. م.
 ج. تروتازه، بهار و خرم.
سمسورول (samsorawál)
 مص. مت تر و تازه کردن گل ها و باغ
سمسوربدل (samsoredál)
 مص. ل. سر سبز و خرم و تر و تازه
 شدن باغ و گل ها.
سمبنت (saməšt) نر. م. برابری،

سزنی (sazanáy) ص. نر. م.
 (ج سزنی) امسال.
سسکوره (soscóra) بنخ. م.
 سنگلاخ.
سکاره (skāra) نر. ج. ذغال.
سکروته (skarwāta) بنخ. م. (ج.
 سکروتی) قوغ، اخگر.
سکرک (səkrək) مص. مت. نان
 جواری.
سکبنتل (skaštál) مص. مت.
 برش کردن، قیچی کردن تکه و غیره.
سکنی (sakanáy) ص. نر. م. اعیانی.
سکنل (skañál) مص. مت. برش
 کردن، قیچی کردن.
سکو (sko) بنخ. م. شاخی خرمن
 بادی.
سکور (s kor) نر. م. ذغال.
سگه (segá) بنخ. م. (سگی) نوعی
 از آهوی کوهی.
سل (sal) عد. صد.
سلایی (salāyi) بنخ. م. (۱) میل
 سرمه، چوب سرمه. (۲) نوعی از حشره.
سلگون (salgún) نر. م. نوپ
 (۱۰۰).

سمول (samaw) مص.مت .

درست کردن ، راست کردن .

سمون (samūn) نر.م . انتظام ،

تصحیح ، برابری .

سمبدل (samedál) مص.ل .

راست شدن ، درست شدن ، برابر شدن

سنخله (sanzála) بنخ.م . سنجده .

سندر غاری (sandargāray)

نر.م . خواننده ، ترانه گوی ، آواز خوان .

سندره (sandāra) بنخ.م .

(ج . سدری) ترانه ، نغمه .

سنلها (sanda) نر.م . (ج . سنلهاگان)

گاو میش نر ۲) مجازاً شخص فربه و تنبل .

سنی (snay) بنخ.م . ج . سر دوز .

سوب (sob) نر.م . حاضر ، منتظر .

سوبتیا (sobtyā) بنخ.م . کتاب

حاضری .

سوبمن (sobmán) ص.نر.م . ج .

فاتح ، مظفر .

سوبه (sóba) بنخ.م . ۱) فتح ، ظفر

۲) آرام ، راحت .

سوپره (supra) بنخ.م .

(ج سوپری) مقعد .

سو تره (sutrā) ص.نب . پاکیزه ،

پاک .

سوتی (sotáy) نر.م . (ج سوتی)

۱) چقماق ۲) چوب ضخیم نیم گز ،

۳) کنایه از عضو تناسل .

سوچه (suč á) ص.نب .

بی غش ، خالص .

سو خند (swajánd) ص.نر.م .

سوزنده .

سو خول (swajawál) مص.مت .

سوختانده .

سودمن (sūdman) ص.نر.م .

فایده من .

سوده (sóda) بنخ.م . تسلی ،

اطمینان .

سو در (sodár) نر.م . خنزیر مجازاً

گاو کاهل ، انسان غیر مهذب .

سور (sūr) ص.نر.م .

(ج . سره) ۱) سرخ ، قرمزی ۲) گرم

وداغ و سوزان ۳) راز و کیفیت مخفی ،

۴) مجازاً شخصیکه به غضب آمده باشد .

سورار (sūrār) نر.م . دشت خشک

و سوزان .

سوراغزی (sūragzáy) ص

نر.م . نوعی است از خار .

سوربخن (sūrbaxán) ص.نر.م.

ج. سرخ مانند، مایل به سرخی.

سور بونی (sūrbūnay) نر.م.

سرخینه، سرخ رنگ.

سورلندی (sūrlandáy) نر.م.

(ج. سور لندی) شغال.

سورلی (swarláy) نر.م. سواری.

سورمل (sūrmál) نر.م. گیاه

آتشک که در ریگستان می روید و

خار کلوله دارد.

سورنی (surnáy) نر.م. ۱) چلم

خوردیکه از چوت بسازند؛

۲) سورنا.

سوری (súray) نر.م.

۱) سوراخ، شگاف؛ ۲) حریص.

سور (sor) ص.م. (ج. ساره)

سرد، مجازاً انسان یا حیوان کاهل.

سور باد (sorbad) نر.م. ۱) باد

سرد، ۲) کنایه از غم و مصیبت.

سورسک (sorsák) نر.م. نان

جواری، دود ه.

سوره (sūra) بنخ.م. ۱) غار، ۲)

مرض باد خورک.

سوزل (swazál) مص.م.

سوختاندن.

سوزول (swazawál) مص.مت.

سوختاندن.

سوزپدل (swazedál) مص.ل.

سوختن.

سوغات (sawgát) نر.م.

(ج. سوغاتونه) تحفه، ارمغان.

سوک (suk) نر.م. (ج. سوکونه)

مشت (در حال ضرب).

سوگر (sogár) نر.م. بخیل،

ممسک.

سوکرک (sokrák) نر.م. نان

جواری، وگ. سورسک.

سوگر (sogár) نر.م. ممسک.

سولول (solawál) مص.مت.

زدودن، سائیدن.

سوله (sóla) بنخ.م. (ج. سولی)

صلح.

سولپدل (soledál) مص.ل.

سائیدن، زدوده شدن.

سونگپدل (songedál) مص.ل. در

بینی گریه کردن، و غون غون کردن

سونول (sunawál) مص.مت.

۱) بینی افشاندن (۲) نسوار و غیره در بینی کشیدن.

سوی (sáway) ص.نر.م. سوخته شده.

سوی (suy) نر.م. (ج سویان) خرگوش.

سهار (sahār) نر.م. صبح، بامداد.

سهارنی (sahāranáy) ص.نر.م. صبح دم، صبح گاهی.

سهیل (soháyl) نر.م. ۱) جنوب، ۲) نام ستاره معروف.

سهیلی (sohaylí) ص.نر.م. جنوبی.

سیال (syāl) نر.م. همسر، کفو.

سیاله (syāla) بنخ.م. ۱) دم راستی، ۲) همسری.

سیپی (sipáy) بنخ.م. صدف.

سپت (set) نر.م. دولتمند.

سپخل (sejál) مص.مت. سوختن.

سیخ (six) نر.م. ۱) راست، مستقیم، ۲) گنده، پر.

سیخول (sixawál) مص.مت.

۱) نباشتن، ۲) برابر و مستقیم کردن.

سرخدل (sixedál) مص.ل.

۱) پر شدن ۲) راست شدن، مستقیم گردیدن.

سپرلی (serláy) نر.م. (ج سپرلی) بزغاله.

سیسی (sisáy) بنخ.م. پرنده

معروف که پرنده دشتی و کوهی خاکی رنگ است که از کبک خورد تر است.

سپلانی (selānáy) نر.م. (ج .

سپلانی) سیل بین، تماشا گیر، تماشاچی.

سپلی (seláy) بنخ.م. طوفان باد، باد صر صر.

سیمه (síma) بنخ.م. طرف، منطقه، ناحیه.

سین (sin) نر.م. (ج سینونه) وگ

سینه

سیمه ییز (simayíz) ص.نر.م.

ج. منطوقی، ناحیوی.

ش

ش (šin) نر . م . حرف بیست سوم

الفبای پشتو است

(ج . شینونه)

شا (šā) بنخ . م . (ج . شاوی) عقب ،

پشت سر .

شاباز (šābāz) ن ——— م ،

(ج شابازونه)^۱ زلف بافته ، دوطرفه

رخسار زن که بعضی بر آن طلا و غیره

نیز دوخته باشد ؛^۲ چوب مخصوص با

آن رباب می زنند .

شاپه شا (šāpšā) ص . پشت به

پشت .

شاپیانگه (šāpyānga) بنخ . م .

پنیر مایه . (نبات) .

شات (šāt) نر . ج . عسل .

شاتره (šātará) بنخ . م . گیاهی

معروف است که برای دفع بخار بکار

میبرند و آنرا (پاپره) نیز میگویند .

شاتنی (šātanáy) نر . م . عقبی .

شاتوری (šātor ay) ص . نر . م .

(ج شاتوری) حیوان بی جل و لچ .

شاخل (šāxál) نر . م . حبوبات

وعلف معروف خوراک گاو ها است .

شاربل (šār bál) مصر . مت .

دوغ زدن ، حرکت دادن مایع در

چیزی .

شارو (šāró) . بنخ . م . میـنا
(پرنده)

شار یگر (šārigár) . نر . م .
شاعر یا غزل خوان مخصوصیکه در
جمعیت غزل میخواند .

شار (šār) . ص . نرم . بی حاصل ،
ناتراش ، تنبل .

شاره (Šāra) . ص . بنخ . م .
(۱) ، زمین با یرو بنجر ، (ج) شاپی .
(۲) بلندی لب بام .

شاری واری (šār | wārī) .
ص . نب . سست و کشال ، بی نظم و
بی حاصل .

شازه (Šāzā) . بنخ . م . تحت سنگ
(ج) شازی .

شاکاسه (Šākāsá) . بنخ . م .
کاسه کلان ، (ج) شاکاسی .

شاکروپ (Šākrop) . ص . نر . م .
کوز پشت (بنخ . شاکروپه)

شاکوم (Šāgūm) . نر . م .
تفاول ، نیک فالی .

شاکگی (šāgáy) . بنخ . م . (۱) تپه
کوه ، دامان کوه ؛ (۲) مقبره .

شال (Šāl) . نر . م . چادر پشمی

زنانه .

شالمی (šāl máy) . بنخ . م .

(۱) مهره های که زنها به دور استین
میدوزند (۲) نوعی از چین دوزی .

شالوری (šalóray) . نر . م .
طرف پشت ، عقب .

شامت (šāmát) . نر . م . بخت
طالع .

شامتوره (šāmatóra) . بنخ . م .
قره قوش . (ج) شامتوری .

شامی (šāmáy) . بنخ . م . قبر ،
تابوت مرده .

شان (šān) . نر . م . طور ، آسا ،
مانند .

شانتی (šāntáy) . بنخ . م . سد آب ،
پایه که در بند آب میاندازد تا آب بسته
شود و بالاتر آید .

شانه وانه (šānawāná) . ص .
نب . خرامان ، چمیده .

شاوخوا (šāwuxwá) . ق . گردا
گرد .

شبری (šabaryá) . نر . م . شبکور .
(بنخ . شبری)

شپارس (špārás) . ش . شانزده .

۱۶

شپړ (špaz) نر . م . شش ،

عدد (۶) .

شپړو زی (špazdázay) نر .

م . تفنگ . شش تیره . تفنگ شش تکه .

شپنکی (špankáy) نر . م .

چو پان بچه .

شپول (špol) نر . م .

(۱) هاله ؛ (۲) نغول ، اغل ، احاطه .

شپول عالی (špolgálay) نر .

م . جای آرام کوسفند ان که انرا

(گاج ، گاش) نیز میگویند .

شپون (špūn) . نر . م . شبان

(ج) شبانه .

شپه (špa) بنخ . م . شب .

شپته (špetá) ش . شصت . ۶۰ .

شپیلی (špeláy) بنخ . م . توله .

نی زبانه دار .

شتمن (štamán) ص . نر . م .

ج . دارنده دولت مند ، سر مایدار .

شته (۱) (šta) نر . ج . هستی ، جايداد .

شته (۲) (šta) ق . هست .

شته (۳) (šata) بنخ . م . غوزه

جواری پوست ناشده (ج شتی) .

شخړه (Šxára) بنخ . م . جنجال .

کشاله ، دعوی .

شخوند (Šxwand) نر . م .

نشخوار .

شدیاره (šidyára) بنخ . م .

(شودیاره) شدیار .

شهل (Šadā) ص . نر . م .

(۱) خوشه بی باز (۲) ناتراش و نا خراش ،

(۳) مج . بی تهذیب .

شربل (Šarbal) ص . م .

(۱) جک زدن ، (۲) جنبانیدن بیضه به غرض

چوچه کشی .

شرپهار (Šrapahár) نر . م .

آواز مسلسل خوب ، خمچه ها ، قمچین

و غیره .

شرمبن (šarmā) نر . م . مگر کی

کلان .

شرمبنکی (šarmāškáy) بنخ .

م . چلباسه .

شرمناک (šarmnák) ص . نر .

م . حیاناک .

شرمول (Šarmawál) ص . م .

خجالت دادن .

شرمبدل (šarmedál) ص . ل .

خجل شدن.

شرننگ (Šrang) نر . م . آواز زنگ

و رباب، آواز با هم خوردن فلزات.

شرهار (šarahār) نر . م . صدای

اب جاری.

شری (šaray) نر . م . سرخکان.

شرعیت (šariát) نر . م . شرع ،

قانون دین اسلام.

شپ (Šar) نر . م . ۱ . نا تراش ،

بی استفاده ۲ . قسمی از نی جنگلی پر مغز ،

۳ . بی حاصل بی اثر.

شپ (Šrap) نر . م . آواز ریختن

آب.

شپول (šrapawál) مص ، مت ،

شور دادن آب، چپه دادن آب در ظرف.

شپشم (Šaršám) نر . ج .

۱ . شپشم ، شرف ۲ . تیل شپشم.

شپک (šrak) نر . م . اواز زدن باقمچین

، قفاق و غیره.

شپل (sarál) مص . مت . راندن .

شپومبی (šrombé) بنخ . م .

دوغ .

شپه (šara) بنخ . م . زمین با بر

ولامزروع . ج . شپری .

شپری (šaráy) بنخ . م .

۱ . شالکی ؛ ۲ . چین پشمی محلی .

شپدل (šaredál) مص . ل .

۱ . خاره شدن ؛ ۲ . پوشیده شدن ۳ . بایر

شدن.

شستی (šastí) نر . م . گل

داودی.

ششنا (šišná) نر . م . شاهین

اسپ ، آواز اسپ .

شغ (šag) نر . م . صدای مرمی

تفنگ ، و آواز پرش مرغ تیزپرو امثال

ان.

شغالی (šağālí) ص . چیزی کم

اصل وبدل وزر دالوی خشکی.

شكارل (skārál) مص . مت .

برغلا نیدن ، تحریص .

شكاونه (škāwána) بنخ . م

۱ . دزدی ، بطور فریب از کسی چیزی

گرفتن ۲ . بریدن .

شكرانه (šukrāná) بنخ . م .

۱ . نذرانه (؟)

شكره (šakára) بنخ . م . قند

سیاه میده که مخصوص ساخته میشود .

۲ (نردبان ، زینه؛ ۳) گوسفند یکه به
خانه مرده ببرند .
شمکور (šamkór) نر . م .
شب کور .
شمله (šamlá) بنخ . م . شف
دستار و حاشیه چادر و غیره .
شمونگر (šamūtgar) نر . م .
غیت کننده ؛ نام .
شموخه (šamúxa) بنخ . م .
(ج شموخی) شاماق .
شمه ۱ (šáma) بنخ . م . شمع ،
شم .
شمه ۲ (šáma) بنخ . غزدی سیاه
که از پشم سیاه بساخته شده باشد .
شمپر (šmér) نر . م . حساب .
شمپرل (šmerál) مص . مت
شمردن ، شماریدن ، حساب کردن .
شناخته (šnāxta) بنخ . م .
لوحه ایستاده شد قبر .
شناز (šnāz) نر . م . مشک آب
بازی .
شنالغه (šnalga) بنخ . م . خمیر
نارسیده .

شکری (škaráy) بنخ . م . یک نوع
سبد بوریائی .
شکمن (šakmán) ص . نر . م . ج .
متردد ، شکی .
شکنه (škaná) بنخ . م . پیاده .
(ج شکنی)
شکور (škor) نر . م . شگور .
شکون (škūn) نر . م . جیره .
شکول (škawál) مص . مت .
گسیختا ندن ، کندن .
شکپل (škel) نر . م . پای بند
حیوان حالت و طرز حیوانیکه به دو پای
بسته باشد .
شکلن (šaglán) ص . نر . م .
ج . ریگدار .
شگون (šugūn) نر . م . فال
نیک و یا بد .
شکه (šāga) بنخ . م . ریگ .
شل (šəl) ش . ۱ (بیست ،
۲) (شل کول) کنایه از : کار را تا در
جه اخیر رساندن : ša/ شخص و یا حیوانیکه
دست و پای آن بی حس و از کار مانده باشد ،

شناوی (šnāwáy) بنخ . م .

دوغ ابگین .

شنبه (šanbá) بنخ . م . شنبه، روز

بعد از جمعه .

شنتی (šantáy) بنخ . م . سنگ

کاری لب زمین در ساحل دریا .

شندی (šandáy) نر . م .

نوع از گل لاله .

شنه (šand) نر . م . بی ثمر

بی حاصل .

شنهول (šandawál) بنخ . م .

عقیم ساختن، بی ثمر ساختن .

شنقار (šangār) نر . م . نوع از

باز است .

شنکاره (šankāra) ص . بنخ . م .

زمین سنگلاخ .

شنگ (šang) نر . م .

۱) آواز خفیف ، ۲) چیز کم و اندک .

شنگرک (šagrak) نر . م .

عنا ب .

شنگره (šangāra) بنخ . م . زنی

که بدون رضای اولیای باکس بگزیزد .

شنگوری (šangúray) نر . م .

بوته خاکی رنگ کوهی است که برای

دفع اسهال به کار میبرند .

شنل (šanal) مصت ، مت ؛

۱) کاویدن ؛ ۲) تار تار کردن پشم

و غیره .

شنه (šna) نر . ج . علف ، گیاه ،

نباتات .

شنه توخله (šnatūxála) بنخ .

م . ق . ج . شتی توخلی . سیاه سرفه .

شنه خره (šnaxāra) بنخ . م .

ق . وقت سفیده دم .

شل (šal) نر . م . شخص و یا حیوانیکه

دست و پای ان بی حس و از کار مانده

باشد .

شلت (šlat) ص . نر . م . بست و کاهل

(بنخ) شلته (بنخ . ج) شلتی .

شلخی (šalxáy) ص . نر . م . تفنگ

دییسی که در کارگاه دستی ساخته شده

باشد .

شلخورکه (šalxoraka) بنخ . م .

سوسمار ، (ج . شلخورکی) .

شلخت (šalgát) نر . م . چیز بدقواره

و بی نظم (بنخ) شلخته (ج) شلختی .

شلول (šlawál) مص . مت . پاره

کردن .

شَم (šam) معاون فعل ، صيغه
مفرد متکلم .

شماخه (šamāxa) بنخ.م. شماق
(ج. شماخي)

شماخي (šamāxáy) بنخ.م. شمه
چای .

شمار (šmār) نر.م. حساب .

شمارل (šmārál) مص.مست
شمردن ، حساب کردن .

شمال (šamāl) نر.م. (۱) سمت
مقابل جنوب (۲) باد .

شمپانزک (šompānzák) بنخ .م.
شادی ، انسان نما .

شمتيه (šamāta) بنخ.م. بازی اطفال
شمري (šamzāy) بنخ.م. ج. ستون
فقرات .

شمشاد (šamšād) نر.م. درخت
بلند کوهی که برگهای گرد دارد نام یک
کود بلند است که در تورخم موقعیت
دارد .

شمشتي (šamšatáy) بنخ .م.
سنگ پشت .

شنه زرغونه (Šnāzargūná)

بنخ .م. قوس قزح .

شلگي (šalgáy) نر.م. (ج. شلگي)
سرنیزه خورد .

شلم (šlam) نر.م. بارکشال
وست بسته شده .

شلم (šlam) نر.م. بیستم .

شلند (šland) نر . م .
تومند و فربه .

شلول (šlawál) مص.مست
گسیختاندن .

شلوبه (šlumbá) بنخ.م. ج. دوغ
و درد مسکه اب شده .

شله (۱) (šalá) بنخ . م .
پرده چرب زپر پوست گوسپند و غیره .

شله (۲) (šalá) ص. نب. چشم
سفید .

شله (۳) (šála) ص. نب. بیست
، بیستم .

شلبدل (šledál) مص.مت پاره
شدن .

شلبدل (šaledál) مص.مت شل
شدن ، فلج شدن .

شلیل (š(a.ə)lil) نر.م. نوع از
میوه که به شفتالو زرد الو مشابهت دارد .

شنه لوخره (Šnalūxara)

بنخ . م . (ج . شنی لوخری / دود غلیظ .

شنی (Šanay) نر . م . ۱) خشک

و کنه مرغهای خانگی و غیره طیور

۲) خسار (نام مرض است)

شنیلی (Š neláy) نر . م . سبزه ،

زار سبزه .

شنی (Šan) ص . نر . م . ۱) مست ،

۲) شاهین اسپ .

شنول (Šanawál) مصر . مت .

۱) حرکت دادن و جنبانیدن شاخ

درخت ۲) به شاهین آوردن است .

شو اخون (Šawaxún) نر . م .

جگر خون ، جگر خونی .

شوبله (šóbla) بنخ . م .

(ج . شوبلی) ۱ خزنده هزار پا ، گوش

خزک ۲) تانگ جنگی .

شو تتی (šawtatáy) نر . م . سنگ

پشت .

شوتله (Šawtála) جن . شفتل ،

شیدر .

شو خون (šawxún) نر . م .

شبخون ، شبخون .

شوده (Šodá) ص . نر . م . کم عقل ،

ساده لوح .

شودی (Šodé) جن . شـیر .

شودیاره (Šidyāra) بنخ . م .

زمین قلبه شده .

شور (Šor) نر . م . غوغا .

شورش (Šoráš) نر . م . اغتشاش .

شورکی (Šorakáy) بنخ . م .

مینا . شارو .

شور ماشور (Šormāšór) نر . م .

غالمغال .

شور بدل (Šoredál) مصر . ل .

فرسوده شدن . شیفته شدن ۲) ریختن آب

و غیره .

شورپور (Šurpúr) ص . نر . م .

ج . مردار ، نا جنس .

شورگی (Šorgáy) نر . م . اونگ

هاونگ . هاوند .

شورول (Šurawál) مصر . مت .

۱) شارانیدن ۲) شیفته کردن ، فرسوده

کردن .

شو غه (Šūga) بنخ . م . ۱) موهای

درشت ، و راست ۲) چین .

شو غبدل (Šūgedál) مصر . ل .

کج شدن ، منحنی شدن .

شونتې (šontáy) بنخ . م .
چراغ چوب .
شونلور (sundawár) ص . نر .
م . ج . شخصي که لب های کلفت
وضخیم داشته باشد .
شونله (šunda) بنخ . م .
(ج . شونلې) لب .
شونی (šúnay) مف . نر . م .
شدنی ، ممکن .
شهو (šahó) بنخ . م . محبوبا ،
معشوقه .
شیاخه (šyáza) بنخ . م . تخته
سنگ ، سنگ پهن .
شېبه (šebá) بنخ . م . لحظه ، دم .
شیتیه (šitá) بنخ . م . غوزه جواری
پوست ناشده .
شیدی (šidé) جن . شیر .
شیرازه (širáza) ص . نب . تازه .
شیراک (širák) نر . م . لحاف .
شیشکه (šišáka) بنخ . م . بلای
مشهور .
شیشگی (šišgáy) نر . م .
خارپشت .

شوکاره (Šūkára) بنخ . م .
(ج . شوکاری) . خراش ناخون
شوک پوک (šūkpúk) ص .
نر . م . تکه تکه و بریده .
شوکمار (šūk mār) ص . نر .
م . (ج . شوکماران) راهزن ، قطاالطریق .
شوکه (šūk a) بنخ . م .
دزدی ، رهنزی .
شول (۱) (šwal) مص . ل . شدن .
شول (۲) (šul) ص . نر . م .
سخت ، چیزی درشت .
شولگره (šolgára) ص . نب .
زمین شالیزار .
شوله (šóla) بنخ . م . (ج . شولې)
شالی .
شوم (šūm) ص . نر . ج . بخیل
گرسنه مانده .
شومری (šumrē) جن . دوغ .
شومه (šūma) بنخ . م .
(۱) خیرات شب اول مرده ، ۲) پاسی از
شب ، ۳) مقدار خوراکه یکه وقتہ .
شومه دم (šūmadám) نر . م .
نصف شب ؛ شب هنگام .

شیشنی (šišnáy) نر . م . اواز

اسپ .

شیگره (šigára) بنخ . م . باران

تند .

شیگره (šigára) بنخ . م . زن

شوهردار که از شوهر خود گریخته باشد.

شبله (šelá) بنخ . م . مجرای

سیل ، شيله معروف آب و دریا.

شین (šin) ص . نر . م . ۱) رنگ آبی

، سبز ۲) رونیده ، سبز شده.

شین تاغ (šintáğ) نر . م . ماهی

خورک .

شین چغزی (šinčagžáy) بنخ .

م . پسته .

شیندل (šindál) مصر . مت .

پاشیدن ، افشاندن .

شیندی (šindáy) نر . م . ۱) نوعی

از گیاه کوهی است که گل زرد دارد

۲) تخم حبوبات .

شین ریوی (šinzíray) ص . نر .

م . شخص که ریش ماش و برنج داشته

باشد .

شین سترگی (šinstárgay) .

ص . نر . م . کبود چشم .

شینشوبی (šinšóbay) نر . م .

پودینه .

شین غت (šingát) نر . م . حبوبات

نیم پخته .

شینکی (šinkáy) نر . م .

۱) خربوزه خام و نازک ۲) سنگ

مخصوص نرم که آنرا میده میکند و با

خاک تابه سازی مخلوط می سازند ،

۳) چیز سبز رنگ ۴) کاسه کاشی .

شینگلی (šingwálay) نر . م .

۱) سبز گل ، بوته مخصوص است که

در پالیزها میروید و برای بیاره و تمباکو

سخت مضر است ، ۲) سوسنگ (گل)

شینلی (šinaláy) نر . م . تازگی ،

گیاه سبز و تازه .

شینواری (šinwári) نر . ج .

قبیله از پشتو نها است .

شین والی (šinwálay) نر . م .

سبز رنگ ، کبودی ، سبزی .

شیننی (šinay) نر . م .

(ج . شینی) شپشک ماکیان .

بِن

بناخی (sāxáy) بنخ . م . ح

شاخی خرمن بادی .

بناد (šād) ص . نر . م . ج . خوشنود ،

کامیاب .

بنادی (šādi) بنخ . م . خوشی ، به

مناسبت بعضی مراسم .

بنار (šār) نر . م . (ج . بنارونه)

شهر ، شار .

بِن (šin/se) نر . م . / بنخ . م . حرف

بیست و چهارم الفبای پشتو است . که در زبانهای فارسی و عربی نیست .

بناپرک (šaperák) نر . م

شب ترک ، شوپرک .

بناپیری (šāperáy) بنخ . م

پری .

بناخ (šāx) نر . م . (ج . بناخونه) شاخ

بنخنوک (šajunók) ص . نر .

م . ایزک . خنسا ، زنجه .

بنخه (Šája) بنخ . م . (ج . بنخې)

زن ، خانم .

بنخ (Šax) ص . نر . م . ج . دفن .

بنخول (Šaxawál) مـ ص . مت .

دفن .

بنخپدل (Šaxedál) مـ ص . ل .

دفن شدن .

بنیرا (Širá) بنخ . م . (ج . بنیرا وې)

دعای بد .

بنکار (škār) نر . م . شکار .

بنکارخن (Škarján) ص . نر . م . ج

شکاری . صیاد .

بنکارندوی (Škārandóy) ص

نب . آشکار ، معروف ، معلوم .

بنکاره (Škārá) ص . نب . ظاهر ،

واضح ، آشکارا .

بنارو (šáro) بنـخ . م .

(ج بناروگانې) مینا .

بناروال (šarwál) ص . نر . م .

(۱) شهری ، شهروند ؛ (۲) رئیس بلدیہ .

بناغلی (šāǧálay) ص . نر . م .

محترم بودن ، خوب ، اقا ، جناب ، ستوده
صفات .

بنامار (šamár) نر . م . اژدها .

شمار .

بنا نک (šánák) نـر . م .

(ج . بنانکونه) طبق کلان چوبی .

بنا یست (šayást) نر . م .

حسن ، زینت ، جمال .

بنا یسته (šayastá) ص . نب

مقبول ، حسین ، جمیل ، خوش منظر .

بنایی (šayí) ق : مناسب ، لازم ،

شاید ، باید ، بایستی .

بنپه (Špa) بنخ . م . (ج . بنپې)

پای .

بنکبلاک (škelāk) نر . م .

استعمار .

بنودل (šodāl) مصر . مت .

نشان دادن .

بنوربنش (šorāš) نر . م . اغشاش

، بی نظمی ، انارشی .

بنورند (šorānd) ص . نر . م .

متحرک . جنبده .

بنوروا (šorwā) جن . / بنخ . م .

شوربا .

بنورول (šor a wāl)

مصر . مت حرکت دادن ، حرکت آوردن

جنبانیدن .

بنون (šow ā n) نر . م . ج .

زیتون .

بنوول (šowāl) مصر . مت . تعلیم

دادن ، نشان دادن .

بنونگری (šungāray) نر . م .

بجلك .

بنکاری (Škāri) ص . نب .

شکاری ، صیاد .

بنکالو (Škālo) بنخ . م . ۱ / آواز پای

شرفه ؟ سرگوشی .

بنکته (Škāta) ق . پائین .

بنکر (Šk(a.a)r) نر . م . (ج . بنکرونه)

۱ / شاخ گاو و غیره ۲۰) گلومکک دول

آسیا .

بنگری (Škarāy) بنخ . م . سبد .

بنکلا (Šk(u | ā) ی بنخ م . حسن ،

زیبائی .

بنکل (Škāl) نر . م . بوسه .

بنکلی (škwālay) ص .

نر . م . حسین ، خوبصورت .

بنکنخل (šk a nǰā)

مصر . مت / نر . ج . دشنام دادن ، دشنام .

بنکی (ške) ق . پایان ، زیر .

بنکبل (škel) ق . پای بند .

بنی (say) ص . نر . م . راست ،
مقابل .

بنبچه (seja) بنخ . م .
(ج . بنبخی) سیچ .

شبراز (seráz) ص . نر . م .
تروتازه ، اباد خوشوقت .

بنبینہ (šišá) بنخ . م . شیشه .

بنی گرز (saygárz) امر / ند
(عس) بطرف راست دور خوردن .

بنبگره (Segára) بنخ . م . احسان ،
خوبی ، نیکی .

بنبگنه (Segána) بنخ . م . (ج .
بنبگنی) احسان ، خوبی ، نیکی .

بنینہ (šina) بنخ . م . خاشنه

بنوونخی (šowanj á y) نر . م .
مکتب .

بنوونکی (šowúnk á y) نر
. م . معلم . استاد ، آموزگار .

بنوونه اوروز نه

(šowan a awrozán a)
تعلیم و تربیہ ، میتود درس دادن .

بنوی (šway) ص . نر . م . ج . بشم .

بنوپدل (šw a yedál) مص ،
ل . لغزیدن ، گمراه شدن .

بنہ (šə) ص . نر . م . ج . خوب
پسندیده ، خوبی ، نیکی (۲) بلی .

بنہ راغلی (šarāgláy) نر . م .
پذیرائی .

ص

ص (swāt) نر.م. حرف بیست و پنجم الفبای پشتو و حرف چهاردهم عربی است .

ض

ض (gdāt) (dwāt) نر.م. حرف بیست و ششم الفبای پشتو و حرف پانزدهم عربی است .

ط

ط (twā) (twe) بنخ.م. حرف بیست و هفتم الفبای پشتو و حرف شانزدهم عربی است .

ظ

ظ (zwe - zwā) بنخ.م. حرف بیست و هشتم الفبای پشتو و حرف هفدهم عربی است .

ع

نر.م. حرف بیست و نهم الفبای پشتو و حرف هژدهم عربی

ع (ayn)

است.

غ

غ (ğayn) نر. م. حرف بیوم الفبای پشتو
و حرف نوزدهم عربی است.

غاثو (ğātára) م. _____

(ج. غاتروی قاطر، استر .

غاثول (ğātól) نر. م. ج. گل لاله.

غارمه (ğarmə) نر. ج. گرمی آفتاب،

آفتاب سوزان .

غارکی (ğarakáy) م. بنخ .

(۱) قطار وزنه گردنی، (۲) زیوریکه زنان و
دختران به گردن آویزند.

غارِه (ğāra) م. بنخ .

(ج غارې) (۱) گردن ؛ (۲) گلو ؛ (۳)

نغمه ؛ (۴) یخن ، گریبان ؛ (۵) کنار و

ساحل ؛ (۶) ذکام.

غارِه غری (ğarağaráy) م. بنخ .

بغل گیری ، معانقه.

غابِس (ğās) نر. م. (ج. غابسونه)

دندان.

غانبور (gāšawár) نر . م . ج ۱ کاو

زنبل (۲) چارش—اخه خرمن بادی ،
(۳) راکول (۴) اشکی .

غانبی (gāšay) نر . م . کوتل ،

(۲) قاش .

غالبوره (gālbúza) بنخ .

م . ج . غالبوری (زنبور .

غالی (۱) (gāly) بنخ . م . قالین .

غالی (۲) (gālé) بنخ . م . ۱) فریب

در بازی (۲) دروغ .

غامبوری (gāmbūray) نر . م .

(ج غامبوری) کومه .

غبرگولی (gbarǵólay) نر . م .

ماه جوزا ، ماه سوم هجری شمسی .

غبرگونی (gbarǵūni) ص . نر .

ج) دوکانگی .

غپ (ǵap) نر . م . غو غو آواز سگ .

غپل (ǵapāl) مصر . مت . عف عف

کردن سگ . به عف عف آمدن سگ .

غپدل (ǵ(a,a) pedál) مصر . ل . به

عف عف آمدن سگ .

غپ (ǵat) ص . نر . م . کلان ، بزرگ ،

ضخیم .

غچ (ǵ(a.o)č) نر . م . انتقام ، عناد .

غچیدل (ǵ aǵedál) مصر . ل .

دراز کشیدن ، دراز شدن .

غدی (ǵadý) بنخ . م . ج . داره

و شبخونیکه از طرف یک گروه بصورت
آشکار بعمل آید .

غر (ǵar) نر . م . (ج غرونه) کوه .

غرامت (ǵarāmát) نر . م .

(ج غرامتونه ، غرامات) ؛ تاوان ،
(۲) قرض .

غرب (ǵrab) نر . م . آواز دهل ؛

(۲) صدا افتیدن یک شی یا یک چیز وزن
دار .

غربین (ǵarabín) نر . م . تفنگ دهن

کشاده قدیم که ذریعه آن چند عدد گلوله
انداخت میشد .

غره (gar ġará) بنخ . م . غره ،
آب کشی .

غره (ġaráka) بنخ . م . مشک
دوغ ، جک زدن .

غرل (ġ(a.a)rál) مصر . مت .
تاب دادن ، تابیدن .

غرند (ġaránd) ص . نر . م
پژمرده ، سست .

غروسکه (ġrūska) بنخ . م . دود
غلیظ و تلخ .

غرول (ġarawál) مصر . مت .
(۱) باز نمودن چشم ، (۲) دور دادن تخم
چشم در قالب چشم .

غرومیدل (ġrombedál) مصر .
ل . صدا کشیدن شیرو توپ و رعد .

غروندی (ġarwandáy) نر . م .
قلاده ، کردن بند حیوان ، (۲) جزم و علامه
سکون .

غری (ġaráy) نر . م . عضله و

غرخنی (ġ(a.a)rcanáy) نر .

(۱) حیوان کوهی ،
(۲) بجل بز کوهی .

غرزای (ġarzáy) نر . م . کوهزاد ،
کسیکه در کوه تولد شده باشد .

غرشین (ġaršín) نر . م . (۱) کوه
نشین ، (۲) یک قبیله پشتونها است .

غرغبت (ġ(a.a)rġást) نر . م .
نام یکی از اجداد بزرگ افغانه که برادر
سر بن بود .

غرمه (ġarmá) بنخ . م . (ج . غرمه)
چاشت . نیم روز .

غربو (ġrew) نر . م . گریه
کلو گیر ، گریه مایوسی .

غراشه (ġuráša) بنخ . م .
گره .

غرانگه (ġarānga) بنخ . م . کردن
دراز ؛ (۲) صدای بلند و دراز ؛ (۳) فریاد و
غوغا ؛ (۴) آواز شتر .

غراپ (ġrap) نر . م . جرعه ، قوت .

غښتل (gāstā) مصر. مت. تاب
دادن .

غښتلی (gāstalāy) ص. نرم. توانا،
قوی .
۴) تافته،
۳) چالاک، چابک.

غل (gal) نرم. (ج. غله) دزد، سارق.

غلا (glā) بنخ. م. (ج. غلاوې) دزدی،
سرقت.

غلانځه (glānĵa) (g u, o) بنخ. م.
پستان حیوان .

غلاوزه (glāwza) بنخ. م. زنبور
عسل^۲ ماده کا و یکه شیر خود را در
وقت دوشیدن در پستان خود نگاه میکند .

غلبیل (g(a.a)lbél) نرم. م.
(غلبیلونه) غربال .

غلجی (galji) نرم. ج. نام یک قبیله
بزرگ پشتونها است.

غلمینه (galmína) ص. بنخ. م.
(ج ، غلمینې) نان گندمی.

ماهی لگ^۲ (عضو، اندام^۳) نان روغنی
تاوکی چندلای.

غری (garāy) بنخ. م. ۱) حلقه
کردن^۲ دهن کوزه .

غز (gaz) نرم. (ج. غـزونه)
درخت گز.

غزا (gāzā) بنخ. م. (ج. غزاکانې)
جهاد .

غزنی (gāznāy) نرم. یک ولایت
افغانستان است .

غزول (gāzawál) مصر. مت.
دراز کردن .

غز (gaz) نرم. (ج. غزونه) اواز، صوت،
صدا .

غزول (gāzawál) مصر. مت.
بصدا آوردن ، نواختن^۲ به سخن آوردن .

غزیدل (gāzedāl) مصر. مت.
کپ زدن ، سخن گفتن .

غشی (gāšay) نرم. (ج. غشي) تیر.

کردن، به بدی یاد کردن .

غنم (ǵanám) نر.م. ج. گندم .

غنم رنگی (ǵan(a)mrárgay)

ص. نر.م. (بنخ . غنم رنگه) گندم گون، گندمی .

غنه (ǵána) بنخ.م. بته انبوه خاردار .

غنه (ǵána) بنخ.م. عنكبوت .

غوار (ǵwā) بنخ.م. (ج. غواگانې)

ماده گاو .

غواښکی (ǵwāškay) نر.م. دغه

سوزن .

غوايي (ǵwāyáy) نر.م. (ج. غوايي)

نر گاو .

غوباری (ǵobāray) نر.م. خرمگس،

مگس گاو .

غوبال (ǵobál) نر.م. (ج. غوبال) پایمال .

غوبون (ǵobūn) ص. نر.م. وگ .

(غوبه)

غله (ǵalá) بنخ.م. (ج. غلې) (۱)

حبوباتیکه از آن نان میزنند، مانند گندم، جواری (۲) طعام مطبوخ .

غلی (ǵálay) ص. نر.م. (۱) خاموش،

ارام (۲) دزدانه .

غلیم (ǵ(a)lím) نر.م. دشمن .

غماز (ǵamáz) نر.م. (ج. غمازان)

شیطان .

غمبوری (ǵambūray) نر.م. وگ .

غومبوری .

غمجن (ǵamj(á)n) ص. نر.م. ج.

غمگین، اندوهناک .

غم خپلی (ǵamjapaláy) ص.

نر.م. بستوه آورده، غمزده .

غمزه (ǵamza) بنخ.م. (۱) چشمک،

(۲) ناز، نخره .

غمی (ǵaymáy) نر.م. (ج. غمی)

نگین .

غندل (ǵandá l) مص. مت. تقییح

غوبه (ǵobá) ص نر.م. پاده وان،
گاو چران.

غوپه (ǵupa) ص نب/نر.م. بنخ.ج
غوطه.

غوته (ǵūṭa) بنخ.م. گره.

غوته (ǵuṭá) بنخ.م. غوتي(حمله.

غوتي(ǵuṭáy) بنخ.م. شگوفه ،
غنچه ، پنډک ۲) گلوبند.

غوجل (ǵojál) ص نر.م. گاو خانه.

غوچ (ǵowč) ص نر.م. ج. چقور ،
ژرف.

غوخ (ǵ(o.wa)c) ص نر.م. ج
بریده قطع.

غوخېدل (ǵ(o.wa)cedál) مص.
ل. قطع شدن.

غورچان (ǵwarčán) ص نر.م. ج.
انتخاب شده.

غورځنگ (ǵorǵáng) نر.م.

(ج غورځنگونه) ۱) جوش و خروش ،
جست و خيز، ۲) طغيان آب ، ۳) نهضت ،
جنبش .

غورځول (ǵorǵawál) مص.مت.
پرتاب کردن ، انداختن.

غورځي پرځي

(ǵwarǵepárǵe) بنخ.م. ، غير ارادی
دست زدن، تپ و تلاش .

غورنيکه (ǵo rníka) نر.م.
پدرپدر کلان .

غوره (ǵwára) ص نب. برگريده ،
پسنديده ، منتخب .

غوره (ǵ óra) بنخ.م. (ج غوري)
لاف و تکراف ، تکپ و سخن .

غورياخيل (ǵoryāxél) نر.م. ج.
قبيله از پشتونهاست که منسوب به سربن
است .

غور ۱) (ǵwar) جن روغن ، چرب
۲) تيل .

غور ۲) (ǵwar) ص نر.م. حسين و

غولانځه (golānĵa) بنځ م.

(ج. غولانځي، وگړي، غلا منځه)

غولکه (golāka) بنځ م.

(ج. غولکي) کمان سنگچل زدن.

غولن (ġolán) ص. ن. م. ج.

ترسو بزدل.

غولول (ġolawál) مص. مت. فريب

دادن.

غولي (ġolay) ن. م. (ج. غولي)

صحن حويلی و خانه.

غولبدل (ġoledál) مص. ل. فريب

خوردن.

غوماشه (ġumāša) بنځ م.

(ج. غوماشي) پشه.

غومبر (ġūmbár) ن. م. اواز کبوتر

دروقت مستی.

غومبسه (ġūmbása) بنځ م.

(ج. غومبسي) زنبور.

غومبور ی (ġūbūray) ن. م.

کومه، رخسار.

غونج (ġ wənj) ق. چ. ملوک

وکلوله.

غونج منج (ġ wánjmanj)

ق. چ. ملوک و پیچیده و کلوله.

غونځول (ġunĵawál) مص. مت

پهلوبه پهلو گشتانیدن به حرکت آوردن.

غونځیدل (ġunĵedál) مص. ل.

حرکت کردن، پهلوبه پهلو گشتن.

غوندي (ġūnday) ن. م. ج. وال

دوخانه نی.

غوندي (ġunde) ق. طور، مانند.

غونله (ġwand) ن. م. (۱) جماعت،

با صطلاح عسکری نام یک قطعه معین

است، (۲) جمع و فراهم، (۳) کلوله

ومدور، پوره کامل.

غونلهاری (ġ u ndāray) ن. م.

کلوله، جسم مدور.

غونله سکه (ġundáska) بنځ م.

مقبول ، قشنگ و ترتازه ، سرمايه دار و پول دار .

غورپ (ğuráp) نر.م. قوت ، جرعه ، شوپ .

غورپول (ğwarawál) مص.مت . چرب کردن .

غوره مال (ğwar a mál) ص . نر.م. (ج. غوره مالان) شخص چاپلوس ، متملق .

غوري (ğwarí) جن . روغن .

غوریدل (ğwarédál) مص.ل . هموارشدن ، گستردن ، شگفتن .

غوز (ğoz) نر.م. (ج. غوزان) چارمغز .

غوزار (ğuzár) نر.م. افکنده ، افتاده ، برزمین .

غوزارول (ğuzārawál) مص.مت . افتیدن .

غوزه (ğozá) بنخ . م . پله ، گل پنبه ، دانه دان مدوره نبات (3) نوعی از زیر

گوشي زنانه است .

غور (ğwaz) نر.م. (ج. غورونه) گوش .

غورکی (ğw a záy) بنخ . م . گوشي تليفون ، چهره شكار ، سرگوشي .

غوشايه (ğošāyá) جن / بنخ . م . سرکين گاوو گاوميش .

غوبنتل (ğūstál) مص.مت . خواستن .

غوبنتن ليک (ğūstanlík) نر. م . (ج. غوبنتنليکونه) درخواست ، ورقه عرض .

غوبنلن (ğwašlárn) ص.نر.م. ج. گوشتی ، فربه .

غوبنه (ğwaša) بنخ . م . (ج. غوبنې) گوشت .

غوغا (ğawğá) بنخ . م . (ج. غوغاوي) شور و غالمغال .

غوغو (ğawğaw) نر.م. غوغوسگ .

گوی ، توپ .

غونډاک (ğ u ndák) نـ ر. م .

عنكبوت زهردار که انرا (غونډول) نیز
میگویند.

غونډامشر (ğwandmašár) نـ ر. م .

ع. رتبه بالا تراز جگړن.

غونډامنډ (ğwandmānd) ص .

نـ ر. م . (۱) مدور، کلوله، (۲) مجازاً فربه، چاغ .

غونډوسکی (ğundūskay)

نـ ر. م . توپ توپ بازی، کلوله .

غونډاول (ğ u ndawál) مـ ص .

مت (۱) جمع کردن ، کلوله کـ کردن،
(۲) اندوختن.

غونډاره (ğwánda) نـ م . جلسه

اجتماع ، (۲) سنگ ویا کلوخ که به
دست زده می شود.

غونډای (ğ ū ndáy) نـ م . تپه

خاکی .

غونډیدل (ğūndedál)

مـ ص . ل . جمع شدن — اجتماع کردن.

غونه (ğūna) نـ م . رنگ و چهره .

غونی (ğūnoy) نـ ر. م . موی بدن ،

پوست بدن .

غویمیناه (ğwaymánd) نـ ر . م .

(۱) جغل کردن گندم به ذریعه گاو (۲)
ازدحام غیر منظم بر پا نمودن .

غویمه (ğway a má) ص . نـ م .

م . ماده گاو نر طلب .

غویی (ğw a yáy) نـ ر. م .

(ج . غوایان) نر گاو .

غه (ğa) ض . مخفف (هغه) .

غیرتمن (ğayratmán) ص . نـ ر. م . ج

با غیرت ، غیرتی .

غیبر (ğez) نـ م . (۱) کنار ، آغوش

؛ کشتی گیری .

غیور (ğayūr) ص . نـ ر. م . ج . بسیار

دلاور ، (۲) با ناموس، (۳) سالک .

ف

ف (fe) بنخ . م . (ج . فی مکانی) حرف سی و یکم الفبای پشتوو حرف بیستم الفبای عربی است .

فارغول (fāriǧawál) مص . مت . خلاص کردن .

فکاهی (fakāhi) بنخ . م . مسخره ، مزاح .

فوخ (fawǧ) نر . م . (ج . فو خونِه) فوج ، لشکر .

ق

ق (qāf) نر . م . حرف سی و دوم الفبای پشتوو و حرف بیست و یکم الفبای عربی است .

قلار (qalār) ص . نر . م . ج . قرار ، آرام .

ک

ک (kā(f,p)) نر.م. حرف سی و سوم
الفبای پشتو و حرف بیست دوم الفبای
عربی است .

کابو (kābū) ق. نزدیک ، پهلو،
تقریبا .

کارغه (kārgā) نر.م (ج. کارغان)
زاغ سیاه .

کارگه (kārgá) نر.م.
(ج. کارگان) و سگ . کارغه .

کاروان (kārwān) نر.م.
(ج. کاروانون) قافله .

کارول (kārawál) مص.
مت. (۱) استعمال کردن (۲) به کار
انداختن ؛ (۳) مصرف کردن .

کارول (kārawál) مص. مت .
پاک کردن و یا کندن جوی .

کاری (kāry) بنخ.م. کجاوه ،
سبد کلان که از خمچه ساخته میشود .

کارل (kāzál) مص. مت . کشیدن .
کاره (kāzá) نر.ج . کج .

کاسه (kāsa) بنخ . م . ظرف نان
خوری .

کاسه گرب (kāsagráb) نر.م.

سنگ پشت .

کاسی (kāsāy) بنخ.م. چرم

سنگچل پرانی غوله کمان ، کاسه فلاخن .

کاسیر (kāsír) ص.نر.م. ج.زانی ،

بدکار .

کاش (kāš) نر.م. (ج.کاشونه)

پوش تمانچه ، کمان زین .

کاشکی (kāške) ارمان ،

افسوس .

کا کا (kākā) نر.م. برادرپدر ، عم .

کا کر (kākar) نر.م. ج. نام طایفه

ازپشتونها .

کال (kāl) نر.م. (ج. کلونه) سال .

کالنی (kālanāy) بنخ.م. ج.

سالنامه .

کالی (kālí) نر.ج. (۱) اسلحه

(۲) لباس ، پوشاک ، زیور .

کالیزه (kālíza) بنخ.م. سالگره .

کام (kām) نر.م. (ج. کامونه) قوم .

کان (kān) نر.م. (ج. کانونه) معدن .

کانته (kāntá) بنخ.م. جاروب

کلان .

کانگه (kānga) بنخ.م. قی . استغراق

کانه (kāná) بنخ.م. واقعه غیر

مترقب ، آزمایش شوم و بد .

کانه (kānā) نر.ج. جمع مذكر

کون به معنی کر .

کانی (kāñay) نر.م. (ج. کاهی) سنگ

لشکم دریائی ، سنگ کلوله خورد ،

(۲) سنگ ترازو ، (۳) نگین قیمتی .

کاواک (kāwāk) ص.نر.م. ج. (۱)

سست و چیزیکه در معرض سقوط باشد ،

(۲) مجوف .

کاوون (kāwūn) نر.م. نام کوه است

در غرب دره العیشنگ و در شرق ولسوالی

تگاب موقعیت دارد .

کب (kab) نر.م. (ج. کبان) ماهی ،

حوت .

کبا (kabā) بنخ.م. تحفه که از

طرف داماد برای مامای عروس داده

میشود .

کبدهی (kabađi) بنخ.م.

(ج. کبدهی) بازی معروف است .

کبرجن (kībarján) ص.نر.م. ج.

۱) متکبر ، مغرور ؛ ۲) ناشکر .

کبر (kabār) نر.م. کمند اسپ ،

ریسمان لک و ضخیم که به آن اسپها را بسته میکنند .

کبل (kabál) نر.م. گیاه معروف

است .

کبله (kabála) ا.د. ازین سبب ،

ازین لحاظ .

کبلی (kabláy) نر.م. ۱) بچه آهو ،

۲) یک نوع مرض کشنده اطفال

(تیتانوس) .

کپر (kapár) ص.ن.م. بلندی

و چقوری ، نا هموار .

کپری (kaparáy) بنخ . م . استخوان

سر ، جمجمه .

کپره (kaprá) بنخ.م. لباس . رخت .

کپه (káp a) بنخ . م . گوله ، لقمه

کلان .

کپی (kapáy) بنخ . م .

پایزار ، کفش که آنرا پنی نیز گویند .

کپیدل (kapedál) ص.ل .

لرزیدن از جهت ترس و بیم و یا از خنک

و غیره .

کتاب پلورنخی (kitāb plo) -

ranjáy) بنخ . م . کتاب فروشی .

کتار (katār) نر . م (ج . کتارونه)

قطار ، لین مسلسل .

کت بوزی (katbózay) نر.م .

پوزبند حیوان .

کتره (katrá) بنخ.م. ۱) پارچه گوشت

و نان ، ۲) طنز با اشاره و ناز سخن

گفتن .

کتغ (katáğ) نر.م . سالن .

کتل (k a tál) مصر . ل . دیدن

نگریستن ؛ ۲) انتظار .

کتنخی (katánjaj) نر.م .

معاینه خانه .

کته ۱) (káta) بنخ . م . پالان

خرواشتر .

کته ۲) (káta) ق . پائین ، زیر .

کت (kat) نر.م (ج ، کتونه)

چارپایی .

کتاره (katára) ص . بنخ ، م . لغتی ،

گاویکه در وقت دوشیدن لغتک میزند .

منظم، ۲) قطع کردن شاخچه های
درخت و غیره.

کجاوه (kajāwá) بنخ . م . سبد

که از شاخچه های نازک ساخته میشود.

کجال (kajál) جن . سرمه که در

مسکه حل شده باشد ، دوده چراغ که

با سرمه مخلوط میکنند .

کجی (kajáy) ص . نر . م . ۱) کج پای ،

۲) شخص منحل .

کجیر (kajír) نر . م . ۱) کرگس ،

پرنده کلان کوهی ۲) دانه که زیر گلون

پیدا میشود .

کچ (kač) نر . م . اندازه .

کچر (kač (a.a)r) نر . م . قاطر .

کچکول (kačkól) نر . م .

(ج . کچکولونه) کیسه گدایان به شکل

بیضوی ساخته شده باشد که گدایان در

آن چیز های گدایی جمع میکنند .

کچگر (kačgár) نر . م . ج . پیمایشی ،

نقشه کش .

کچنی (kačnáy) ص . بنخ . م زن

فاحشه ، زن بدکار .

کت بان (kaibán) نر . م . بافنده

چارپائی .

کتبون (kaṭbūn) نر . م . منج چارپائی .

کتپوز (kaṭpūz) نر . م . پوزبند حیوان .

کت کت (kaṭkaṭ) نر . م . آواز

خنده قهقهه .

کت مت (kaṭmaṭ) ق . عیناً ،

بعینه .

کتمل (kaṭmál) نر . م . خشک .

کتو (kaṭaw) بنخ . م . دیگ گلی .

کتوری (kaṭoráy) نر . م . ایاع ،

جام .

کته (kaṭa) ص . نب . کلان ، جسیم .

کته گوته (kaṭagóta) بنخ . م .

شصت کته ، انگشت کلان .

کتی (kaṭáy) نر . م . ۱) چوچه گاو میش

۲) گاه ماش ، ۳) چوب اندازه کردن شیر .

کتی (kaṭáy) بنخ . م . دیگ متوسط

گلی .

کتیدل (kaṭedál) مص . ل . حرکت

دادن ، کوچیدن ۲) تور خوردن .

کتییل (kaṭeyál) مص . مت .

۱) کورپه کردن موی بصورت غیر

کچسول (kačawál) مص. مت.

اندازه کردن، گز کردن، پیمایش نمودن.

کچه (۱) (káča) بنخ . م. اندازه.

کچه (۲) (kačá) ص. نب. (۱) خام،

(۲) اصل کم رنگ (۳) منفعل و خجالت

کشیده.

کچه (káča) بنخ . م. (۱) انگشت

کوچک ؛ (۲) صدای دفع بز.

کخ (kac) نر. م. زمینکه به ساحل دریا

شيله و مجرای سیل نزدیک به دامنه های

کوه و یا بین دره کوه بچه و یا دو غنای

واقع باشد.

کخوره (kac ú ra) بنخ . م.

خریطه.

کدو سری (kadūsáray) ص.

نر. م. (ج کدو سری) بی عقل آدم بی

معنی ، (۲) خالی مغز.

کله به (kadbá) ص. نب. خانه بدوش.

کله (kəđála) بنخ . م. خس پوشک.

کلن (kadán) ق. با عایله معه،

فامیل.

کلو (kad ū) نر. م. (ج. کلوان)

کدو.

کلوال (kadwāl) ص. نر. ج.

(۱) عایله دار ؛ (۲) خانه بدوش.

کلوسری (kadūsáray) ص.

نر. م. و گ. کدوسری.

کله (káda) بنخ . م. (ج. کلوی)

عایله ، زن منکوحه (۲) کوچ.

کر (kar) نر. م. کشت ، زراعت .

کراپ (krār) ص. نر. م. ج. محکم

سخت .

کراسته (krāsta) بنخ . م. نمد.

کراکبن (krākās) ص. نر. م. ج.

کرایه کش. کسیکه اموال دیگران را در

بدل مزد انتقال میدهد.

کربوری (karbóray) نر. م. شلند

کوهی.

کربوسکه (karbūska) بنخ . م.

پنبه .

کرج (krač) نر. م. شودیار بیل ،

پای بیل زمین.

کرده (kardá) بنخ . م. (۱) قواره

شکل، چهره ، (۲) کار ، عملء کار و بار.

کرره (kárra) بنخ . م. (۱) سوله

نسب ۲) نام جمعیت بزرگ پنتون که

بر چند طایفه مشتمل است.

کرل (karál) مصر، مت. کشت کردن

کاشتن.

کرمن (karmán) نر. م. ۱)

بینخواب شخصیکه از بینخوابی گنگس

شده باشد ۲) گرمی، گرم خورده.

کرن (kran) ص. نر. م. ج.

لاغر، کبیف، ضعیف.

کرندوی (karandóy) ص. نر. م.

ج. دهقان، زارع.

کرندی (krandáy) نر. م.

کلندیک سره که نوک آن تیز باشد.

کرنله (krand) نر. م. منجمد کریم

سخت شده و بسته شده روی زخم و دانه.

کرنه (karana) بنخ. م. زراعت.

کرور ۱) (kr(o.u)r) عد (ج. کرورونه)

۱۰۰۰۰۰۰، ده میلیون.

کرور ۲) (kror) ص. نر. م. ج. سخت،

آهین، محکم.

کرونده (karwandá) بنخ. م. ج

کروندکبا ۱) کشت، زراعت ۲) زمین

زراعتی، مزرعه.

کرویره (karwez) ص. نب. بست و

بی مغز، بی فکر ۲) کاواک.

کر ۱۵) (kara) ص. نب. مرادف

کور به معنی خانه.

کر ۲۵) (kara) بنخ. م. بیل.

کر ۳۵) (kará) ص. نب. خالص

صاف.

کر ۴۵) (kara) بنخ. م. (ج. کرې)

چوری، نوع از زیورات است.

کره کتنه (karakatána) بنخ. م

نقد، انتقاد، نقد ادبی.

کرهنه (karhána) بنخ. م. زراعت

کشت کردن.

کریاب (karyáb) ص. نر. م. ج. معطل،

محتاج، بیکار و درمانده.

کریب (kreb) نر. م. رکاب اسپ.

کریچ (krič) نر. م. کرچ، نوع

از شمشیر.

کریخ (karij) ص. نر. م. دهقان،

بزرگتر.

کریپر (karér) ص. نر. م. ج. سنگ

جغله، نوع از سنگ سفید خیلی سخت،

سنگلاخ.

کریز (kuréz) نر.م. پر ریختاندن طیور،

استراحت دادنا طیور.

کر (kar) ف. ریشه فعل است .

کراسو (krāsū) ص.نب. ۱) چملک،

۲) پوده .

کراغ (krāḡ) ص.نر.م. ضعیف

وناتوان ، ۲) زاغ.

کراو (ka rāw) نر.م. ج. کراوونه)

غم و اندوه ، زحمت .

کرایبی (karāyí) بنخ. م. کراهی ،

ظرف معروفیکه دران جلبی و غیره میزنند .

کرپ ۱) (krap) نر.م. اواز افتادن و

بهم خوردن ظروف و غیره .

کرپ ۲) (krap) ق. ناگهان ، فوری ،

دفعتا .

کرپندوکی (krapandūkay)

نر.م. ۱) غضروف ، ۲) شخص پرنگوی .

کرپوز (krapūz) نر.م. پوزبند شتر

کرپ و کرپ

(krapukrūp) نر.م. شور و غوغا ، صدا

حرکت دادن و بهم خوردن ظروف

و غیره .

کرپول ۱) (krapawál) مصر.مت .

باهم زدن و حرکت دادن ظروف و سنگها

و غیره .

کرپول ۲) (krapawál) مصر.ل .

تکپ زدن حتی و بی اراده .

کرپه (krapa) بنخ. م. راه

لشم ناهموار کوهی .

کرپهار (krapahār) نر.م. صوت .

۱) اواز باهم خوردن ظروف و غیره ،

۲) اواز مستقل پای انسان و حیوان که

در اثنای رفتار کوه و سنگ پیدا میشود .

کرپتن (kratán) ص.نر.م. ج .

پرنگوی .

کرپس (krap) نر.م. /صوت

۱) اواز شکستن چوب ، ۲) گفتگوی

جنگ امیز .

کرپسول (krapasawál) مصر.مت .

لت و توب باسیلی زدن .

کرپشب (krapšáb) نر.م. جای

عمیق بین دو تپه .

کرپشوپ (krapšūp) ص.نر.م. ج .

بی دندان .

کړول (karawál) مص. مت

(۱) آزار دادن ، جور دادن ؛ (۲) کباب

کردن ، بریان کردن .

کړه وړه (krəwrá) نر. ج .

(۱) شکل و شباهت ، (۲) افعال و اطوار ،

کردار .

کړی (karáy) بنخ . م .

(۱) حلقه ، (۲) کلاوه تار ؛ (۳) سلسله .

کړیخی (karecáy) بنخ . م .

کرم جگر حیوانات .

کړیدل (karedál) مص. ل .

(۱) پریشان و اندوهگین شدن ؛ (۲) سرخ

و برشته شدن کباب ، (۳) دور خوردن

چیز بروی آتش .

کړیغه (kríga) بنخ . م . صدای

مهیب و مخوف .

کړیکه (kríka) بنخ . م . وکی

کریغه .

کزلاخ (kazaláx) قزه لاق ، جل .

کړدی (kazdáy) بنخ . م .

غژدی خیمه سیاه کوچیها .

کړل (kazál) مص. مت . بدشگودانستن .

کړکچو (karkačó) نر. م . شور ،

غالمغال .

کړکی (۱) (karkáy) بنخ . م .

دریچه ، کلکین ، روزنه .

کړکی (۲) (karkay) نر. م . نی قلم ،

نی چلم .

کړکچ (karkéč) نر. م . جنجال ،

لجاجت .

کړکیچن (karkečán) ص. نر .

م. ج . (۱) لجوج ، ادم لجوج ، کج

بحث ، (۲) مغلق

کړل (král) مص. مت . کردن .

کړنگیدل (krangedál) مص. ل .

اواز با هم خوردن چیزهای فلزی و شیشه

ای .

کړنلاره (kr(a.a)nlára) بنخ .

م. پروگرام ، دستورالعمل ، خط مشی .

کړنه (krána) بنخ . م . کردار ، عمل .

کړوپ (krūp) ص. نر. م . ج . منحنی ،

خمیده .

کړویول (krūp a wál)

مص. مت . خم کردن ، منحنی ساختن .

کربلچ (kazlěč) نر.م. کج

گردیشی ، گولای .

کربول (kazawól) مص.مت. کج

کردن .

کربیدل (kazedál) مص.ل. کج

شدن .

کسات (kasāt) نر.م. انتقام .

کست (kast) نر.م. (ج کستونه)

بغض ، عناد .

کسرمن (kasərmán)

ص.نر.م.ج. معیوب ، نقصانی .

کسی (kásay) نر.م. مردمک چشم .

کشاله (kašálá) نر.م. لانجه ،

جنجال ، مسله پیچیده و حل طلب .

کشر (kašár) ص.نر.م. (ج کشران)

خوردسال ، این صفت برای ذوی الغفول

استعمال میشود .

کشروپ (kašrúp) ص.نر.م.ج .

بی دندان .

کشکارل (kaškārál) مص.مت .

تحفیض سَك برای حمله .

کشکودل (kaškodál) مص.مت .

کش کردن .

کشکی (káške) ند. افسوس و

ارمان .

کشمالی (kašmāláy) نر.م.ج .

(کشمالی) گل ریحان ن ، نازبو .

کش و کرپ (kašokrap)

نر.م. ۱) کشمکش ، جنجال ، ۲) اواز

حرکت پای .

کشول (kašawál) مص.مت .

کش کردن ، تمدید کردن .

کبن (kaš) نر.م. ست و سلا .

کبنت (kašt) زراعت ، کشت ،

مزارع ۲) قسط .

کبنتگر (kaštgar) ص.نر.م .

بزرگر ، دهقان .

کبنتنی (kašatanáy) ص.نر.م .

زیرین پائین .

کبنته (kaštá) بنخ.م. اشتق زردالو ،

زردالو خشک .

کبیل (ksól) مص.مت. ۱) کشیدن ،

خارج کردن ، ۲) نوشتن ، نقاشی کردن ،

رسم کشیدن .

(۱) اغشته الوده ، (۲) فساد پیشه فتنه انگیز

ککوی (kak o y) نر.م. هدهد.

ککوی (kakāway) نر.م. مرغ

باران طلبک.

کلپ (kalp) ص.نر.م.ج (۱)

زوناسره وسکه ناچل (۲) منساق،

(۳) درموقع مبالغه بمعنی سخت وغیره.

کلکل (kalkál) نر.م. شور، غالمغال ،

گفتگو.

کلکول (klakawál) مص.مت

سخت کردن ، محکم کردن ، قوی کردن.

کلل (kalál) مص.مت. اندازه کردن،

پیمایش کردن ، تعیین نمودن مسافه بین

چند چیز.

کلمه (kulmá) بنخ.م. روده.

کلن (kalán) و ر. ساله. لفظ

منسوب به سال که با عدد استعمال

میشود مثلاً اته کلن - هشت ساله .

کلنگ (kaláng) نر.م. (ج. کلنگونه)

(۱) نذر نغدی و جنس ایکه در اوقات

معین سال از طرف اشخاص و اغنیا به

مستحقین آن داده میشود ؛ (۲) چیزیکه

عروس از خانه پدر به خانه شوهر با خود

کبنندی (kṣandāy) نر.م.

یخمالک.

کبنیاسل (kṣebāśl) مص.مت.

گرفتار کردن.

کبننول (kṣenawál) مص.مت.

نشاندن ، نصب کردن ، توقیف کردن .

کبنیوتل (kṣewatál) مص.ل.

گرفتارشدن ، به مصیبت دچارشدن .

کک (kak) نر.م. (۱) ذره خسس

(۲) ساجق ، قند سیاه ، (۳) نوعی از چوچلی

(پرنده) .

کسکاو (kakāw) بنخ.م. درخت

مناطق گرم سیر است که تا ۶ متر بلندی

داشته برگ های ان بیضوی و کلان

میباشد رنگ چوب سرخ ان .

ککره (kākava) بنخ.م. (ج. ککری)

جمجمه تالاق سر .

ککری (kakorāy) بنخ.م. چوب

ضخیمی که بغرض عبور بالای جوی

انداخته شود .

ککری (kakrōy) بنخ.م. سنگ

سازنه .

ککر (ka kār) ص.نر.م.ج

عليه جهت رفع نزاع شان به ثالث داده
شود.

کمندری (kamandráy) ص. نر.
م. قد پست.

کمیس (kamís) نر. م. (ج. کمیسونه)
پیراهن.

کنجوس (kanjūs) ص. نر. م. ج.
بخیل، ممسک.

کنخا (kanjā) بنخ. م. (ج. کنخاوی)
دشنام.

کنخړ (kanjār) نر. م. لحاف.

کنخل (kanjā'á) نر. ج. دشنام دادن.

کند (kand) نر. م. ژند درویش.

کندغالی (kandǵalay) نر. م.

(ج. کندغالی) چقوری.

کندل (kandal) مص. مت.
چقور کردن.

کنده (kánda) بنخ. م. (ج. کندي)
چقوری طویل کم عرض.

کنده (kand) جن. (ج. کندهونه)
(۱) گند، صمغ عربی^۲، پله خام.

کندهاس (kandās) ص. نر. م. ج.

شخص دندان افتاده، شخصیکه چند

آورده و به اقربای شوهر خود تقسیم
میکنند.

کلوبسته (klósta) بنخ. م.
(۱) موی غنچه^۲، بیده علف^۳، نوعی از
تازیانه.

کله (kál a) ق. (۱) کی، چه وقت،
(۲) گاهی.

کلی (kálay) نر. م. قریه، ده.

کلیچ (kleč) ص. نر. م. ج. سردوز
یا تار سخت تابیده و شخ.

کلیز (kaliz) ور. سالگرد، جنتری.

کلیوال (kaliwāl) ص. نر. م. ج.
(۱) هم قریه^۲، دهاتی.

کمپار (kampār) ص. نر. م. کلال.

کمرغوری (kamarǵwāzay)
ص. نر. م. شخص متوسط العقل.

کم کانی (ka, kanay) ص. نر. م.
سنگ مثانه.

کمکی (kamkáy) ص. نر. م. خورد
و ریزه.

کملی (kamláy) ص. بنخ. م. زن
دعوی که از بین دو نفر مدعی و مدعی

دندان ان افتیده باشد.

کندهک (kandák) ن.م.

(ج. کندهکونه) (۱) یک قسمت از

رمله کوسفندان (۲) در اصطلاح عسکری
جماعت ۳۰ نفری عسکر
(۳) پارچه ویا حصه ایکه از کدام

چیز جدا شود.

کنده کپر (kandkapár) ص.نر.

م. ج. ناهموار.

کندهک مشر

(kandakmášar) ص.ن.م.

به اصطلاح عسکری کرنیل.

کنگل (kangal) ن.م. (کنگلونه)

بخ، منجمد.

کنگو (kangū) جن، زعفران.

کنگوله (kangolá) بنخ.م. کنگینه

انگور، ظرف خاکی که در آن انگور

نگاه میکنند.

کنگی (kangáy) بنخ.م. لوحه سنگ

قبور که آنرا ششخته نیز بگویند.

کنل (kanál) مص.مت. کندن، حفر

نمودن، حک نمودن.

کنوبی (kanóbay) ن.م.

شوربائیکه در ته دیگ باقی می ماند.

کنه (kána) اد. حرفسیت که بصورت

تاکید و تصدیق موضوع استعمال میشود

مثلاً کنبینه کنه (بشین نی).

کنه (kaná) بنخ.م. شبش حیوانات.

کنی (kanáy) بنخ.م. (۱) جال گرفتن

ماهی (۲) گوشه کرد زمین.

کناوه (kanāwá) بنخ.م.

(ج. کناوی) نعلین چوبی.

کنبدل (kanedál) مص.

ل. کر شدن.

کوپ (kūp) ص.نر.م. خمیده پشت.

کوپری (kopr áy) بنخ.م. ج.

جمجمه کاسه سر.

کوپول (kūp a wál) مص.

مت. خم و منحنی ساختن.

کوت (kwat) ص.نر.م. (ج. کوتونه)

چین، چلوک.

کوتر (kaw tár) نر.م. (ج. کوتری)

کبوتر نر.

کوتره (kaw tára) بنخ.م. (کوتری)

کبوتر ماده.

کوتری (kutráy) نر.م. ج. قسمی

از بوته ایست که دانه های سرخ دارد.

کوچی (kočáy) ن۔ م۔

(ج. کوچیان) خانہ بدوش .

کوچیدل (kočedál) مص. ل.

کوچ کردن .

کوخہ (kūcá) بنخ . م. (ج. کوخہ)

کوچہ .

کوخہ درب (kocadráb) نر.

م. یلہ گرد، کوچہ گشت .

کوخہ دب (kocadáb) نر. م.

وگ. کوخہ درب .

کوخی (kawcáy) بنخ . م. ج.

گیسو .

کودوری (kawdúray) نر. م.

(ج. کودوری) تیکر، سفال .

کودہ (kawdá) بنخ . م. (ج. کودی)

قودہ ، دستہ گیاه یا گندم وغیرہ .

کودی (kawdáy) نر. م. تیکر

سفال ، ظرف گلی شکستہ .

وگ. کودوری .

کودی (ka wdáy) نر. م. پسر

کواسہ .

کوہخہ (kūdáxa) بنخ . م. خس

کوہت (kot) نر. م. (ج. کوہونہ)

(۱) قلعه ، حصار ، (۲) انبار ، (۳) قلعه

مستحکم ، قلعه کلان جنگی .

کوہخہ (kota xa) بنخ . م. ج.

کوہخہ / اطاق خورد .

کوہگی (kotgáy) نر. م. (ج. کوہگی)

قلعه خورد .

کوہنی (kotánáy) بنخ . م. ج.

حجرہ خورد ، اطاق خورد .

کوہوال (kotwál) نر. م.

(ج. کوہوالان) قلعه دار ، عسس .

کوہہ (۱) (kotá) بنخ . م.

(ج. کوہی) اطاق .

کوہہ (۲) (kwáta) ص. نب . تودہ ، انبار .

کوہہ (۳) (k otá) ص. نب . ناچل

نابکار ، قلب ، ناسرہ .

کوہی (kúṭay) نر. م.

(ج. کوہی) کرہ خر .

کوہی (kotáy) بنخ . م. قصر .

کوچ (k wač) جن . مسکہ .

کوچنی (ku čnáy) نر. م.

(ج. کوچنیان) طفل خورد .

کور کور که (kūr kūrāka) بنخ .

م . نوعی از فاخته که رنگ سرخ مانند دارد .

کور گدی (korgāda y) ص . نر .

م . خانه خراب .

کورگی (korgāy) نر . م .

(ج . کورگی) خانه خورد .

کور نی (korānāy) ص . نر . م .

خانگی ، داخلی ، مربوط خانه .

کورنی (korānāy) بنخ . م . ج .

خاندان اهل بیت ، فامیل .

کورواکی (korwākay) ص . نر .

م . اختیار دارخانه .

کوروالا (korwālā) نر . بنخ . م . ج .

(۱) متاهل ، (۲) صاحب خانه ، (۳) عیال دار .

کورودانی (korwadānī) بنخ . م .

خانه آبادی ، تشکر .

کورورانی (korwrānāy) ص .

نر . م . خانه خراب .

کوروکھول (kor ukahól) نر

م . خانه و دودمان ، کنایه از موافقه و

محبت با همی .

کوروی (kwarāy) نر . م . (۱) ترنگن ،

پوئک ، برجک .

کوچگر (kodgār) ص . نر . م .

ساحر ، جادوگر .

کوچله (kūd ā la) بنخ . م .

وَن . کوچله .

کور (۱) (kor) نر . م . (کورونه)

خانه ، حویلی (۲) ، جهیز عروس (۳) ، صفة

چوبی که بران کالاورخت خوابهای خانه

چینند .

کور (۲) (kwa r) نر . م . ج . انگور .

کوراری (kurārāy) نر . م .

(ج . کوراری) کرد کوچک زمین زراعتی .

کوربه (korbā) ص . نر . م . صاحب

خانه ، مهماندار .

کورت (k orāt) جن . قروت .

کورپ (kurəṭ) ق . صاف و واضح ،

(۲) هرگز ، قطعاً .

کورخه (kwarxa) بنخ . م .

(ج . کورخې) لوبیا .

کورداري (kordāri) بنخ . م .

روابط جنسی بین زن و شوهر .

کورکمن (kurkamán) جن .

زرچوبه .

کاه کش ۲) پوزبند لخی حیوانات .

کور یخ (kuríj) نر.م. کریز. پروبال

کهنه ریختاندن.

کور که (kuráka) ص. بنخ . م.

ماکیان کرک .

کورمه (kormá) بنخ . م.

(ج . کورپی) خاندان ، اهل بیت .

کورنج (kwrānj) نر.م. ناله سگ

در وقت زدن و افکار شدن.

کورپی (kawráy) نر.م.

(ج . کورپی) آونگ چوبی

(هاوند چوبی).

کوروی (kūrway) نر.م.

(ج . کوروی) ۱) ظرفی است که با آن

گندم پیمانه میکنند که تقریباً یک چارک

کندهار یا دو نیم پاو کابل ظرفیت دارد.

۲) سبد خورد لخی.

کوز (kūz) ق. پائین ، زیر.

کوزده (kazda) بنخ . م.

(ج. کوزدپی) نامزادی.

کوزول (Kūzawál) مص.مت.

پائین کردن.

کوزه (kūzá) بنخ . م. (ج . کوزپی)

آفتابه گلی و مسی .

کوزیدل (kūzedál) مص.ل.

پائین شدن.

کور (Koz) ص.نر.م. ۱) کج ، خم ،

۲) منحرف ، دو روی.

کور (Koz) نر.م. گفتار، یکنوع

حیوان درنده است .

کورل (Kozál) مص.مت

۱) پوست کردن حیوانات ۲) لباس

کشیدن ۳) بیرون کردن .

کورل (Kūzál) مص.ل. کوشش

کردن ، زحمت و محنت کشیدن.

کوبسه (kawsa) بنخ . م.

(ج. کوبسپی) کفش مخصوص زنانه .

کوغ (kwağ) نر.م. بقیه کلان .

کوغ (kūğ) ص.نر.م. خمیده.

کوغالی (koğālay) نر.م.

(ج. کوغالی) ۱) چقوری ، ۲) خانه محقر،

۳) جای چقوری که درین برنج برای

قروت وروغن میسازند.

کوک (kūk) نر.م. پیاز، پیاز کوهی

کوک (kūk) نر.م. کوسفندی

چقور کردن.

کنکرک (kankarák) نر.م. بیخ

منجمدشده.

کنگاش (kangā š) نر.م. ملا،

مشوره، مصلحت.

کنگال (kangā) نر.م. ظرف

ابکش شده.

کنکخر (kangxár) نر.م. ج.خس

وخاشاک که سیلاب آورده باشد.

کنگس (kangəs) نر.م. افتادن،

بدری خودن.

کولنده (kolánd) نر.م. قلاده

چوبی که بگردن گاو یا سگ جهت

جلوگیری از گریز میاندازند.

کولول (kūl a wál) مصر.

مت. ۱) چیزی مدور را لول دادن،

۲) چیزی را به سب ریختن تیزاب

سست کردن و جوشاندن.

کوم (kaw(á.ə)m) ف.میکنم.

کوم (kūm) ض. کدام.

کومبار (kūmbār) نر.م. کلال.

کومن (kūman) نر.م. پژمره و

گندیده.

که اصلاً گوشها نداشته باشد.

کوکاره (kūkāra) بنخ.م.

(ج. کوکاری) فریاد، غوغا.

کوکری (kokré) بنخ.

ج. تراخم چشم.

کوکری (kukrāy) نر.م.

(ج. کوکری) چوچه سگ.

کولنار (koknār) نر.م. ج.

خاشخاش.

کوکو (kuku) ص.نب. چیزی

مقبول و پسندیده (اصطلاح اطفال).

کول (ka wāl) مصر.مت. کردن.

کوله (kūlmā) بنخ.م. (ج. کولمی)

روده.

کندهوال (kandwā) بنخ.م.

(ج. کندهوالی) ویرانه خرابه، آثار یا

آبادیهای قدیم.

کندهول (kandól) نر.م. ظرف

اب خوری کلی، ظرف نان خوری کلی.

کنده (kandā) بنخ.م. ترازو خورد

زرگرو دوافروشی.

کنستل (kanastā) مصر.مت. کندن.

کونه سوی (kwanasóway)

ص.نر.م. ته دیگی سوخته .

کونیکبر (kūnikábar) نر.م.ج

خرچنگ ، چار پایک ، سرطان .

کون (kūn) ص.نر.م. (ج) (کانه)

کر .

کوهر (kūhár) نر.م. تازیانه سخت

و محکم .

کوهی (k(ū.o)háy) نر.م.

(ج. کوهیان) چاه .

کوی (káw ay) نر.م. چیچک

یک مرض ساری است .

کویلی (kweláy) نر.م.

(ج. کویلی) ته دیگی .

کوین (kawyín) نر.م. در بعضی

مناطق پنتون نشین نکاح را میگویند .

کهول (kahól) نر.م. خاندان ،

اهل بیت .

کیازه (kayáza) نر.م. لعاب دهن .

کیدل (kedál) مص.ل. شدن ،

پیدا شدن .

کیر (kír) جن ، شیر برنج .

کونات (kūnāt) نر.م. پیچ بیضه بیخ

بیضه و کوزه و غیره .

کوناتی (kūnāti) نر.م.ج. سرین .

کونج (kw á nj) نر.م.

(کونجونه) گوشه .

کونجکه (kūnjaka) نر.م.

(ج. کونجکی) خرمهره .

کونجی (konji) نر.م.

(ج. کونجی، کونجیانی) کلید .

کوندری (kundráy) نر.م.

(ج. کوندری) (۱) دستر خوان ؛ (۲)

روی لحاف (۳) چقوری .

کوند (kw a nd) ص. بنخ ، م .

(۱) شخص زن مرده (۲) سر کوه .

کونده (kw á nda) ص .

بنخ.م. (ج. کوندی) بیوه .

کوندیدل (k wan dedál) مص.ل .

بیوه شدن .

کونست (kwansát) ص.نر.م .

(۱) بیخ درخت ، (۲) شل و شوپ .

کونگ (k ung) نر.م .

(ج. کونگان) بوم ، جغد .

کیمندول (kemandāl) مص.مت.

(مشمالی کردن ، تخته کردن^۲) چابی
کردن.

کیندل (kindāl) مص.مت.کندن.

کین (kīn) ص.نر.م.ج.چپ.

کین گرخ (kīngārx) نر.م.

قومانده عسکری است بمعنی طرف چپ

دور بخور.

کیوتل (kewatāl) مص.مت.مبتلا

شدن ، گرفتار شدن.

کیری (kerāy) بنخ.م.ج.چلی

مخصوصی است که از چرم و منج
میسازند.

کیردی (kizdāy) بنخ.م.ج.

غزدی ، خیمه ، د پسرلی په وخت کی

راشه^۳چی تور اوربل درته کیردی و درومه

(لنوی)

کیسه (kisa) بنخ.م.ج.کیسی

قسه .

کیسی (kisāy) بنخ.م.ج.چیستان .

گ

گارگوتی (gārgūti) ص.نب.موی

مجعد و به هم پیچیده.

گازره (gāzāra) بنخ.م.ج.گازری

زردک.

گال (gālál) مص.مت. برداشت

کردن، تحمل کردن، غمشریکی کردن.

گام (gām) نر.م.ج.گامونه (مسافه

بین دو قدم.

گانده (gānda) بنخ.م.آینده،

مستقبل فردا، عاقبت.

گانه (gānā) بنخ.م.ج.گانی

گ (gāf) نر.م.حرف سی و چهارم

الفبای پشتو است.

گاته (gāta) ص.نب.؛ (۱) مایع غلیظ،

(۲) قطع خشک شدن آب جوی و غیره.

گاتی (gātay) نر.م.ج.گاتی

(۱) تخم چشم، کره چشم، (۲) سنگچل

غولک.

گادی (gādāy) بنخ.م.عراده،

بکی، پانگه.

گدون (gadūn) نر.م.اشتراک،

اجتماع.

(۱) زیور (۲) گرو ، رهن .

گاونډی (gāwandáy) نـ م .

(ج . گاونډي ، گاونډيان) همسايه ، همجوار .

گب (gab) نـ م . جنين .

گبین (gabín) نـ م . ج . عسل ، شهد .

گپاوو (gapāwū) ص . نب . شخص

پرگوی .

گتل (gaṭal) مص . مت . کمایی کردن .

گتندوی (gaṭandóy) نـ م . کمایی

کننده .

گتور (gaṭawár) ص . نـ م . ج .

فایده مند .

گته (gáṭa) بنـ م . ج . گتې) کمایی ،

نفع ، فایده (۲) سنگ (۳) انگشت

نرو ابهامه .

گجری (gajráy) بنـ م . ج . نوعی

از کره است که از طلا و نقره میسازند .

گخ (gac) ص . نـ م . ج . چپ .

گدله (gad(a.ə)la) بنـ م .

(ج . گدلي) ژند ، خرقه دوخته کهنه وپاره .

گدی (gaday) بنـ م . ج . زن هر

جائی .

گدی (gadáy) بنـ م . (۱) مجلس

(۲) تخت ، اریکه ، مسند ، سجاده ؛ (۳)

بالشتک سپر و زخم (۴) توشکچه که بر

روی زین اسپ به غرض استراحت می

اندازند .

گده (gad) ص . نـ م . ج .

مخلوط با هم آمیخته .

گده (gad) نـ م . ج . گدان

گوسفند نر ، قوچ نر .

گدها (gadā) بنـ م . ج . گدهاگانې

رقص . کننده .

گدلی (gadlay) نـ م . ج . گدلي

نان جواری .

گدوډ (gadwad) ص . نـ م .

ج . مخلوط آمیخته ، بی ترتیب و بی

نظم .

گدوډي (gadwadí) بنـ م .

(ج . گدوډي) بی نظمی هرج و مرج .

گدول (gadedál) ص . ل .

(۱) آمیختن ، مخلوط کردن ، (۲) رقصاندن .

گدوله (gadolá) بنـ م . نان

مخلوط از هر قسم غله .

گجر خنی (garjanáy) نـ.م.
 (ج. گجر خنی) (۱) گردش ؛ (۱) چقوری که در بین قچری قروت میسازند.

گجر خول (garjawál) مص.مت.
 گگردانیدن ، دور دادن.

گجر خیدل (garjedál) مص.ل.
 گگشتن ، دور خوردن.

گگرد (gard) ص.نـ.م.ج.
 (۱) همسر، کل ، تماماً (۲) مدور، کلوله.

گگرد سره (gardsará) ق. بالکل ، هرگز ، تماماً.

گگردنی (gardanáy) بنـ.م.ج.
 (۱) قطار کارطوس (۲) مشت زدن در قفا.

گگردومه (gardūma) بنـ.م.هاله
گگردده (gārda) ص.نب. تماماً ، همگی.

گگردی (gardáy) نـ.م.مدور ، مدور.

گگردول (garrawál) مص.مت.
 لول دادن ، غلطاندن .

گگردز (garz) نـ.م.ج. گگردزونه (گرد، غبار، دمه).

گگردزل (garzál) مص.مت.

گگرددل (gadedál) مص.ل.
 (۱) مخلوط شدن (۲) دراب درام شدن ، (۳) رقصیدن (۴) درسخن وارد شدن.

گگردان (grān) ص.نـ.م.
 ج. (۱) مشکل ؛ (۲) عزیز ؛ (۳) قیمتدار.

گگردانبست (grānāst) نـ.م. عزیز بودن ؛ (۲) قیمتی ، اشکال.

گگردانیدل (grānedál) مص.ل.
 (۱) عزیز و محبوب شدن ؛ (۲) قیمتی شدن ؛ (۳) مشکل شدن.

گگردبت (gūrbát) نـ.م.عقاب.

گگردت (gurát) نـ.م. (۱) فاصله میان انگشت سبابه و ابهامه ؛ (۲) زاویه بین شاخ و تنه درخت ؛ (۳) و بصورت عموم تمام فاصله های بین انگشتهای دست و پای را (گگردت) گویند.

گگردخ (garj) نـ.م.ج. گگردخونه (گگشت ، دور ، گردش).

گگردخند (garjand) ص.نـ.م.گگردنده دور خورنده.

گگردخندوی (garjandóy) نـ.م. سیار. سیاح.

خراشیدن .

گورگه (gárga) بنخ . م . (ج . گورگی)

کنده چوب ، کنده تاک .

گورلاخه (garlācá) بنخ . م .

(ج . گورلاخی) گاه کش ، ترنگن .

گور (gram) ص . نر . م . ج . ملامت .

گورمکه (garmáka) بنخ . م .

(ج . گورمکی) گرم دانه ، دانه های خورد

بخار .

گورمول (gramawál) مص . مت .

ملامت ساختن ، ملزم کردن .

گورول (garawál) مص . مت .

(۱) خاریدن (۲) حک کردن .

گوروهول (grohawál) مص .

مت . معتقد ساختن .

گوروهیدل (grohedál) مص .

ل . گورویدن ، اعتقاد کردن .

گوروپرنه (grawezána)

بنخ . م . (ج . گوروپرنی) پژوهش ، پرسان .

گور (gar) نر . م . (ج . گورونه) قلعه ،

حصار (۲) بمعنی ظرف مکان می آید مثلاً

یا غی گور (یاغستان) (۳) زر ورق موی

زنهار (۴) gar تلفظ .

گوراوو (garawū) ص . نر . م .

پرگوری ، بسیارگور .

گوربر (garbár) نر . م . (۱) هرج و مرج ،

(۲) گپ شب .

گورد (gard) نر . م . گورد .

گورد (gard) نر . م . (ج . گوردونه)

غبار .

گورندی (garandáy) ص . نر .

م . تیز ، چست و چالاک .

گورندی (g(a)randáy) بنخ . م .

چلیپاسه کوچک خانگی .

گورنگ (garáng) نر . م .

(ج . گورنگونه) کمرکوه ، گودال بزرگ

کوه و دریا .

گورول (garawál) مص . مت .

بسختن آوردن .

گوری (garáy) نر . م . (ج . گوری)

کوزه گلی اب .

گوریال (garyál) نر . م . (گوریالونه)

ساعت دیواری کلان زنگ دار .

گوریدل (garedál) مص . ل . سخن

گفتن تلفظ کردن .

گزول (gazawál) مصر . مت

گز کردن .

گز (gaz) ند.م شخصیکه موی ریش

وی سیاه و سفید باشد . ۲) میوه نیم

پخته ، ۳) دورگی ۴) شخص پرموی .

گگره (gagara) بنخ . م .

(ج. گگری) ۱) پشت حیوانات ۲) سنگ

خاره .

گلالی (gulālay) ص . ن . م .

(ج. گلالی) قشنگ ، زیبا ، گلرو ، مقبول ،

خوش خلق .

گمارل (gumārál) مصر . مت

گماشتن .

گنجی (ganjáy) ن . م . (ج. گنجی)

کل ، اقدع .

گندل (gandál) مصر . مت

دوختن .

گندونکی (gandūnkay) ن . م .

(ج. گندونکی) خیاط .

گنده (gánda) بنخ . م . (ج. گندی)

گره .

گندپیری (ganderáy) ن . م .

(ج. گندپیری) بوته است که گل سرخ

میدهد اگر حیوان انرا بخورد میمرد و بته

های خورد ان برای سوخت بکار میبرند .

گن (gan) ص . ن . م . ج . انبوه ،

غلو .

گنل (ganāl) مصر . مت

۱) شمردن ۲) قیاس کردن یا پنداشتن .

گنه (gāna) بنخ . م . (ج. گنی)

شماره .

گنه گونه (ganagūna) بنخ . م .

انبوه خلق ، ازدحام .

گنیه (ganyá) بنخ . م . گرو .

گوانس (gwās) ن . م . (گوانبونه)

۱) اخطار ، تهدید ۲) جدا کردن از جنگ .

گواکی (gwāki) اد . گویا ،

مثلیکه .

گوتی (gutmáay) بنخ . م . انگستانه .

گوته (gwāta) بنخ . م . (ج. گوتی)

انگشت ، انگشتی رانیز گوته میگویند .

گوت (gut) ن . م . ۱) (ج. گوتونه)

چهارراهی ۲) کنج ، زاویه ، گوشه .

گوت (gwat) ن . م . جرعه .

گوت (got) ن . م . کشتی .

گوزن (guzān) نـر.م. فالج .
گوبنه (gosá) بنـخ .م .
(ج. گوبڼې) گوشه، کناره .
گوبڼی (gwásay) ص.نر.م. تنها، جدا .
گوک (gog) ص.نر.م. ج. میان تھی،
مجوف .
گوگر (gugár) نر.م. ج. گوگرد .
گوگل (gogál) نر.م. (ج. گوگلونه)
صندوق سینه .
گولی (goláy) بنـخ .م .
(ج. ۱) گلوله تفنگ ، ۲) گولی دوا ،
تابلیت .
گومبته (gumbata) بنـخ .م . گنبد،
گومبزه نیز میگویند .
گومنخ (gumúnj) بنـخ .
م . (ج. گومنځې) شانہ موی .
گونخه (gwánja) بنـخ .
م . (ج. گونځې) چملکی .
گوند (gwand) نـر.م .
(ج. گوندونه) حزب ، جنبه .
گوندي (gónde) اد . شاید به
احتمال .

گودر (gudár) نر.م . (ج. گودرونه)
گذردریا ، جای گرفتن اب در لب جوی
یادریا .
گود (gwad) ص.نر.م . (ج. گودان)
لنگ ، شل .
گوداگی (gudāgáy) نـر.م .
(ج. گوداگی) دست نشانده ، غلام .
گودی (gúday) نر.م . (ج. گودی)
(۱) انبان ۲۰) دسته مشک دوغ .
گودی (godí) نر.م . خیشاوه کردن .
گودی (godáy) نر.م . (ج. گودان)
لنگ .
گودپدل (gudédál) ص.ل .
لنگ شدن .
گور (gor) نـر.م . انبوه .
گوربت (gurbát) نر.م . عقاب .
گوره (gwára) بنـخ .م . گور ،
قندسیاه .
گوزارول (guzārawál) ص .
مت . انداختن .
گوزمز (guzmúz) نر.م . شخص
سخت خووترش رو که باکس کمترکپ
میزند .

- گوندیه (gondá) بنخ.م. (ج. گوندی) زانوقات کرده شتر و برزانوی انسان نیز در حالات قات کردن آن اطلاق میشود.
- گوندی (gondáy) ن.م. (ج. گوندی) خوشه های نیم جغل شده کندم.
- گوندیمال (gondimál) ن.م. جغل کردن ثانوی خوشه های نیم جغل شده.
- گونگ (gung) ص. ن.م. ج. گونگ تنگ.
- گونگت (gongát) ن.م. قانغوزک.
- گونگوری (gongúrey) ن.م. گونگوری (ج. گونگوری) خوشه انگور و امثال آنها.
- گهیخ (gahíj) ن.م. صبح، سحر.
- گیبی (gébay) ن.م. (ج. گیبی) تنبان چین دار پاچه تنگ.
- گیدر (gidar) ن.م. (ج. گیدران) روباه.
- گیده (geda) بنخ. م. (ج. گیدی) شکم.
- گیدی (gidáy) ن.م. (ج. گیدی) بار کوچک پشتاره.
- گیدی (gedáy) بنخ. م. (۱) دسته گل و گیاه، (۲) یک ستی کندم.
- گیرا (gerá) ص. بلد، اموخته، چالاک.
- گینه (gená) بنخ. م. (ج. گینی) زیور.

ل

ل (lām) نرم حرف سی وینجیم زبان
پینتو است.

لاچی (lāčī) نرم ج. هیل .

لار (lār) بنخ م. راه .

لاروهنه (lārwhána) بنخ م .

(۱) راهزنی، (۲) راه پیمانی .

لاروهونکی (lārwhōnkay)

نرم م. (ج. لاروهونکی) راهزن .

لاربنونه (lārṣowána) بنخ م .

(ج. لاربنونی) راهنمایی .

لاروی (lārawáy) نرم م. (ج. لاروی)

راهرو ، راه رونده ، مسافر راه .

لاس (lās) نرم م. (ج. لاسونه) دست .

لاس نیوی (lāsnīwáy) نرم م .

(ج. لاس نیوی) دستگیری ، مرید شدن .

لالهاندہ (lālahānda) ص. نب .

سرگردان .

لالی (lāláy) نرم م. (ج. لالی)

(۱) لقب طفلک ، طفل خورد ،

۲ (محبوب ، معشوق)

لامبات (lāmbāt) نر . م . ج .

قند ، نبات سفید .

لامبل (lāmbāl) م . ص . ل .

غسل کردن ، شناوری کردن .

لامبو (lāmbó) بنځ . م .

(ج . لامبوگانې) شناوری ، اب بازی .

لامبوزن (lāmbozán) نر . م .

ابياز ، شناور .

لامل (lamāl) نر . م . (ج . لاملونه)

سبب ، علت ، باعث .

لانجه (lānjá) بنځ . م . (ج . لانجې)

جنجال .

لانجه مار (lānjamār) نر . م .

شخص بد معامله ، لجوج .

لاندي (lānday) نر . م .

(ج . لاندي) قديد ، گوشت قاق کوسفند
يا گاو .

لاندي (lāndé) ص . نب . ق .

زير ، تحت .

لاندي باندي (lānde bānde)

ص . نب . ق . سروزير ، ته وبالا .

لاهم (lāham) ق . تاکنون ،

تاهنوز .

لاهو (lāhū) ص . نب . غرق ،

دراب انداخته .

لپاره (ləpāra) اد . برای .

لپه (lāpa) بنځ . م . (ج . لاپې)

پيمانه دودست .

لتار (latār) ص . نر . م . ج .

اغشته .

لت (laṭ) نر . م . (پهلو ۲) گيت

تفنگ ، ۳) تلک اهنی .

لتکه (laṭāka) بنځ . م . (ج . لتکې)

کورمار .

لتول (laṭawāl) مص . مت .

(۱) پالیدن ، تفتيش کردن ، شوردادن ،

(۲) خيستاندن .

لتون (laṭūn) نر . م . (لټونونه)

تلاش ، تفتیش ، کشف .

لیچر (lačár) ص . نر . م .

ضعیف الاخلاق ، سرزور .

لله ر (lađár) نر . م . (۱) کهنه

(فروش ۲) شخص بیباک و یله گورد .

لر (lar) ص . نر . م . نشیب ،

پایین ، سرازیر ، مغلوب .

لربر (larbar) ص . نر . م . ج .

ته و بالا .

لرغون (largūn) ص . نر . م .

پیش ، قبل ، قدیمی .

لرغون پیژندنه

(largūnpežandān) بنخ . م .

(ج . لرغون پیژندې) باستان شناسی

لرغون پیژونکی

(largūnpežandūn kay) نر . م .

(ج . لرغون پیژندونکی) باستان شناس .

لرغونتوب (largūntób) نر .

م . باستانی .

لرغونی (largūnay) ص . نر .

م . قدیمی ، ازلی ، پیشینه .

لرگی (largáy) نر . م .

(ج . لرگی) خوب .

لرل (larál) مص . ل . داشتن .

لری (láray) نر . م . (ج لری)

شکمه .

لری (láre) ص . نب . دور .

لر (lar) نر . م . (ج لرونه)

سلسله ، قطار ، هار .

لرزانده (larzānd) ص . نر . م .

ج . متزلزل ، مرتعش .

لرزول (larzawál) مص . مت .

لر زانده .

لرل (larál) مص . مت .

(۱) الودن ، اغشتن ، شور دادن ، کاویدن .

لرم (larám) نر . م . (۱) گزدم ،

(۲) نام برج عقرب .

لشکه (lašáka) بنځ . م .

(ج. لشکې) نیش ، سوزنک خوشه .

لښته (lásta) بنځ . م .

(ج. لښتې) خمچه .

لښتی (laštáy) نر . م .

(ج. لښتې) جویچه .

لښتی (lastáy) بنځ . م . ج .

(۱) رقاصه ، بازیگر ؛ (۲) گوشواره .

لښکر (laškar) نر . م . لشکر .

لغړ (laḡar) ص . نر . م .

(۱) برهنه ، عریان ؛ (۲) خالص .

لغړول (laḡararwál) مص . مت .

برهنه کردن ، لچ کردن .

لغم (lágam) نر . م . (ج. لغمونه)

نقب .

لغورن (laḡwarán) ص . نر . م .

ج . چټل ، چرک ، چرب و دود الود .

لک (lak) ص . نر . م . ج .

(۱) شیخ استاده ، نصب ؛ (۲) تعداد

لرْمون (larṁún) نر . م . دل

جگر .

لرْمی (larṁáy) بنځ . م . پت ،

بنجار .

لرْمی (larṁay) نر . م .

(ج. لرْمی) مشتاق ؛ (۲) آتشکاو .

لرِه (lára) بنځ . م . (ج. لرې)

غبار .

لرې (laráy) بنځ . م . وځ . لرې .

لژند (lažánd) ص . نر . م . ج .

الوده .

لرې (ləz) ص . نب . کم ، اندک ،

قبل .

لرې تر لرې (ləzarláza) ق .

کم از کم .

لس (las) عد . ده ، (۱۰)

لستونی (lastúnay) نر . م .

(ج. لستونی) آستین .

معروف صدهزار .

لگیا (lagyā) ص . نب . مشغول ،
مصروف .

للمه (lálma) بنـخ . م ، زمین
بارانی ، کشت بارانی .

للو (laló) بنـخ . م . کلمه است
که انرا زنان برای خواباندن طفل کوچک
میگویند .

للون (lalún) نر . م . خیشاوه
شالی وغیره .

لم (lam) نر . م . (ج . لمونه) دم
ودنبه .

لماست (lmāst) ص . نر . م .
خوابیده . دراز کشیده .

لمانخل (lamānjál) مص . مت .
تقدیر نمودن ، عزت دادن ، احترام
وستایش کردن .

لمباخی (lambājáy) نر . م .
حوض آبیازی .

لمبل (lambál) مص . ل . غسل

لکړه (lakára) بنـخ . م .

(ج . لکړې) ۱ (عصا ، چوب دست ؛
۲ (چوب دراز وباریک .

لکول (lakawál) مص . مت .
شخ وعمود استاده کردن .

لکه (láka) ص . نب . مانند ، مثل .

لکی (lakáy) بنـخ . م . ج . دم .

لگت (lagát) نـر . م .

(ج . لگتې) لگد .

لگښت (lagəšt) نـر . م .

(ج . لگښتونه) خرچ ، مصرف .

لگ لگ (laglag) نر . م .

پرنده معروف آبی که پاهای دراز دارد .

لگول (lagawál) مص . مت .

۱۰ (دردادن ؛ ۲ (بکار مقرر نمودن ؛

۳ (مصرف نمودن ، ۴ (اتصال دادن ،

تطبيق کردن ؛ ۵ (به جنگ انداختن ؛

۶ (تصادم نمودن .

لمر لوپدل (Imarlwedál)

مص . ل . غروب افتاب .

لمر لوپدیخ (Imarlwedíz) نر

م . غرب . افتاب نشست .

لمسول (lamsawál) مص . مت .

تحریک دادن ، برانگیختن .

لمسون (lamsún) نر . م .

(ج . لمسونونه) تحریک ، تحضیض .

لمسی (Imasáy) نر . م .

(ج . لمسیو، لمسیا) نواسه .

لمن (lamán) بنخ . م . (ج . لمنی)

دامن .

لمنخه (Imánja) بنخ . م .

(ج . لمنخی) درخت ارچه .

لنده (land) ص . نر . م . ج .

کوتاه ، مختصر .

لندهغر (landagár) ص . نر . م .

(۱) یله گورد ، اوباش ، ۲) دم بریده .

لندی (landáy) بنخ . م . ج .

کردن ، اب بازی کردن .

لمبه (lambá) بنخ . م .

(ج . لمبی) شعله آتش .

لمخی (lamecáy) نر . م .

(ج . لمخی) نمد .

لمدبل (lamdabál) نر . م .

(۱) رطوبت ، ۲) کتغ ، نان خورش .

لمر (Imar) نر . م . افتاب .

لمرخرک (Imar crák) نر . م .

وقت طلوع افتاب ، افتاب برآمد .

لمرخریکه (Imar críka) بنخ .

م . (ج . لمرخریکې) (۱) افتاب برآمد ؛

(۲) شعاع افتاب .

لمرخانه (Imarxātá) نر . م . ۱ .

(مشرق ؛ ۲) وقت طلوع .

لمرختیخ (Imarxatíx) نر . م .

مشرق یا افتاب بر آمد .

لمرکلی (Imargwálay) نر . م .

(ج . لمرکلی) افتاب پرست .

نوع از اشعار ملی پښتو است که مصرع
اول آن ۹ سیلاب و مصرع دوم آن ۱۳
سیلاب است .

لندیز (landíz) نـ م .
(۱) خلاصه ، اختصار . (۲) کوتاهی
وفیصله .

لنگر (langár) نـ م .
(ج . لنگرونه) خانقاه ، جای نان دهی
شیخ و پیر .

لنگوتی (langotáy) نـ م .
(۱) دستار ، دستار خورد (۲) لنگ خورد .

لنگون (langún) نـ م . زایش
، زائیدن .

لنگه (lánɡa) بنـخ . م . ج لنگی
پجاری چهارپایی .

لنگه (lánɡa) بنـخ . م .
(ج . لنگی) زچه .

لو (law) نـ م . ج . لوونه
درو . فصل پخته مانند درو گندم .

لوا (liwá) بنـخ . م . ج لواویی

غونډ ، قطعه عسکری .

لوار (lwār) ص . نـ م . ج .
درشت .

لوباتل (lubātál) مص . مت .
قسم دادن .

لوبغاری (lobgáray) نـ م .
م (ج . لوبغاری) ؛ (۱) ورزش کار ؛
(۲) بازیگر .

لوبغالی (lobgálay) نـ م .
(ج . لوبغالی) ستودیم ، جای ورزش

لوبول (lobawál) مص . مت .
به بازی مصروف ساختن ، بازی دادن .

لوبه (lóba) بنـخ . م . ج . لوبی
بازی ، ورزش .

لوپته (lopatá) بنـخ . م .
(ج . لوپتی) قسمی چادر زنانه .

لوت (lūt) نـ م . ج . غارت .
وتاراج .

لوتمار (lūtmār) نـ م .

لور (۳) (lowr) نر . م . رواداری ،
پیرزو .

لورونه (lowrawāna) بنخ .
م . (لورونې) رواداری .

لوری (loray) نر . م .
(ج.لوري) طرف، جانب .

لور (۱) (lwar) نر . م . بلند .
بالا .

لور (۲) (lawar) نر . م . چوب
ضخیم دستی که برای زدن و کوبیدن
بکار میبرند .

لورتیا (lwartyā) بنخ . م .
ارتفاع ، بلندی ، ترقی و اعتلا .

لوره (lóra) بنخ . م .
(ج.لورې) سوکند یا قسم .

لوره (lwarā) بنخ . م ، بلندی ،
ارتفاع ، جای بلند .

لوز (lawz) نر . م .
(ج.لوزونه) وعده ، قول .

(ج.لوتماران) غارت کننده ؛
(۲) چوب کلوله که به ان کلوخ میده
میکنند ، کلوخ کوب .

لوتول (lūtawál) مص . مت .
تراج کردن .

لوتِه (۱) (lūta) بنخ . م .
(ج.لوتې) کلوخ .

لوتِه (۲) (lotá) بنخ . م .
(ج.لوتې) دولچه اب .

لوخ (lūc) ص . نر . م . ج .
برهنه

لوخرِه (lūxá ra) بنخ . م .
(ج.لوخرې) دود کثیف باشعله اش
شعله دود امیز .

لوخه (lūxa) بنخ . م .
(ج.لوخې) لُخ .

لور (۱) (lūr) بنخ . م . دختر . (ج
لونه)

لور (۲) (lor) نر . م .
(ج.لوري) طرف .

(ج. لوگري) دروکننده .

لوگی (lūgáy) نـ . م .

(ج. لوگي) دود .

لولپه (lūlapa) ص . نب . بالکل

سوخته ، سوخته تر ، ۲ (مجازاً غمگین
ومخرون و برباد .

لومری (lomráy) ص . نر . م .

اول . نخست .

لومه (lūma) بـ . م .

(ج. لومي) دام .

لوند (lūnd) ص . نر . م . تر ،

نمناک .

لوند (lawánd) ص . نر . م .

(ج. لوندان) مجرد و غیر متاهل و بی روز
گار .

لونگ (lawáng) نر . م . ج .

قرنقل . میخک .

لونگی (lūngáy) بـ . م .

دستار ابریشمی ، دستار مخصوص نخى
رنگه .

لوربه (lwáza) بـ . م .

(ج. لوربي) گرسنه گی .

لوست (lwast) نر . م . درس ،

قرائت ، خواندن .

لوستل (lwastál) مص . مت .

درس خواندن .

لوشل (lwašál) مص . مت .

دوشیدن .

لوبنی (lóšay) نـ . م .

(ج. لوبستي) ظرف .

لوغرن (lūğarán) ص . نر . م .

(ج . ۱) نیم سوز . دود الوده
(۲) چرکین و چرب ، ۳ (مجازاً روز
گشته .

لوغروول (lūğrawál) مص .

مت . در خاک و خاکستر غلطاندن .

لوکات (lūkát) نر . م . ج .

نوعی از میوه زرد میخوش است که چند
تاخسته سیا ، دربین دارد .

لوگری (lawgáray) نر . م .

ق. از اینجهت .

له دی امله (ladeamála)

ق. ازین سبب .

له بڼه مرغه (lašamárġa)

ق. خوشبختانه .

له کومه (lakúma) ق. از

کجا .

له مخی (lamáxe) ق.

بلااستنا ، از یکسر .

له منځه (lamánġa) ق.

خارج از قسمت ، از بین .

له واره (lawāra) ق. دفعتاً ،

بلا تأمل .

له ورايه (lawrāya) ق. از

دور .

لیتاره (litāra) بنځ . م.

(ج. لیتارې) پارچه کهنه وپاره جامه .

لیت پیت (let pít) ص. نر .

م. ج. اغشته . الوده ، بالکل سائبده .

لونگی (lawangáy) بنځ . م.

ج. قسمی از برنج خوشبو .

لونگین (lawangín) نر . م.

حمایل قرنفل که زنها در کردن می اندازند .

لونل (lunál - lwanál) مص

مت افشاندن ؛ پاشیدن .

لوی (loy) - (lūy) ص. نر .

م. ج. کلان ، بزرگ ، عظیم .

لوپدل (lwedál) مص. ل.

افتادن ، درماندن .

لوپدیخ (lwedíġ) نر . م.

مغرب .

لوپشت (lwešt) بنځ . م.

بلست ، بلیست .

لویول (loyawál) مص. مت.

کلان کردن ، بزرگ کردن .

له (la) اد. از .

له دی کبله (lade kabála)

لیتی (letáy) بنخ . م . اش ،

کاچی ، شیرہ آرد کہ قدری سخت باشد .

لیچ (۱) (leč) نر . م . (ج . لیچی)

ساعد .

لیچ (۲) (leč) نر . م . مرض

چشم ، چشم دردی .

لید (lid) نر . م . (۱) دید ، قوه

باصره ، (۲) تماشہ . نگاه .

لیدل (lidál) مص . مت . دیدن

لیری (líri) ص . نب . بعید ، دور .

لیزد (lezd) نر . م . رحلت ، کوچ .

لیزدول (lezdawál) مص . ل

کوچاندن از جای بجای حرکت دادن .

لیزل (lezál) مص . مت . فرستادن .

لیک (lik) نر . م . (ج . لیکونه) نوشته ،

مکتوب .

لیک دود (likdód) نر . م

(ج . لیک دودونه) رسم الخط ، املا .

لیکل (likál) مص . مت . نوشتن

لیکنه (likəna) بنخ . م .

(ج . لیکنی) تحریر ، نوشته .

لیکوال (likwál) نر . م .

(ج . لیکوالان) نویسندہ ، اهل قلم .

لیکه (líka) بنخ . م . (ج . لیکې)

خط ، سطر ، قطار .

لیمخی (limcáy) نر . م .

(ج . لیمخی) نمذ .

لیمه (lemá) نر . م . ج . چشم

لینخکه (linjáka) بنخ . م .

(ج . لینخکی) کودی ، عروسک .

لینده (lindá) بنخ . م .

(ج . لیندی) قوس ، کمان .

لیندی (linday) بنخ . م . ماه

نهم سال هجری شمسی ، ماه قوس .

لیبو (lew) نر . م . کاه گل

بسیار نازک و صفا .

لبونی (lewanáy) ص . نر . م .

(ج . لیونی) دیوانه ، مجنون .

لبوه (lewá) ص . نر . م . (ج لیوان)

گرگ ،

لیه (layá) ص . نب . فارغ ،

بیکار .

لبوال (lewāl) ص . نر . م .

مشتاق .

لبور (lewár) ص . نر . م .

(ج . لیورونه) ایور ، برادر شوهر .

لبورزی (lewarzáy) ص . نر . م .

پسر ابور .

م

م (mim) نر م . حرف سی و ششم زبان
پینتو است .

ماینین (māpašin) نر . م .

بعد از ظهر ، پشین .

مات (māt) ص . نر . م . ج .

شکسته ، مغلوب ، ریزه و میده .

ماتول (matawál) مص . مت .

شکستاندن . مغلوب ساختن .

ماته (māta) بنخ . م . (ج . ماتپ)

شکسته ، شکست .

ماتبدل (mātedál) مص . ل .

شکستن .

ماخستن (māxustán) نر . م .

خفتن ، عشاء .

ماز دیگر (māzdigár) نر .

م . عصر .

مازغه (mazǧá) نر . ج . مغز

استخوان و کله .

ماندوہ (māṇḍā) بنخ . م .

(ج . مانڈوی) پل پای ، اثر و نقش قدم .

مانو (māṇū) نر . م . (ج . مانوگان)

(۱) ملاح ، کشتیان ۲) نبات خوشبو
است (مورم) .

مانی (māṇāy) بنخ . م . قصر .

مانہجن (māṇejān) نر . م . ازردہ

خاطر ، شکر رنج .

مترہ (mātra) بنخ . م . ہمت ،

طاقت ، قوت .

متل (metal) نر . م . (ج متلونہ)

ضرب المثل .

متی (mataiy) ص . نر . م . تیز .

متیازن (mityāzān) ص . نر .

م . شاشوک .

متیازی (mityāze) بنخ . ج .

شاش ، بول .

(۱) مٹ (maṭ) نر . م .

(ج . مٹونہ) بازو ، قوت .

ماشوم (māšūm) نر . م .

(ج . ماشومان) طفل .

مانہام (māṣām) نر . م . شام .

ماغزہ (māğzā) نر . ج . دماغ .

مالت (mālat) نر . م .

(ج . مالتونہ) گذر و محلہ .

مالخر (mālcār) نر . م .

(مالخرونہ) چراگاہ .

مالگہ (mālga) بنخ . م . ج .

نمک .

مالوچ (māluč) نر . م . ج .

پختہ ، پنبہ حلاجی شدہ .

مالیار (mālyār) نر . م .

(ج . مالیاران) باغوان .

مانا (mānā) بنخ . م .

(ج . ماناوی) معنی .

ماندینہ (māndinā) بنخ . م .

(ج . ماندینی) زن منکوحہ .

مچ (mač) نر . م . (ج.مچان)

مگس .

مچغه (mačūgna) بنخ . م .

(ج.مچغنی) فلاخن .

مچول (mačawál) مص . مت .

بوسیدن .

مچه (mača) بنخ . م .

(ج.مچی) بوسه .

مچی (mačáy) بنخ . ج .

زنبور .

مخکه (mjáka) بنخ . م .

(ج.مخکی) زمین .

مخ (max) نر . م . (ج.مخونه)

روی .

مخامخ (maxámáx) ص . نب .

ق . روبرو ، مقابل .

مخامخ کول

(maxámáxkawál) مص . مت .

روبرو کردن ، مقابل .

مت (mat) نر . م .

(۱) خاک نرم و خشک ، خاک تهنشین
سیلاب و جوی (۲) خم گلی کلان .

متاک (matačak) نر . م . چار

مغز سنگی و سخت .

متکور (matačakór) نر . م .

(۱) سخت (۲) دانه های سخت نیم بریان
جواری . نخود و غیره .

مته (mata) بنخ . م . (ج.متی)

ستون . و تیریکه در بعضی خانها بر پوشش
بصورت عمودی ایستاده کند .

متی (mataj) بنخ . م . ج . خم

کوچک که در آن ماست را دوغ سازند .

متیزه (matíza) بنخ . م . ج زن

دوشیزه که از خانه خود بطلب شوهر برآید .

متینه (matína) بنخ . م .

(ج.متینی) زمینکه خاک نرم و خشک

دارد .

متینگی (matíngáy) نر . م .

(ج.متینگی) طفل حرامی .

مخامخ کیدل (maxāmāxkedāl)

مصر ل . روبرو شدن . مقابل شدن .

مختورن (maxtorán) ص . نر

م . ج . روسیاد ، دروغ گوی .

مخکښ (maxkás) نر . م . ص

پیشرو .

مخکي (máxke) ق . پیش ،

سابق ، قبل .

مخکینی (maxkináy) ص .

نر . م . سابق .

مخنیوی (maxniwáy) نر . م

(۱) روی گیری ۲) جلو گیری .

مخور (maxawár) ص . نر . م .

معزز ، رویدار ، بالحاظ ، لحاظ دار .

مخه (máxa) بنـخ . م .

(ج.مخې) طرف پیش روی .

مخه بنه (maxasá) بنـخ . م .

وداع ، خدا حافظی .

مخې (muxáy) نـر . م)

(ج.مخې) مقابل ، ستایل ، مساوی .

مرانده (mrēnda) بنـخ . م .

(ج.مراندي) تناب باریک غرډی ، مجازاً

رنگهای دل .

مرستون (mrastūn) نر . م .

(ج.مرستوانونه) دارالمساکین .

مرسته (mrásta) بنـخ . م .

(ج.مرستی) تعاون ، امداد ، کمک .

مرستیال (mrastyāl) نر . م .

(ج.مرستیالان) معاون .

مرغله (marǧalára) بنـخ .

م . (ج.مرغلرې) مروارید .

مرغومی (marǧūmay) نر . م .

(ج.مرغومي) بزغاله ، ماه جدی .

مرکه (maraká) بنـخ . م . (ج.مرکې)

مجلس ، مذاکره ، نماینده های

خواستگاری دختر ، نماینده های

عذرخواهی .

مرکوال (marakwál) نر . م .

نماینده ، شخصیکه به حیث عضو در

جرگه شامل مییاشد .

مرستون (mṛasrtūn) نر . م .

(ج. مرستویونه) قبر . مقبره .

مرښت (marāšt) نر . م . سیری .

مرغونې (maraḡūné) ښځ . م .

ج . حنظل .

مروند (marwánd) نر . م .

(ج. مروندونه) بنددست .

مړی (maráy) نر . م . ۱) نان ،

۲) لقمه .

مړی (maráy) نر . م .

(ج. مړي) مرده .

مړیدل (maredál) مص . ل .

سیرشدن .

مړینه (mṛína) ښځ . م . مرگ .

مړی (muryáy) ص . نر . م .

اجزای منسوب به گوسفند مانند چربو و

گوشت و پوست و دنبه گوسفند .

مزدک (muzdák) نر . م .

(ج. مزدکونه) مسجد .

مرگونې (margūnay) ص . نر . م .

قریب الموت ، مردنی .

مرور (marawár) ص . نر . م .

ج . خفه ، رنجیده . ازرده .

مروړل (mrorál) مص . مت .

کف مال کردن ، توسط دست وانگشتان

چیزی را فشاردادن .

مړی (maráy) ښځ . م . گلون ،

حلقوم ۲) مهره .

مړی (mrayáy) م . نر . م .

(ج. مریان) غلام .

مړ (mər) ص . نر . م .

(ج. مریان) مرده .

مړاوی (mṛaway) ص . نر .

م . (ج. مړاوي) پژمرده ، افسرده .

مړت (mər tát) ص . نر . م .

شخص سست و بیکاره .

مړز (maráz) نر . م .

(ج. مړزان) بودنه .

مسکا (māskā) بنځ. م.

(ج. مسکاگانې) تبسم.

مسکېدل (muskedāl) مص. ل. به

تبسم آمدن، تبسم کردن.

مشر (māš ar) ص. ن. م.

(ج. مشران) رئیس، کلان سال، بزرگ.

مشر توب (maš artób) ن. م.

بزرگی، کلانی، ریاست.

مشغول (maš ġ ūl) ص. ن. م.

ج. مصروف.

مشغولېدل (maš ġ ūledāl)

مص. ل. مصروف شدن.

مشوانې (maš wānāy) بنځ.

م. دوات.

مشوکه (maš ūka) بنځ. م. (ج.)

مشوکی (نول، منقار).

مبنتل (maš tál) ص. ل.

چسپیدن، اصابت کردن.

مبنتی (muṣṭay) ص. ن. م.

مزری (mazáray) ن. م.

(مزری) بوته بوریا.

مزل (mazál) ن. م. (ج. مزلونه)

منزل، قطع مسافه.

مېز (maz) ن. م.

(ج. مېزکان، مېزکونه) گوسفند نر.

مېزک (muzák) ن. م. موش.

مېزل (muzál) مص. مت. مالیدن.

مېروی (ma z wáy) ن. م.

(ج. مېروی) میخ چوبی.

مېره (má z a) بنځ. م. (ج. مېرې)

کور موش.

مېرېمه (ma z emá) بنځ. م. میش نر

طلب.

مستی (masté) بنځ. ج. ماست.

مستېدل (mastedāl) مص. ل. نشه

شدن، مغرور شدن.

مسک (māsk) ص. ن. م. ج. تبسم.

چسپیده، مصروف، پیوسته، اصابت کرده.

مبیل (mus ʔál) مص مت، مالیدن.

مبیلول (maṣ lawāl) مص مت.

۱) چسپاندن، اتصال دادن ۲) شروع کردن.

مکرک (makaṛák) نر.م. کردن

بند مخصوص چوبی گوسفند و غیره. قید تفنگ.

مکرن (makṛán) نر.م. گوسفند

مریض.

مکری (makṛay) نر.م.

۱) (ج. مکری) گوسفند خوار (نوعی ازخار) ۲) گرم سرخ آب.

مکوټ (makwát) ص.نر.م. ج.

سوخته، بریان.

مکی (makáy) بنخ.م. نان چپاتی.

مکیز (makíz) نر.م. (ج. مکیزونه)

مگ (mag) نر.م. دود کشی که

بالای دیگدان میباشد.

مگنه (maganá) بنخ.م.

(ج. مگنی) دریچه.

مل (mal) نر.م. همراه، رفیق.

ملا (mlā) بنخ.م. (ج. ملا گانی)

میان، کمر.

ملا تر (malātār) نر.م. ۱) کمر بند،

۲) معاون، مدد کار.

ملاست (mlāst) ص.نر.م. ج.

دراز کشیده، خوابیده.

ملاستل (mlāstál) مصر.ل. دراز

کشیدن. خوابیدن.

ملگر توب (malgartób) نر.

م. رفاقت، همراهی، اندیوالی.

ملگری (malgáray) نر.م.

(ج. ملگری) همراه، معاون، رفیق.

ملنده (malánda) بنخ.م.

(ج. ملندی) استهزا، ریشخند،

منخ (manǝ) نر.م. ق.

(ج. منځونه). ۱. جوف ۲. میان .

منځگر توب (manjgarṭób)

نر.م. میانجیگری، منصفی.

منځنی (man janáy) ص. نر. م.

میانه، وسطی، ما بینی.

مندانو (man dānū) نر. م.

مندانو (ج. مندانون) چرخک دوغ زدن .

مندته (mandáta) بنځ. م.

(ج. مندتي) ۱. زردالو، ۲. خسته زردالو.

مندکه (mandáka) بنځ. م.

(ج. مندکي) خسته بادام، زردالو و امثال

آن .

منله (mand) نر.م. (ج. منلونه) قدم.

اثر پا، ۲. اساس و تهداب ،

۳. راه ما بين برف .

منلول (mandál) مص. مت. درون

کردن و داخل نمودن به زور و فشار.

منلوه (mánda) بنځ. م. (ج. منلوي)

تاخت، دوش.

منښت (manas t) نر.م. قبول،

پذیرفتن.

منگ (mang) نر.م. مقدار و اندازه در

عمر و جنس.

منگری (mangaráy) نر. م.

قسمی از مار مهلك.

منگوتی (mangotáy) نر. م.

کوزه، خوردگلی، کوزه چه.

منگول (mangwál) بنځ. م.

(ج. منگولي) پنجهء دست.

منگی (mangáy) نر.م. (ج. منگي)

کوزه گلی آب.

منل (manál) مص. مت. پذیرفتن.

قبول کردن، ایجاب.

مننه (manána) بنځ. م. (ج. منني)

تشکر.

منی (mánay) نر.م. خزان

(ج. مني) تیر ماه.

منه (maná) بنځ. م. (ج. مني) سیب .

منه غونی (managūne) بنځ.

م. حنظل .

مور (mor) ص. ن. ر. م. (ج. ماره)

(۱) سیر؛ (۲) دولت‌مند.

موتی (mūtay) ن. ر. م. (۱) (ج. مو. تی)

مشت؛ (۲) دستگیر قلبه؛ (۳) کرچ.

موره (morā) بنخ م. (ج. مورې)

(۱) با لشتک پا لان؛ (۲) پلوان گگرداگرد

غـژدی (۳) دیوار خورد چوبی

گگرداگرد دستک اسیا (۴) نوعی از درخت،

(۵) بیده (۶) مهره دیوار (۷) بلندیها و بر

آمدگی های دراز زمین.

موچنه (močāṇa) بنخ م.

(ج. موچنی) پایزار.

موچی (moč í) ن. ر. م.

(ج. موچیان) پایزار دوز.

موخه (mūxa) بنخ م. (ج. موخې)

هدف، نشانه.

موزی (mozí) ص. ن. ر. م.

بی همت، ممسک.

موذی (mozí) ص. ن. ب. مضر.

موزپگی (mozigáy) ن. ر. م. (ج.)

موزپگی / موزی

مور (mor) بنخ م. (ج. میندی) مادر.

مور (muz) ض. ج. ما، ضمیر جمع

متکلم.

مورچل (murč ál) ن. ر. م.

(ج. مورچلونه) سنگر، استحکام عسکری.

مورک (mozák) ن. ر. م. موش.

مورچه (murč á) بنخ م.

(ج. مورچی) (وگ مورچل).

مورل (mozál) مص. م. ست.

(وگ موبنل).

مورنی (۱) (moranáy) ص. ن. ر. م.

منسوب به مادر.

موری (mowzáy) ن. ر. م.

(ج. موری) میخ چوبی و آهنی.

مورنی (۲) (moranáy) بنخ م.

مادری.

موسکا (moská) بنخ م. تبسم.

موبنل (mūsāl) مص. مت. مالیدن.

مول (mol) نر. م. فش دستار که

گوشها و زنج با ان بسته میکنند.

مولی (moláy) بنخ. م. ترب.

مونجی (mūnjáy) نر. م.

(۱) چمک؛ (۲) بینی پچق.

مونخ (mūnj) نر. م. (ج. مو نخونه)

نماز.

موندری (mondráy) ص. نر. م.

(۱) قد پست (۲) گوش کوتاه.

موندل (mundál) مص. مت.

پیدا کردن، یافتن.

موندله (mundá) نر. م.

(ج. موندلان) تنه کلوله، درخت که برگ

و شاخ نداشته باشد. شاخ بزرگ درخت.

مهار (mahār) نر. م. (ج. مهارونه)

جلو شتر.

مهال (mahál) نر. م. (ج. مهالونه)

وقت.

می (may) بنخ. ج. ماش.

میاشت (myāšt) بنخ. م.

(ج. میاشتی) ماه، ماهتاب، هلال.

میاشه (myāša) بنخ. م. پشه.

مبتی (mitáy) نر. م. (ج. میتی)

کلنگ دو سره.

مبچ (meč) نر. م. اندازه پیمایش.

مبچن (mič án) بنخ. م.

(ج. میچنی) آسیای دست.

مبچول (meč awál) مص. مت.

اندازه کردن، پیمایش کردن، قد اندام

گرفتن.

مبخول (mexawál) مص. مت. میخ

کردن.

میرات (mirát) ص. نر. م. ج؛

(۱) میراث؛ (۲) تباہ و برباد.

میرخمن (mercámán) نر. م.

دشمن.

میرتون (mezatūn) نـ. م.

(۱) لانهء مورچه ها، غار مورچه ها.
(۲) مورچه.

میره (méza) بنـ. م.

(ج. میری) میش.

میری (mezáy) نـ. م. (ج. میری)

مورچه.

میش (mišt) صـ. نـ. م. ج؛

(۱) مقیم، ساکن؛ (۲) طرز امیختن.

میشتول (mištawál) مصـ. مت.

مقیم کردن.

مپس (meş) نـ. م. (ج. مپسان)

(بنخ. مپنه) گاو میش.

مپس کتی (meşkatáy) نـ. م.

(ج. مپس کتی) چوچه گاو میش.

میلاو پدل (milāwidál) مصـ. ل.

بدست آوردن، رسیدن.

مپلمانه (melmānā) نـ. ج.

میرات (mirāt) صـ. نـ. م. ج.

میراث (۲) تباہ و برباد.

میرخمن (mercamán) نـ. م.

دشمن.

میرمن (mer mán) بنخ. م. (ج. میرمنی)

خانم، زن، صاحبخانه، کدبانوان، صاحب
خانه.

میر (۱۵) (mayrá) بنخ. م. (ج. میری)

مادراندر.

میر (۲۵) (mayrá) بنخ. م. (ج. میری)

دشت، بیابان.

میرانه (merāna) بنخ. م. غیرت،

شجاعت، بهادری.

میرنی (meranáy) صـ. نـ. م.

(ج. میرنی) مرد، جوان مرد، بهادر، مردانه.

میر و بنه (meroš a) بنخ. م.

(ج. میر و بنی) شوهردار.

میره (merá) نـ. م. (ج. میرونه)

(۱) شوهر (۲) مرد شجاع جوانمرد، بهادر.

(بخ میلمني) مهمانان

مین (mayán) تر د. عاشق. دفتون،

شیدا.

مینخ (myanj) تر د. سان.

مینخگری (myanjgeray) تر د.

(ج. مینخگری) ثالث. میاجی، مصمص

مینخل (minjal) مص. مت شستن.

مینخوی (myanjway) تر د.

وسطی.

مینخه (mínja) تر د.

(ج. مینخی) گنو.

میندل (mindál) مص. مت. یافتن.

مینده (1) (mína) تر د. محبت.

عشق.

مینده (2) (ména) تر د. (ج. مینې)

مسک. خانه. محل بود و باش.

مینپدل (mayanedál) مص. ل.

عاشق شدن.

ن

نا جوره (nājōra) ص. نب.	ن (nūn) نر. م. حرف سی و هفتم الفبای پشتو است.
بیمار، مریض.	
ناخوانی (nājwāni) بنخ. م.	نا بیره (nābubāra) ق. ناگهان
نا جوانی، نا مردی.	دفعتاً، غیر مترقبه.
ناخاپه (nācāpa) ق. نا نگاه	نا پام (nāpām) نر. م. بی فکر، بی توجه.
دفعتاً.	
ناخگر (nācgār) نر. م. رقص، بازیگر.	نا پوه (nāpoh) ص. نر. بنخ. م. نادان، بی عقل، جاهل.
ناخوالی (nāxwāli) بنخ. ج. نا سزا، نا مناسب.	ناتار (nātār) نر. م. تاراج، جبر، ستم.

شده، ۳) رگ های سرخ چشم که در وقت غضب و حزن پیدا می شود (۴) غیر حاضری.

ناللی (nālāy) بنخ. م. توشک.

نامتو (nāmtū) ص. نـب. نامدار، مشهور.

ناندری (nāndrāy) بنخ. م. (ج. ۱) منازعه و گفتگوی، بحث و سوال (جواب زنها، ۲) سخن های مسخره.

ناورین (nāwrīn) نـر. م. سوگ، غم، مصیبت.

ناوره (nāwāra) ص. نب، بد، خواب، نا مناسب.

ناوکی (nāwakāy) بنخ. م. کدی، عروسک.

ناولی (nāwālay) ص. نر. م. (ج. ناولی) نا پاک، چرکین، ناشسته.

ناوی (nāwe) بنخ. م. عروس.

نایی (nāyi) نر. م. دلاک، سلمانی.

ناروغ (nārōg) ص. نـر. م. مریض، نا جور، بیمار.

ناره (nārā) بنخ. م. (ج. نارې) صدا. نعره.

نارینتوب (nārintób) نر. م. جوانمردی، مردانگی.

نارینه (nārinā) ص. نر. م. ج. (۱) مرد، مذکر (۲) شجاع، دلاور، سخی.

ناست (nāst) ص. نـر. م. ج. نشسته، متقاعد.

ناسته (nāsta) بنخ. م. (۱) قعه، جلسه، نشست (۲) اسهال، عمل جلاب.

ناسوب (nasob) ص. نر. م. ج. غیر حاضر.

ناشونی (nāš ūnay) ص. نر. م. : ناممکن.

ناغه (nāg ā) بنخ. م. (ج. ناغې) (۱) جرمانه (۲) تخم یا نهال غیر سبز

نتکی (natkáy) بنخ. م. بلاق

(زیور)

نتل (natəl) مص مت. زار و

زبون ساختن.

نجلی (njiláy) بنخ. م.

(ج. نجونی) دختر.

نخا (nac á) بنخ. م.

(ج. نخاوی) رقص.

نخل (nacál) مص. ل، رقصیدن.

نخول (nacawól) مص. ل، رقصاندن.

نخبه (naxša) بنخ. م.

(ج. نخبې) نشانی، هدف، اثر، علامه،

داغ.

ندرور (ndror) بنخ. م.

(ج. ندرورانی، ندرورگانی)، همشیره

شوهر، نو.

نرخ (narx) نر. م. (ج. نرخونه)

حکم و قضاوت مردمی.

نرخي (narxi) ص. نر. م.

(ج. نرخیان) حکم و قضاوت کننده،

یقین کننده نرخ.

نر بنخی (naršajáy) نر. م.

(ج. نر بنخی) خنثی.

نروب (narób) ص، نر. م.

نرم، آبگین، رقیق.

نری (naráy) ص. نر. م. باریک،

نرم.

نری رنخ (naray ránj) نر.

م. مرض سل.

نری ملا (naráymlá) بنخ.

م. (ج. نری-ملاوې) کمر باریک،

نرول (narawál) مص مت

ویران کردن، تخریب کردن.

نری (naráy) بنخ. م. دنیا،

جهان، گیتی.

نریدل (naredál) مصل. ویران

شدن، تخریب شدن.

نریوال (naraywál) ص. نر. م.

ج. جهانی، بین المللی.

نزدی (nizde) ص نسب. نزدیک،

قریب

نرور (nzor) ن سخ م. (ج. نرندي)

سنو، زن پسر

نس (nas) نر م. (ج نسونه) شکم

نس خوری (nasxūzāy) نر م.

پیچش

نسکورول (naskorawál) ص

نر م. واژگون، سرنگون، سرچپه

نسکوریدل (naskoredál) مصر

ل. سرنگون شدن

نس ناسته (nasnāsta) ن سخ م

اسهال

نشت (našt) نر م. عدم. نیست

نبنان (niš ān) نر م

(ج. نبنانونه) (۱) علامه، اثر (۲) بیرق،

نشان، هدف

نبتو (naštár) نر م. (نبترونه)

درخت نوع از ارچه که قد بسیار بلند

دارد.

نبتل (naš tál) مصر ل. چسیدن

نبتته (naštá) ن سخ م. (ج. نبتی)

منازعه

نبتیخل (nštejál) مصر مت

فشردن

نبتلول (nas lawál) مصر مت

چسپاندن

نبتلیدل (naš edál) مصر ل

چسپیدن

نبنه (naš a) ن سخ م

(ج. نبتی) هدف، نشانی

نغاره (nağarā) ن سخ م. (نغاری)

نقاره

نغارل (nğarál) مصر مت

بیچانیدن، نور دیدن

نغرل (nğarál) مصر مت. بلعیدن

قوت کردن

ننگولی (nogólay) نر. م. (ج. ننگولي)

نان خورش، کتخ.

نگه (nagá) ص. نب. بیغش، صاف،

خالص.

نلی (naláy) بنخ. م. ج. (۱) پوچک

کارتوس (۲) نی چلم، نیچه کلان.

نمانخل (nmānjál) مص. مت.

(۱) پرستش و ستایش (۲) اعزاز و تقدیر.

نمخی (nimcáy) نر. م.

(ج. نمخي) نم.

نمر (nmar) نر. م. افتاب.

نمرل (nmarál) مص. ل. لقمه

کردن.

نمری (nmaráy) بنخ. م. ج.

لقمه نان.

نمزدک (nmazdák) نر. م.

(ج. نمزد کونه) مسجد.

نمسی (nmasáy) نر. م.

(ج. نمسي) نواسه.

نغری (nğaráy) نر. م. (ج. نغري)

دېگدان. سه پایه، اجاق.

نغښت (nğast) نر. م.

(۱) عمل پېچاندن (۲) همه، تماماً.

نغښتل (nğastál) مص. مت.

پېچاندن، نورديدن.

نغلاند (nağlānd) ص. نر. م.

گرسنه چشم.

نغم (nāğam) نر. م. (ج. نغمونه)

نقب، نغم نیز میگوئید.

نغن (n ġan) نر. م. نان گندم که

بر تابه بزند.

نغو تل (nğūtál) مص. ل. مص. ل.

گوش کردن، اشاره نمودن.

نغوته (nğūta) بنخ. م. (ج. نغوته)

ایما، اشاره.

نغورل (nğozál) مص. ل. گوش

دادن، شنیدن.

نکریزی (nakrízí) بنخ. ج. حنا.

نمنخل (nmanjál) مص.مت .

وگ. نماخل.

نمونخ (nmūnj) ن.م.م.

(ج. نمونخونه)، نماز.

نن (nan) ق. امروز، اليوم.

ننخړه (nanjra) ن.ج. قطران

، نیل ناچ.

ندارتون (nandartūn) ن.م.

(نندارتونونه) نمایشگاه.

ندارچي (nandārčī) ن.م.

(ج نندار چیان) تماشا کننده.

ندارچي (nandārčī) ن.م.

(ندارچیان) تماشاکننده .

ندارغالي (nandārgā ay) ن.م.

(ج. نندارغالي) میدان تماشا.

نداره (nandāra) ن.م.

(ج. نندارې) نمایش، تماشا.

ندروړ (nandrór) ن.م. زن

برادر.

ننروړ (nanzór) ن.م. وگ. ننروړ.

ننگه (nanagá) ن.م. حمایت.

ننگ (nang) ن.م. (ج ننگونه)

غیرت، حمایت.

ننگوړي (nangūray) ن.م.

(ج. ننگوړي) انار.

ننگه (nangá) ن.م. (ج. ننگي)

طرفداری، حمایت .

ننگيالي (nangyā |áy) ص.ن.م.

(ج. ننگيالي). با غیرت، بلند همت.

ننني (nananáy) ص.ن.م. امروزه.

ننواټي (nanawáte) ن.م. عذر

خواهي، عفوہ خواستن.

ننوتل (nanawatál) مص.ل.

داخل شدن.

ننول (nanawál) مص.مت.

تقطير و قطره قطره چکاندن .

ننه ايستل (nanaistál) مص.

مسا شدن، نامیده شدن.

نونکی (nūnakáy) بنخ. م. ج.

دانه خورد. بخار.

نهار (nahār) نر. م. گرسنه.

نه بدلیدونکی

(nabadlidūnkay)

ص. نر. م. تغیر ناپی زبیر

نیا (nyā) بنخ. م. (نیاگانې) مادر کلان.

نیاز (nyāz) نر. م. (نیازونه)

(۱) عذر؛ (۲) ناز.

نیاز من (nyāz mán) ص. نر. م.

محبوب، محترم.

نیالگی (niyālgáy) نر. م.

(ج، نیالگی) نهال.

نیالی (niyāli) ص. نب. (ج. نیالی)

توشک.

نیاو (nyāw) نر. م. (نیاوونه) عدالت،

انصاف.

نپته (netā) بنخ. م. (ج. نپته)

مت. داخل کردن.

ننه باسل (nanabāsál) مص.

مت. (وگ. ننه ایستل).

ننبدل (nanedál) مص. ل. تقطیر

شدن، صاف شدن، چکیدن.

نو (naw) نر. م. (ج. نوونه) (۱) ریم؛

(۲) نم.

نو (nū) نر. م. ناف.

نوجن (nawján) ص. نر. م.

(ج. ۱) ریم دار؛ (۲) مرطوب.

نور (۱) (nor) نر. م. دیگر، اضافه،

نور (۲) (nwar) نر. م. افتاب.

نوم (nūm) نر. م. نام، اسم.

نومورکی (nūmwrākay) ص.

نر. م. (ج. نومورکی) گمنام.

نوموری (nūmwōry) ص.

نر. م. نامبرده، مذکور.

نومیالی (nūmyā | áy) ص. نر.

م. مشهور، نامدار.

نومیدل (nūmedál) مص. ل.

تاریخ، وقت.

کلان.

نېز (nez) نر.م (ج نیزونه) سیلاب.

نیم (nim) ص.نر.م.ق. نصف.

نېزوری (nezwāray) نر.م.

نیمختی (nimcāy) نر.م. (نیمختی).

(ج. نېزوری) خس و خاشاک سیل
اورده.

نمد.

نېستمَن (nestmān) ص.نر.م.

نیم سری (nimsarāy) نر.م.

(ج. نیم سری) درد شقیقه.

نادار، مفلس.

نیمگری تیا (nimgarṭyā) بنخ.م.

نېغ (neḡ) ص.نر.م.ج. تخت استاده،

(ج. نیمگری تیاوی) (۱) مناصفہ (۲) نقص و نا

شاقولی، راست.

تمامی.

نېغکی (neḡakay) نر.م.

نیمگری (nimgarāy) ص.نر.م.

(ج. نیمگری) ناقص، نیم کاره.

(ج. نېغکی) (۱) چنگ فرج زن (۲) شخصی
که قد بلندک میکند.

نیمول (nimawāl) مص.مت. نیم

نېغول (neḡawāl) مص.مت. شیخ

کردن، نصف نمودن.

استاده کردن.

نیمه خوا (nimaxwā) ص.نب

نېغېدل (neḡedāl) مص.ل. شیخ

(۱) نیم طرف (۲) جوانی مرگ، ناکام، به
مطلب نه رسیده.

استادن.

نیمېدل (nimedāl) مص.ل. نیم

نیکمرغه (nekmārga) ص.نب

شدن. نصف شدن.

خوشبخت، نیک بخت.

نینک (nināk) نر.م. (ج. نینکونه)

نیکه (nikā) نر.م. (ج. نیکه گان) پدر

مردمک چشم.

نینول (ninawál) مصر. مت. وک.

نول.

نینی (niné) بنخ. ج. دانه های بریان.

نیوکه (niwáka) بنخ. م. (ج)

نیوکې (انتقاد).

نیول (niwál) مصر. مت. گرفتن.

فتح کردن، گرفتار نمودن.

نیهام (nihám) ص. نرم. غائب.

پنهان، ماورای پرده.

ن

ن (nūn) حرف ۲۸ زبان پشتو است. دغه توری د کلیمې یا ولیې (لغت) په پیل، سر او شروع کې نه راځي.

و

واخ (wāx) اد. اه و فریاد.	و (wāw) نر.م. حرف ۲۹ زبان پشتو است.
واده (wādā) نر.م. (ج. و دونه) عروسی.	وات (wāt) نر.م. (ج. و اتونه) جاده، راه.
واده والا (wādawālā) ص. نر. م. شاه، جوانیکه عروسی میکند.	واتن (wātān) نر.م. (ج. و اتنونه) فاصله، بعد، و مسافه.
وار (wār) نر.م. (ج. و ارونه)	واتی (wātay) نر.م. طاقت، قوت.

۱) نوبت، دفعه، ۲) ضربت، ۳) صبر.

وار په وار (wārpawār) ق.

نوبت به نوبت، درجه به درجه، تدریجاً.

وار تل (wārtāl) مص. مت. پرتاب

کردن، انداختن.

وار ختا (wārxatā) ص. مضطرب،

سراسیمه، حواس باخته.

وار دواره (wārdawāra) ق.

دفعتاً، اولاً، ابتداً.

واروپار (wāropār) نر. م. حواس.

معنویات، فرصت، موقع.

واری (wāray) نر. م. جارو قربان.

وارپه (wāra) ص. نب. ق. تماماً، همه،

کل.

وارپه (wāra) نر. ج. اطفال، چیزهای

خورد.

واز (wāz) ص. نر. م. ۱) کشاده؛

باز؛ ۲) شخص کلانکار.

وازه (wāzga) نبخ. م. (ج. وازگه)

چربو.

وازول (wāzawāl) مص. مت.

کشادن، باز نمودن.

وازیدل (wāzedāl) مص. ل.

کشادن شدن، باز شدن.

واپس (wāṣ) نر. م. (ج. واپسونه)

ریسمان موی و پشم.

واپسه (wāṣ) نر. ج. علف، گیاه.

گاه سبز، گاه گندم.

واک (wāk) نر. م. (ج. واکونه)

اختیار، قدرت، طاقت.

واکدار (wākdār) ص. نر. م.

(ج. واکداران) اختیار دار، صاحب

قدرت.

واکمن (wākmán) نر. م.

(واکمنان) اختیار دار، پادشاه، زمامدار.

والگی (wālgáy) نر. م. ریزش،

زکام.

واله (wālá) نبخ. م. (ج. والی) جوی.

کشتی. زمینیکه بعد از آبیاری قابل کشت
گردد.

وتره (watrá) بنخ.م. (ج.وترې)
دهنه، آب، (ورخ نیز گویند).

وتل (watal) مص.ل. بر آمدن،
خارج شدن.

وته (wata) بنخ.م. (ج.وتې)
اندازه، تفاوت، فرق، تبادلہ.

وتی (watáy) نر.م. (وتی) حصه
بلندی جوی که زیر آن ناوه آسیا نصب
میباشد.

وچ (wač) نر.م. (خشک، ۲) عمیق.

وچت (wuč át) ص.نر.م. بلند.

وچکالی (wač kālī) بنخ.م.
خشک سالی.

وچ کلک (wačkilák) ص.نر.

م. ۱) خیلی خشک ۲) کم جان ولاغر.

وچموری (wač mórāy) ص.

نر.م. (ج.وچموری) طفل شیر سوخته.

والی (wālay) بنخ.م. ج.گوشواره.

واوره (wāwā) بنخ.م. ۱) برف،
۲) بشنو.

واورین (wāwrín) ص.نر.م. ج.
برف دار، پر برف.

واویلا (wāwaylá) بنخ.م. چیع و
فریاد، شکایت.

وایه (wāyá) بنخ.م. ۱) حیا، شرم،
۲) چیز کار آمد.

وایه (wāyá) بنخ.م. گفتار.

وبله (wabála) ق. ۱) باهم، با
همدیگر، ۲) چاره، ۳) رقص.

ویار (wapār) نر.م. (ج.ویارونه)
۱) اعتبار تجارتي، معامله، تجارت ۲) اثاث
البيت.

ویاری (wapāri) ص.ز.م. اعتباری،
معامله دار. سوداگر.

وت (wat) نر.م. شگاف،
فرجه، وقف، فاصله، کم.

وتره (wātra) بنخ.م. زمین نمناک

و دانول (wadānawál) مصر. مت.

آباد کردن.

و داني (wadāni) بنخ. م. آبادی.

تعمیر

و دول (wadawál) مصر. مت.

عروسی کردن.

و ده (wáda) بنخ. م. (ج. ودې) نشو

نما.

و دیدل (wadedál) مصر. ل.

عروسی شدن.

و و (wad) نرم. (ج. و وونه) زمینیکه

کشت آن تازه درو شده باشد.

و و (war) نرم. (ج. و وونه) دروازو،

در.

و و را (wrā) بنخ. م. (ج. و و اوې،

و و راگانې) جمعیتیکه عروس را میآورند.

و و را بانی (wrābānay) نرم. م.

(ج. و و را بانی) یک تن از جمعیتیکه عروس

را میآورند.

و چول (wač awál) مصر. مت.

خشک کردن.

و چولی (wač wūlay) نرم. م.

(ج. و چولی) پیشانی.

و چه (wáč a) ص. بنخ. م. (۱) خشک

(۲) زن عقیم.

و چیدل (wač edál) مصر. ل.

خشک شدن.

و خکه (wáč ka) بنخ. م.

(ج. و خکی) مویز، کشمش.

و خت (waxt) نرم. (ج. و ختونه)

وقت.

و خت ناوخته (waxt nā wáxta)

ق. نگاه نگاه، وقت نا وقت.

و ختی (waxtí) ص. نب. بسیار وقتی.

و ختینی (waxtináy) ص. نرم. م.

قدیمی، سابقه.

و دان (wadān) ص. نرم. م. ج. آباد،

معمور، مجازاً ثروتمند.

وراره (wrārá) نر.م. (ج. وریرونه)

برادرزاده .

وراسته (wrāstá) ص. نر.م. ج.

کنده. بوسیده.

ورانول (wrānawál) ص. نر.م. ج.

خراب کردن، ویران کردن.

ورانبدل (wrānedál) مصر.ل.

خراب شدن، ویران شدن.

وربشه (wurbá ša) بنخ.م.

(ج. وربشی) جو.

وربشینه (wurbášína) ص. بنخ.م.

نان جو .

وربوز (wurbúz) نر.م.

(ج. وربوزونه) (۱) پوز، (۲) پوزه کوه.

ورپسی (wurpasé) ق. پشت

سر. عقب .

ورتول (waratawál) متر.مت.

کباب کردن .

ورته (wárta) ص. نر.م.

(۱) مشابه، (۲) برایش.

ورت ورت (wrat wrat) ق.

جریان مسلسل اشک، گریه مسلسل با
جریان اشک .

ورچنی (wárc̣ anc) ق. بیرون.

ورخ (wraj) بنخ.م. (ج. ورخی)

روز.

ورخپانه (wrajpāna) بنخ.م.

(ج. ورخپانی) روز نامه. اخبار.

ورخنی (wrajnáy) ص. نر.م. ق.

رورموره، روزانه.

ورخنی (warjáne) ق. از نزدش.

ورخه (warjá) امر. برو.

ورخخه (warčáxa) ق. از نزدش.

ورخ (warx) نر.م. ج. (ورخونه)

دهنه، آب، دهنه جوی.

ورخاری (warxāray) نر.م. ج.

(ورخاری). خرفه (۲) مرض اسهال گوسفند

و بز.

۲) دندگی چقوری که در بین کچری
قروت می سازند.

ورغومی (wargūmay) ن.م.

(ج. ورغومی) ۱) بزغاله، ۲) جدی، ماه
دهم هـ ش.

ورغوی (wargāway) ن.م. (ج)

(ورغوی) (ج. ورغوی) کف دست.

ورک (wrək) ن.م. (بنخ. ورکه) گم.

ورکره (warkrā) بنخ.م. بخشش،

دادن

ورکول ۱) (warkawál) مص.مت

دادن، بخشش کردن

ورکول ۲) (wrakawál) مص.مت

گم کردن

ورکبدل (wrakedál) مص.ل.

گم شدن

ورمبیز (wurméz) ن.م.

(ج. ورمیرونه) گردن

ورانداره (wrandāra) بنخ.م.

ورزول (warzawal) مص.مت

۱) بالا بالا کردن، ۲) قیمة کردن، ریزه
ریزه کردن.

ورزبدل (warzedál) مص.ل.

بالا بالا شدن

ورز (wraz) ن.م. ج. یال اسپ

ورزه (wraża) بنخ.م. (ج. ورزی)

کیک

ورزه (warzá) بنخ.م. ج. فله

ورستول (wrastawál) مص.

مت. گنده کردن، بوسیده کردن

ورستبدل (wrastedál) مص.ل.

گنده شدن، بوسیده شدن

ورسک (warsák) ن.م. بینیچه

کوه، پوزه کوه

ورشو (warš ó) بنخ.م.

(ج. ورشوکانی) چراگاه

ورغالی (wargálay) ن.م.

(ج. ورغالی) ۱) دپگدان. آتش دادن

(ج وړپندارې) زن برادر.

ورنيکه (wārnika) نـ.م،

(ج. وړ نيکونه) پدر پدر کلان.

وړو (wro) ق. آهسته.

وړوڅه (wrūza) بـ.خ.م.

(ج. وړوڅې) ابرو.

وړور (wror) نـ.م. (ج. وړورونه)

برادر.

وړور کی (w urw rarakay) نـ.م.

(۱) سراب؛ ۲؛ کرم شب تاب.

وړوست (wrost) ص.نـ.م. پوده،

کنده.

وړوستارې (wrostāray) نـ.م.

(ج. وړوستارې) د مچې، پسوند، پساوند.

وړوستنی (wrūstanāy) ص.نـ.

م. عقب، اخيرين.

وړون (wrūn) ق. (ج. وړ نونه) ران.

وړی (۱) (wray) نـ.م.

(۱) بره، حمل؛ ۲) ماه اول سال

خورشیدی.

وړی (۲) (wray) بـ.خ.م.

(۱) بره دندان؛ ۲) اله مخصوص پر کردن نیچه.

وړیت (writ) ص.نـ.م.ج.

کباب بریان.

وړیتول (writawál) مص.مت.

کباب کردن. بریان کردن.

وړیجی (wrije) بـ.خ.ج. برنج.

وړپڅ (wrej) بـ.خ.م. (ج. وړپڅې)

ابرو.

وړیخ (waryaǰ) بـ.خ.م.

(ج. وړیخې) ابرو.

وړیدل (wardál) مص.ل.

باریدن.

وړبره (wrerá) بـ.خ.م. (ج. وړبرې)

دختر برادر، برادر زاده.

وړپشل (wrešál) مص.مت.

ریستن.

ورمه شپه (warəmašPá) بنخ.م.
پريشب.

ورمه ورخ (warəmawráj) بنخ.
م. پيرووز.

ورنگن (wɾangán) ص.نر.م.
مشعشع، درخشان.

وروکی (warúkay) ص.نر.م.
خورد ترک، بچه خورد.

ورول (warawál) مص.مت.
میده کردن.

وره (wará) بنخ.م. خورد.

ورې ۱ (waré) بنخ.ج. ریزگی
برنج و غیره.

ورې ۲ (waráy) بنخ.ج. پشم.

وریا (waryá) ص.نر.م. مفت،
راپگان.

ورین (warín) ص.نر.م.ج. پشم
دار، پشمی.

ورپنم (wresám) نر.م.ج.
ابريشم.

ورین (wrin) ص.نر.م. پراخ، کشاده

ورینداره (wrendāra) بنخ.م. زن
برادر.

ور (war) ص.نر.م. لایق، مناسب،
شایان.

ور (war) نر.م. چیره و غالب،
برنده.

وراندې (wɾānde) ق.مقدم،

سابق، پیش، بیشتر، پیشترو.

ورانگه (wɾānga) بنخ.م. شعاع،
پرتو.

ورتوب (wartób) م.۱. لیاقت،

۲. غلبه، کامیابی.

ورل (wɾál) مص.مت. حمل نمودن،
بردن.

ورم کال (warəmkál) نر.م.
پرار سال.

کردن، آتش و چراغ.

وژه (wáža) بنسخ. م. (ج. وژې)

(۱) چقوری پس کردن انسان،
(۲) اعصاب و پې کردن، (۳) اعصاب و
پې زیر زانو.

وژ بی (wazbáy) بنسخ. م. عسکه.

وژ سترگی (wuzstárgay) نر

م. (ج. وژ سترگی) گرسنه چشم، طماع،
حریص.

وژم (wázam) نر. م. بوی،

بخار دېگ و غیره.

وژمه (wazmá) بنسخ. م. (ج. وژمې)

باد نسیم.

وژی (wázay) ص. نر. م. (ج. وژی)

(۱) گرسنه، (۲) خوشه گندم.

وس (was) نر. م. توان، سعی، طاقت.

وسپنه (wáspana) بنسخ. م.

(ج. وسپنی) آهن.

وسله (waslá) بنسخ. م. (ج. وسلې)

وز (wəz) نر. م. بزیر.

وزر (wazár) نر. م. بال، بازو، وقایه
کتاب.

وزگار (wəzgār) ص. نر. م. غریب

، بیکار.

وزگارول (wəzgārawál) مص.

مت. بیکار ساختن.

وزگاریدل (wəzgāredál) مص.

ل. بیکار شدن.

وزگری (wuzgáray) نر. م.

(ج. وزگری) بز نر.

وزگوری (wuzgúray) نر. م.

وگ. وزگری.

وزه (wuzá) بنسخ. م. (ج. وزې) ماده بز.

وزیمه (wuzimá) بنسخ. م.

(ج. وزیمې) ماده بز نر طلب.

وژغنی (wuzǧáni) بنسخ. م. ج. بز

موی.

وژل (wažál) مص. مت. کشتن، گل

سلاح.

وسله وال (was(awāl) ص.

نر.م. ج. مسلح، اسلحه دار، اسلحه فروش.

وسه (wása) بنخ.م. (ج.وسی)

برسات، باران.

وینس (was) نر.م. سم، زهر.

وینستی (wasté) بنخ.م. گل مهره و

مرجان که زخما به سینہ و پیشانی او بزبان میکنند

وینسکه (wúska) بنخ.م.

(ج. وینکی) اشک.

وینکی (wasáy) نر.م.

(ج. وینکی) (۱) کنج دهن، خوشه انگور.

وینسی (wasáy) نر.م. (ج. وینسی)

(۱) چوری دست، کره، حلقه آهنین.

وگری (wagáray) نر.م.

(ج. وگری) فرد یا نفر.

ولار (walār) ص. نر.م. ج. ایستاده.

ولارول (walārawál) مص.

ایستاده کردن، خیستاندن.

ولاریدل (walāredál) مص.ل.

بر خاستن، ایستاده شدن.

ولس (wulas) نر.م. (ج. ولسونه)

امت، عشیره، قوم، جمعیت.

ولسوال (wulaswāl) نر.م.

حاکم.

ولور (walwār) نر.م. مهر عروس،

شیربها.

وله (wála) بنخ.م. درخت بید.

ولی (۱) (wálay) نر.م. (ج.

ولی) استخوان شانه.

ولی (۲) (wále) >۱

چرا، برای چه.

ولی (۳) (wálay) بنخ.م. ج. ریشه.

ونله (wand) نر.م. (ج. ونلونه)

(۱) حصه، بخش؛ (۲) یک قطعه زمین

مزروعه.

ونده (wánda) بنخ.م. (ج. ونده)

گوینده، نطق.

ویت (wit) ص. نر. م. ۱) دهن باز؛

۲) مجازاً بی حیا.

ویچار (wijār) ص. نر. م. ج درهم

بر هم، خراب.

ویچاریدل (wijāredāl) مص. ل.

درهم برهم شدن، خراب شدن.

ویدول (widawāl) مص. مت.

خوابانیدن، خواب دادن.

ویده (wida) ص. نر. م.

خفته به خواب رفته.

ویر (wir) نر. م. (ج. ویرونه) نوحه،

ماتم.

ویران (wayrān) ص. نر. م. ج.

تخریب.

ویرانه (wayrānā) بنخ. م. خرابه.

ویرول (werawāl) مص. مت.

ترساندن، تخویف.

ویر (wir) ص. نر. م. ۱) باز، کشاده؛

حصه، سهم.

وندای (wanday) بنخ.

م. ۱) تقسیم؛ ۲) قصابی؛ ۳) گوسفندیکه

بصورت مشترک خریده شده و گوشت

آن بین مشترکین تقسیم گردد.

وندای وندای (wanday wanday)

ص. حصه حصه، تکه تکه. پارچه پارچه،

بخش بخش.

ونه (wāna) بنخ. م. (ج. ونی)

۱) درخت؛ ۲) قد.

وور (wor) ص. نر. م. خورد، میده،

کوچک.

وهل (wahāl) مص. مت. زدن.

ویار (wyār) نر. م.

۱) بدگمانی؛ ۲) حسد؛ ۳) عیب.

ویار (wyār) نر. م. افتخار، فخر،

مباهات.

ویال (wyāl) ص. نر. م. ۱) تازه، ازاده.

ویاند (wayānd) ص. نر. م.

زډن .
وېلنی (welánay) نر.ج. پودینه.
ویلول (wilawál) مص.مت
 گداختن، ذوب کردن.
وېله (wela) بنخ.م. (ج.وېلې) وگ
 وپاله.
ویلېدل (wiledál) مص.ل.
 گداخته شدن، آب شدن، ذوب شدن.
وینا (waynā) بنخ.م. (ج.ویناوې)
 تقریر، بیان، نطق، خطابه، گفتار.
وینخل (winjál) مص.مت. شستن.
وینه (wína) بنخ.م. (ج.وینې) خون.
ویه (wíya) بنخ.م. (ج.ویې)
 تخم مرغ.

۲) هموار، گسترده.
ویرول (wirawál) مص.مت.
 هموار کردن، فرش گستراندن .
وېسا (wesá) بنخ.م. تکیه، اعتماد.
وېش (weš) نر.م. تقسیم.
ویشتل (wiš ál) مص.مت. زډن
 چیزی توسط سنگ.
وېشل (weš ál) مص.مت. تقسیم
 کردن.
ویښ (wiš) ص.نر.م. بیدار، از
 خواب برخاسته.
وېښته (weštá) نر.م. ج. موی.
ویښول (wišawál) مص.مت.
 بیدار ساختن.
ویل (wayál) مص.ل. گفتن، حرف

ه

هـ : حرف چهلّم الفبائی زبان پشتو.

هار (hār) نر.م. ۱) موسم گرمی،

۲) غبار و دمه .

هاند (hānd) نر.م. سعی و کوشش.

هتی (hatáy) بنخ.م (ج.هتی گانې)

دوکان.

هخه (hác a) بنخ.م (ج.هخې)

طلب، تلاش، جستجو.

هله (had) نر.م. (ج.هلونه)

استخوان بزړگ .

هلوه (hadó) ق. هرگز، بالکل،

قطعاً.

هلور (hadawár) ص.نر.م.ج.

استخواندار.

هلوكي (hadúkay) نر.م.

(ج.هلوكي) استخوان.

هلهي (hadi) نر.ج. پایگ

كلون، درد كلو، افتادن كلو و غدود

آن

هغو مروه (hağūmra) ق. انقدر،

همان قدر.

هغه (háğa) ض. آن، او.

هک پک (hakpak) ص. نر.

م. ج. حیران تر. حیران دریان.

هگی (hagáy) بنخ. م. تخم مرغ.

هک (halák) نر. م.

(ج. هلکان) بچه، پسر خورد.

هله گوله (halagūla) بنخ. م.

پرخاش، انقلاب، شورش، اغتشاش.

هلی خلی (halejále) بنخ. ج.

جزع و فزع، داد و فریاد.

همخولی (hamjólá) ص. نر. م.

هم سال، هم سن.

همدارنگه (hamdāranga) ق.

همین قسم، همچنان.

همیانی (hamyāni) بنخ. م.

خریطة پیسه.

هر کلی (harkaláy) نر. م.

(ج. هر کلي) پذیرایی، خوش آمدید.

هراند (harānd) ص. نر. م. ج.

سرگردان، پریشان.

هستو گنخی (hastogan jāy)

نر. م. (ج. هستو گنخی) جای بود و باش، مسکن.

هستو گنه (hastogána) بنخ. م.

سکونت.

هسک (hask) ص. نر. م. آسمان،

فلک، ۲) بلند، بالا.

هسکول (haskawál) مصر. مت.

بلند کردن، بالا کردن.

هسکیدل (haskedál) مصر. ل.

بلند شدن.

هسی (hasé) ق. ۱)

چنین، همینطور (۲) را بگان، بدون عوض.

هغسی (hağásc.) ق. همانطور.

هغلته (hağálta) ق. و ک. هلته.

هنداره (hindāra) بنځ م.

(ج. هندارې) اینه.

هندوانه (hindwāna) بنځ م.

(ج. هندوانې) تربوز.

هنګېدل (hangedāl) مص ل.

اواز کشیدن خړ.

هوډو (hūd) نرم. (ج. هوډونه) عزم،

اراده.

هوره (hūza) بنځ م. سیر.

هوسا (hosā) ص. نب. اسوده، آرام.

هوساینه (hosāyāna) بنځ م.

ارامی، سلامتی.

هوسی (hosāy) بنځ م. آهو.

هوسیدل (hawasedāl) مص.

ل. خوشوقت شدن، به چیزی خوشی

کردن.

هوبنیاریدل (huşyāredāl)

مص ل. دانا شدن، هوشیار شدن.

هیڅ (hic) ص. نب. هیچ.

هېر (her) ص. نرم. ج. فراموش.

هېرجن (herján) ص. نرم.

فراموش کننده، فراموش کار.

هېرول (herawāl) مص. مت.

فراموش کردن.

هېرېدل (heredāl) مص ل.

فراموش شدن.

هېښ (hes) ص. نرم. ج. حیران.

هیله (híla) بنځ م. (ج. هیلی) امید.

ارزو، تمنا.

هېلی (heláy) بنځ م. مرغابی.

هېواد (hewād) نرم. (ج. هېوادونه)

وطن، مملکت.

ی

ی (ye) بنح.م. حرف چهل و یکم الفبای پشتو.

یابو (yābū) نـ.م. اسپ باری.

یاد (yād) نـ.م. (ج یادونه) حفظ حافظه.

یاد بست (yādāst) نـ.م. یاد داشت، یاد دهانی.

یادول (yādawál) مـ.م.ت. حفظ کردن، یاد کردن.

یادونه (yādawāna) بنح.م. حفظ

یرغه (yargá) ص. نر. م، اسپ

یرغه. اسپ تیز رفتار.

یژی (yaži) بنخ. ج. چراغ چوب.

یژ (yaž) نر. م. خوس.

ینه (yána) بنخ. م. جگر.

یو (yaw) ع. د. یک.

یوازی (yawáze) ص. نب. ق.

تنها، مجرد، دیکه.

یور (yor) بنخ. م. (ج. یونی)

زن برادر شوهر.

یوم (yūm) نر. م. (ج. یومونه) بیل.

یون (yūn) نر. م. (ج. یونونه)

(۱) رفتار، رحلت (۲) خوی، عادت.

یووالی (yawwálay) نر. م.

یکی بودن، اتفاق، یگانگی.

کردن، یادداشت.

یادونه (yādawána) بنخ. م.

حفظ کردن، یادداشت.

یا دبدل (yādedál) مص. ل. یاد

شدن، ذکر شدن.

یخنی (yaxni) بنخ. م. ۱) سردی،

۲) گوشت جوش داده و پخته شده.

یخول (yaxawál) مص. مت. سرد

کردن.

یخی (yaxay) نر. م. اب

منجمد شده. یخ، منجمد.

یخبدل (yaxedál) مص. ل. سرد

شدن، خنک شدن.

یرغال (yargál) نر. م.

(ج. یرغلونه) هجوم ناگهانی، حمله.

یرغمل (yargamál) نر. م.

گروگان.

مننه او کور ودانی

د افغانستان د علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو مرکز د درانه او
محترم دانشمند محترم مسافر رئیس خیل څخه زیاته زیاته شکریه او
مننه کوي چې د دغه قاموس د ترس په تصحیح کې یې پوره پوره
مرسته او همکارۍ کړیده، دغه شان د ژوند په ټولو چارو کې د پاک
خدای «ج» څخه ورته بری او کامیابي غواړي.

د آزادی مطبعې له ټولو کارکوونکو او په تیره بیا د کمپوټر له لوی
مدیر محترم امان الله «جاوید» او نورو غړو څخه ډیره مننه کوي
چې د دغه قاموس د ډیزاین، کمپوز او چاپ په برخه کې پوره پوره
مرسته او همکارۍ کړیده په دې وسیله دوي ټولوته کور ودانی وایي.

Pas̄to - Dari

Short

Dictionary

Academy of Sciences

Of Afghanistan

Institute of the

language of pashto

2006

د آزادې مطبعې چاپ

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**